

873
ศ 843 ก
9.2

การวิเคราะห์คุณธรรมในนวนิยายของ ชาร์ล ดิกเก้นส์

10 ส.ค. 2539

ปริญญานิพนธ์
ของ
สุมิตรา ด้านพาณิชย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษ

มีนาคม 2538

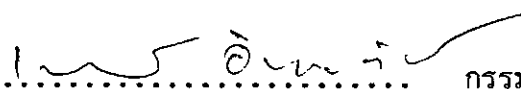
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

195794

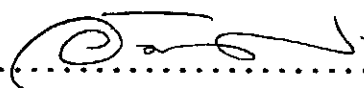
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษ ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

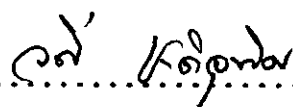
..... ประธาน
(ผศ.ดร.อัมพร ศรีเสริมโชค)

..... กรรมการ
(รศ.เสาวনী อินทรภักดี)

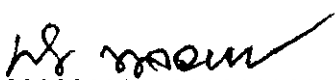
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผศ.ดร.อัมพร ศรีเสริมโชค)

..... กรรมการ
(รศ.เสาวনী อินทรภักดี)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผศ.วดี ชชาติอุทิศ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริยา พูลสุวรรณ)

วันที่ ๙ เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2538

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยคำแนะนำทางวิชาการจาก ผศ.ดร.อัมพร ศรีเสริมโชค ผศ.วดี ชำติอุทิศ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้การแนะนำอย่างมีเมตตาจาก รศ.เสาวณี อินทรภักดี ขอขอบคุณ คุณอัญชลี จ่างศรี จากกรมวิเทศสหการเป็นอย่างสูง ที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนช่วยเหลือในทุกๆ ด้านจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยหวังว่า ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จะมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใฝ่ใจศึกษางานของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ ในแง่มุมของการช่วยจรรโลงคุณธรรมให้แก่สังคมบ้างไม่มากก็น้อย

สุมิตรา ตำนานาณิษฐ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	6
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2 สภาพสังคมในสมัยวิคตอเรียน	16
ผลกระทบของระบบอุตสาหกรรมในสังคมวิคตอเรียน	16
ภูมิหลังของวัฒนธรรมของผู้เขียน	31
3 วิเคราะห์คุณธรรมในนวนิยายของ ชาร์ล ดิกเก้นส์	39
เกณฑ์	39
ตัวละคร	40
4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	141
บรรณานุกรม	146
ภาคผนวก	152
ประวัติย่อของผู้วิจัย	158

ภูมิหลัง

ยุควิคตอเรียน (ค.ศ.1837 ถึง ค.ศ.1900) นับเป็นยุคทองของนวนิยาย นวนิยายได้พัฒนาก้าวหน้าไปจนเกิดรูปแบบที่แน่นอนในการเขียนดังปรากฏใน The Rise of the Novel ของ เอียน วัต (Ian Watt) ว่าการใช้คำว่า "นวนิยาย" ไม่ปรากฏชัดเจนกระทั่งปลายศตวรรษที่ 18 ด้วยมุมมองที่กว้างขวาง ประวัติศาสตร์ของนวนิยายก็สามารถที่จะเรียกรูปแบบใหม่นี้ว่า รูปแบบที่เหมือนจริง (realism) (Watt. 1957 : 10) สิ่งสำคัญต่างๆที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้และที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนั้น อาทิ เช่น การปฏิวัติอุตสาหกรรม ความรู้เรื่องลัทธิการค้าเสรี (Laissez Faire) ลัทธิผลประโยชน์ (Utilitarianism) ลัทธิดาร์วิน (Darwinianism) หรือ แม้แต่ความเชื่อลัทธิไร้ศาสนา (Atheism) ซึ่งเห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์ และเชื่อว่าคนไม่จำเป็นต้องมีศาสนา เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้งานเขียนต่างๆในยุคนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นวนิยายมีจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอข้อบกพร่อง หรือความเสื่อมของสังคมที่มีความเจริญทางวัตถุ เพื่อจะยกระดับคุณธรรมในจิตใจคน ดังปรากฏในงานของ น้ำเงิน บุญเยี่ยม ว่า

ระยะหลังจาก ค.ศ.1840 จนถึงสิ้นศตวรรษที่ 19 วรรณคดีอังกฤษจึงเข้าสู่ยุควิคตอเรียน เป็นระยะที่ชนชั้นกลาง ขึ้นมามีความสำคัญในการปกครองประเทศ การผันแปรทางสังคม อันเนื่องมาจาก ผลกระทบของอุตสาหกรรม งานเขียน ตลอดจนศิลปะต่างพุ่งความสนใจอยู่ที่ศีลธรรมจะยกฐานะทุกสิ่งให้ดีขึ้น แม้แต่เรื่องความรู้สึกนึกคิดในใจคนจะเห็นได้จาก ชื่อเขียนของ ดิกкенส์ (Dickens), แมกคอเลย์ (Macaulay), แทรกเคอเรย์ (Trackeray), อีเลียต (Eliot) โจมตีเรื่องวัตถุนิยมและความเห็นแก่ตัว (น้ำเงิน บุญเยี่ยม. 2518 : 274)

สังคมไทยในปัจจุบัน มีแนวโน้มจะดำเนินรอยตามประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกและ เช่นเดียวกับยุควิคตอเรียน โดยการรับเอาความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เข้ามามาก อีกทั้งความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม หรือ NIC (Newly Industrialized Countries) ทำให้คนในสังคมเปลี่ยนแปลงค่านิยม มองเห็นวัตถุ หรือเงินอันจะนำมาซึ่งวัตถุมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด โดยไม่ศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งถึงความ

ล้มเหลวของลัทธิวัตถุนิยม (Materialism) ว่ามีแต่ความเจริญทางวัตถุ ในทางกลับกันปัญหาต่าง ๆ อันสืบเนื่องมาจาก การแก่งแย่งแข่งขัน เพื่อที่จะบริโภค หรือครอบครองวัตถุหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้คนจึงแต่ละเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เห็นแก่ตัวขาดไร้ซึ่งคุณธรรม จากการรวบรวมของผู้รู้หลาย ๆ ท่านพอจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณธรรม คือหลักหรือแนวความคิดที่จะปฏิบัติอย่างมีเหตุมีผลตามความจริง ซึ่งมีข้อแตกต่างกันไปในรายละเอียดของวัฒนธรรมค่านิยมที่ต่างกันไปในแต่ละสังคม

ในสังคมยุควิคตอเรียนชาร์ล ดิกเก้นส์เป็นนักเขียนนวนิยายที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดคนหนึ่ง : มีผู้ติดตามผลงาน และทำเงินจากการประกอบอาชีพนักเขียนนวนิยายเป็นอย่างสูง นิตยรายลับตาที่ถึงนวนิยายของเขา มียอดจำหน่ายถึงสามแสนฉบับ (Wall. 1970 : 21) คำกล่าวของ อิตีท ซี บาร์ทโท และ โบนามี โดบรี (Edith C Batho and Bonamy Dobree) ที่ว่า ดิกเก้นส์ เป็นที่รักของผู้อ่านจนได้ชื่อว่าที่รักของประชาชน (Batho and Dobree. 1938 : 59) จึงเป็นข้อสรุปในความเป็นที่นิยมของเขาได้เป็นอย่างดี

จวบจนกระทั่งปัจจุบัน ผลงานของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ ยังคงครองความเป็น "งานที่ยิ่งใหญ่" ซึ่ง เจตนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ วรรณกรรมที่คนต่างยุคต่างสมัยมิได้คลายความนิยมชมชอบ อ่านแล้วอ่านอีกก็ไม่เบื่อ อ่านแต่ละครั้งก็ได้อะไรใหม่ ชวนให้พินิจพิจารณาบางครั้งคิดเลยไปถึงชีวิตมนุษย์ทั่ว ๆ ไป คือ เกิดความคิดทางปรัชญาขึ้นมา แต่ละยุค แต่ละสมัย ก็อาจจะตีความวรรณกรรมนั้นไปในทิศทางที่ต่างกัน กระนั้นก็ยังมียุคสมัยบางอย่างของมนุษยชาติ ซึ่งแม้จะถ่ายทอดด้วยภาษาอื่นก็ยังไม่สูญสลายไป โดยมีได้ผูกพันกับกาลเวลาหรือสถานที่ตั้งอยู่บนรากฐานของประสบการณ์มนุษย์ ซึ่งมีลักษณะบางอย่าง ที่แสดงความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ นับแต่เป็นงานที่มีเนื้อแท้ที่สร้างสรรค์ (เจตนา นาควัชระ. 2521 : 109-120) เบรบนเนอร์ (Brebner) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ หนังสืออะไรก็ตามที่เขียนโดยคนทั่ว ๆ ไป เพื่อคนทั่ว ๆ ไป ที่ผู้มีสติปัญญาพอประมาณรู้สึก ว่า อ่านเข้าใจง่ายและมีเหตุผล เข้ากับยุคสมัยได้เสมอ อ่านแล้วได้ประโยชน์ พัฒนาและสร้างเสริมประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับชีวิตมนุษย์ได้มากที่สุด ช่วยให้มองชีวิตทุกแง่ทุกมุมได้อย่างสมบูรณ์ และเข้าใจชีวิตอย่างกว้างขวาง (Brebner. 1927 : 7-16)

งานของชาร์ล ดิกเก้นส์เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายว่าเป็นงานที่สร้างสรรค์คุณธรรมให้กับสังคม วอลเตอร์ อัลเลน (Walter Allen), เอ็ดการ์ จอห์นสัน (Edgar Johnson) และ กิลด์เบิร์ต เฟลท์ (Gilbert Phelph) ได้กล่าวถึงคุณธรรมในงานของเขาไว้ต่าง ๆ กันว่า เขากำลังโจมตีระบบสังคมทั้งหมดในทุกๆ ส่วนของความซับซ้อน สำหรับเขาแล้วอะไรก็ตามที่ดูเหมือน

เป็นการขัดขวางหรือป้องกันพลังของความกรุณาระหว่างคนต่อคน โดยดึกเกินสัฟฟายาจะสอน คุณธรรมแก่ผู้อ่านของเขา ระหว่างสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรมและสมัยของลัทธิผลประโยชน์ (Allen. 1954 : 188) ดิกเกินสต่อสู้กับความโง่เขลาและความชั่วร้ายโดยการประเมิณการเข้ามาของสิ่ง เหล่านั้นอย่างเกินความจริง ด้วยการแต่งเติมความบ้าคลั่งและสีสันของความรู้ไม่เท่าทันผู้อื่นที่ น่ากลัวโดยการใช้คำพูดที่เกินจริงอย่างสุดขั้นที่สุด (Johnson. 1952 : 1129) ในส่วนของ เฟลท์ นั้นเห็นว่า ดิกเกินสเป็นนักเขียนที่อุทิศตนให้กับการต่อต้านความอยุติธรรมในสังคมด้วยการ เสนอปัญหาต่างๆ ที่เขาประสบมาในงานเขียนทั้งยังตีแผ่ความผิดพลาดของมนุษย์อีกด้วย (Phelph. 1965 : 253) และ โรเบิร์ต เอ โคลบี้ (Robert A. Colby) เห็นว่า นวนิยายของดิกเกินส ควรได้รับการยกย่องว่าเป็นบทเรียนศีลธรรมที่ยิ่งใหญ่ นั่นก็คือว่าในที่สุดคนชั่วร้ายจะได้รับโทษ ทัณฑ์และคนดีจะได้รับรางวัล (Colby. 1982 : 12)

แม้สมัยวิคตอเรียนจะมีนักเขียนที่มีชื่อหลายท่านเช่น วิลกี คอลลิน (Wilkie Collins), ชาร์ล ริด (Charles Reade), ชาร์ล คิงส์เลย์ (Charles Kingsley), วิลเลียม แมคฟีซ แทคเคอเรย์, ชาร์ลอต บรอนเต้ (Charlotte Bronte), อิมิลี บรอนเต้ (Emily Bronte), แอนโธนี โทลลอฟ (Anthony Trollope), จอร์จ อีเลียต, โรเบิร์ต หลุยส์ สตีเวนสัน (Robert Louis Stevenson), จอร์จ เมอร์ดิก (George Meredith) และ โทมัส ฮาร์ดี้ (Thomas Hardy) แต่บาร์บารา ฮาร์ดี้ (Barbara Hardy) ได้กล่าวถึง ความแตกต่างของคุณธรรมของเขากับนักเขียนคนอื่นๆ ในสมัยนั้นว่าการรวมภาพความสิ้นหวังของเขาต่อสังคมต่อโชคชะตาของตัวเอง ความสามารถที่จะไม่ไว้วางใจสังคมและการปฏิรูปสังคมของดิกเกินสที่ยังคงเหลือไว้ซึ่งความเชื่อสัตย์ และอำนาจของความรักระหว่างมนุษย์ด้วยกันอย่างลึกซึ้งในบางครั้งทำให้ คุณธรรมในงานของชาร์ล ดิกเกินสต่างจากคุณธรรมของ แทคเคอเรย์, ชาร์ลอต บรอนเต้, จอร์จ อีเลียตและฮาร์ดี้ (Hardy. 1970 : 3) ขณะที่ จอร์จฟรี ธอร์เลย์ (Geoffrey Thurley) นั้นเห็นว่า ดิกเกินสนำเสนอแนวคิดของคุณธรรมที่ค่อนข้างจะเป็นสากล ดังปรากฏในงานของเขา ว่า ดิกเกินส เข้าใจความต้องการของคนที่ยากไร้ รวย มียศตำแหน่ง มีความมั่งคั่ง ว่าเป็นการ ยึดติดแบบบ้าๆ ซึ่งเป็นตัวแทนของความต้องการที่จะปกป้องตนเองไม่ให้ถูกกลืนโดยหมู่คนและความมืด ความทะเยอทะยานที่จะร่ำรวยปลอดภัยเป็นผลผลิตของความกลัว กล่าวแล้วเหล่านี้นสามารถอธิบายความสามารถผลิตงานเขียนที่ยิ่งใหญ่และเป็นสากลของเขา (Thurley. 1976 : 25)

ในฐานะผู้ศึกษาวรรณคดี ผู้วิจัยเห็นว่าประโยชน์ที่สำคัญประการหนึ่งของวรรณคดีคือการ ยกย่องคุณธรรมในจิตใจของคนดังที่ผู้รู้หลายๆ ท่านได้กล่าวถึงคุณค่าด้านนี้ไว้ต่างๆ กัน อาทิ นฤมล

กาญจนาทัตและอุบลวรรณ โชติวิสิทธิ์ได้แปลแนวคิดของนักวิจารณ์คนสำคัญท่านหนึ่งของตะวันตก คือ เกรแฮม ฮูจ (Graham Hough) ซึ่งได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้พอจะสรุปได้ว่า วรรณคดีควรให้ตัวอย่างที่ดี คือทั้งคุณธรรมที่ควรประพฤติตามและความชั่วที่ควรหลีกเลี่ยง (นฤมล กาญจนาทัตและอุบลวรรณ โชติวิสิทธิ์. 2532 : 26; อ้างอิงมาจาก Hough. 1973) เจตนา นาควัชระนั้นกล่าวว่า " ... เราจะปฏิเสธเสียทีเดียวไม่ได้ว่ามีนักเขียนจำนวนไม่น้อยที่ตั้งใจจะสร้างวรรณกรรมขึ้นมาโดยมีจุดประสงค์อันแนชัด ที่นิยมกันมากในบางยุคบางสมัยก็คือการใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องสั่งสอนจริยธรรม " (เจตนา นาควัชร. 2521 : 77) วิทย์ ศิวะศรียานนท์ กล่าวว่า " ... เราอาจกล่าวได้ว่าวรรณคดีมิได้ไร้ศีลธรรม ตรงข้ามเปี่ยมไปด้วยศีลธรรม แต่ศีลธรรมนั้นกลมกลืนเข้าไปในเนื้อหาของเรื่อง จนหารอยเชื่อมมิได้ ... " (วิทย์ ศิวะศรียานนท์. 2514 : 169) ศรีเรือน แก้วกังวาล กล่าวว่า "...วรรณกรรมที่ดีๆ มักจะมีแนวคิดเชิงปรัชญาและศีลธรรมจรรยาเป็นยาตำป่นแทรกอยู่เสมอ วรรณกรรมบางเล่มก็มีลักษณะเด่นที่จะให้ผู้วิเคราะห์เชิงปรัชญาและศีลธรรมจรรยาได้มีโอกาสวิเคราะห์วิพากษ์ได้กว้างขวาง ... " (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2529 : 19) ต้อย ชุ่มสาย กล่าวว่า " ... วรรณคดีนั้นจะต้องทำให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์คืออย่างน้อยให้คิดถึงความดีของศีลธรรมของมนุษย์ให้หันมาพิจารณาตนเอง เพื่อแก้ไขพฤติกรรมไม่ดีบางอย่างให้พิจารณาเอาอย่างการกระทำที่ดีที่งดงาม ให้เกิดเมตตาจิต ให้เกิดสติปัญญา ฯลฯ... " (ต้อย ชุ่มสาย. 2516 : 25) กอบกุล อิงคุทานนท์ กล่าวว่า " ...วรรณกรรมประเภทบันเทิงจะถูกมองว่ามุ่งให้ความบันเทิงมากกว่าสอนสั่ง แต่วรรณกรรมก็ยังให้ประโยชน์ได้ใน การให้คติ การสอนใจ ข้อคิดทางปรัชญา หรือปัญหาแก่เราในทางอ้อม ... " (กอบกุล อิงคุทานนท์. 2533 : 73) ชัดสุณี สินธุสิงห์ กล่าวว่า "...คุณค่านั้นจะต้องให้ผู้อ่านหรือผู้ที่ศึกษามากกว่าความน่าสนใจหรือความบันเทิงวรรณกรรมชิ้นเอกของโลกนั้น คือ งานสร้างสรรค์ทางจินตนาการที่สามารถทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตมากขึ้นได้พบสังขารบางอย่างซึ่งเขายังไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อนช่วยกระตุ้นมนุษยธรรมในตนให้โดดเด่นออกมาหรือช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการอันกว้างไกล ซึ่งประสบการณ์ชีวิตที่เราพบอยู่เป็นประจำไม่อาจทำได้ ... " (ชัดสุณี สินธุสิงห์. 2532 : 4) เสนีย์ วิลาวรรณ กล่าวว่า " ... ประโยชน์อันหนึ่งของวรรณคดี คือ ยกกระตือรือร้นจิตใจให้สูง ... " (เสนีย์ วิลาวรรณ. 2518 : 1) และขอยกคำกล่าว ของ แมทธิว อาร์โนลด์ (Matthew Arnold) มาสรุปประโยชน์ของวรรณคดีในด้านยกระดับคุณธรรมว่า ความมุ่งหมายอันสำคัญยิ่งของกวีนิพนธ์คือ การวิจารณ์ชีวิตความยิ่งใหญ่ของกวีอยู่ที่เขาสามารถสร้างความรู้ลึกซึ้งงดงาม

ให้แก่ชีวิตมากเพียงใด บทกวีใดที่เป็นปฏิปักษ์ต่อศีลธรรมบทกวีนั้นก็ภัยต่อชีวิต บทกวีใดที่ไม่คำนึงถึงศีลธรรม บทกวีนั้นก็ไม่มีคุณค่าแก่ชีวิต (Arnold. n.d : 302)

ผู้วิจัยจึงประสงค์จะวิเคราะห์คุณธรรมจากนวนิยายที่ยิ่งใหญ่ของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ ด้วยเห็นว่า สำหรับแต่ละชีวิตแล้ว คุณค่าที่ยังความสงบสุขที่แท้จริง ให้แก่แต่ละชีวิต ในสังคมหนึ่ง ๆ นั้นมีรากฐานที่สำคัญมาจาก พลังความเข้มแข็งของคุณธรรมของคนส่วนมากในสังคม ดังที่นักวิทยาศาสตร์เอกของโลก คือ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรม ในหนังสือที่เขาที่ชื่อ Ideas and Opinions พอจะสรุปได้ว่า ชะตากรรมของมนุษย์ที่มีอารยธรรมในบัดนี้ ขึ้นอยู่กับพลัง หรือความแข็งแกร่งของจริยธรรม moral strength หรือ moral force ยิ่งกว่าในกาลอื่นใด (พระเทพเวที. 2532 : 33 ; อ้างอิงมาจาก Einstein. 1954: 93-95)

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาคุณธรรมในนวนิยายของ ชาร์ล ดิกเก้นส์

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อให้ทราบว่างานของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ มีคุณธรรมด้านใดบ้าง
2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาคุณธรรมของวรรณกรรมต่างประเทศในมุมมองที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. นวนิยายของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ ที่จะศึกษาในงานวิจัยนี้ หมายถึง นวนิยายของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ เรื่อง Oliver Twist, David Copperfield, Hard Times และ Great Expectations โดยจะวิเคราะห์คุณธรรม ของตัวละครในนวนิยายทั้ง 4 เรื่องดังกล่าวข้างต้น ที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่ต้นจนจบ

2. ตัวละครที่จะวิเคราะห์คือ

- โอลิเวอร์ ทวิสต์ (Oliver Twist), แนนซี (Nancy) จากเรื่อง Oliver Twist
- เดวิด คอปเปอร์ฟิลด์ (David Copperfield) จากเรื่อง David Copperfield
- หลุยส์ซ่า แกรดกรินด์ (Louisa Gradgrind), โทมัส แกรดกรินด์ (Thomas Gradgrind), ซิสซี่ จูเป (Sissy Jupe) จากเรื่อง Hard Times
- พิป (Pip), โจ เกรเกอร์รี่ (Joe Gargery) จากเรื่อง Great Expectations

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

" คุณธรรม " ในที่นี้ หมายถึง สติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความอดุสาหะ ความไม่เห็นแก่ตัว การไฝ่สัจธรรม ความมีเหตุผล ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความกล้าหาญทางคุณธรรม ความถ่อมตน ซึ่งส่วนใหญ่ได้แนวคิดและความหมายจาก และรายงานการวิจัย เรื่องคุณธรรมหลักของพระเอกในนวนิยายของ เออเนสต์ เฮมิงเวย์ ของ จันทนา ไชยชิต มีเพียงข้อเดียวที่ได้มาจากผล การประชุมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 23-24 มกราคม 2533 คือ คุณธรรม เกี่ยวกับ "การไฝ่สัจธรรม"

1. สติสัมปชัญญะ หมายถึง "การควบคุมตัวเองให้มีความพร้อม มีความตื่นตัว จับไว้ใน การรับรู้ทางประสาทสัมผัสในการตัดสินใจ และในการกระทำพฤติกรรมอย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของการสำรวจรอบคอบ และระมัดระวัง" (จันทนา ไชยชิต. 2533 : 12)

2. ความรับผิดชอบ หมายถึง "ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน และ เลี่ยงรอบคอบยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น" (จันทนา ไชยชิต. 2533 : 11)

3. ความอดุสาหะ หมายถึง "ความพยายามอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ในการงาน (จันทนา ไชยชิต. 2533 : 9)

4. ความไม่เห็นแก่ตัว หมายถึง "การกระทำที่ไม่หวังเอาประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว แต่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่น และส่วนรวม" (จันทนา ไชยชิต. 2533 : 13)

5. การไฝ่สัจธรรม หมายถึง "การไฝ่หาความจริงโดยยึดมั่นกับกระบวนการคิดอย่าง มีเหตุผล และศรัทธาต่อการเข้าใจถึงความจริงของเรื่องต่าง ๆ"(ศึกษาธิการ. 2533 : 53)

6. ความมีเหตุผล หมายถึง "ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จัก

ไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงมกมาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้" (ฉันทนา ไชยชิต. 2533 : 9)

7. ความยุติธรรม หมายถึง "การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริง และเหตุผล" (ฉันทนา ไชยชิต. 2533:13)

8. ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง "การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่นรวมตลอดถึง หน้าที่การงาน และคำมั่นสัญญา" (ฉันทนา ไชยชิต. 2533:9)

9. ความกตัญญูทวีกวี่ หมายถึง "ความรู้สำนึกในการอุปการะคุณ หรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมีต่อตนเอง" (ฉันทนา ไชยชิต. 2533 : 11)

10. ความกล้าทางคุณธรรม หมายถึง "การแสดงออกถึงความกล้าในการคิด และกระทำแต่สิ่งดีและเหมาะสม" (ฉันทนา ไชยชิต. 2533 : 14)

11. ความถ่อมตน หมายถึง "การวางตัวอย่างเหมาะสม ไม่แสดงตนเหนือผู้อื่น" (ฉันทนา ไชยชิต. 2533 : 14)

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษานวนิยายทั้ง 4 เรื่องของ ชาร์ล ดิกเก้นส์
2. ศึกษาชีวประวัติและงานของ ชาร์ล ดิกเก้นส์
3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ชาร์ล ดิกเก้นส์
4. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจาก รายงานการวิจัยเรื่องคุณธรรมหลักของพระเอกในนวนิยายของ เออเนสต์ เฮมิงเวย์ ของ ฉันทนา ไชยชิต และผล การประชุมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 23 - 24 มกราคม 2533 ของ
กระทรวงศึกษาธิการ
5. รวบรวมเกณฑ์คุณธรรมที่จะใช้วิเคราะห์นวนิยายทั้ง 4 เรื่องของ ชาร์ล ดิกเก้นส์
6. ศึกษาคุณธรรมของตัวละครที่ระบุไว้
7. วิเคราะห์คุณธรรมจากเกณฑ์ที่วางไว้ โดยอาจจะมีตัวอย่างคุณธรรมบางตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความมีคุณธรรมมากกว่า 1 หัวข้อคุณธรรมใน 11 หัวข้อคุณธรรมที่วิเคราะห์
8. เสนอผลการศึกษาในรูปแบบของการพรรณาวาท

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยในเรื่องนี้จะแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ชาร์ล ดิกเก้นส์ และคุณธรรมของ ชาร์ล ดิกเก้นส์
2. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม

1. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ชาร์ล ดิกเก้นส์ และคุณธรรมของ ชาร์ล ดิกเก้นส์

ชาร์ล ดิกเก้นส์ (Charles John Huffam Dickens) นักประพันธ์เอกของโลก มีชีวิตอยู่ระหว่าง 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1812 ถึง 9 มิถุนายน ค.ศ. 1870 ซึ่งเป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างสมัยโรแมนติค (ค.ศ.1800-1837) และสมัยวิกตอเรียน (ค.ศ.1837-1900) แต่เนื่องจากงานนวนิยายส่วนมากจำนวน 14 เรื่อง จากทั้งหมด 15 เรื่องแต่งในสมัยวิกตอเรียนจึงกล่าวได้ว่าชาร์ล ดิกเก้นส์เป็นนักประพันธ์สมัยวิกตอเรียนตอนต้น ขณะที่บิดาซึ่งเป็นเสมียนจ่ายเงินของกองทัพเรือ ต้องติดคุก เพราะหนี้สิน ดิกเก้นส์ ซึ่งอายุเพียง 12 ปีต้องเข้าทำงานเป็นเด็กล้างขวดและติดตราขวดที่โรงงานทำยาชัตรองเท้าสี่ด้าวอยู่ 4-5 เดือน เป็นช่วงเวลาที่ซึมเศร้าเป็นอย่างมาก เขาไม่เคยพูดเรื่องนี้ให้ภรรยาและลูก ๆ ฟังเลย (Page. 1987 : 329)

แม้ ดิกเก้นส์ จะมีโอกาสทางการศึกษาที่ค่อนข้างจำกัด แต่เขาก็มีนิสัยรักการอ่านมาตั้งแต่เด็ก หนังสือที่ ดิกเก้นส์ อ่านตั้งแต่สมัยเป็นเด็กอายุ 6 ขวบ มีอิทธิพลต่องานเขียนของเขาในเวลาต่อมา ดังปรากฏในงานวิจัยระดับปริญญาเอกของ ค็อค (Don Richard Cox) แห่งมหาวิทยาลัยมิสซูรี โคลัมเบีย ปี1975 เรื่องตัวร้าย : พัฒนาการของทัศนะทางจริยธรรมของ ดิกเก้นส์ (The Beast Within : The Development of Dickens' Moral Vision) ซึ่งเป็นงานวิจัยเรื่องเดียวจากงานวิจัยต่างประเทศทั้งหมด 39 เรื่องที่เกี่ยวกับ ชาร์ล ดิกเก้นส์ และเกี่ยวกับคุณธรรม ซึ่งมีเนื้อหาย่อ ๆ ว่า ดิกเก้นส์พัฒนาการความรู้ตามหลักสูตรที่จำกัดและการอ่านนวนิยายไม่กี่เล่ม หนึ่งในนั้นก็คือเรื่อง Robinson Crusoe ทำให้ดิกเก้นส์ใช้จินตนาการภาพของสัตว์สร้างตัวละครร้าย ๆ ของเขาซึ่งเขาพบว่า เนื่องจากสัญชาตญาณของสัตว์เหล่านั้นมีข้อจำกัดในตัวมันเองทำให้ตัวละครที่ร้ายของเขาดูไม่สมจริง เขาจึงได้สร้างตัวละครร้ายที่มีลักษณะเหมือนคนทั่ว ๆ ไป แต่มีลักษณะร่วมคือมีอำนาจและอำนาจนั้นทำลายตัวเองเหมือนกับเป็นการฆ่าตัวตายและตัวเขาเองก็ตัดสินใจดำเนินชีวิตไปในวิถีทางของการแสวงหาอำนาจ ในที่สุดอำนาจและเงินตราที่เขาหามาได้มากมายเหล่านั้นก็ได้ทำลายชีวิตของเขาลงด้วยอายุไขเพียง 58 ปี เหมือนกับตัวละครที่เขาสร้าง (Cox. 1976 : 36 : 6698-A)

บทวิจารณ์ที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย 4 เรื่องของ ชาร์ลส์ ดิกเก้นส์

พระราชินีวิกตอเรีย ขณะทรงพระเยาว์ ทรงมีความสนพระทัยนวนิยายเรื่อง Oliver Twist อย่างมาก รับสั่งให้ลอร์ดเมลเบิร์น (Lord Melbourne) อ่าน แต่ทรงได้รับคำตอบว่า ลอร์ด เมลเบิร์นไม่ชอบหนังสือลักษณะนี้ และไม่ต้องการให้หนังสือลักษณะนี้เป็นที่แพร่หลาย เนื่องจาก เขาเห็นว่าเป็นการประจานสภาพความเป็นจริงของสังคมในสมัยนั้น (Page. 1987 : 85) แองกัส วิลสัน (Angus Wilson) เห็นว่า เรื่อง Oliver Twist โจมตีความไร้มนุษยธรรมของระบบบ้านสงเคราะห์คนยากจน โดยมี โอลิเวอร์ เป็นตัวเชื่อมระหว่าง ความยากลำบากทิวโหย และไร้มนุษยธรรมของบ้านสงเคราะห์คนยากจนกับแหล่งสลัมของกลุ่มอาชญากรในแก๊งค์ของเฟกิน เพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติคนยากจน ค.ศ. 1834 (Wilson. 1970 : 124-132) วิลกี คอลลิน (Wilkie Collin) กล่าวใน A Note On Oliver Twist ถึงตัวละครแนนซีว่า เป็นตัวละครหญิงที่ดีที่สุดในที่ดิกเก้นส์เคยสร้างมา " ... the character of 'Nancy' is the finest thing he ever did " (Wall. 1970 : 222 ; citing Collin. 1890) จี เค เชสเตอร์ตัน (G K Chesterton) กล่าวถึงการหยุดเขียนเรื่อง Oliver Twist ว่าเนื่องจากการตายอย่างปัจจุบันทันด่วนของน้องภรรยา เขาชอบน้องภรรยาคนนี้อีกอย่างน่าแปลก ดิกเก้นส์ เป็นชายซึ่งสามารถตายเพื่อรักหรือความเศร้าโศกจริง ๆ แต่ความนิยมอย่างมากในผลงานของเขา ยังคงดำเนินต่อไป โลกทั้งโลกกำลังเรียกร้องหาหนังสือที่เขาเขียน (Chesterton. 1975 : 82) คินเคด (James R Kincaid) นั้นสรุปสาระสำคัญของเรื่อง Oliver Twist ไว้ว่า ความจริงก็คือว่ามีความเชื่อที่ขัดแย้งและแยกออกจากกัน 2 ประการคือ ประการแรกคือสังคมระหว่างส่วนตัวกับสถาบัน ประการที่สองคือคุณธรรมระหว่างความน่านับถือและอาชญากรรม (Kincaid. 1971 : 53) จอร์จฟรี ธอร์เลย์ (Geoffrey Thurley) กล่าวถึง เรื่อง Oliver Twist ว่า เป็นเรื่องของชนชั้นกลางหรือชนชั้นสามัญชนตัวเล็กๆ แบบวิกตอเรียนทุกคนที่อยากออกไปต่อสู้ชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริงที่ประสบความสำเร็จเรื่องหนึ่งและเป็นนวนิยายผจญภัยเรื่องแรกของ ดิกเก้นส์ (Thurley. 1976 : 36-37)

เวอร์จิเนีย วูล์ฟ (Virginia Woolf) เห็นว่าเรื่อง David Copperfield ไม่ใช่เป็นแต่เพียงตำราทฤษฎี เรื่องที่คิดขึ้น แต่เป็นเรื่องในช่วงเวลาที่ต่อสู้ชีวิตซึ่งความเป็นจริงและนวนิยายได้ผสมผสานกัน มันจึงเป็นความจริงและตำนานของชีวิต มันไม่ใช่ความงดงาม แต่เป็นประสบการณ์ คำว่าสื่อเกี่ยวกับ ดิกเก้นส์ ที่สะท้อนความรู้สึกที่รังเกียจของเขาด้วยสไตล์การเขียนที่ธรรมดา ฉะนั้นการที่จะอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ไว้ให้ลูกซึ่งถึงทุกๆ ความปรารถนาที่ซ่อนอยู่ และ

ทุก ๆ ความรู้สึกที่เก็บไว้ ก็ควรอ่านอย่างระมัดระวัง เขาคือ เช็คสเปียร์ (Shakespeare) เช่นเดียวกับ สก็อต (Scot) เป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์มาแต่กำเนิด

... Like Robinson Crusoe and Grimm's Fairy Tales and ... David Copperfield are not books, but stories communicated by word of mouth in those tender years. when fact and fiction merge, and thus belong to the memories and myths of life, and not to its aesthetic experience. ...he is of course Shakesperian; like Scott, a born creator (Wall. 1970 : 273 ; citing Woolf. 1925 : 65-69)

เช่นเดียวกับเวอร์จิเนีย วูล์ฟ บาร์บารา ฮาร์ดี้ ได้มองความเป็นนวนิยายกึ่งชีวิตจริง (Autobiographical Novel) ของนวนิยายเรื่องนี้ว่า เรื่อง David Copperfield ซึ่งมีทั้งข้อดี และข้อเสียของยุคสมัยที่เกิดจากลักษณะของตัวละครและศิลปะของผู้แต่ง เป็นนวนิยายของการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นนวนิยายที่ดึกเกินรักมากที่สุด และเป็นนวนิยายกึ่งชีวิตจริงของผู้แต่ง ใกล้เคียงและสัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้แต่งอย่างซับซ้อนและน่าสนใจ ทำให้เกิดความเข้าใจและประทับใจ เรื่องนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นรายงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นโดยปรกติ ยังสามารถนำไปอธิบายแรงจูงใจส่วนตัว ของความไม่พอใจ และความปรารถนาของดิกเก้นส์ แม้จะเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น แต่เนื้อหาในส่วนที่เป็นเรื่องจริงและส่วนที่เป็นเรื่องตลกขบขันในเรื่อง อาจกล่าวได้ว่าเป็นแบบฉบับที่ดีของความเป็นเอกลักษณ์ของดิกเก้นส์ (Dickensian) ที่มีลักษณะของงานศิลปะซึ่งยังไม่สมบูรณ์นัก และมีบางอย่างที่ยังลุ่ม ๆ ดอน ๆ อยู่ (Hardy. 1970 : 122-138) ส่วน รอส เฮช แดบเนย์ (Ross H. Dabney) ได้กล่าวถึงการแต่งงานในเรื่อง David copperfield ว่า การแต่งงานที่ล้มเหลว เป็นการแต่งงานเพื่อเงิน การแต่งงานที่ล้มเหลว ส่วนมากในเรื่องนี้เกิดจากความไร้เดียงสา และความหุนหันพลันแล่นโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ในขณะที่การแต่งงานที่ประสบความสำเร็จ เกิดจากความคิดอย่างใคร่ครวญ ที่ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความหลงใหล (Dabney. 1967 : 66-67) ขณะที่ เอดมันด์ วิลสัน ได้อ้างถึงคำพูดของ เอ็ดมันด์ วิลสัน (Edmund Wilson) ว่า David Copperfield จะเป็นจักรกลสำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจพัฒนาการทั้งหมดของดิกเก้นส์ " ... as Edmund Wilson claims, David copperfield

is absolutely central to an understanding of his development ... " (Thurley. 1976 : 133 ; citing Wilson.)

เฟร็ด อาร์ ลีฟวิส (F.R. Leavis) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Great Tradition ไว้ว่า นวนิยายเรื่อง Hard Times เป็นเรื่องที่เด่นชัดเกี่ยวกับจริยธรรม (Leavis. 1947 : 227) และเธอร์เลอร์ เห็นว่า Hard Times เป็นเรื่องของการใช้สัญลักษณ์มาเสนอแง่มุมของจริยธรรมอย่างลึกซึ้งว่า นวนิยายเรื่อง Hard Times เป็นงานที่ใช้จินตนาการภายนอกมากที่สุดตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นสัญลักษณ์หรือภาพล้อของสังคมมากกว่าเป็นคนจริงๆ โดยการดึงเอาสังคม การเมืองและความเป็นจริงของจริยธรรมให้มาเกี่ยวข้องกันเป็นไปอย่างแน่นหนาและลึกซึ้ง (Thurley. 1976 : 203) ขณะที่ ฟิลลิป คอลลิน (Philip Collin) วิจารณ์ไว้ใน ดิกเก้นส์ และลัทธิอุตสาหกรรมนิยม (Dickens and Industrialism) ว่า ดิกเก้นส์ อาจรู้จักเมืองแมนเชสเตอร์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสัญลักษณ์ของเมืองอุตสาหกรรมตั้งแต่ปี 1840 เป็นต้นมาน้อยกว่าเมืองเบอร์มิงแฮม ซึ่งเขาได้ไปเยี่ยมชมอย่างชุกชุมอยู่หลายครั้ง (Collin. 1980 : 651-673) และ ฮัมฟรีย์ เฮาส์ (Humphry House) ได้กล่าวถึงความล้มเหลวของเรื่อง Hard Times ใน 2 เรื่องใหญ่ก็คือ ในส่วนของโครงเรื่อง และหลายๆอย่างในตัวละครสำคัญไม่ได้ลดพลังของที่น่าติดตาม หรือน่าขะแซง ซึ่งดิกเก้นส์รู้สึกต่อฉากเมืองอุตสาหกรรมที่เขาสร้างขึ้นในเรื่องลงเลย (House. 1942 : 210)

รีด (John B. Reed) กล่าวถึงรายงานของเพื่อนเขาชื่อ แอนนาเบล แพตเตอร์สัน (Annabel Patterson) เรื่อง พิป ฟิลลิป และ แอสโตรฟีล : ดิกเก้นส์เป็นหนี้ต่อชีวิตนี้หรือไม่? (Pip, Philip and Astrophil : Dickens's Debt to Sydney ?) ว่า เรื่อง Great Expectations ได้แนวความคิดมาจากโคลงของชีวิตนี้ที่ชื่อ Astrophil and Stella (Reed. 1990 : 655-669) ส่วน เธอร์เลอร์ นั้นกล่าวถึงเรื่อง Great Expectations ว่า ไม่เหมือนเรื่องอื่น และมาอยู่แนวหน้าของนวนิยายหลักๆในยุคทุนนิยม เพราะเป็นการสรุปรวมของนวนิยายสมัยใหม่ทุกๆ เรื่องในยุคทุนนิยม เป็นงานเสียดสีสังคมอย่างลึกซึ้ง : ความไม่สนใจในสภาพของตัวเองในแต่ละเรื่อง และความขัดแย้งกันของบุคคลิกภาพซึ่งจะค่อยๆทำลายการสร้างตัวอย่างเปราะบางของอีโก้อย่างไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ (Thurley. 1976 : 280) แจ็ค พิวโรลลิน (Jack P. Rawlins) ได้รวบรวมความเห็นของนักวิจารณ์ได้แปลพัฒนาการของพิปในเรื่อง Great Expectations ออกเป็น 2 แนวทาง คือ พวกหนึ่งเน้นที่ความล้มเหลวทาง

2. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม

คุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรม

จากตำราปรัชญาทั่วไป คุณธรรม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า virtue จริยธรรม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า moral ส่วนศีลธรรม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า morality

ความหมายของ จริยธรรม อ้างอิงมาจาก กรมวิชาการ ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ ลักษณะทางจิตใจ และ สภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้บุคคลทำความดีหรือละเว้นความชั่ว (กร่าง ไพรวรรณ. 2533 : 142 ; อ้างอิงมาจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน. มปป.)

สาโรช บัวศรี เห็นว่า คือ แนวทางการประพฤติตน เพื่ออยู่กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม (กร่าง ไพรวรรณ. 2533 : 142; อ้างอิงมาจาก สาโรช บัวศรี. มปป.)

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เห็นว่า คือ หลักแห่งการดำรงชีวิตอันประเสริฐ หรือ หลักแห่งการประพฤติตนตามความนิยมของสังคม (กร่าง ไพรวรรณ. 2533 : 142; อ้างอิงมาจาก สุลักษณ์ ศิวรักษ์. มปป.)

ส่วน อำนวย ทะพิงค์แก และ ชัยนัต วรรณภูติ เห็นว่า คือ กอปรกันหนึ่งของสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม (กร่าง ไพรวรรณ. 2533 : 142; อ้างอิงมาจาก อำนวย ทะพิงค์แก และ ชัยนัต วรรณภูติ. มปป.)

ขณะที่ แสง จันทรงาม เห็นว่า คือ คุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติตน (กร่าง ไพรวรรณ. 2533 : 142; อ้างอิงมาจาก แสง จันทรงาม. มปป.) และ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เห็นว่า คือ ประมวลความประพฤติ และความนึกคิดในสิ่งที่ตั้งงาม เหมาะสม (กร่าง ไพรวรรณ. 2533 : 142; อ้างอิงมาจาก ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. มปป.)

โรม สุรเสน ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมและจริยธรรมว่า "จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม การประพฤติที่ถูกต้อง การประพฤติที่เป็นธรรม ส่วนคุณธรรมคือ สภาพคุณงามความดี คุณสมบัติภายในใจที่เป็นความดี การที่จิตใจเป็นผู้สั่งการและกำกับการกระทำหรือการแสดงออกทางร่างกายเช่นนี้ ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ได้" (โรม สุรเสน. 2534 : 1) ประภาศรี สีหอำไพ ได้กล่าวถึง คุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรม ว่า "คุณธรรม คือ หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดีในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดี ศีลธรรม คือ ข้อปฏิบัติเป็นผลผลิตทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องในการปฏิบัติตนต่อกัน จัดสิ่งขัดแย้งและส่งเสริมความสัมพันธ์ในสังคม จริยธรรมคือ หลักประพฤติที่อบรมกริยา และปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในคัลลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม" (ประภาศรี สีหอำไพ. 2535 : 28) และ บรรพต

วีรลัษ และ สุขุม นวลสกุล ได้กล่าวถึง ศีลธรรม และจริยธรรมว่า "มีความหมายคล้ายกัน คือ เป็นเรื่องของความควร และไม่ควรของพฤติกรรม ซึ่งเป็นเรื่องมาตรฐานแห่งความประพฤติของบุคคล แต่ศีลธรรม มีความโน้มเอียงที่จะเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนา หรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์" (มนุษย ทัศนา. 2526 : 164 ; อ้างอิงมาจาก บรรพต วีรลัษ และสุขุม นวลสกุล. 2519)

จึงอาจกล่าวได้ว่า คุณธรรม เปรียบเสมือนกฎเกณฑ์ที่อยู่ในใจ ขณะที่จริยธรรมเปรียบเสมือนการกระทำ และศีลธรรม เป็นการกระทำที่เน้นหนักไปในทางศาสนา กล่าวโดยสรุป คุณธรรม และจริยธรรม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างยากที่จะแยกแยะได้

คุณธรรมตามแนวตะวันตก

ฌ็อง เปียเจต์ (Jean Piaget) อ้างอิงมาจาก อารี ดันท์เจริญรัตน์ ได้แบ่งขั้นตอน ความเจริญของมนุษย์ไว้ 4 ขั้นคือ

- ขั้นกลไก-การสัมผัส (Sensory-motor period) อายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง 18 เดือน หรือ 2 ขวบ เด็กเรียนรู้โดยการสัมผัส
- ขั้นก่อนความคิดจะได้ใช้เต็มที่ (Perceptual Period) อายุ 2-7 ขวบ แบ่งเป็น ขั้นก่อนมีความคิดรวบยอด อายุ 2-4 ขวบ มีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวเอง เชื่อตัวเอง ไม่สามารถเข้าใจความคิดเห็นผู้อื่น และขั้นใช้ความคิดทางสัญชาตญาณ อายุ 4-7 ขวบ เข้าใจในสิ่งที่เห็นพื้นฐานการรับรู้ที่เด่นชัด แยกความสัมพันธ์ได้อย่างกว้างๆ แต่ขาดการบำรุงรักษา
- ขั้นปฏิบัติการตามรูปธรรม (Concrete Operations) อายุ 8-11 ขวบ สามารถ จัดระเบียบสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น มีความแน่นอน และมีเหตุผลแต่ไม่สามารถใช้ความคิด รวบยอดในการแบ่งเป็นตอนๆ ได้
- ขั้นปฏิบัติการได้อย่างมีระเบียบ (Formal Operation) อายุ 11-14 ขวบ หรือ 15 ขวบ มีเหตุผลทาง การทดลอง ทางวิทยาศาสตร์ หรือเหตุผลขั้นพื้นฐาน แต่ยังไม่มีความโดยสมบูรณ์ (อารี ดันท์เจริญรัตน์. 2520 : 212-214 ; อ้างอิง มาจาก Piaget.)

และ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) อ้างอิงมาจาก มนุษย ทัศนา ได้ แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมในการใช้เหตุผลของคน ต่อการเลือกทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็น 3 ระดับ 6 ขั้นดังนี้

1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) อายุ 2-10 ปี คือ
 - ชั้นหลบหลีกการลงโทษ คือ ทำตามผู้มีอำนาจเหนือกว่า เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ
 - ชั้นอยากได้รางวัล คือ ทำตามกฎเกณฑ์ เพื่อปรารถนารางวัล กำไร คำชมเชย
2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) อายุ 10-16 ปี คือ
 - ชั้นทำตามความคิดเห็นคนอื่น คือ ทำดีเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นว่า ตนเป็นคนดี
 - ชั้นทำตามหน้าที่ คือ รักษากฎเกณฑ์ข้อบังคับของกลุ่มและสังคม เพื่อประโยชน์ของตนเอง
3. ระดับเหนือกว่ากฎเกณฑ์ (Post-conventional Autonomous) อายุ 16 ปีคือ
 - ชั้นทำตามเหตุผลที่มีความสัมพันธ์กับสังคม คือ ทำตามข้อตกลงที่ให้ไว้กับผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของบุคคล ที่ตั้งอยู่บนหลักของเหตุและผลและผลประโยชน์ของส่วนรวม
 - ชั้นทำตามหลักการทางศีลธรรม อันเป็นอุดมคติสากล คือ ตัดสินความถูกต้องด้วยความสำนึกถึง หลักการที่เป็นนามธรรม และศีลธรรม เช่น ความยุติธรรม ความเสมอภาคแห่งสิทธิมนุษยชน เพื่อรักษาหลักจริยธรรมเอาไว้ (มนูญ ตนะวัฒนา. 2526 : 167-169 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1971)

อ้างอิง กรมวิชาการ จากหนังสือ แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย ซึ่งกล่าวว่า เป็นที่ยอมรับว่า จริยธรรมตามแนวตะวันตกของบุคคล ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ

1. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม สามารถตัดสิน แยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด
2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรมที่บุคคล ตัดสินใจกระทำ ถูก หรือ ผิด ในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ เชื่อว่าจะขึ้นอยู่กับส่วนประกอบข้อ 1 และข้อ 2 (กรมวิชาการ. 2523 : 3)

จึงอาจกล่าวได้ว่า มนุษย์เราจะตัดสิน หรือให้เหตุผลความผิดถูก ในข้อ 1 โดยหลักเกณฑ์การพัฒนาการทางจริยธรรมที่ เปียเยต์ และ โคลเบอร์ก ได้กล่าวไว้ และจะแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างไร ทั้งความเชื่อ และสภาพแวดล้อมมีส่วนในการสืบทอดเหตุผล หรือเปลี่ยนแปลงการให้เหตุผล อันเป็นการแสดงออกของพฤติกรรมหรือการกระทำในที่สุด

สภาพสังคมสมัยวิคตอเรียน

จากการศึกษาสภาพสังคมในสมัยวิคตอเรียนที่เกี่ยวกับ ชาร์ล ดิกเก้นส์ ผู้แต่งนวนิยายทั้งหมด 15 เรื่องในสมัยวิคตอเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่นำมาศึกษาอย่างละเอียดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จำนวน 4 เรื่อง ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงสภาพสังคมในสมัยวิคตอเรียนโดยแยกกล่าวออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ กล่าวคือ

1. ผลกระทบของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในสังคมวิคตอเรียน
2. ภูมิหลังคุณธรรมของ ชาร์ล ดิกเก้นส์

ผลกระทบของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในสังคมวิคตอเรียน

สมัยวิคตอเรียน จาก Victorian People And Ideas ของ ริชาร์ด ดี อัลติก (Richard D Altick) พอจะสรุปได้ว่า คือช่วงเวลาที่พระนางเจ้าวิคตอเรียได้ทรงขึ้นครองราชย์ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1837 ขณะทรงมีพระชนม์เพียง 18 พรรษา จนกระทั่งเสด็จสวรรคตในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1901 ขณะทรงมีพระชนม์ 81 พรรษา รวมเวลาที่ทรงครองราชย์ทั้งหมด 63 ปี (Altick. 1973 : 1-2) ซึ่งคริสโตเฟอร์ กิลด์ (Christopher Gille) ได้กล่าวไว้ใน Longman Companion To English Literature พอจะสรุปได้ว่า สมัยวิคตอเรียนถูกแบ่งออกอย่างง่าย ๆ เป็น 3 ช่วงเวลา คือ สมัยวิคตอเรียนตอนต้น (The Early Victorian Period) ค.ศ. 1837-1851 สมัยวิคตอเรียนตอนกลาง (The Mid Victorian Period) ค.ศ. 1851-1870 และ สมัยวิคตอเรียนตอนปลาย (The Late Victorian Period) ค.ศ. 1870-1901 (Gille. 1972 : 849-850) ผลสืบเนื่องจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างปลายศตวรรษที่ 18 ถึงต้นศตวรรษที่ 19 ทำให้สมัยวิคตอเรียน มีการเปลี่ยนแปลงใหญ่ ๆ ใน 2 เรื่องคือ

- ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพสังคม
- ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพจิตใจ

ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพสังคม

สมัยวิคตอเรียนอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 19 ซึ่ง เคนเนต เอ็ม เซตตัน (Kenneth M Setton) และ เฮนรี อาร์ วินค์เลอร์ (Henry R Winkler) ได้กล่าวถึงศตวรรษที่ 19 ว่ามีความโดดเด่นทางจริยธรรมสังคมเป็นอย่างสูง "The nineteenth century was marked by a new and vigorous concern for social ethics" (Setton and Winkler.

1966 : 384) ซึ่งความโดดเด่นทางจริยธรรมสังคมของสมัยวิคตอเรียน น่าจะมีผลสืบเนื่องที่สำคัญมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่ง ปราณี ศิริจันทร์พันธ์ ได้กล่าวใน ประวัติศาสตร์อังกฤษสมัยใหม่ ว่า "ช่วงเวลาที่เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศอังกฤษเกิดขึ้นในปลายศตวรรษที่ 18 ... ช่วยให้ความเจริญทั้งการเมือง การอุตสาหกรรม เศรษฐกิจและสังคม ... เกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1760-1830 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เกิดขึ้นก่อนประเทศอื่นๆ" (ปราณี ศิริจันทร์พันธ์. 2520 : 39) และ ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม ได้กล่าวถึงที่มาของคำว่าปฏิวัติอุตสาหกรรม พอจะสรุปได้ว่า อาร์เธอร์ ยังค์ (Arthur Young) เป็นผู้เริ่มใช้คำ "ปฏิวัติ" มาเรียกการประดิษฐ์สินค้าโดยใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน เนื่องจากอังกฤษมีปัจจัยเอื้ออำนวยคือ คนอังกฤษมีนิสัยชอบค้าขาย มีการประดิษฐ์เครื่องจักรแทนแรงงานคนหลายอย่าง มีวัตถุดิบสำคัญคือเหล็กและถ่านหินอยู่มาก และมีการพัฒนาการคมนาคมและการตลาด อันเป็นผลให้เกิดระบบโรงงาน ระบบร่วมลงทุน โดยได้รับอิทธิพลจากหนังสือ Wealth Of Nations ของ อัดัม สมิธ (Adam Smith) ในเรื่องการค้าเสรี (Laissez Faire) เกิดการแข่งขันในหมู่เอกชนและเจริญอย่างรวดเร็วจนเป็นการแข่งขันระหว่างชาติ การค้าเสรีจึงนำไปสู่เศรษฐกิจแบบชาตินิยม บวกกับการแพทย์ที่เจริญก้าวหน้า ทำให้คนอายุยืนและผลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คนชนบทหลังไหลเข้าไปทำงานในเมือง เกิดชนชั้นที่สำคัญ คือ ชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมกร (ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. 2533 : 89-95) การปฏิวัติอุตสาหกรรมยังคงเป็นที่ยอมรับของความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงให้แก่ประเทศอังกฤษสืบต่อมาถึงสมัยวิคตอเรียน ท่ามกลางสภาพความยากลำบากของชนชั้นกรรมกร กรรมกรจำนวนมากโดยความช่วยเหลือจากชนชั้นกลางได้ร่วมกันเคลื่อนไหวครั้งสำคัญ ๆ หลายครั้ง เพื่อเรียกร้องให้พวกเขามีสิทธิปกครองประเทศผ่านระบอบรัฐสภา แม้ว่าการเรียกร้องของพวกเขาจะประสบความล้มเหลวในทางปฏิบัติ แต่การรวมตัวของพลังประชาชนของพวกเขาเป็นแรงผลักดันสำคัญให้รัฐบาลหันมาปรับปรุงประเทศ มีการแก้ไขและออกพระราชบัญญัติหลายฉบับ การรวมกลุ่มเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่พวกเขาประสบทำให้เกิดสหกรณ์ (Cooperative) สหภาพกรรมกร (Trade Union) พรรคกรรมกร (Liberal Party) พรรคการเมืองพรรคที่ 3 นอกจากพรรควิก (Whig) หรือ พรรคเสรีนิยม (Liberal Party) และพรรคทอรี (Tory) หรือ พรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) ในปัจจุบัน ดังมีรายละเอียดสำคัญของแต่ละช่วงเวลา ในสมัยวิคตอเรียนดังต่อไปนี้

สมัยวิคตอเรียนตอนต้น (The Early Victorian Period) ค.ศ. 1837-1851

สมัยวิคตอเรียนตอนต้นมีความเจริญ สภาพความเป็นอยู่และการเคลื่อนไหวที่สำคัญ ตามที่ปรากฏในงานของ โด널ด์ เจ โอสเซน (Donald J Olsen) ได้กล่าวถึงความเจริญทางด้านการคมนาคมในสมัยนั้น พอจะสรุปได้ว่า ได้เริ่มมีสถานีรถไฟสถานีแรกในปี ค.ศ. 1837 ขยายสถานีไปนอกเมืองหลังปี ค.ศ. 1850 และขึ้นไปทางเหนือลอนดอนหลังจากนั้นอีกหลายสิบปีโดยเริ่มเปิดสถานีแรกที่ ฮาร์โรว์ (Harrow) ประมาณ 11 ไมล์ครึ่งจากอูสตัน (Euston) ในปี ค.ศ. 1837

เปิดสถานีวิลเลสดอน(Willesdon) ในปี ค.ศ. 1841 เปิดสถานีเวมบลีย์ เซ็นทรัล (Wembley Central) ในปี ค.ศ. 1842 สถานีคิลเบิร์น (Kilburn) ในปี ค.ศ. 1852 สถานีเซาท์ แฮมสเต็ด (South Hamstead) และสถานีควีนส์ปาร์ก (Queen's Park) ในปี ค.ศ. 1879 และหลังปี ค.ศ. 1850 เป็นต้นไปจึงมีทางรถไฟสายใหญ่บริเวณรอบนอกเมือง และอีกหลายปีหลังจากนั้นจึงมีสถานีที่นอร์ท ลอนดอน (North London) (Olsen. 1979 : 314-315) นอกจากความเจริญทางการคมนาคมทางรถไฟแล้ว สมคิด ศรีสิงห์ ยังได้กล่าวถึงระบบไปรษณีย์ การผลิตเรือกลไฟ การผลิตเหล็กกล้าขนาดใหญ่ การออกพระราชบัญญัติให้สิทธิบัตรแก่นักการ (The Bank Charter Act Of 1844) การต่อต้านการออกกฎหมายธัญพืช (Corn Law) ไว้ใน ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจยุโรป พอจะสรุปได้ว่า ได้มีการเริ่มใช้ระบบไปรษณีย์เพนนี (The Penny Post) เป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษในปี ค.ศ. 1840 มีการต่อเรือขนาดใหญ่ซึ่งมีเนื้อที่สำหรับบรรจุเครื่องกลไฟ เชื้อเพลิงและสินค้าได้อย่างเพียงพอ ในปี ค.ศ. 1843 และได้มีการออกพระราชบัญญัติสิทธิบัตรแก่นักการอนุญาตให้นักการแห่งประเทศอังกฤษพิมพ์ธนบัตรออกมาใช้ได้ โดยมีหลักทรัพย์หนุนหลังในรูปทองคำ ทั้งยังมีการนำเชื้อมาใช้ในการหมุนเวียนด้านการเงินให้ดีขึ้น และใน ค.ศ. 1838 นักอุตสาหกรรมจำนวนหนึ่งในมณฑลแลงแคเชียร์ (Lancashire) ภายใต้การนำของ ริชาร์ด คอบเดน (Richard Cobden) ได้ตั้งสันนิบาตต่อต้านกฎหมายธัญพืช (Anti-Corn Law League) พร้อมกับชี้ให้เห็นว่า การนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ จะทำให้อาหารและค่าแรงถูกลง อันเป็นผลให้การขายสินค้าได้กำไรมากขึ้น ค.ศ. 1845 นายกรัฐมนตรีพีล (Robert Peel) เห็นว่าควรใช้กฎหมายข้าว เมื่ออังกฤษสามารถผลิตข้าวได้อย่างเพียงพอ จึงผ่อนผันไม่เก็บภาษีข้าวเลยในปี ค.ศ. 1849 การค้าข้าวเสรีของอังกฤษจึงเกิดขึ้นตั้งแต่นั้นมา (สมคิด ศรีสิงห์. 2525 : 118-183) ท่ามกลางความเจริญ กระบวนการกลับมีสภาพความเป็นอยู่ที่แออัดและหิวโหย จนช่วงปี ค.ศ. 1840 เป็นต้นไปได้ชื่อว่าเป็นช่วงเวลาที่หิวโหย (The Hungry Forties) รายละเอียดดังปรากฏในงานของ แทรฟเวลยัน (Travelyan) และ ฟรีดริค แองเกิลส์ (Friedrich Engels) ผู้เดินทางไปเยือนอังกฤษในปี ค.ศ. 1844 ได้กล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนยากจนในอังกฤษ ช่วงปี ค.ศ. 1840 เป็นต้นไปว่า ต้องอาศัยอยู่อย่างแออัดในห้องเดี่ยวๆ ที่ใช้วัสดุก่อสร้างราคาถูกๆ และไม่มีคุณภาพ ไม่มีที่ระบายน้ำทิ้ง หรือมีที่ระบายน้ำที่ซึมสู่แหล่งน้ำใช้ในสลับตามที่ปรากฏใน British History in Nineteenth Century and After : 1782-1919 ว่า

Still throughout the forties nothing was done to control the slum landlords and jerry builders who according to the prevalent laissez faire philosophy, were engaged from motives of self

interest in forwarding the general happiness. These pioneers of 'progress' saved space by crowding families into single rooms or thrusting them underground into cellars, and saved money by the use of cheap and insufficient building material and by providing no drains - or worse still, by providing drains that oozed into the water-supply. (Travelyan. 1964 : 126-127)

และ จอห์น เบิร์นเนต (John Burnett) ได้กล่าวถึงอาหารของกรรมกรที่มีรายได้ดีว่า อาจมีโอกาสนับรอกเนื้อ หรือเบคอนทุกวันจนกว่าอาหารเหล่านั้นจะหมดไป กรรมกรที่มีรายได้น้อยกว่านี้ก็จะได้ออกาสับรอกเนื้อ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยมีขนมปังและหัวหอมทดแทนในส่วนที่ขาด ส่วนกรรมกรที่มีรายได้ต่ำกว่านี้ก็จะได้รับรอกอาหารสัตว์คือ หมูเบคอนหันรวมกับหัวหอม ขณะที่กรรมกรที่มีรายได้ต่ำกว่านี้จะเหลือแต่ ขนมปัง เนย ข้าวโอ๊ตต้ม ส่วนกรรมกรที่มีรายได้ต่ำที่สุดคือ หมู่พวกไอริชจะมีหัวหอมเป็นอาหารเพียงอย่างเดียว ดังปรากฏใน Plenty And Want ว่า

The better-paid worker especially those in whose families every member is able to earn something, have good food as long as this state of things last ; meat daily , and bacon and cheese for supper. Where wages are less , meat is use only two or three times a week, and the proportion of bread and potatoes increase. Descending gradually, we find the annimal food redued to a small piece of bacon cut up with potatoes until, on the lowest rung of ladder, among the Irish, potatoes from the sole food. (John Burnett. 1966 : 66)

จากสภาพความเป็นอยู่ที่ยอดอยากหิวโหยและขาดสุขลักษณะที่ดีทำให้เกิดการระบาดของ อหิวาตกโรค ซึ่ง เอ็ดวิน แชดวิก (Edwin Chadwick) ได้สืบหาสาเหตุของความอดอยากและการตายของประชาชน รายงานต่อรัฐสภาเพื่อปรับปรุงอนามัยชุมชน ระหว่างปี ค.ศ. 1848 ถึง ค.ศ. 1874 ดังปรากฏใน England In The Nineteenth Century ของ เดวิด ทอมสัน (David Thomson) พอจะสรุปได้ว่า สาเหตุใหญ่ในการปรับปรุงอนามัยของประชาชน ระหว่างปี ค.ศ. 1848 ถึง ค.ศ. 1874 นั้น สืบเนื่องมาจากแรงผลักดัน 2 ประการคือ อหิวาตกโรคซึ่งในปี ค.ศ. 1838 เอ็ดวิน แชดวิก ได้ตั้งคณะแพทย์ค้นหาสาเหตุของความอดอยาก

ขาดแคลนและการตายเพื่อรายงานต่อรัฐสภา ในรายงานชี้ว่า การขาดแหล่งน้ำ การระบายน้ำ และอุปกรณ์สำหรับถ่ายเทปฏิกลทำให้เมืองใหญ่เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งการระบาดอย่างรุนแรงของอหิวาตกโรคในขณะนั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนในสมัยนั้นสนใจที่จะแก้ไขปัญหานี้โดยเร่งด่วน (Thomson. 1969 : 134)

ความเคลื่อนไหวที่สำคัญมากอันหนึ่ง ในสมัยวิกตอเรียนตอนต้น ดังปรากฏใน ประวัติศาสตร์อังกฤษ ของ เอ็ดมุนด์ จายางาม พอลสรุปได้ว่า พวกกฏบัตร (Chartist) คือกลุ่มคนที่รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องต่อรัฐสภาในปี ค.ศ. 1838 ได้ยื่นข้อเสนอ 6 ข้อ ต่อรัฐสภา เรียกร้องให้ผู้ชายที่บรรลุนิติภาวะทุกคนมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง ให้เขตเลือกตั้งต่างๆ มีสิทธิทัดเทียมกัน ให้มีการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกปี ให้จ่ายเงินเดือนแก่ผู้แทนราษฎร ให้ยกเลิกการใช้ที่ดินเป็นคุณสมบัติในการเข้ารับเลือกผู้แทน และให้มีการลงคะแนนแบบลับๆ ยกเว้นยังมียกข้อยกเว้นพิเศษเกี่ยวกับการมีสิทธิออกเสียง และครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1842 เรียกร้องสิทธิในการออกเสียงเพียงประการเดียว มีคนลงชื่อในปฏิญญาถึง 6 แสนคน สภาลงมติไม่ยอมรับด้วยคะแนนเสียง 287 ต่อ 49 และครั้งที่ 3 ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1848 อ้างว่ามีคนลงชื่อในปฏิญญาร่วม 6 ล้านคน แต่มีจริงเพียง 2 ล้าน สภาก็ปฏิเสธที่จะพิจารณาปฏิญญานี้ แม้พวกกฏบัตรจะไม่ประสบความสำเร็จตามคำเรียกร้อง แต่ก็เป็แรงกดดันให้ฝ่ายบริหารได้ตระหนักถึงภัยอันอาจจะเกิดจากพวกกฏบัตร ดังจะเห็นว่า มีการออกกฎหมายจำกัดการซื้อข้าวในปี ค.ศ. 1846 ยอมให้มีการแก้กฎหมายการตั้งสหพันธ์กรรมกรและสหกรณ์ (Combination Act) และออกพระราชบัญญัติปฏิรูปรัฐสภา ฉบับที่ 2 ในปี ค.ศ. 1867 ณ จุดนี้จึงไม่อาจกล่าวได้ว่า พวกกฏบัตรล้มเหลวเสียทีเดียว (เอ็ดมุนด์ จายางาม. 2521 : 256-260) ในส่วนของการแก้ไขพระราชบัญญัติต่าง ๆ ดังปรากฏใน ประวัติศาสตร์สากลยุคปัจจุบัน ค.ศ. 1453-1914 ของ แสง โสไม เกษมศรี ว่า

ค.ศ. 1842 มีพระราชบัญญัติห้ามจ้างผู้หญิงและเด็กหญิง และเด็กผู้ชายอายุต่ำกว่า 10 ขวบ ทำงานในเหมืองแร่ และมีบทกำหนดการป้องกันอุบัติเหตุ อันอาจจะเกิดกับกรรมกร ค.ศ. 1844 พระราชบัญญัติกำหนดการทำงานของหญิงและเด็ก ใน ค.ศ. 1847 กำหนดไว้สัปดาห์ละไม่เกิน 60 ชั่วโมง ต่อมาอีกไม่นานในปีเดียวกันนั้นเอง กำหนดให้กรรมกรทำงานในโรงงานอังกฤษไม่เกินวันละ 10 ชั่วโมง ค.ศ. 1848 มีพระราชบัญญัติการสาธารณสุข กำหนดการวางลักษณะสุขาภิบาลต่างๆ และต่อมาอีก 5 ปี ได้เกิดสมาคมเพื่อการอนามัยขึ้นเกือบ 200 สมาคม ในระยะ ค.ศ. 1860 เศษ ๆ มีพระราชบัญญัติออกอีกหลายฉบับ ล้วนเพื่อป้องกันการรับประทานอาหารและดื่มที่ผิดสุขลักษณะ. (แสง โสไม เกษมศรี. 2520 : 364)

นอกจากความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นในปี ค.ศ. 1846 ได้มีการก่อตั้งสหกรณ์แห่งแรกที่เมืองรอชเดล (Rochdale) ซึ่ง บาร์ทโท และ โบนามิ (Edith Batho and Dobree Bonamy) ได้กล่าวถึงกลุ่มผู้ก่อตั้งสหกรณ์แห่งนี้ว่ามีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความรู้และความช่วยเหลือแก่เพื่อนสมาชิก ด้านอาหาร และเครื่องนุ่งห่ม รายละเอียดดังปรากฏใน The Victorian And After 1830-1914 ว่า

in 1846 and the Rochdale Pioneer, the founder of the co-operative movement, should put at the head of their articles: the objects of the society are the moral and intellectual advancement of its members. It provides them with groceries, butchers' meat, drapery goods, clothes and clogs. (Batho and Bonamy. 1962 : 14)

ท้ายที่สุดจากสุดท้ายของความเจริญรุ่งเรืองของสมัยวิกตอเรียนตอนต้น ได้ปิดลงที่การแสดงนิทรรศการสินค้าที่ยิ่งใหญ่ (Great Exhibition) อันเป็นการเริ่มยุคใหม่ของการโฆษณาการค้าระหว่างประเทศเป็นครั้งแรกในยุโรป ดังปรากฏใน British In The Nineteenth Century And After: 1782-1919 ซึ่ง จอร์จ แมคคอลลีย์ แทรฟเวลลัน ได้กล่าวถึง การจัดนิทรรศการที่ยิ่งใหญ่ ณ 프린ซ์อัลเบิร์ต (Prince Albert) ในอาคารกระจกรูปโดม ของสวนสาธารณะที่ ไฮด์ปาร์ก (Hyde Park) ในปี ค.ศ. 1851 ว่าเป็นการเริ่มยุคใหม่ของการโฆษณาการค้าระหว่างประเทศ

...three years later (1851) at Prince Albert's Great Exhibition, held under the glass pleasure-dome in Hyde Park. The unfortunate Europeans, having failed to master our secret of combining liberty with order were invited, as consolation prize, to come to admire the peace, progress prosperity of Britain. The Great Exhibition, the first of many such in all the capitals of Europe, began a new era of international trade advertisement (Travelyan. 1968 : 290)

สมัยวิกตอเรียนตอนกลาง (The Mid Victorian Period) ค.ศ. 1851-1870
สมัยวิกตอเรียนตอนกลาง เป็นช่วงเวลาที่อังกฤษได้ผ่านพ้นช่วงเวลาแห่งความไม่พอใจ

ของประชาชน และประเทศอังกฤษได้ก้าวไปอยู่ในจุดสูงสุดของ ความมั่งคั่ง อำนาจและอิทธิพล ดังที่ กิลด์ ได้กล่าวไว้ใน Longman Companion to English Literature ว่า "British had passed the time of worst popular discontents, and was at her height in wealth, power and influence" (Gille. 1972 : 849-850)

นอกจากนี้ บาร์รี ซัพพลาย (Barry Supply) ยังได้กล่าวถึง การปรับปรุงรายได้ อย่างแท้จริงในกลางศตวรรษที่ 19 ไว้ใน The Victorians หัวข้อ The Government Framework : Social Class and Institutional Reform in Victorian Britain ว่า การปรับปรุงรายได้ในสมัยนั้นจะนำไปสู่ความมั่นคงกว่าเดิมในส่วนของสภาพแวดล้อมในชนบท อันจะนำไปสู่ความเจริญอันยิ่งใหญ่ให้แก่สังคมอุตสาหกรรมในการช่วยบรรเทาปัญหาความเป็นอยู่ ของอังกฤษที่มีอยู่ในขณะนั้นให้ดีขึ้น

... at mid-century (19) the improvements in real incomes, that did take place, the greater stability of the urban environment, and the greater accommodation to industrial society - all produced some respite in the instance of the condition of England question. (Lerner. 1982 : 69 citing Supply)

ส่วนช่วง ค.ศ. 1851 ถึง ค.ศ. 1867 เอซ่า บริคส์ (Asa Briggs) ได้กล่าวว่า เป็นช่วงเวลาของความเจริญ ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นตัวของตัวเอง กล่าวคือ เน้นหนักไปในเรื่อง ความคิด การทำงาน และความก้าวหน้าแห่งตน

The period from 1851 to 1867 was the period of high Victorian England ; from its social balance it produced a distinctive civilization of it own. The key words of the times were 'thought', 'work' and 'progress'. (Briggs. 1955 : 1)

สมัยวิคตอเรียนตอนปลาย (The Late Victorian Period) ค.ศ.1870-1901

สมัยวิคตอเรียนตอนปลาย ประเทศอังกฤษได้ตกเป็นรองสหรัฐอเมริกาและเยอรมนีทางด้านอุตสาหกรรม นอกจากนั้น สมัยวิคตอเรียนตอนปลายยังเป็นช่วงเวลาที่อังกฤษเข้าสู่ยุคจักรวรรดินิยม ดังปรากฏใน ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ.1789-1914 ของ น้ำเงิน บุญเยี่ยม พอลจะสรุปได้ว่า นายกรัฐมนตรี ดิสรเรย์ (อยู่ในตำแหน่งระหว่าง 1874-1880) ยืนยันว่า อังกฤษจะต้อง

รับผิดชอบต่อโลกในฐานะมหาอำนาจ และเห็นว่าอาณานิคมจะช่วยพัฒนาและปกป้องเมืองแม่ การแสวงหาอาณานิคมจึงไม่ควรละเว้นไป รัฐบาลอังกฤษจึงซื้อหุ้นคลองสุเอซ มูลค่า 177,000 หุ้นอย่างลับ ๆ เพื่อควบคุมเส้นทางไปอินเดียเข้าแทรกแซงปัญหาตะวันออกโดยสนับสนุนตุรกีซึ่งถูกรัสเซีย เยอรมันนี และ ออสเตเรีย กดดันให้ปฏิรูปการปกครอง เนื่องจากอังกฤษกลัวการขยายตัวของรัสเซีย และต่อมาอังกฤษก็ได้เข้าสู่สงครามโชมตีฟกั๋ว (Boer) ในแคว้น ทรานสวาล (Transvaal) และหลังจากปี ค.ศ.1880 อังกฤษจึงได้เข้าสู่ยุคจักรวรรดินิยม (Imperialism) อย่างแท้จริง และกลายเป็นประเทศที่มีอาณานิคมมากที่สุด เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ (น้ำเงิน บุญเทียม. 2518 : 119-276) นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์การทูตยุโรป ค.ศ.1815-1914 ของ มณีนัย รัตนมณี ยังกล่าวถึงยุคจักรวรรดินิยมว่า

ในช่วงปี ค.ศ. 1870-1914 จึงได้ชื่อว่า ยุคจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ มหาอำนาจขยายอิทธิพล และอารยธรรมของตนไปทั่วทุกมุมโลก ระยาะนี้มหาอำนาจแข่งขันกันอย่างรุนแรงที่สุด ต่างหวาดระแวงกันและหวาดกลัวสงคราม ไม่มีมหาอำนาจใดยอมปล่อยให้ดินแดนอันมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ หรือดินแดนที่จะส่งเกียรติภูมิของตนให้สูงส่งขึ้นถูกช่วงชิงไป. (มณีนัย รัตนมณี. 2522 : 114-115)

ส่วนการปิดฉากของปลายศตวรรษที่ 19 นั้น บอริส ฟอร์ด (Boris Ford) ได้กล่าวไว้ใน From Dickens To Hardy ถึงสัญลักษณ์ของการสิ้นสุดปลายศตวรรษที่ 19 ว่าเริ่มตั้งแต่การสถาปนา พระนางเจ้าวิกตอเรียแห่งอังกฤษขึ้นเป็นสมเด็จพระจักรพรรดินีของอินเดียในปี ค.ศ. 1876 ว่า "The closing quarter of the nineteenth century opened symbolically with the proclamation of Queen Victoria as the Empress of India (1876)" (Ford. 1982 : 21 citing Cole and Postgate.)

แม้ว่าการอุตสาหกรรมของสมัยวิกตอเรียนตอนปลายจะอ่อนแอลง แต่การธนาคารและระบบภาษีของอังกฤษกลับประสบผลสำเร็จเป็นอย่างสูง ดังปรากฏใน ประวัติศาสตร์อังกฤษ ของ เอ็ดมุนด์ จายางาม พอลจะสรุปได้ว่า การเริ่มให้มีการเก็บภาษีเงินได้ในสมัยนายกรัฐมนตรีฟิชล์ ที่สามารถเปลี่ยนสภาพการขาดดุลย์ 2 ล้านปอนด์ เป็นเหลือใช้ 2 ล้านปอนด์ กลายเป็นรากฐานสำคัญของโครงการสร้างการคลังของอังกฤษตราบเท่าทุกวันนี้ ในส่วนของการธนาคารไม่มีประเทศใดเป็นคู่แข่งอังกฤษได้ในกลางศตวรรษที่ 19 กรุงลอนดอน ถือได้ว่าเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางการเงินมากที่สุดในโลก (เอ็ดมุนด์ จายางาม. 2521 : 262-270)

นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การปฏิรูปรัฐสภา ในปี ค.ศ. 1867 ท่ามกลางกระแสการเรียกร้องของพวกกบฏบัตร (ดูคำจำกัดความของพวกกบฏบัตร ได้จากหน้า 20-21) แกลดสโตนแห่งพรรควิก ผู้ต้องการให้มีการปฏิรูปอย่างแรงกล้า ได้ลุกขึ้นมากล่าวอย่างไม่กลัวเกรงกลางสภาว่า แม้พวกเขาจะพ่ายแพ้ในการออกเสียงครั้งนี้ (304 เสียง ต่อ 315 เสียง) แต่เวลาของการเปลี่ยนแปลงได้มาถึงแล้ว ชัยชนะของพวกเขาจะอยู่อีกไม่ไกล ดังปรากฏความละเอียดใน The Crisis OF Imperialism 1865-1915 ของ แชนนอน (Richard Channon) ว่า

...you may bury the Bill that we have introduced but ... (you) cannot fight against the future. Time is on our side. The great social forces are against you; they are marshalled on our side; and the banner which we now carry in this flight, though perhaps at some moment it may droop over our sinking heads, yet it soon again will float in the eye of heaven and it will be borne by the firm hand of a united people ... perhaps not to an easy, but to a certain and to a not distant victory (Shannon. 1976 : 63 citing Gladstone)

จากแรงกดดันทั้งภายใน (การแพ้โหวตในระดับคะแนนเสียงที่ใกล้เคียงกันมาก) ประกอบกับแรงกดดันจากภายนอกสภา ของพวกกบฏบัตรอีกหลายล้านคน ดิสเรลีย์ (Disraeli) แห่งพรรคทอรั ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ในขณะนั้น ได้ชิงปฏิรูปรัฐสภาเสียก่อน รายละเอียดดังปรากฏใน อังกฤษ : ประวัติศาสตร์การปกครอง ว่า

...ก้าวต่อไปในการปฏิรูปรัฐสภา เกิดขึ้นในปี 1867 เมื่อ ดิสเรลีย์ 'ตัดหน้าพรรควิก' ด้วยการออกมาตรการปรับปรุงการกระจายที่นั่ง และขยายสิทธิผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้กว้างขวางขึ้น จากการขยายจำนวนผู้มีสิทธิทางด้านทรัพย์สิน และจำนวนผู้มีสิทธิในฐานะผู้เช่าอาศัย ทำให้จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใหม่เพิ่มอีกหนึ่งล้านคน ซึ่งเท่ากับให้จำนวนผู้เลือกตั้งเพิ่มขึ้นจากเดิม เกือบสองเท่าตัว (เอส บี ชริมส์ และ นันทา โชติกะพุกกะณะ. 2522 : 112)

ซึ่ง เดวิด สมิท (David Smith) ได้กล่าวถึง การปฏิรูปรัฐสภาครั้งที่ 2 นี้ว่า เป็นเสมือนประชาธิปไตยก้าวสำคัญของอังกฤษ ดังปรากฏใน A History Of England ว่า "The second great Reform Act in English history, which passed through Parliament in 1867, was another big step towards making this country a democracy." (Smith. 1963 : 500)

ระหว่างปี ค.ศ. 1868-1870 เมื่อ แกลดสโตน ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการออกกฎหมายว่าด้วยการศึกษา (Education Act) ด้วยเห็นว่า การศึกษาจะทำให้ชนชั้นคนงานมีสิทธิในการออกเสียงเพื่อปฏิรูประบบการเลือกตั้งให้ดีขึ้น ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาดังที่ เลินเนอร์ (Laurence Lerner) ได้กล่าวเกี่ยวกับกฎหมายการศึกษาว่า มีการขยายการศึกษาระดับโรงเรียนเพิ่มเติม แต่ก็ไม่ได้เป็นการศึกษาภาคบังคับกระทั่งปี ค.ศ. 1880 สำหรับเด็กวัยเข้าเรียนจนอายุ 10 ปี และเป็นการศึกษาภาคบังคับที่รัฐให้ความช่วยเหลือทั้งหมดในปี ค.ศ. 1891 นับว่าก้าวสำคัญของการศึกษาได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1870 ดังปรากฏใน The Victorians ว่า

... in 1870 the Education Act provided for the creation of school board and state school. Although attendance at school was not made compulsory until 1880 (and then only the age of ten) nor free until 1891, the principal step towards a state system of education had been taken in 1870 (Lerner. 1978 : 108)

ความเปลี่ยนแปลงอีกประการในปลายศตวรรษที่ 19 ก็คือ ได้เกิดพรรคการเมืองสำคัญขึ้นอีกพรรคหนึ่ง คือ พรรคกรรมกร (Labour Party) และคนสำคัญคนหนึ่งที่เป็นที่มาของคำว่า "สังคมนิยม" (Socialist) ในอังกฤษ คือ โรเบิร์ต โอเวน (Robert Owen) ดังปรากฏใน ประวัติศาสตร์ยุโรป ค.ศ. 1815-1914 ของ นันทา โชติกะพุกคณะ ว่า

โรเบิร์ต โอเวน เป็นคนแรกที่ใช้ศัพท์นี้ (สังคมนิยม) เขาเป็นนักธุรกิจนายทุน เชื่อว่าการส่งเสริมสวัสดิการคนงาน ไม่ทำให้นายทุนเสียประโยชน์ แต่กลับจะมีผลดี เพราะทำให้มีกำลังใจทำงาน ต้องการให้หลักการร่วมมือแทนการแข่งขัน เขาพยายามสร้างสังคมในอุดมคติของเขาที่ นิว ลานาร์ค (New Lanark) ในอังกฤษ นิว ฮาร์โมนี (New Harmony) ในอเมริกา แต่ล้มเหลว แต่โอเวน มีส่วนเรียกร้องให้ออกพระราชบัญญัติลดชั่วโมงทำงาน ห้ามจ้างแรงงานเด็กและสตรี ในอุตสาหกรรมบางชนิด พยายามเสนอให้มี

การประกันการว่างงาน เขาส่งเสริมการสหกรณ์ และสหภาพคนงาน (Trade Union) นั้นหา โชติกะพุกคณะ. 2519 : 53)

ก่อนหน้านี้พรรคกรรมกร ยังไม่มีการจัดตั้งให้เป็นพรรคที่ถูกต้องตามกฎหมาย กรรมกรเพียง แต่รวมตัวกันเป็นสหภาพกรรมกร (Labour Union) ซึ่ง ประสิทธิ์ แก้วสิงห์ ได้กล่าวถึงสหภาพกรรมกร ใน ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ.1815-ค.ศ.1945 ว่า

ค.ศ. 1825-1850 สหภาพกรรมกรไม่เจริญมากนัก เพราะกรรมกรยังแบ่งพวกคนงานหญิงและเด็กไม่ร่วมมือ เพราะใจอ่อนและรับสินบน ผนวกในระยะแรกกรรมกรกับนายจ้างไม่ขัดแย้ง หลังปี 1850 สหภาพรุ่งเรืองขึ้น ถึงปี ค.ศ. 1870 การแสดงปฏิกิริยาอย่างรุนแรง เช่น การนัดหยุดงาน จึงเป็นที่ยอมรับโดยกฎหมาย (ประสิทธิ์ แก้วสิงห์. 2522 : 56)

นอกจากความพยายามรวมตัวกันจัดตั้งสหภาพกรรมกร ปราณี ศิริจันทร์พันธ์ ได้กล่าวถึงการจัดตั้งพรรคกรรมกรใน ประวัติศาสตร์อังกฤษสมัยใหม่ พอลจะสรุปได้ว่า พรรคแรงงานอิสระ (Independent Labour Party) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นในปี 1883 หลังจากการประชุมสหภาพแรงงานทั่วประเทศ เพื่อจัดตั้งพรรคกรรมกรในปี 1892 ตัวแทนของพรรคได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนราษฎร 2 คน ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1900 และกลายเป็นพรรคการเมืองที่สำคัญพรรคหนึ่งในศตวรรษที่ 19 ที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ขึ้นกว่าเก่า (ปราณี ศิริจันทร์พันธ์. 2520 : 95-96)

นอกจากนี้ ยังมีความเจริญอื่นๆ เช่น น้ำประปาที่มีขึ้นในปลายสมัยวิคตอเรียน ดังปรากฏใน ประวัติศาสตร์ยุโรป 2 ของ จันทรฉาย ภัคอธิคม ว่า "การอาบน้ำในที่สาธารณะสิ้นสุดลงปลายศตวรรษที่ 19 น้ำประปាកลายเป็นสิ่งธรรมดาสามัญในกึ่งหลังศตวรรษที่ 19 ที่สามารถส่งกำลังน้ำขึ้นสู่บ้านเรือนลงหลายชั้นได้" (จันทรฉาย ภัคอธิคม. 2521 : 230) นอกจากน้ำประปา สมคิด ศรีสิงห์ ยังกล่าวถึงความเจริญด้านอื่นๆ ใน ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจยุโรป ว่า

ปลายศตวรรษที่ 19 ได้มีการคิดประดิษฐ์เครื่องยนต์จุดระเบิดภายในได้ ...ถึง ค.ศ. 1894 มีรถยนต์ (motor car) รุ่นแรกใช้บนถนน ...ค.ศ.1883 และ 1884 ออกกฎหมายทดแทนให้แก่คนงาน (Workmen's Compensation Laws) และในปี ค.ศ.

1889 ก่อตั้งระบบประกันสังคมและคนชรา (Old Age and Security Insurance Scheme) เป็นประกันต่อการไร้สมรรถภาพ ดันเกิดจากโรคภัยบางชนิด เช่น วัณโรค (สมคิด ศรีสิงห์. 2525 : 160-185)

ความเปลี่ยนแปลงทางสภาพจิตใจ

สืบเนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม สภาพจิตใจของคนสมัยวิตตอเรียนจึงมีความกระทบกระเทือนตามไปด้วย จาก "Signs of the Times" ซึ่งเป็นหัวข้อหนึ่งในหนังสือ The Victorians เขียนโดย ซัพเฟิล ว่ายุคนี้เป็นยุคของเครื่องจักร ความรู้สึกทั้งภายในภายนอกของคนเป็นเหมือนเครื่องจักร "it not an Heroical, Devotional, Philosophical, on Moral Age, but, about all others, the Mechanical Age. It is the Age of Machinery, in every outward and inward sense of that word;" (Lerner ed. 1982 : 49 citing Supple) ไม่เพียงแต่การอุตสาหกรรมเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงสภาพจิตใจของคนสมัยนั้น บริคส์ ได้กล่าวไว้ใน Victorian People ว่า แฮฟล็อก เอลลิส (Havelock Ellis) ได้กล่าวถึงหนังสือ The Origin of Species ของ ชาร์ล ดาร์วิน (Charles Darwin) ที่มีเนื้อสำคัญว่า ผู้ที่แข็งแกร่งกว่า ย่อมอยู่รอด ที่ออกวางขายบนแผงหนังสือในปี ค.ศ.1895 ว่า เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้จิตใจของมนุษย์สับสนกับความเชื่อทางศาสนาอย่างมาก

... the year 1895 also may be seen as a turning point it would be difficult to name any one year in the whole history of mankind wrote the rebel Havelock Ellis in which the human spirit was more profoundly stirred to more profoundly stirred to more manifold original achievements than the year 1859 The Origin of Species ... appeared in the bookshops (Briggs. 1955 : 298-299 Citing Ellis.)

จากรายละเอียดที่สำคัญของ The Origin of Species ของ ชาร์ล ดาร์วิน (Charles Darwin) ที่ว่าสิ่งมีชีวิตจำเป็นต้องมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด โดยสิ่งมีชีวิตที่เหมาะสมที่สุดเท่านั้นที่จะอยู่รอด ซึ่งออฟสแตเตอร์ (Ricard Hofstater) ได้กล่าวถึงเนื้อหาของ The Origin of Species เป็นคำกล่าวที่ตรงข้ามกับความเชื่อทางศาสนา " The Origin of Species became an oracle, consulted with the reverence usually for

Scriptrue ..." (Hofstadter. 1959 : 16) ปรากฏการณ์ความขัดแย้งระหว่างศาสนา กับวิทยาศาสตร์ยังผลให้กึ่งศตวรรษนั้นเอง ได้มีแนวโน้มอย่างร้ายแรงต่อความสงสัยในศาสนา ดังเช่นปรากฏในโคลง "In Memoriam A.H.H." ของกวีที่มีชื่อ คือ อัลเฟรด เทนนิสัน (Alfred Tennyson) ซึ่งถอดความได้ว่า ใครจะวางใจหรือรักในพระเจ้าอย่างแท้จริง ขณะที่ตกอยู่ในหุบเหวลึก ซึ่งมีเสียงหวีดร้องอย่างหวาดกลัวต่อศักราชที่มีต่อศาสนา ใครจะรัก หรือทนทุกข์ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด หรือถูกปิดตายอยู่ท่ามกลางเพือกเขาเหล็ก

In memoriam A.H.H.

Who trusted God was love indeed
With ravine, shriek'd against his creed
Who love, who suffer'd countless ills,
Or seal'd within the iron hill?

Alfred Tennyson.

นอกจากนี้ในงานชื่อ "Bishop Blougram's Apology" ของ บราวน์ (Robert Browning) ดังถอดความได้ว่า ในชีวิตหนึ่งๆ ที่เกิดความสงสัย ทั้งหมดที่เราได้รับจากความไม่เชื่อ (ในพระเจ้า) ทำให้มีความเชื่อที่แตกต่างกัน ด้วยความสงสัย ความศรัทธา (ความเชื่ออย่างหนึ่ง) ก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

Bishop Blougram's Apology (1855)

... All we have gained then by our unbelief
In a life of doubt diversified by faith,
For one of the faith diversified by doubt.

Robert Browning.

เมื่อคนสงสัยศาสนาๆ มากขึ้น ศาสนาย่อมได้รับความกระทบกระเทือน มีความเคลื่อนไหวของบาทหลวงที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ที่เรียกว่า Oxford Movement ดังปรากฏใน Victorian People and Ideas ของ อัลติค พอสส์รุ๊ปได้ว่า ความเคลื่อนไหวนี้มีชื่อเรียก 4 ชื่อ คือ

1. ชื่อ ออกฟอร์ด มูฟเมนต์ (Oxford Movement) เพราะเป็นความเคลื่อนไหวของพระซึ่งเรียนที่มหาวิทยาลัยออกฟอร์ด

2. ชื่อ แทรคทาเรียนิซึม (Tractarianism) เพราะมีความเห็นและหลักการคล้าย รายงานเรื่อง Tracts for the Times ที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 1833-1841

3. ชื่อ พูเซย์นิซึม (Puseynism) เพราะเป็นชื่อผู้ก่อการคนสำคัญหนึ่งในการเคลื่อนไหวนี้ คือ พูเซย์ (Edward B Pusey) และ

4. ชื่อ Anglo-Catholicism หมายถึง พวกคาทอลิกในอังกฤษ ซึ่งสุดท้ายใช้เวลาอยู่เพียงระยะเวลาสั้น ๆ

โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องวัด ไม่ให้รัฐสภาเข้าแทรกแซงกิจการของวัดหาทางที่จะคืนอำนาจให้พวกบิชอป และทำให้คนมาศรัทธาศาสนาดั้งเดิม (Altick. 1973 : 208-211)

ต่อมา ศาสนาได้แบ่งเป็น 3 พวก ดังปรากฏใน ประวัติศาสตร์สากลยุคปัจจุบัน ของ แสงโสม เกษมศรี ว่า

ค.ศ.1873 ...บาทหลวงหนุ่มโดยการนำของ จอห์น เฮนรี นิวแมน (John Henry Newman) และเอ็ดเวิร์ด พิวเซย์ (Edward Pusey) พระในมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด พยายามโฆษณาแยกย่อย ส่วนที่ดีของนิกายคาทอลิก ซึ่งยังปฏิบัติอยู่ในหมู่แองกลิคัน และ ลัทธิแองกลิคัน ก็เป็นแขนงหนึ่งของคาทอลิก ค.ศ.1485 นิวแมน ไปรวมในวงคาทอลิก ขณะที่ พิวเซย์ และผู้นำหลายคนยังอยู่ฝ่ายแองกลิคัน พวกแองกลิคัน จึงเป็นคณะบาทหลวง ที่มีพิธีมาก (High Church) คือ เหมือนคาทอลิกมาก และคณะบาทหลวงที่มีพิธีน้อย (Low Church) คือพวกที่เหมือนโปรเตสแตนต์มาก และพวกไม่แน่นอนที่มักได้สมญาว่า บาทหลวงที่มีพิธีพอประมาณ (Broad Church) อีกด้วย (แสงโสม เกษมศรี. 2520 : 335-336)

นอกจากนี้ ความขัดแย้งทางความเชื่อของคนในยุคสมัยนั้น ทำให้เกิดกลุ่มคนพวกใหม่ ที่เรียกว่า พวกไร้ศาสนา (Atheism) หรือที่นักชีววิทยา คือ โทมัส ฮักซ์เลย์ (Thomas Huxley) ได้เรียกพวกไร้ศาสนาว่า Agnosticism ดังปรากฏความหมายของคำๆ นี้ใน Longman Companion to English Literature ว่าเป็นพวกที่ไม่ได้เชื่อหรือเชื่อเรื่องศาสนา "Agnosticism ...the term was invented by the biologist Thomas Huxley in 1869 to express toward religious faith the attitude which is neither of belief nor of disbelief (atheism) " (Gille. 1972 : 380)

ท่ามกลางความสับสนทางจิตใจของคนในสมัยวิคตอเรียน มีคนกลุ่มหนึ่งที่เห็นว่า การศึกษา

จะเป็นพลังสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในหมู่ชนชั้นกรรมกร และช่วยให้เกิดการเปลี่ยนที่ดีขึ้นหลายๆ ประการแก่คนส่วนมากในสังคมในช่วงเวลานั้น คนกลุ่มนั้นก็คือ ชนชั้นกลาง ดังปรากฏใน The Victorians ว่า

... It was the middle class, of course, which was central to Victorianism Britain. The indisputable beneficiaries of economic, social and political change in the nineteenth century, they formed a varied sector of society ... writers like Mill or Matthew Arnold or John Ruskin to feel that in a genuine and profound provision of education play the best for the improvement of working class ... (Lerner. 1978 : 93-110)

ซึ่งชนชั้นกลางนั่นเองที่มีบทบาทสำคัญ ในการให้ความช่วยเหลือ ชี้นำสังคมให้เดินไปในวิถีทางที่สร้างสรรค์ในหลายๆ ด้าน ซึ่งหนึ่งในนั้นก็มีนักเขียนที่ชื่อ ชาร์ล จอห์น ฮัฟแฟม ดิกเก้นส์ (Charles John Huffam Dickens) รวมอยู่ด้วย

ภูมิหลังคุณธรรมของ ชาร์ล ดิกเก้นส์

คุณธรรมของชาร์ล ดิกเก้นส์ มีที่มาจากความรู้สึกเจ็บปวดในวัยเด็กที่เขาต้องไปทำงานในโรงงานทำยาช้ตรงเท้าสีดำ ซึ่งดิกเก้นส์มีความรู้สึกเหมือนว่า เขาเป็นทาสตัวน้อย ๆ ที่ถูกใช้งาน ในโรงงานซึ่งมีสภาพเป็นบ้านเก่า ๆ ฝุ่นผงขึ้นออกไปในแม่น้ำ มีหนูตัวใหญ่สี่เทา วิ่งไปมากลางเกลื่อน ในห้องซึ่งใช้ไม้ประดับผนังในตอนล่าง มีพื้นห้องและบันไดที่ฝุ่นผงเต็มไปด้วยหนูได้ขึ้นลงห้องได้ถุน ส่งเสียงร้อง และกัดกัน ได้ยินขึ้นมาถึงชั้นบนตลอดเวลา ขณะที่เริ่มทำงานในโรงงาน ด้วยความเจ็บปวดใจที่ไม่มีใครใส่ใจจะให้โอกาสเขาได้เรียนหนังสือ อีกทั้งบิดา มารดาเองก็ดูจะพอใจที่เขาออกจากโรงเรียน เพื่อมาทำงานในโรงงานที่มีสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าอยู่ และต้องทำงานหนักแห่งนั้น เด็กน้อยดิกเก้นส์ จึงเต็มไปด้วยความไฝฝันและปรารถนาที่จะได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ประกอบกับการที่ดิกเก้นส์เป็นเด็กเรียนดี ทำให้เขาคิดหวังไว้ว่า ถ้าในตอนนั้นเขามีอายุสัก 20 ปี ก็คงจะกำลังเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ที่มีชื่อของอังกฤษ ความทุกข์ที่ถูกทอดทิ้ง ทำให้เขาหวนระลึกถึงช่วงเวลาในวัยเด็กกว่านี้ ซึ่งเขามีความสุขที่สุดที่แชทแฮม (Chatham) แล้วความรู้สึกสิ้นหวังที่จะได้เล่าเรียน บวกกับความรู้สึกถูกทอดทิ้งให้มาทำงานหนักในโรงงานที่มีสภาพน่ากลัวสำหรับเด็ก ได้สร้างความเจ็บปวดให้กับดิกเก้นส์จนน้ำตาของเขาไหลริน ไปพร้อม ๆ กับน้ำที่ใช้ล้างขวดในโรงงาน ขณะนั่งล้างขวดกับเพื่อน ๆ ที่ทำงานในโรงงานแห่งนั้น

... no one had compassion enough on me ... to place me at any common school ...no one made any sign. My father and mother were quite satisfied. They could hardly have been more so, if I had been twenty years of age,distinguished at a grammar school, and going to Cambridge ...No words can express the secret agony of my soul ...compared these everyday associates with those of my happier childhood; and felt my early hopes ...crushed in my brest the deep remembrance of the sense I had of being utterly neglected and hopeless ...and his tears that mingled with the water in which he and they rinsed and washed out bottles ... (Froster. 1966 : 20-22)

ซึ่งความเจ็บปวดเหล่านี้ได้หยั่งรากลึกอยู่ในใจของดิกเก้นส์ เห็นได้จากบ่อยครั้งที่ประสบการณื
เลวร้ายเหล่านี้ได้ตามไปหลอกหลอนเขาในความฝัน แม้เขาจะโตเป็นผู้ใหญ่และประสบความสำเร็จ
สำเร็จในชีวิต ในฐานะนักเขียนมีภรรยาและบุตรที่รักแล้วก็ตาม " ... even now, famous
and caressed and happy, I often forget in my dream that I have a dear
wife and children; even that I am a man; and wander desolately back
to that time of my life ... " (Froster. 1966 : 18-23) ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก
บิดาของดิกเก้นส์ ซึ่งมีอาชีพเป็นเสมียนจ่ายเงินในกองทัพรื้อเป็นคนใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย จน
ต้องถูกปลดออกจากงาน และต้องติดคุกเพราะหนี้สินถึง 2 ครั้ง 2 คราวนั่นเอง

ความเจ็บปวดที่ชีวิตต้องพบความยากลำบากในวัยเด็ก เป็นแรงผลักดันสำคัญให้ชีวิตของ
เด็กที่มีความเฉลียวฉลาดเช่น ดิกเก้นส์ ต่อสู้ชีวิตจนประสบความสำเร็จอย่างสูง ในฐานะนักเขียน
นวนิยายมีชื่อก้องโลก ความอุตสาหะพยายามในการทำงานจึงเป็นคุณธรรมสำคัญประการแรกที่จะ
กล่าวถึง ไม่ว่าจะในฐานะ ผู้รายงานข่าวประจำรัฐสภา หรือในฐานะนักเขียนนวนิยาย ซึ่งแรง
กดดันสำคัญในความพยายามทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับการทำงาน ดังจะเห็นได้จาก

เมื่อเขาเริ่มทำงานในฐานะเด็กในสำนักงานทนายความ เขาก็แสดงความพากเพียรอยาก
เล่าเรียนด้วยการเข้าศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองในห้องสมุด และได้หาซื้อตำราการจดชวเลขมา
พยายามเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นผู้รายงานข่าวให้กับรัฐสภา ซึ่งขณะที่เป็นผู้รายงานข่าวประจำ
รัฐสภา เจมส์ แกรนท์ (James Grant) นักเขียนของหนังสือพิมพ์ชื่อดังฉบับหนึ่งของรัฐสภาได้
ยกย่อง ดิกเก้นส์ ว่าเป็นผู้ที่รายงานข่าวโดยการจดชวเลขที่รวดเร็วที่สุดในบรรดาผู้รายงานข่าว
จำนวน 80-90 คนประจำรัฐสภา

... Mr. James Grant, a writer who was himself in the gallery
with Dickens, and who states that among its eighty or ninety
reporters he occupied the very highest rank, not merely for
accuracy in reporting, but for marvellous quickness in
transcribing ... (Froster. 1966 : 53)

ดิกเก้นส์ ไม่เพียงพยายามที่จะเล่าเรียนชวเลข หรือหาอ่านตำรารับตำราในห้องสมุดด้วย
ตนเอง เขายังต้องพยายามทำงานในฐานะผู้รายงานข่าวประจำรัฐสภา ด้วยการยืนหรือนั่ง
รายงานข่าว ร่วมกับหมื่นนักข่าวประจำรัฐสภาคนอื่น ๆ เป็นกลุ่มเพื่อรอให้ประธานรัฐสภาลุกจาก
ที่นั่ง จนเมื่อเข้า หรือ เมื่อขาน ด้วยความอดทน

... I have worn my knees by writing on them in the old gallery of the old House of Commons; and I have worn my feet by standing to write in a preposterous pen in the old House of Lords, where we used to be huddled together I like so many sheep kept is waiting, say until the woolsack might want restuffing. ... (Froster. 1966 : 52)

และต้องอดทนอยู่รายงานข่าวจนดึกดื่น ในคราวที่รัฐสภาสมัยประชุมตอนเที่ยงคืน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้รายงานข่าวสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี "... During the midnight debated of the new Parliament, however, he was working overtime ... " (Johnson. 1952 : 64)

แม็คกั้นส์ จะต้องฝ่าฟันอุปสรรคในการทำงานมากมายเพียงไร เขาก็ไม่ย่อท้อ ยังคงพยายามทำงานสร้างความมั่นคงให้กับฐานะของตนเองต่อไปด้วยการส่งเรื่องสั้น Dinner On the Poplar Walk เข้าประกวด และได้รับการตีพิมพ์ อันเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของอาชีพเสริม ในฐานะนักเขียนนวนิยาย พร้อม ๆ กับการเป็นนักข่าว จนกลายเป็นนักเขียนเต็มตัว ที่ประสบความสำเร็จระดับโลกในที่สุด ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในงานของแม็คกั้นส์ ก็คือ ความอดสาหะพยายาม เห็นได้จาก

การที่เขานั่งเขียน เรื่อง Oliver Twist จนถึงเวลาเข้านอน และไม่ยอมไปนั่งรถเล่นจนกว่าจะคิดออกว่าจะจัดการกับตัวละครสำคัญ (ยิวชื่อ ฟากิน) อย่างไร

... All day I have been at work on Oliver, and hope to finish the chapter by bed time..., Hard at work still ... don't , don't let us ride till tomorrow, not having yet dipposed of the Jew, who is such an out and outer that I don't know what to make of him ... (Froster. 1966 : 457,87)

หรือนั่งเขียนเรื่อง Little Dorrit จนมืดค่ำทุกวันจนไม่ได้ไปเดินเล่นในตอนกลางวัน และเป็นเช่นเดียวกันนี้ ขณะเขียนเรื่อง Christmas ซึ่งแม้จะเป็นความทรมาน แต่ก็เพื่อความทรมานที่คุ้มค่าเมื่อได้รับการต้อนรับจากผู้อื่นอย่างดี

... By the time each silling was over, there was no daylight left. He missed his afternoon walks, and "to have to sit, sit, sit, with Little Dorrit on (his) mind, and the new Christmas story also, was sheer torture ... (Kaplan. 1988 : 339)

นอกจากความพยายามทำงานเขียนอย่างใจจดใจจ่อ โดยไม่สนใจเวลาพักผ่อน เขายังพยายามทำงานเขียนให้มีคุณภาพในแง่ของความสมจริงสมจัง เห็นได้จากการที่ เขาขอร้องให้ มาร์ค เลมอน (Mark Lemon) หาคำแสลงที่ใช้ในหมู่พวกเล่นกายกรรม หรือละครสัตว์ รวมถึงการเดินทางไปดูการนัดหยุดงานที่เพรสตัน (Preston) ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้บรรยากาศของคนในแวดวงละครสัตว์ และบรรยากาศของการนัดหยุดงานอย่างแท้จริงในเรื่อง Hard Times

... he asked Mark Lemon to send him any slang terms among the tumbler and circus people, that you can call to mind. ...Sensitive to claims that he had gotten the idea for Hard Times from the Preston strike,...before visiting Preston ... (Kaplain. 1988 : 307-308)

และความพยายามทำงานอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการนำเสนอเนื้อหาในนวนิยายแต่ละเรื่องในลักษณะที่ตีแผ่ปัญหาสังคมของคนในสมัยวิกตอเรียน เช่น ในเรื่อง Oliver Twist ที่ดักเก็บสืใช้ตัวละครเด็กโอลิเวอร์ในการตีแผ่บ้านสงเคราะห์ ซึ่งเป็นที่ตั้งสำคัญของคนยากจนในสมัยนั้นว่าอยู่ในสถานที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพราะจากคนยากจนทนรับการสงเคราะห์จากหน่วยงานของรัฐบาลไม่ได้ ก็คงต้องหนีไปลอนดอน และที่ซึ่งยินดีจะต้อนรับคนเหล่านี้ไว้เป็นสมาชิก ก็คือแก๊งค์อาชญากร

...He rouses in the finds part over hatred of a system which is cruel, which exploits poverty and ignorance ; he rouse in the second part over fear of those people who fight that system by means of the evil,violence, and brutality within themselves the criminal gang ... (Wilson. 1970 : 131)

อย่างไรก็ตามที่กล่าวข้างต้นไม่ใช่แง่มุมเดียวที่ดิกкенส์นำเสนอ ในเรื่อง Oliver Twist เพราะก่อนที่ตัวละคร โอลิเวอร์ จะถูกขายไปเป็นลูกมือให้กับสัปเหร่อ ก็มีคนกวาดปล่องไฟสนใจจะได้ตัวโอลิเวอร์เป็นลูกมือ ซึ่งนับเป็นการใช้แรงงานเด็กในทางที่ผิด แม้ว่าในขณะนั้นจะยังไม่มีกฎหมายห้ามก็ตาม แต่ก็มีความอยุติธรรมต่อเด็กผู้ไร้โอกาสที่จะเลือกหนทางชีวิตที่พวกเขาจะได้รับความทารุณกรรมที่หนักหนาสาหัสน้อยกว่านี้ ซึ่งกิลด์ได้กล่าวถึงการใช้นแรงงานเด็กในทางที่ผิดโดยการให้ไปกวาดปล่องไฟว่าไม่ได้ถูกนำมาบังคับใช้เป็นกฎหมายห้ามไม่ให้กระทำ จนกระทั่งปี ค.ศ.1875 "... An old abuse, too, was the employment of little boys to clean chimneys, the boys were made to climb inside the chimneys : 439)

นอกจากเรื่อง Oliver Twist ตัวละคร มิสฮาวิชแฮม (Miss Havisham) ในเรื่อง Great Expectations ก็นับเป็นการนำเสนอปัญหาสังคม เกี่ยวกับค่านิยมของคนสมัยนั้น ต่อการแต่งงานว่า สำหรับผู้หญิงแล้ว การไม่แต่งงาน แยกกันอยู่ หย่าร้าง หรือสถานะภาพหม้ายล้วนเป็นความล้มเหลวในชีวิตดังปรากฏใน Victorian Education and Ideal of Womanhood ของจอห์น เอ็น เบิร์นสไตน์ (Joan N. Burnstyn) ว่า

Females were assigned a class according to the status of their father so long as they were unmarried, and of their husbands once they were married. Unmarried women, separated or divorced women and widows were a special problem ... Married life is a women's profession ... Of course by not getting a husband, or by losing him, she may find that she is without resources. All that can be said of her is, she has failed in business, and no social reform can prevent such failures ... (Burnstyn. 1984 : 12-51)

ดิกкенส์ไม่ได้พยายามตีแผ่สังคมแค่ในนวนิยายเท่านั้น ในคราวที่เขาเห็นความไม่ยุติธรรมในการแขวนคอคนท่ามกลางสาธารณะชน เขาก็ได้นำเสนอ เรื่องราวนี้ทั้งในฉากหนึ่งของนวนิยายเรื่อง A Tale of Two Cities และได้เขียนต่อต้านการแขวนคอต่อหน้าสาธารณะชนในนิตยสาร ไทม์ ดังปรากฏในงานของเขาว่า "... CD. witnesses the hanging of Mr. and Mrs. Manning, and writes two letters to The Times protesting against public executions; a lively controversy ensues..." (Page. 1987 : 11)

ความสำเร็จในฐานะนักเขียนนวนิยายชื่อดังทั่วโลก ทำให้ ชาร์ลส์ ดิกเก้นส์ ชัยชนะตนเองกลายเป็นคนมั่งคั่ง และต้องเข้าไปอยู่ท่ามกลางกลุ่มชนชั้นสูงในสังคม อาทิ ขุนนาง จนถึงพระนางเจ้าวิกตอเรีย ซึ่งเป็นจักรพรรดินีของประเทศอังกฤษในสมัยนั้น แต่ดิกเก้นส์ก็ยังไม่ลืมที่จะทำการกุศลโดยการให้ทาน แก่เด็ก และสตรี ซึ่งถือว่าเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคมสมัยนั้น โดยการช่วยเหลือสถาบันที่สร้างอนาคตให้คน คือ โรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนอนาถา ดังจะเห็นได้จาก Dickens : A Biography ของเฟรด แคฟแฟลน (Fred Kaplan) ที่กล่าวถึงความเห็นของดิกเก้นส์ เกี่ยวกับการศึกษาว่า การได้ให้การศึกษาแก่เด็กชายหญิง เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะป้องกันไม่ให้ผู้ใหญ่เป็นอาชญากร ดังนั้นเขาจึงให้ความช่วยเหลือโรงเรียนอนาถาที่ให้ความช่วยเหลือเด็ก ๆ ที่ด้อยโอกาสเหล่านั้น " ... Convinced that the first and most important line of protection against the criminality of adults was the education of children of both sexes, he warmly supported the ragged school movement ... " (Kaplan. 1988 : 146)

นอกจากนี้ ดิกเก้นส์ยังได้อ่านนวนิยายที่เขาแต่งท่ามกลางสาธารณะชน เพื่อนำรายได้จากการอ่าน ไปมอบให้กับโรงพยาบาลเด็ก ดังปรากฏใน A Dickens Companion ของ เพจ พอลจะสรุปได้ว่า เขาได้อ่านการกุศลให้กับสถานทูต โรงพยาบาลเด็ก เล่นละครการกุศล เพื่อบริจาคเงินให้กับโรงพยาบาลเด็ก (Page. 1987 : 11-16)

และเขายังได้ทำการกุศล เพื่อช่วยเหลือผู้หญิง โดยการร่วมมือ กับ มิส เค้าท์ (Miss Angela Burdett Coutts) ภายหลังได้รับยศเป็น บารอนเนส (Baroness) เพื่อช่วยเหลือผู้หญิงซึ่งเป็นเพศที่อ่อนแอ และด้อยโอกาสอย่างมากในสังคมสมัยนั้น ซึ่ง ฟิลลิป คอลลิน (Philip Collin) ได้กล่าวถึงประเภทของผู้มาขอรับความช่วยเหลือจากบ้านสงเคราะห์หญิงที่ กระท่อมยูเรเนียม (Urania Cottage) ที่ เชฟพาดบุช (Shepherd Bush) ที่เปิดทำการมานาน 5 ปีแล้ว ในนิตยสาร Household Words ว่าเป็นหญิงทำงานเย็บจักรที่อดอยากยากจน หญิงซู้ดุกหญิงจากโรงเรียนอนาถา หญิงข้างถนน หญิงที่ออกจากคุก หญิงที่พยายามจะฆ่าตัวตาย เป็นต้น

... starving needlewomen of good character, poor needlewomen who have robbed their furnished lodgings, violent girls committed to prison for disturbances in ill-conducted workhouses, poor girls from ragged schools, destitute girls who have appealed at police offices for relief, young women from the streets: young

women of the same class taken from the prisons after undergoing punishment there as disorderly characters, or for shoplifting, or for thefts from the prison:domestic servants who have been seduced, and two young women held to bail for attempting suicide ... (Collin. 1968 : 99)

นอกจากคุณธรรม ความอุตสาหะ การไฝ่ลัจจธรรม ความรับผิดชอบต่องาน ต่อสังคม และไม่เห็นแก่ตัวที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คุณธรรมอีกประการหนึ่งที่พบใน Life of Charles Dickens หนังสือชุดเดียวที่ได้ข้อมูลเกี่ยวกับชีวประวัติของ ชาร์ลส์ ดิกเก้นส์ จากเจ้าตัวโดยตรง ก็คือ ความกตัญญูต่อบิดา มารดา เห็นได้จากการที่เขาไม่เคยกล่าวโทษบิดา มารดาว่า เป็นผู้หยิ่งยโสประสพการณ์ที่เลวร้ายในชีวิตให้กับเขา มากไปกว่าการพูดถึงท่านทั้งสองว่า คงไม่สามารถทำอะไรได้ดีกว่านี้ในสถานการณ์เช่นนั้น ดังได้กล่าวข้างต้น ในทางกลับกัน ดิกเก้นส์กลับกล่าวถึงส่วนดีของบิดาเขาอย่างชื่นชมว่า เป็นผู้มีใจกรุณา เมตตาต่อ ภรรยา บุตร และเพื่อนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเขา ในยามที่เขาเจ็บป่วยว่า พ่อได้เฝ้าดูเขาอย่างอดทน และไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยทั้งวันทั้งคืน อยู่หลายวัน

... I know my father to be as kind hearted and generous a man as ever lived in the world. Everything that I can remember of his conduct to his wife, or children, or friends, in sickness or affliction, is beyond all praise. By me as a sick child, he has watched night and day, unweariedly and patiently, many nights and day ... (Froster. 1966 : 13)

และใน A Dickens Companion ของ นอร์แมน เพจ (Norman Page) ดิกเก้นส์ ได้ทำหน้าที่ลูกกตัญญู โดยการชดใช้หนี้สินทั้งหมดให้กับบิดา ในคราวที่ท่านต้องติดคุกเนื่องจากหนี้สินเป็นครั้งที่ 2 "...John Dickens's indebt; CD came to rescue..." (Page. 1987 : 5) กับมารดาผู้มีส่วนสำคัญในการติดต่อกับนายชายของเขาที่ชื่อเจมส์ ลามาร์ท (James Lamart) ผู้พาเขาไปทำงานในโรงงานทำยาชดรองเท้าสีดำ ซึ่งนายชายเป็นผู้จัดการอยู่ เช่นเดียวกับบิดา ดิกเก้นส์ได้พูดถึงส่วนดีงามของมารดา ว่าท่านได้ให้การต้อนรับเขาอย่างอบอุ่น ในคราวที่เขาเลิกทำงานโรงงาน และกลับไปอยู่บ้าน " ... I do not write resentfully or angrily for I know how all these things have worked together to make me what

I am : but I never can forget, that my mother was warm for my sent back ..." (Johnson. 1977 : 40)

นอกจากความกตัญญูต่อบิดามารดา ดิกкенส์ยังมีความกตัญญูต่อครู ที่เคยสอนเขาในวัยเด็ก ดังจะเป็นได้จากเขาเริ่มส่งนวนิยายที่แต่ง เริ่มตั้งแต่ The Pickwick Papers ให้แก่บาทหลวงหนุ่ม วิลเลียม กิลด์ (William Giles) ครูสมัยเด็กซึ่งเป็นผู้บริหาร โรงเรียนที่โคลฟ์เวอร์เลน (Clover Lane) แชนแอมซึ่งดิกкенส์ซึ่งบรรยายว่าเขามีช่วงเวลาที่มีความสุขที่สุดในวัยเด็กที่นี่ ก่อนจะถูกนำมาทำงานในโรงงานอย่างทาสตัวน้อย ๆ กิลด์เป็นครูผู้มองเห็นอัจฉริยภาพของเขาตั้งแต่เด็ก ได้กล่าวถึงดิกкенส์ว่า เป็นเด็กชายตัวเล็ก ๆ ร่างกายอ่อนแอที่มีความคิดอ่าน มีความรู้สึกไว และมีประสบการณ์มากกว่าเด็กทั่ว ๆ ไป เขามีความฉลาดชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นอันตราย จะคิดอะไรต่อมิอะไรไปในทางที่ดี หรือร้ายสุขหรือทุกข์ ตามแต่ว่าครูอาจจะช่วยชี้นำสั่งสอนให้เขาไปทางใด และในคืนก่อนที่ครอบครัวของดิกкенส์ จะย้ายจากแชนแอม ไปอยู่ลอนดอน กิลด์ซึ่งเป็นผู้ขนานนาม ดิกкенส์ ว่า บ๊อสผู้ไม่มีใครสามารถเลียนแบบได้ (The Inimitable Boz) ได้มอบผืนทองคำเป็นที่ระลึกแก่ดิกкенส์ เพื่อให้เขาพบกับโชคดี ซึ่งดิกкенส์ยังคงเก็บรักษาของสิ่งนั้นไว้และเมื่อดิกкенส์ เริ่มมีชื่อเสียงในฐานะนักเขียน แสงแดดเวทีตากคุณต่อครูผู้นี้ด้วยการเริ่มทยอยส่งงานเขียนของเขา เริ่มตั้งแต่ The Pickwick Papers โดยเขียนข้อความว่า แต่ วิลเลียมกิลด์ที่เคารพ จากศิษย์เก่าที่เขาเคารพรักท่าน ลงชื่อ ชาร์ล ดิกкенส์ ดังปรากฏใน Everywhere Spoken Against ของ วาเลนไทน์ คันนิงแฮม (Valentine Cunningham) ว่า

... The school master Giles ... and earned Dickens's everlasting gratitude by praising him. It was Giles who gave his pupil the nickname "The Inimitable". Dickens started sending Giles copies of his books , begining with Pickwick (to the reverend William Giles from his old and affectionate pupil, Charles Dickens) ... (Cunningham. 1977 : 69)

บทที่ 3

วิเคราะห์คุณธรรมในนวนิยาย ของ ชาร์ล ดิกเก็นส์

ในบทที่ 3 นี้ เนื้อหาสำคัญเป็นการวิเคราะห์คุณธรรม 11 หัวข้อ ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์คุณธรรมเรียงตามลำดับและความหมายที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 ดังนี้

สติสัมปชัญญะ หมายถึง การควบคุมตัวเองให้มีความพร้อม มีความตื่นตัว จับใจในการรับรู้ทางประสาทสัมผัสในการตัดสินใจ และในการกระทำอย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของการลารวมรอบคอบ และระมัดระวัง

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน และละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย รวมทั้งความพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน

ความไม่เห็นแก่ตัว หมายถึง การกระทำที่ไม่หวังเอาประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว แต่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่น และส่วนรวม

การไฝ่สัจจธรรม หมายถึง การไฝ่หาความจริงโดยยึดมั่นกับกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และศรัทธาต่อการเข้าไปถึงความจริงของเรื่องต่าง ๆ

ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพจน์ปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้

ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพจน์ปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพจน์ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่นรวมถึงตลอดถึงหน้าที่การงาน และคำมั่นสัญญา

ความกตัญญูทศเวที หมายถึง ความรู้สำนึกในการอุปการะคุณ หรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมีต่อตนเอง

ความกล้าทางคุณธรรม หมายถึง การแสดงออกถึงความกล้าในการคิด และกระทำแต่สิ่งดีและเหมาะสม

ความถ่อมตน หมายถึง การวางตัวอย่างเหมาะสม ไม่แสดงตนเหนือผู้อื่น

โดยการวิเคราะห์คุณธรรมทั้ง 11 หัวข้อ จะวิเคราะห์จากตัวละครที่มีบทบาทสำคัญ ตั้งแต่ต้นจนจบของตัวละคร 8 ตัว จากนวนิยายเรื่อง Oliver Twist, David Copperfield, Hard Times และ Great Expectations ของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ คือ

- โอลิเวอร์ ทวิส (Oliver Twist) จากเรื่อง Oliver Twist
- แนนซี (Nancy) จากเรื่อง Oliver Twist
- เดวิด คอปเปอร์ฟิลด์ (David Copperfield) จากเรื่อง David Copperfield
- หลุยส์ซา แกรดกรินด์ (Louisa Gradgrind) จากเรื่อง Hard Times
- โทมัส แกรดกรินด์ (Thomas Gradgrind) จากเรื่อง Hard Times
- ซิสซี่ จูเป (Sissy Jupe) จากเรื่อง Hard Times
- พิป (Pip), โจ เกรเกอร์ (Joe Gargery) จากเรื่อง Great Expectations

สถิติสัมปชัญญะ

เรื่อง Oliver Twist

คุณธรรมเกี่ยวกับการมีสถิติสัมปชัญญะ ในนวนิยายเรื่อง Oliver Twist กล่าวคือ โอลิเวอร์ ซึ่งเป็นตัวละครเอกได้มีคุณธรรมประการนี้ ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากพฤติกรรมของเขาในเรื่องต่าง ๆ กล่าวคือ

สถิติสัมปชัญญะจะทำในสิ่งที่ถูกที่ควรตามหลักการ ของเหตุ จากดุลย์พินิจของ โอลิเวอร์ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายว่า เขาและเพื่อนที่อยู่ในบ้านสงเคราะห์ต้องทนทุกข์ทรมานจากการเลี้ยงดูอย่างอดอยากของบ้านสงเคราะห์นานถึง 3 เดือน จนเพื่อนที่มีรูปสูงในบ้านสงเคราะห์คนหนึ่ง ซึ่งไม่คุ้นเคยกับการเลี้ยงดูอย่างอดอยาก เนื่องจากก่อนหน้านี้เขาอยู่กับบิดาที่ทำร้านอาหารมาก่อนกล่าวว่าถ้าเขาไม่ได้ข้าวต้มเพิ่ม 1 ถ้วยต่อวันแล้วเขาคงจะต้องกินเพื่อนที่นอนหลับข้างๆ เขา กลางดึก สิ่งเหล่านี้คงจะอธิบายสภาพวิกฤตของความหิวโหยของสมาชิกในบ้านสงเคราะห์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อทุกคนเห็นพ้องกันว่า จะต้องมียาของพวกเขาคนหนึ่ง ไปทำหน้าที่ขออาหารเพิ่ม และใช้การจับฉลากเป็นการตัดสิน โอลิเวอร์ซึ่งเป็นผู้ที่จับฉลากได้ให้ทำหน้าที่นี้ ด้วยสถิติสัมปชัญญะเห็นว่า การขออาหารเพิ่มเป็นสิ่งที่ชอบด้วยเหตุผลของกลุ่มพวกเขา และต้องกระทำอย่างเร่งด่วนเพื่อความอยู่รอดของทุกคน ดังที่เขาได้ปฏิบัติลงไป เพราะเขาเห็นว่าการขออาหารเพิ่มเป็นสิ่งที่ควรกระทำ แม้โอลิเวอร์จะทราบดีว่าการขออาหารเพิ่มอาจต้องได้รับโทษทัณฑ์ที่รุนแรงกว่าโทษทัณฑ์

ที่เขาจะได้รับจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งต่างถูกควบคุมดูแลความประพฤติ ไม่มีกำลังอำนาจที่จะสั่งการทำโทษได้มากเท่ากับกลุ่มผู้ดูแลบ้านสงเคราะห์

... A council was held; lots were cast who should walk up to the master after supper that evening, and ask for more; and it fell to Oliver Twist ... Child as he was, he was desperate with hunger, and reckless with misery. He rose from the table, and advancing to the master, basin and spoon in hand, said : somewhat at his own temerity : 'Please, sir, I want some more'.

(Dickens. 1988 : 16)

โอลิเวอร์ไม่เพียงมีสติที่จะทำในสิ่งที่ถูกที่ควรตามหลักการของเหตุผล กับหมู่เพื่อนเท่านั้น เขายังมีสติที่จะไม่เลือกเจ้านายที่ไม่น่าไว้วางใจ เห็นได้จากในตอนที่มีสเตอร์แอมฟิลด์ (Mr. Gamfield) คนกวาดปล่องไฟต้องการประมูลตัวเขาไปเป็นลูกมือกวาดปล่องไฟ แม้ว่าโอลิเวอร์จะเป็นเด็กที่ไม่มีความรู้ และประสบการณ์พอที่จะเข้าใจว่างานกวาดปล่องไฟ เป็นงานที่ยากลำบากและอันตรายก็ตาม แต่เขา รู้จักที่จะใช้วิจารณญาณสังเกตเห็นหน้าตาท่าทีที่ชั่วร้ายของมีสเตอร์แอมฟิลด์ว่าคงจะเป็นคนโหดร้ายและใช้ความฉับไวในการรับรู้ทางประสาทสัมผัสคุกเข่าขอร้องผู้พิพากษา (ผู้มีอำนาจตัดสินว่าจะให้เขาไปอยู่กับผู้ประมูลคนใด)ว่าจะเอาเขาไปขังห้องมืดหรือให้เขาอดอาหาร หรือเมียนตี หรือฆ่าเขาก็ได้ แต่อย่าให้เขาต้องไปอยู่กับคนที่น่ากลัว เช่นมีสเตอร์แอมฟิลด์เลย จึงนับว่าได้โอลิเวอร์เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะที่จะตัดสินใจกระทำสิ่งที่เหมาะสมในเหตุการณ์เฉพาะหน้าเกี่ยวกับอนาคตของตนเองได้อย่างฉับไว

... the candidate for Oliver's premium whose villanous countenance was a regular stamped receipt for cruelty. ... It was the critical moment of Oliver's fate Oliver fell on his knees, and clasping his hands together, prayed that they would order him back to the dark room - that would starve him - beat him - kill him if they pleased - rather than send him away

with that dreadful man. (Dickens. 1988 : 65-66)

นอกจากสติสัมปชัญญะที่จะไม่เลือกอยู่กับเจ้านายที่ไม่น่าไว้วางใจอย่างแกมฟิลด์ โอลิเวอร์ ยังมีสติสัมปชัญญะในการเลือกอนาคตที่ถูกที่ดีให้แก่ตัวเอง พิจารณาได้จากตอนที่ มิสเตอร์โซวเวอร์เบอร์รี่ (Mr. Sowerberry) สัปเหร่อได้ประมูลตัวโอลิเวอร์ไปเป็นลูกมือ แม้ว่าโอลิเวอร์และมิสเตอร์โซวเวอร์เบอร์รี่จะเป็นลูกจ้างและนายจ้างที่ติดต่อกัน แต่สำหรับเด็กวัยขนาดเขาที่จะต้องไปพบเห็นสภาพศพที่ น่ากลัวอยู่เสมอ ทั้งโอลิเวอร์ยังต้องทนกับการที่ถูกโนอาเคลย์โพล (Noah Claypole) เด็กฝึกงานรุ่นพี่รังแก เสียตลิดว่าอยู่เรื่อยๆ กระทั่งวันหนึ่ง เมื่อโนอากล่าวลบล้างเกียรติของมารดาเขาว่า มารดาโอลิเวอร์คงต้องเป็นหญิงคนชั่วอันเป็นเหตุให้โอลิเวอร์ไม่สามารถระงับความโกรธได้ และชกโนอาสุดแรงจนโนอาลงนอนอยู่ที่พื้น แม้ว่านายจ้างคือ มิสเตอร์โซวเวอร์เบอร์รี่จะพยายามเข้าข้างเขา แต่ที่สุดก็ต้องยอมทำตามภรรยาซึ่งเข้าข้างโนอาและพวก ผลลัพธ์ก็คือ โอลิเวอร์ถูกเขี่ยนตีและกักขังในห้องครัวเป็นเหตุให้โอลิเวอร์คิดหนี ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การหนีของโอลิเวอร์กระทำได้อย่างเหมาะสมและทันเหตุการณ์ กล่าวคือ โอลิเวอร์สามารถเข้าใจสภาพการณ์ที่แวดล้อมตัวเขาได้อย่างถูกต้องว่าการอดทนเพื่อดำเนินชีวิตเช่นนี้ต่อไปก็ไม่เกิดผลดีแก่เขาแต่อย่างใด ในเมืองงานที่ทำอยู่ก็ไม่เหมาะสมกับเด็กวัยขนาดเขา อีกทั้งคนที่แวดล้อมตัวเขาว่าครั้งก็เป็นศัตรู และพร้อมที่จะสร้างความคับข้องใจให้แก่เขาอยู่เสมอ แม้ว่านายจ้างคือ มิสเตอร์โซวเวอร์เบอร์รี่มีใจที่ค่อนข้างยุติธรรม แต่ที่สุดก็ไม่กล้าที่จะปกป้องเขาจากการถูกรังแกของคนชั่วและยอมให้คนที่ไม่ได้ผิดอย่างเขาถูกลงโทษเขี่ยนตีกักขัง ฉะนั้นการหนีจึงกล่าวได้ว่าเป็นการเลือกทำที่มีสติสัมปชัญญะที่จะสร้างโอกาสที่อาจจะได้พบกับสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่านี้ของโอลิเวอร์ ดีกว่านั่งอมมือรอเท้าท่าท่ามกลางสภาพการณ์ที่น่าอยู่ และปล่อยให้หมู่มนุษย์ชั่วร้ายรังแกเรื่อยไป

อย่างไรก็ตาม โอลิเวอร์ไม่เพียงมีสติที่จะทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเพื่อน สติที่รู้จักที่จะไม่เลือกนายจ้างที่ไม่น่าไว้วางใจอย่างแกมฟิลด์ และสติที่จะเลือกหนทางชีวิตที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ให้กับตัวเอง โดยการหนีจากบ้านของมิสเตอร์โซวเวอร์เบอร์รี่เท่านั้น เขายังมีสติที่จะไม่ทำชั่วดังจะเห็นได้จาก 2 เหตุการณ์ต่อไปนี้คือ

ในตอนที่โอลิเวอร์พูดคุยกับ อาร์ตฟูล ด็อคเจอร์ (Artful Dodger) และชาลี เบท

(Charley Bates) สมุนของเฟกิน (Fagin) หัวหน้าแก๊งค์ลักขโมย หลังจากที่โอลิเวอร์ถูกจับตัวกลับมาอยู่ในแก๊งค์ลักขโมยของเฟกินอีกครั้งที่สอง ชาลีได้ถามโอลิเวอร์ว่าทำไมโอลิเวอร์ไม่ยอมออกไปทำงานลักขโมยตามที่เฟกินต้องการ โอลิเวอร์ได้ตอบชาลีว่า เขาอยากจะออกไปจากที่นั่น แต่ชาลีตอบโอลิเวอร์ว่า เฟกินคงไม่ยอมปล่อยเขาไปแน่ๆ ด้วยความมีสติสัมปชัญญะยังได้คิดว่าการเปิดเผยความรู้สึกของตนให้หมู่คนที่ลักขโมยเป็นอาชีพเป็นอาชญากร เช่น อาร์ตฟูล ด็อคเตอร์ และชาลี เบท ว่าตัวโอลิเวอร์ไม่ปรารถนาอย่างยิ่งที่จะทำความชั่ว ไม่ว่าจะเป็นการออกไปทำงานลักขโมยหรืออะไรก็ตามแต่ รังแต่จะก่อให้เกิดผลร้ายต่อตัวเขาเอง โอลิเวอร์จึงเพียงแต่ถอนใจและทำความสะอาดรองเท้าให้ด็อคเตอร์ต่อไป

'Why don't you put yourself under Fagin, Oliver?' ... 'I wish they a would let me go. I-I-would rather go.' 'And Fagin would rather not' rejoined Charley. Oliver knew this too well; but thinking it might be dangerous to express his feelings more openly, he only sighed, and went on with his boot-cleaning.
(Dickens. 1988 : 182)

และอีกคราวหนึ่ง คือในตอนที่โอลิเวอร์ถูกไซค์ (Bill Sikes) เพื่อนร่วมแก๊งค์คนหนึ่ง ของเฟกิน บังคับให้เป็นลูกมือในการเข้าไปขโมยของในบ้านเศรษฐีคนหนึ่ง ซึ่งต่อมาทราบว่าชื่อ มิสซิสเมย์ลี (Mrs. Maylie) โดยไซค์ได้ปล่อยตัวโอลิเวอร์ลงตรงหน้าต่างของบ้านหลังนั้น เพื่อให้โอลิเวอร์ไปเปิดกลอนประตูทางเข้าบ้านมิสซิสเมย์ลี ให้ไซค์กับเพื่อนได้เข้าไปขโมยของในบ้าน ในช่วงเวลาที่คับขัน โอลิเวอร์ก็มีสติสัมปชัญญะอันแน่วแน่ที่จะไม่ยอมเป็นเครื่องมือของไซค์กระทำในสิ่งซึ่งโอลิเวอร์ได้ใช้วิจารณญาณของตนเองพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งซึ่งชั่วร้าย เขาจึงตัดสินใจอย่างฉับไวที่จะทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับคำสั่งของไซค์ โดยคิดที่จะวิ่งตรงไปยังห้องโถงชั้นบน เพื่อปลุกคนในบ้านแม้ว่าตัวเขาจะต้องตายด้วยน้ำมือของไซค์ก็ตาม ณ จุด ๆ นี้ สามารถพิจารณาได้ว่า โอลิเวอร์เป็นเด็กที่มีสติสัมปชัญญะอันแน่วแน่ที่จะไม่ยอมให้ตนเองมีส่วนร่วมในการลักขโมย ซึ่งตัวเขาเองเห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมไม่ควรเป็นอย่างยิ่งกระทั่งยอมเอาชีวิตเข้าแลก

In the short time he had had to collect his senses, the boy had firmly resolved that, whether he died in the attempt or not, he would make one effort to dart up stairs from the hall, and alarm the family. Filled with this idea, he advanced at once.
(Dickens. 1988 : 213)

เรื่อง Hard Times

สถิติสัมปัญญะในเรื่อง Hard Times เป็นสถิติสัมปัญญะของตัวละครหลุยส์ซ่า ที่ปรารถนาจะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดหรือเจตนาที่แท้จริงว่า บิดามีวัตถุประสงค์อะไรที่กล่าวว่า บาวเดอร์บี้เป็นเพื่อนที่ดีที่สุดในชีวิตของเธอ (ว่าเขาจะคิดอย่างไร ถ้าทราบว่าหลุยส์ซ่าแอบไปดูละครสัตว์กับทอม) ในเมื่อสำหรับหลุยส์ซ่าแล้ว บาวเดอร์บี้เป็นเพื่อนบิดาของเธอที่มีอายุแก่เกือบเท่าบิดาของเธอ ซึ่งเธอเคยวิจารณ์บาวเดอร์บี้ให้ทอมน้องชายของเธอฟังว่า บาวเดอร์บี้เป็นคนที่หยาบกว่าบิดาทั้งยังมีจิตใจที่มีเมตตาน้อยกว่าบิดาของเธอ เหนือสิ่งอื่นใดก็คือ หลุยส์ซ่ารังเกียจบาวเดอร์บี้ (พิจารณาได้จากคำพูดของหลุยส์ซ่าที่พูดกับทอมว่า ถ้าเขาต้องการเขาสามารถดัดเนื้อตรงแก้มของเธอตรงที่ถูกบาวเดอร์บี้จุมพิตทิ้ง โดยที่เธอจะไม่ร้องเลย) อย่างไรก็ตาม ด้วยความมีสติยังคิดรู้อะไรควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งบิดาของเธอในขณะนั้นไม่ได้กล่าวหรือแสดงอะไรมาเกินไปกว่าคำพูดข้างต้น เธอจึงได้แต่ลองสังเกตท่าทีของบิดา และเก็บความสงสัยในคำพูดของบิดาไว้ในใจ

'What would your best friends say, Louisa? Do you attach no value to their good opinion? What would Mr. Bounderby say?' At the mention of this name, his daughter stole a look at him, remarkable for its intense and searching character. He saw nothing of it, for before he looked at her she had again cast down her eyes! 'What,' he repeated presently, 'would Mr. Bounderby say!' All the way to Stone Lodge (Dickens. 1987 : 58)

สถิติสัมปัญญะอีกประการหนึ่งของหลุยส์ซ่า เห็นได้จากในคราวที่ทอมน้องชายของเธอ แสดงความรู้สึกดีใจเป็นอย่างมากที่จะได้ไปทำงานกับมิสเตอร์บาวเดอร์บี้ (ด้วยทอมหวังว่า เมื่อ

เวลานั้นมาถึง เขาจะหลุดพ้นหรือเป็นอิสระจากการควบคุมของบิดา) แต่คำพูดของหลุยส์ซ่าที่ตักเตือนทอมไม่ให้ดีใจไปล่วงหน้า โดยให้เหตุผลว่า บาวเดอร์บี้เป็นคนหยาบกว่าบิดา ทั้งยังมีใจที่มีเมตตาน้อยกว่าบิดาเธอ แสดงให้เห็นวิจรรย์ญาณที่ละเอียดสุขุมของเธอที่สามารถมองเห็นแก่นแท้ของจิตใจบาวเดอร์บี้ว่าเป็นคนเช่นไร ทั้งๆ ที่เธออายุคราวลูก อีกทั้งคำตักเตือนที่เธอสอนน้องเป็นการกระทำที่เหมาะสมของพี่สาวที่จะสอนน้องชายไม่ให้ดีใจเกินไป เพราะเขาอาจจะต้องผิดหวังที่มีความคาดหวังเช่นนั้น

However, when I go to live with old Bounderby, I'll have my revenge.' 'Your revenge, Tom?' 'I mean, I'll enjoy myself a little, and go about and see something, and hear something. I'll recompense myself for the way in which I have been brought up.' 'But don't disappoint yourself beforehand, Tom. Mr. Bounderby thinks as father thinks, and is a great deal rougher, and not half so kind.' (Dickens. 1987 : 92)

นอกจากนี้ ในคราวที่บิดาหลุยส์ซ่านำข้อเสนอขอแต่งงานกับเธอจากบาวเดอร์บี้มาให้ หลุยส์ซ่าได้ตั้งคำถาม 3 ข้อกับบิดาว่า บิดาคิดว่าเธอรักบาวเดอร์บี้หรือ บิดาขอให้เธอรักบาวเดอร์บี้หรือ บาวเดอร์บี้ขอให้เธอรักเขาหรือ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการชี้แจงให้บิดาของเธอเข้าใจเหตุผลของเธอที่ว่าเธอไม่ได้รักบาวเดอร์บี้ ฉะนั้น สิ่งที่จะพึงจะกระทำก็คือ การปฏิเสธคำขอแต่งงานของบาวเดอร์บี้ แสดงให้เห็นความพยายามใช้วิจรรย์ญาณของเธอที่จะกระทำในสิ่งที่คุณเห็นว่าถูกต้องว่าจะกระทำ ในสถานการณ์ที่เธอประสบ แม้ว่าในที่สุดแล้วหลุยส์ซ่าได้ยุติเรื่องนี้ด้วยความรับผิดชอบ ในฐานะบุตรที่ดีต่อบิดาและพี่สาวที่ติดน้องชาย โดยการยอมตกลงแต่งงานกับบาวเดอร์บี้ก็ตาม

อย่างไรก็ตาม หลุยส์ซ่าได้แสดงความมีสติสัมปชัญญะให้ผู้อ่านได้เห็นอีก หลังจากที่เธอได้แต่งงานกับบาวเดอร์บี้แล้ว กล่าวคือ เมื่อ สตีเฟ่น แบลคพูล (Stephen Blackpool) คนงานคนหนึ่ง ในโรงงานของบาวเดอร์บี้ เดินทางมาขอพบบาวเดอร์บี้ตามที่บาวเดอร์บี้สั่ง ซึ่งจากการพูดเจรจาระหว่างบาวเดอร์บี้กับแบลคพูล บาวเดอร์บี้ได้ไล่แบลคพูลออกจากงาน เนื่องจากแบลคพูลไม่ยอมร่วมมือเป็นฝ่ายบาวเดอร์บี้จัดการกับพรรคพวกคนงานของเขาที่กำลังก่อการนัดหยุดงานอยู่

ในขณะนั้น (ในทางกลับกันแบลคพูลก็ไม่ได้เข้าร่วมกับพวกคนงานเช่นกัน) หลุยส์ซ่าได้แสดงความเห็นใจแบลคพูล เห็นได้จากสายตาของเธอที่มองแบลคพูล

Reverting for a moment to his former refuge, he observed a cautionary movement of her eyes towards the door. ... Stephen glanced at Louisa again, but her eyes were raised to his no more; therefore, with a sigh, a saying, barely above his breath, 'Heaven help us aw in this world!' he departed.

(Dickens. 1987 : 181-183)

ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่หลุยส์ซ่ามีอยู่ในขณะนั้นคือการให้เธอปิดบังความรู้สึกของตนที่ต้องการจะแสดงความเห็นอกเห็นใจหรือให้ความช่วยเหลือแบลคพูลซึ่งเป็นคนสุจริต แต่ถูกสามีของเธอรังแกโดยการไล่ออกจากงาน เพราะถ้าหากหลุยส์ซ่าแสดงออกในขณะนั้น ก็คงจะต้องเกิดความขัดแย้งระหว่างเธอกับสามีที่ไม่พอใจในการกระทำของเธอซึ่งเป็นอะไรที่ตรงกันข้ามกับความต้องการของเขา อันจะเป็นเหตุให้เกิดความรำคาญในครอบครัว ซึ่งจะส่งผลให้บิดาและน้องชายของเธอได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย หลุยส์ซ่าจึงไม่ได้กระทำในสิ่งที่เธอต้องการในขณะนั้น อย่างไรก็ตามเมื่อแบลคพูลกลับไปที่พักของเขาแล้ว หลุยส์ซ่าได้ชักชวนทอมให้ไปเยี่ยมแบลคพูลที่บ้านพักพร้อมกับเสนอความช่วยเหลือให้แบลคพูล ในช่วงเวลาที่เธอพิจารณาแล้วว่า การกระทำของเธอจะไม่ก่อให้เกิดปัญหากับ บิดา น้องชายและสามีของเธอในภายหลัง

ตัวอย่างสุดท้ายของความมีสติสัมปชัญญะของตัวละครหลุยส์ซ่าพิจารณาได้จากในคราวที่ฮาร์ทเฮาส์ ชายหนุ่มรูปงามน้องชายนักการเมืองที่มาติดพันเธอชักชวนให้เธอหนีตามเขาไป ซึ่งหากพิจารณาตามหลักธรรมชาติความต้องการของหญิงสาวโดยทั่ว ๆ ไปที่มักจะต้องการมีคู่ครองที่มีรูปร่างหน้าตาดี มีเกียรติในสังคมที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันประกอบกับการได้รับการเลี้ยงดูให้อยู่ในกฎเกณฑ์ ชาติความสุข ความผ่อนคลายของบิดาคือมิสเตอร์แกรดกรินด์ ที่น่าจะเพิ่มความต้องการให้เธอไขว่คว้าหาความสุขที่ขาดไป ในทางกลับกัน หลุยส์ซ่ากลับเดินทางไปหาบิดา (ซึ่งเธอได้พิจารณาด้วยวิจรรณญาณที่มีเหตุผลของเธอกับเป็นผู้ชี้แนะและให้การสนับสนุนให้เธอแต่งงานกับบาวเคอร์บี้ อันเป็นเหตุให้ชีวิตสมรสของเธอต้องเกิดปัญหาในครั้งนี้) โดยไม่ไปพบกับ ฮาร์ทเฮาส์ตามที่เขานัดหมายไว้ แสดงให้เห็นความมีสติสัมปชัญญะของหลุยส์ซ่าในการครองตนในช่วงเวลา

วิกฤตของชีวิตได้เป็นอย่างดี ซึ่งหญิงสาวทั่ว ๆ ไปยากจะมี โดยการที่เธอไม่คิดหรือใส่ใจที่จะพิจารณาความรู้สึกเจ็บปวดในใจที่ตนเองจะต้องได้รับเป็นความสำคัญอันดับแรก

นอกจากหลุยส์ซ่า ซิสซีก์เป็นอีกตัวละครหนึ่งที่มีคุณธรรมสดีสัมปชัญญะ พิจารณาได้จากในคราวที่บิดาของเธอหนีจากคณะละครสัตว์ (เนื่องจากความสามารถทางการแสดงของเขาถดถอยลงไม่ได้รับการชื่นชมจากผู้เข้าชมเช่นแต่ก่อน เขาจึงหวังว่าการหนีไปของเขาจะทำให้มีสเตอร์สเลียร์ หัวหน้าคณะละครสัตว์จะเมตตารับซิสซี่ บุตรสาวซึ่งไร้ผู้อุปถัมภ์ของเขาไว้เป็นผู้แสดงคนหนึ่งในคณะฯ) ซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับที่มีสเตอร์แกรตกรินด์ เจ้าของโรงเรียนที่ซิสซี่ศึกษาอยู่มาขอพบบิดาของเธอเพื่อขอให้ซิสซี่ลาออกจากโรงเรียน เนื่องจากแกรตกรินด์ เห็นว่าคณะละครสัตว์เป็นเสมือนตัวแทนของความไร้สาระ ที่จะทำให้ลูกๆ ของเขา รวมถึงนักเรียนในโรงเรียนเบี่ยงเบนความสนใจจากระเบียบกฎเกณฑ์และหน้าที่ที่กำหนดไว้ให้ประพฤติปฏิบัติ เมื่อแกรตกรินด์และสเลียร์รับทราบเรื่องราวของบิดาเธอแล้ว ทั้ง 2 ก็มีเมตตาที่จะอุปถัมภ์เธอ แต่ซิสซี่ก็ใช้สติสัมปชัญญะตัดสินใจที่จะเลือกอยู่กับครอบครัวของแกรตกรินด์อันจะทำให้เธอมีโอกาสจะได้ศึกษาเล่าเรียนต่อ ซึ่งเธอพิจารณาได้น่าจะทำให้เธอได้มีอนาคตที่ดีกว่าการเป็นผู้แสดงคนหนึ่งในคณะละครสัตว์ของสเลียร์ อีกทั้งการที่เธอจะได้รับการส่งเสริมให้มีการศึกษาเป็นสิ่งที่บิดาของเธอปรารถนาเป็นอย่างยิ่งอีกด้วย

เรื่อง David Copperfield

ในเรื่อง David Copperfield ตัวละครเอกในเรื่องคือ เดวิด แสดงให้เห็นถึงความมีสติสัมปชัญญะที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างเหมาะสม คือเดวิดทราบว่า เพ็กกอตตี (Miss Peggotty) แม่หมั้นซึ่งรักเมตตาเขา ห่วงใยที่เขาจะต้องเดินทางไปอยู่โรงเรียนกินนอนตามลำพัง ดังนั้นเมื่อเดวิดเห็นบริกรในโรงแรมที่เขาไปพักระหว่างการเดินทางไปโรงเรียนประจำ มีท่าทีที่เป็นมิตร เขาจึงขอกระดาษปากกาเขียนจดหมายแจ้งให้เธอทราบเกี่ยวกับความเป็นอยู่และการเดินทางของเขาเพื่อให้เธอคลายความห่วงใยในตัวเขา " Finding him so very friendly and companionable, it was then I asked for the pen and ink and paper, to write to Peggotty." (Dickens. 1982 : 68)

อย่างไรก็ตามเดวิดไม่ได้แสดงออกซึ่งสติสัมปชัญญะ ที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างเหมาะสมกับแม่หมั้นเท่านั้น เขายังมีการกระทำที่เหมาะสมเพื่อมารดาผู้ให้กำเนิด เห็นได้จากในตอนปิดเทอม

เมื่อเขากลับจากโรงเรียนประจำมาอยู่บ้าน ด้วยสัญชาตญาณของเด็กที่รู้ว่า แม่รักและห่วงใยในตัวเขาอย่างจริงใจ เขาจึงเขียนจดหมายเล่าความเป็นอยู่ในโรงเรียนกินนอนให้เธอฟัง และในครั้งที่กลับมาเยี่ยมบ้าน เดวิดก็มักจะอยู่ใกล้ชิดและแสดงความสนิทสนมกับแม่นม เป็นเหตุให้บิดาเลี้ยงไม่พอใจ เพราะในความเห็นของบิดาเลี้ยง แม่นมเพิกทอดที่มีฐานะเสมือนคนรับใช้ ซึ่งแม้ตัวเดวิดจะไม่สนใจที่จะทำตามความต้องการของบิดาเลี้ยง แต่เขาก็หลีกเลี่ยงที่จะขัดแย้งกับบิดาเลี้ยง ด้วยทราบดีว่าการ ขัดแย้งกับบิดาเลี้ยงจะทำให้มารดาของเขาเป็นทุกข์ใจ เดวิดจึงยอมสละความสุขจากการคุยหรือหยอกล้อกับแม่นม เพื่อให้มารดาเขาได้สบายใจโดยยอมไม่เขียนจดหมายถึงแม่นม หรือใกล้ชิดกับเธอ หรือยอมออกจากห้องนอนของเขาเอง เพื่อนั่งแสร้งอยู่ในห้องนั่งเล่นวันแล้ววันเล่า เพื่อรอให้ค่ำมืดจะได้เข้านอนตลอดช่วงเวลาที่บิดาเฝ้า

... as far as my poor mother was concerned-and I obeyed him to the letter. I retreated to my own room no more; I took refuge with Peggotty no more; but sat wearily in the parlour day after day looking forward to night and bedtime. (Dickens. 1982 : 120)

กับป้าก็เช่นกัน เดวิดแสดงความมีสติสัมปชัญญะที่จะกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเธอจากการที่เขาถามย้ำความมั่นใจของป้า ที่จะส่งเสียให้เขาฝึกงานในสำนักงานทนายความ เป็นเงินถึงหนึ่งพันปอนด์ ซึ่งเดวิดตระหนักว่า หากเขาไม่ได้ประโยชน์จากการฝึกงานในครั้งนี้ อาจทำให้ป้าของเขาเสียเงินจำนวนมากไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะที่แล้ว ๆ มาเดวิดก็เข้าใจดีว่าป้าได้เมตตา ให้ความช่วยเหลือ อุปการะ เลี้ยงดูให้การศึกษาแก่เขามากพอแล้ว

... 'I am uneasy in my mind about that. It's a large sum of money. You have spended a great deal on my education, and have always been as liberal to me in all things as it was possible to be. You have been the soul of generosity. ... Are you sure that it would not be better to try that course? Are you certain that you can afford to part with so much money, ... I only ask you, my second mother, to consider. Are you

certain? (Dickens. 1982 : 343-344)

นอกจากนี้ เดวิดยังมีสติสัมปชัญญะที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ผิดพลาดไปให้เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม ดังในตอนที่ได้พบกับสตีเฟอ์ธ (James Steerforth) เพื่อนสนิทที่โรงเรียนกินนอนซึ่งเป็นผู้คอยปกป้องช่วยเหลือไม่ให้เด็กคนอื่นรังแกเขาในวัยเด็ก ด้วยความดีใจที่พบเพื่อนเก่า เดวิดจึงประพาดใจตัวไม่เหมาะสม โดยการดื่มเหล้า สูบบุหรี่และเที่ยวตามสตีเฟอ์ธและกลุ่มเพื่อน ซึ่งขณะไปเที่ยวดูภาพยนตร์ เดวิดได้พบกับ แอแกนส์เพื่อนหญิงคนหนึ่งของเขา ซึ่งมองดูเขาด้วยสายตาที่ผิดหวังและห่วงใย ที่เห็นเดวิดมีผมยุ่ง เสื้อผ้าหน้าตาไม่น่าดู และอยู่ในอาการเมา รุ่งเช้าเมื่อเดวิดสร้างจากอาการเมาและได้สติ เขาก็ก้านึกเสียใจที่ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ซึ่งไม่เพียงแต่ทำลายสุขภาพของตนเอง แต่ยังทำให้คนอื่น ๆ มองว่าเขาได้ทำตัวให้ตกต่ำลงอีกด้วย หลังจากนั้นเดวิดก็ไม่สูบบุหรี่ ดื่มเหล้าและเที่ยวกับสตีเฟอ์ธอีก แต่ยังคบหาสตีเฟอ์ธอยู่

... We were all smoking. I was smoking ... I was very pale in the looking-glass; my eyes a vacant appearance; and my hair ... looked drunk. ... in a very hot theatre ... Agnes, sitting on the seat before me ... with a lady and gentleman beside her ... I see her face ... with its indelible look of regret and wonder turned upon me. ... Go away now, Trotwood (David), for my sake, and ask your friends to take you home.' ... the agony of mind, the remorse, and shame I felt, when I became conscious next day! ... he (Steerforth) put on his great-coat and lighted his cigar ... but did not light my own cigar (Dickens. 1982 : 356-423)

จึงนับได้ว่า เดวิดมีสติสัมปชัญญะที่จะกลับตัวทำในสิ่งที่ถูกต้อง คือมีวิจาร์ณญาณที่จะคบหาสตีเฟอ์ธต่อไปในฐานะเพื่อนที่ดีมีบุญคุณช่วยเหลือเขาในวัยเด็ก แต่ก็ไม่ได้ทำตามเพื่อนในสิ่งที่ไม่ควร เช่น สูบบุหรี่อีก

ตัวอย่างของการครองตนอย่างมีสติในวัยรุ่นของเดวิด ไม่ได้แสดงให้เห็นเฉพาะในการคบเพื่อนเท่านั้น เดวิดยังแสดงให้เห็นว่าเขามีสติสัมปชัญญะขณะมีความรักด้วย กล่าวคือเขารู้จักคิดที่จะดำเนินความรักไปในวิถีทางที่ถูกทำนองคลองธรรมเพื่อคนรัก โดยคิดจะเริ่มต้นชีวิตคู่ระหว่างเขากับดอรา (Dora) คนรักของเขาด้วยการแต่งงาน เพื่อให้คนรักซึ่งเป็นลูกคนเดียวของพ่อเป็นสุขใจและสบายใจ โดยยอมรับเงื่อนไขของคนรักที่ว่าจะต้องเป็นการแต่งงานที่บิดาของดอรายินยอม

...I was in a state of perfect rapture. Dora and I were engaged.
... we had some notion that this was to end in marriage ... Dora stipulated that we were never to be married without her papa's consent. (Dickens. 1982 : 482)

และสติสัมปชัญญะที่รู้จักอดกลั้น เห็นได้จากเดวิดไม่ได้ใช้กำลังเข้าทำร้ายยูไรอา (Uriah Heep) คนงานคนหนึ่ง ในสำนักงานทนายความของมิสเตอร์วิกฟิลด์ (Mr. Wickfield) ผู้เป็นบิดาของแอกเนส (Agnes) เพื่อนหญิงคนหนึ่งของเดวิด ยูไรอาซึ่งมีรูปร่างท่าทีที่น่ารังเกียจ แต่แสรังทำเป็นสุภาพต่อมตน ซึ่งแม้เดวิดจะรู้สึกโกรธแค้น เมื่อทราบว่ายูไรอาใช้กลโกงเข้าครอบครองกิจการของมิสเตอร์วิกฟิลด์ บิดาของแอกเนส เพื่อนหญิงซึ่งเดวิดบูชาในความฉลาดและความดีของเธอ และหากในตอนนั้นเดวิดไม่ยับยั้งอารมณ์เข้าทำร้ายยูไรอา ก็คงจะทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง และตัวเดวิดเองคงจะถูกดำเนินคดี ในข้อหาทำร้ายร่างกายผู้อื่นด้วย "I wonder now, when I recall his leer, that I did not collar him, and try to shake the breath out of his body." (Dickens. 1982 : 606)

หรือแม้กระทั่งในช่วงเวลาที่ผ่านชีวิตวัยรุ่นเข้าสู่ชีวิตแต่งงาน เดวิดได้แสดงควมมีสติสัมปชัญญะให้เห็น กล่าวคือเมื่อเดวิดแต่งงานกับดอราระยะหนึ่ง เขาพบว่าเธอบกพร่องในการจัดการงานบ้าน ไม่อาจควบคุมคนใช้ให้จัดอาหารให้ตรงเวลาหรือประหยัด หรือต้อนรับแขกของเขาได้อย่างที่ใจเขาหวัง เดวิดพยายามให้เธอแก้ไข แต่เมื่อป่าเขาเตือนว่าให้ค่อยเป็นค่อยไปอนาคตของเดวิดกับภรรยาอยู่ที่เขาทั้งสองคน เดวิดก็เคยเห็นความผิดพลาดของชีวิตการแต่งงานครั้งที่สองของแม่ เขากับมิสเตอร์เมอร์ดส์ โดนแล้ว เดวิดจึงมีสติปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่คิดคาดหวังการจัด

การอย่างใจเขาต้องการจากภรรยาอีก ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ชีวิตการแต่งงานของเขาและภรรยาต้องล้มเหลว

... when I got home I found my aunt, in our house, sitting up for me ... 'that you could advise and counsel Dora a little, for our mutual advantage, now and then?' ... Remember your own home, in that second marriage; and never do both me and her the injury you have hinted at!' I comprehended, at once, that my aunt was right ; and I comprehended the full extent of her generous feeling towards my dear wife. ... I hinted no objection. ... I had not been serious with her; having no idea, until now, that she was serious herself. (Dickens. 1982 : 629-636)

และอีกครั้งหนึ่ง ในช่วงก่อนที่เดวิดจะเริ่มชีวิตการแต่งงานครั้งที่สองของเขา เขามีสติสัมปชัญญะที่จะเข้าใจได้ว่า ในครั้งแรกที่เดวิดรักตอร์นั้น เป็นความรักแบบหลงใหล ซึ่งบ้าของเดวิดเคยเตือนสติเขาทำนองว่า ความรักทำให้ตาบอด ในครั้งที่สอง หลังจากที่ภรรยาของเขาคือตอร์่าเสียชีวิต เขาไปอยู่ต่างประเทศมา 3 ปี และตระหนักว่า เขารักเอกเนส คิดอยากจะไปหาเธอโดยเร็วที่สุด สติสัมปชัญญะได้เตือนให้เขาระลึกถึงคำพูดของบ้า เหมือนกับน้ำมาพูดประโยคนั้นอีกครั้ง ซึ่งในครั้งนี้นี้เขามีสติในการตัดสินใจในเรื่องรักอย่างรอบคอบ ระมัดระวังกว่ารักในคราวแรก เห็นได้จากการที่เขาารู้ลึกตัวว่ากำลังถูกครอบงำด้วยอารมณ์รัก และสามารถที่จะเข้าใจความหมายของคำพูดของบ้าในคราวก่อนดีขึ้นว่าหมายถึงอะไร

... Then, I should ride, I said. I could not have come through Canterbury today without stopping, if I had been coming to see any one but her. ... I seemed to hear my aunt say once more; and I understood her better now 'Blind, blind, blind !' (Dickens. 1982 : 828)

เรื่อง Great Expectations

ในเรื่อง Great Expectations ตัวละครโจได้แสดงให้เห็นถึงความมีสติจากเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกันใน 2 เหตุการณ์นี้ กล่าวคือ

โจ ช่างตีเหล็กมีสติสัมปชัญญะที่จะรับรู้การไต่สวนเป็นผู้ตีของพิฟ (เด็กที่เขาจับอุปถัมภ์ตั้งแต่เด็ก ภายหลังที่เขาได้แต่งงานกับมิสซิสโจ) จากท่าทีการต้อนรับที่เป็นทางการของพิฟ ซึ่งรู้สึกว่โจเป็นเพียงช่างตีเหล็กที่ต่ำต้อย แต่งกายและท่าทีบ้านนอก (หลังจากที่พิฟ โชคดีได้รับการอุปถัมภ์จากผู้ไม่ประสงค์จะบอกชื่อให้มีการศึกษา ที่พัก เครื่องแต่งกาย และค่าใช้จ่ายจำนวนมากพอควรในลอนดอน) ด้วยความมีสติ โจสามารถรับรู้ความรู้สึกของพิฟที่มีต่อเขา จากท่าทีการแสดงออกของพิฟ โจจึงเปลี่ยนท่าทีที่ยินดีที่ได้พบพิฟ เป็นท่าทีที่เป็นทางการมากขึ้น เห็นได้จากการที่เขาไม่ยอมยื่นหมวกของเขาให้พิฟเก็บ และมองดูพิฟอย่างพิลึกพิลั่นพิจารณา อาการแสดงออกของโจแสดงให้เห็นว่าเขาได้รับรู้ความเปลี่ยนแปลงของพิฟอย่างจับใจ แต่ไม่ใช่เป็นการตอบโต้กลับในทางก้าวร้าว ในทางตรงข้าม เมื่อเฮอร์เบิร์ต (Herbert) เพื่อนร่วมห้องของพิฟก้าวเข้ามาในห้องพัก โจรีบแนะนำตัวของเขาให้เฮอร์เบิร์ตรู้จักว่า เขาเป็นเพียงคนรับใช้ของพิฟ เพื่อให้พิฟได้สบายใจมากกว่าที่จะให้เฮอร์เบิร์ตได้เข้าใจว่า คนที่มีท่าทางบ้านนอกต่ำต้อยอย่างโจจะเป็นผู้ อุปถัมภ์พิฟมาก่อนหน้านี้

...With his good honest face all glowing and shining, and his hat put down on the floor between us, he caught both my hands and worked them straight up and down, ... Joe. Give me your hat.' But Joe, taking it up carefully with both hands ... in a most uncomfortable way ... Joe considered a little before he discovered this word ... said Joe, with emphasis and solemnity ... I presented Joe to Herbert, who held out his hand ; but Joe backed from it ... 'Your servant, Sir,' (Dickens. 1942 : 268-275)

ยิ่งกว่านั้น เมื่อเฮอร์เบิร์ตขอตัวออกไปธุระข้างนอก และโจได้มีโอกาสนอยู่กับพิฟตามลำพัง โจได้พูดอธิบายเจตนารมณ์ในการเดินทางมาเยี่ยมพิฟในครั้งนี้ว่า เขาต้องการมาเยี่ยมเยียนพิฟว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร (เพราะโจรู้สึกต่อพิฟเหมือนเขาเป็นผู้ปกครองของพิฟ ที่ห่วงใยและคิดช่วย

เหลือพิพเสมอ ไม่ว่าพิพจะมีฐานะอย่างไร) และเมื่อเห็นพิพสุขสบายดี เขาก็ดีใจและอวยพรให้พิพได้พบความเจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้น และพูดให้พิพได้เข้าใจในตัวเขาว่า เขารู้ตัวว่าเขาไม่คู่ควรในสถานที่แห่งนี้ที่เป็นอพาร์ทเมนต์ที่พักของพิพในลอนดอน มากไปกว่าโรงตีเหล็ก คำพูดและการแสดงออกของโจทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ว่า โจเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะอย่างผู้ตระหนักในหน้าที่ของผู้ปกครองที่ดีที่ต้องการจะดูแลพิพซึ่งเป็นเด็กที่เขาอุปถัมภ์ (หลังแต่งงานกับพี่สาวพิพ) อยู่ห่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและรู้ตัวของตัวเองว่าตัวของเขาเหมาะสมกับอะไรด้วยวิจรรย์ญาณแห่งตน

...my having had the present honour ... were to be useful to you
... wish you ever well and ever prospering ...you shall never
see me more in these clothes. I'm wrong out of the forge, ...You
won't find half so much fault in me if ...you come and put your
head in at the forge window and see Joe the blacksmith, there
(Dickens. 1942 : 268-275)

จากการศึกษาคุณธรรม สติสัมปชัญญะของตัวละครจากนวนิยายทั้ง 4 เรื่องดังได้กล่าวถึงรายละเอียดแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ในเรื่อง Oliver Twist เป็นการมีสติสัมปชัญญะของโอลิเวอร์ เพื่อบรรโลงความดีงามในสังคม และการมีสติสัมปชัญญะของแนนซี เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นโดยตัวละครทั้ง 2 ตัวยอมเอาชีวิตเขาแลก เพื่อกะทำในสิ่งที่พวกเขาเห็นว่าเหมาะสม ส่วนเรื่อง Hard Times เป็นการมีสติสัมปชัญญะของหลุยส์ซ่า ที่จะเคารพให้เกียรติแก่บิดาผู้เป็นบุพการีที่จะเข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงของคนที่มาเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับตนอย่างลึกซึ้ง ที่มีเหตุผลในเรื่องคู่ครอง ที่รู้ว่าอะไรสมควรกระทำอะไรไม่สมควรกระทำ และสติสัมปชัญญะของซิสซี่ที่เลือกอนาคตที่มีการศึกษาให้แก่ตน ขณะที่เรื่อง David Copperfield เป็นการมีสติสัมปชัญญะของเดวิด ทั้งเพื่อตัวเองและคนใกล้ชิด โดยเดวิดได้แสดงออกซึ่งสติสัมปชัญญะในระดับปรกติธรรมดาที่คนโดยทั่วๆ ไปกระทำอยู่ และเรื่อง Great Expectations เป็นการมีสติสัมปชัญญะของโจเพื่อพิพซึ่งเป็นคนใกล้ชิด โดยโจต้องพบกับความผิดหวังและเศร้าใจกับพฤติกรรมอกตัญญูของพิพ

ดังนั้น เรื่อง Oliver Twist จึงมีคุณค่าสูงสุดเพราะตัวละครเอกถึงกับยอมเอาชีวิตเขาแลก เพื่อบรรโลงคุณธรรมในสังคม และเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้หลุดพ้นจากกลุ่มคนชั่ว ขณะที่เรื่อง Great Expectations ก็จะกำลังกับเรื่อง Hard Times ที่เน้นความมีสติสัมปชัญญะ

เพื่อตนเองและเพื่อคนใกล้ชิด โดยพิจารณาถึงในส่วนของวัตถุประสงค์ของการแสดงคุณธรรมข้อนี้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของเรื่อง Great Expectations เป็นวัตถุประสงค์เพื่อผู้อื่น จึงดูสูงส่งกว่าเรื่อง Hard Times ที่เน้นหนักการมีคุณธรรมเพื่อตนเอง ซึ่งมีแต่หากจะมองในส่วนของระดับการอุทิศให้ของเหตุการณ์ที่มีคุณค่ามากที่สุดในเรื่องนี้ ที่หลุยส์ซำรู้ตนเองว่าอะไรสมควรกระทำอะไรไม่สมควรกระทำโดยการไม่นอกใจสามีแล้ว เรื่อง Hard Times ดูจะเหนือกว่าในส่วนของเวลาที่หลุยส์ซำต้องอุทิศตัวให้กับการกระทำที่ถูกที่ควรของเธอ ที่ต้องเดินไปในวิถีทางที่บิดาของเธอเสนอให้ครองคู่อยู่กับคนที่เธอไม่ได้รัก และเมื่อเธอได้พบกับคนที่เธอพอใจเธอก็ต้องปวดร้าวใจที่พบว่าธรรมชาติแห่งความต้องการของเธอขัดแย้งกับหนทางที่มีเกียรติศักดิ์ศรีของตนเอง นอกจากนี้การเป็นตัวของตัวเอง โดยการแยกทางกับสามีของเธอก็สวนทางกับค่านิยมของคนในยุคสมัยนั้นอย่างสิ้นเชิง การอุทิศตนของหลุยส์ซำจึงต้องใช้เวลายาวนานมากกว่าเวลาที่โจต้องผิตหวังกับความอกตัญญูของพิพซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นกว่า ทั้งยังเป็นความพอใจของโจที่จะให้เองและเรื่อง David Copperfield จึงดูด้อยที่สุดในแง่ของคุณค่า แม้ว่าสถิติสัมปชัญญะที่ปรากฏในเรื่อง David Copperfield จะเป็นสถิติสัมปชัญญะเพื่อตนเองและเพื่อคนใกล้ชิด แต่ระดับของการมีสถิติสัมปชัญญะของเดวิดเป็นการแสดงออกของความมีสถิติสัมปชัญญะอย่างที่คนทั่ว ๆ ไปจะพึงมีพึงเป็นไม่โดดเด่นและยากจะปรากฏให้เห็นในสังคมปัจจุบัน เช่นที่ หลุยส์ซำ โจ โอลิเวอร์ หรือ แนนซี ได้กระทำลงไป

ความรับผิดชอบ

คุณธรรมข้อที่สองที่จะทำการวิเคราะห์คือ คุณธรรมเกี่ยวกับการรับผิดชอบ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

เรื่อง Oliver Twist

ความรับผิดชอบที่ปรากฏในเรื่องทั้ง 4 เหตุการณ์เป็นความรับผิดชอบของตัวละคร โอลิเวอร์และตัวละครแนซี โดยในเหตุการณ์แรกเป็นความรับผิดชอบของ โอลิเวอร์ที่จะทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเพื่อน ด้วยแรงกดดันจากสภาพการณ์ที่อดอยาก ซึ่งเด็ก ๆ ทุกคนในบ้านสงเคราะห์ (Workhouse) ต่างได้รับอาหารอย่างไม่เพียงพอมานานกว่า 3 เดือน ซึ่งความรุนแรงของสภาพความอดอยากนี้สามารถพิจารณาได้จากการที่เด็กชายอายุมากกว่าสูงคนหนึ่ง ซึ่งเคยอยู่กับพ่อที่ทำร้านอาหารเล็ก ๆ ถึงกับกล่าวว่า ถ้าหากเขาไม่ได้ข้าวต้มเพิ่มอีกวันละหนึ่งถ้วย เขาคงจะต้องลุกขึ้นมากินเพื่อนที่นอนอยู่ข้าง ๆ เป็นอาหาร ไม่น่าได้กินหนึ่ง ประกอบกับแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งทุกคนต่างอยู่ในสภาพที่อดอยากและรอคอยด้วยความหวังว่า พวกเขาสมควรจะได้รับอาหารเพิ่ม ภายใต้การนำของ โอลิเวอร์ ด้วยสำนึกรับผิดชอบว่าตนเองเป็นความหวังของสมาชิกทุกคนที่อาจจะได้รับประโยชน์มากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ในทางกลับกัน หากเขาได้รับการปฏิเสธจากผู้ดูแลที่จะให้อาหารเพิ่ม ผลร้ายหรือโทษทัณฑ์ทั้งหมดย่อมตกแก่เขาเพียงคนเดียว อย่างไรก็ตาม โอลิเวอร์ก็ได้ตัดสินใจที่จะทำหน้าที่ที่กลุ่มเพื่อนมอบหมาย โดยก้าวออกจากโต๊ะไปขออาหารเพิ่ม ทั้ง ๆ ที่หากเขาจะไม่รับผิดชอบก็ย่อมจะกระทำได้ ซึ่งโทษทัณฑ์จากกลุ่มเพื่อนของเขาก็คงจะไม่หนักหนาสาหัสเท่าที่จะได้รับจากผู้ดูแล ซึ่งมีอำนาจในการกระทำในเรื่องต่าง ๆ มากกว่ากลุ่มเด็ก ๆ ที่อยู่ในบ้านสงเคราะห์มากมายนัก

A council was held; lots were cast who should walk up to the master after supper that evening, and ask for more; and it fell to Oliver Twist ... Child as he was, he was desperate with hunger, and reckless with misery. He rose from the table, and advancing to the master, basin and spoon in hand, said : somewhat at his own temerity: "Please, sir, I want some more". (Dickens. 1988 : 16)

นอกจากการแสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากหมู่เพื่อนแล้ว โอลิเวอร์ยังแสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่เด็กฝึกงานของสัปเหร่อ เห็นได้จากในวันแรกที่โอลิเวอร์พักอาศัย

อยู่ในร้านของมิสเตอร์โซวเวอร์เบอร์รี่ สัปเหร่อ โนอา เคลย์โพล เด็กฝึกงานรุ่นพี่ได้ใช้เท้าเตะประตูอย่างแรง ทั้งๆ ที่ในขณะนั้นโอลิเวอร์ยังไม่ได้รับมอบหมายจากมิสเตอร์โซวเวอร์เบอร์รี่ให้ขายโลงหรือทำหน้าที่อะไรก็ตาม โอลิเวอร์ได้รู้จักคิดที่จะถามโนอาอย่างสุภาพว่า ต้องการซื้อโลงหรือ ซึ่งหากโอลิเวอร์เป็นเด็กที่ไม่สนใจจะทำหน้าที่เด็กฝึกงานสัปเหร่ออย่างรับผิดชอบก็คงจะไม่ถามคำถามเช่นนี้กับโนอา แต่คำพูดของโอลิเวอร์ดังกล่าวก้าวข้ามเส้น แสดงให้เห็นว่าเขาพร้อมจะทำหน้าที่เด็กฝึกงานสัปเหร่อเป็นอย่างดีโดยไม่ต้องรอให้นายคือมิสเตอร์โซวเวอร์เบอร์รี่สั่ง

... Oliver was awakened in the morning, by a loud kicking at the outside of the shop-door ... Open the door, will you?' ... 'I will, directly, sir,' ... 'I beg your pardon, sir,' ... 'did you knock?' 'I kicked', replied the charity-boy. 'Did you want a coffin, sir ? ... (Dickens. 1988 : 76)

ความรับผิดชอบอีกประการหนึ่งของโอลิเวอร์ เป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากมิสเตอร์บราวน์โลว์ สุภาพบุรุษชราใจดีที่ให้ความช่วยเหลือเลี้ยงดูโอลิเวอร์ ภายหลังที่โอลิเวอร์หนีผิดจากข้อหาฉกกระเป๋าแล้ว ซึ่งมิสเตอร์บราวน์โลว์ได้ทดสอบความซื่อสัตย์ของโอลิเวอร์ โดยมอบหมายให้โอลิเวอร์นำหนังสือจำนวนหนึ่งไปคืนให้กับร้านหนังสือ พร้อมกับนำธนบัตรราคา 5 ปอนด์ เพื่อชำระหนี้ 4.10 ปอนด์แทนมิสเตอร์บราวน์โลว์ ขณะที่โอลิเวอร์นำหนังสือไปคืนก็เป็นโอกาสประจวบเหมาะที่แนนซี (โสเภณีซึ่งเป็นพรรคพวกของเฟ็กิน) และบิล ไซค์ คู่รักของแนนซี หัวขโมยจอมโหดที่เป็นพรรคพวกของเฟ็กินเช่นกัน) พบตัวโอลิเวอร์และจับตัวโอลิเวอร์กลับมาอยู่ในแก๊งค์ของเฟ็กินอีก ซึ่งโอลิเวอร์ได้แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบที่เขามุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากมิสเตอร์บราวน์โลว์ให้ดีที่สุด ภายใต้งuilt ใจที่ว่าเมื่อเฟ็กินจับตัวเขามาคงไม่ยอมปล่อยตัวเขาไปโดยง่าย โอลิเวอร์จึงขอร้องเฟ็กินให้ส่งเงิน และหนังสือคืนให้กับมิสเตอร์บราวน์โลว์ นั่นหมายถึงว่า แม้ตัวโอลิเวอร์เองจะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามที่มิสเตอร์บราวน์โลว์มอบหมายแก่เขาได้เป็นผลสำเร็จ แต่หากเฟ็กินยอมคืนเงินและหนังสือให้กับมิสเตอร์บราวน์โลว์ตามที่โอลิเวอร์ร้องขอ มิสเตอร์บราวน์โลว์ก็จะเข้าใจว่าโอลิเวอร์ไม่ได้คิดโกงเขา ซึ่งในส่วนตัวของโอลิเวอร์ เขาทราบดีว่าในสถานการณ์เช่นนี้เขาสามารถที่จะรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มิสเตอร์บราวน์โลว์ได้มอบหมายแก่เขามากที่สุดเพียงแค่นี้ ซึ่งในการขอร้องต่อเฟ็กินในครั้งนี้โอลิเวอร์ทราบดีว่าเขาไม่มีอะไร นอกจากชีวิตซึ่งโอลิเวอร์เองคงไม่คิดยินยอมให้เฟ็กินเอาตัวเขาไว้ตลอดชีวิต เพราะเขาไม่ยอมที่จะทำชั่วโดยการลักขโมย แต่ในขณะนั้นเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเขาเกิดผลดีมากที่สุด เท่าที่เขาจะสามารถกระทำได้ โอลิเวอร์ถึงกับคุกเข่า

ร้องขอความกรุณาจากเฟกิน ว่าจะเอาตัวเขาไว้ตลอดชีวิตก็ได้ แต่ขอให้ส่งเงินและหนังสือคืนให้กับมิสเตอร์บราวน์โลว์ ความพยายามคิดหาหนทางที่จะทำหน้าที่ให้ดีที่สุดในเรื่องไขสภาพปัญหาที่โอลิเวอร์ต้องเผชิญอยู่ ประกอบกับท่าทีการคุกเข่าขอร้องเฟกิน และการยอมเสนอให้กักขังตัวเขาไว้ท่ามกลางกลุ่มคนที่เขาเห็นว่าประกอบอาชีพโดยลักขโมย ซึ่งตัวเขาเองเห็นว่าไม่ถูกไม่ควร และไม่ปรารถนาจะกระทำตามเป็นอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นถึงสำนึกความรับผิดชอบต่อน้ำที่ที่ได้รับมอบหมายจากมิสเตอร์บราวน์โลว์อย่างสูงส่งที่สุด

... Oh, pray send them back; send him back the books and money. Keep me here all my life long; but pray, pray send them back. ...Oh, do have mercy upon me, and send them back!' With those words, which were uttered with all the energy of passionate grief, Oliver fell upon his knees at the Jew's feet. ... (Dickens. 1988 : 164)

นอกจากโอลิเวอร์แล้ว แนนซีก็เป็นอีกตัวละครหนึ่งที่มีคุณธรรม ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตัวเอง ที่ไม่ได้คิดถึงผลของการที่เธอเป็นกำลังสำคัญในการลักพาตัวโอลิเวอร์กลับมาอยู่ในแก๊งค์ของเฟกินอีกเป็นครั้งที่สองด้วยท่าทีที่เศร้าเสียใจ เพราะว่าถ้าเธอไม่ช่วยลักพาตัวโอลิเวอร์มาให้เฟกิน ชีวิตของโอลิเวอร์คงไม่ต้องมาพบกับความชั่วร้าย เช่นที่ตัวเธอต้องพบต้องเป็นอยู่ตั้งแต่เธอยังเป็นเด็กกว่าโอลิเวอร์จนถึงบัดนี้ และอาจจะต้องเป็นอยู่เช่นนั้นตลอดไป

... 'Nancy !' cried Oliver, 'what is it ?' The girl beat her hands upon her feet upon the ground; and, suddenly stopping, drew her shawl close round her : and shivered with cold. ... (Dickens. 1988 : 197)

เธอจึงคิดที่จะแก้ไขผลร้ายอันเกิดขึ้น จากความผิดพลาดทั้งหมดที่เธอเป็นผู้หยิบยื่นให้กับชีวิตของโอลิเวอร์ เน้นได้จากการที่เธอเข้าห้ามไซค์ไม่ให้ปล่อยสุนัขมาฉีกเนื้อ โอลิเวอร์ ขณะที่โอลิเวอร์คุกเข่าขอร้องเฟกินให้นำเงินและหนังสือไปคืนมิสเตอร์บราวน์โลว์ และเธอได้เข้าห้ามเฟกินที่กำลังใช้กระบองตีโอลิเวอร์ เพื่อให้โอลิเวอร์หลบจำไม่พยายามจะหนีออกไปจากแก๊งค์อีก หรือการที่เธอยอมให้ไซค์ข้อมจนตัวเธอฟกช้ำ เป็นแผลถลอก เพื่อปกป้องโอลิเวอร์ นอกจากนี้แนนซียังยอมเสี่ยงชีวิต วางยาสลบไซค์ เพื่อไปบอกความลับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโอลิเวอร์

กับมิงค์ พี่ชายต่างมารดาของโอลิเวอร์ให้กับโรส (Miss Rose Maylie) ลูกเลี้ยงของมิลลิส เมย์ลี ซึ่งเป็นครอบครัวที่ให้การอุปถัมภ์โอลิเวอร์ให้ทราบ เพื่อหาทางช่วยเหลือโอลิเวอร์ให้พ้นภัย จึงกล่าวได้ว่าแนนซีเป็นตัวละครที่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของเธอเป็นอย่างสูง ถึงกับยอมเสี่ยงชีวิตของเธอเพื่อแก้ไขผลร้ายที่เธอเป็นผู้หยย่นให้กับโอลิเวอร์จนตัวของเธอเองต้องจบชีวิตลงในที่สุด

เรื่อง Hard Times

คุณธรรมความรับผิดชอบที่ปรากฏในเรื่อง Hard Times ทั้ง 5 เหตุการณ์เป็นคุณธรรมความรับผิดชอบต่อตัวละครแกรดกรินด์ และตัวละครหลุยส์ซ่า โดยในเหตุการณ์แรกเป็นคุณธรรมของแกรดกรินด์ (เจ้าของโรงเรียนที่ตั้งใจจะอบรมดูแลลูก ๆ คนในครอบครัว และนักเรียนในโรงเรียนของเขาให้ยืนอยู่บนความเชื่อเรื่องความจริงเพียงอย่างเดียว) ที่มีความรับผิดชอบต่อลูก ๆ เห็นได้จากการที่เขาให้การอบรมดูแล จัดอนาคตให้ลูก มีเมตตาต่อลูก และให้การปลอบโยนช่วยเหลือในคราวที่ลูกผิดหวัง แต่เนื่องจากความตั้งใจที่แข็งปวงของเขาต่อลูก ถูกกระทำอยู่บนรากฐานความเชื่อเรื่องความจริงเพียงอย่างเดียว ซึ่งเต็มไปด้วยความหนักหน่วงของเหตุผล กฎเกณฑ์เพียงอย่างเดียว และปิดกั้นไม่ให้ลูก ๆ ได้มีโอกาสได้ผ่อนคลายกับความเพ้อฝัน จินตนาการตามธรรมชาติ ลูก ๆ จึงขาดความสุขทางใจ อย่างไรก็ดีตามแม้ว่า แนวความคิดในการอบรมเลี้ยงดูลูกของแกรดกรินด์จะมีข้อบกพร่อง แต่ในคราวที่ลูกมีปัญหาแกรดกรินด์ก็ได้ทำหน้าที่บิดาที่ดี โดยการปลอบโยนหลุยส์ซ่าลูกสาวของเขา ในคราวที่เธอมีปัญหาเกี่ยวกับสามีอายุแก่คราวพ่อที่เธอไม่รัก เนื่องจากมีชายหนุ่มรูปงามมีเกียรติ ฐานะ และอายุรุ่นราวคราวเดียวกับเธอมาชอบพอ และชักชวนให้เธอหนีตามเขาไป ซึ่งแม้หลุยส์ซ่าจะมีใจโอนเอียงไปกับเขา แต่ก็ไม่ได้หนีตามเขาไป ซึ่งแกรดกรินด์ก็ได้ทำหน้าที่ของบิดาโดยการปลอบโยนลูกสาว ขณะเดียวกันก็ไปเจรจากับมิลสเตอร์ บาวเดอร์บี้ (Mr. Josiah Bounderby) สามีของหลุยส์ซ่า ให้เวลาให้หลุยส์ซ่าได้ปรับตัว หรือในคราวที่ทอม (Tom) ลูกชายของแกรดกรินด์ ซึ่งเสียคนเนื่องจากเคยไว้ใจสภาพขณะอยู่บ้านกับบิดา พอมิมีโอกาสออกไปอยู่ข้างนอก ทอมจึงชดเชยด้วยการกินเหล้า สูบบุหรี่ เที่ยวเตร่ เล่นพนันจนเป็นหนี้สิน ในที่สุดก็ถูกจับเนื่องจากทอมปล้นธนาคารของพี่ชาย ซึ่งมีสเตอร์แกรดกรินด์ก็ได้แสดงความรับผิดชอบต่อลูกชาย โดยการพยายามช่วยเหลือให้ทอมได้หนีไปอยู่ต่างประเทศ

ไม่เพียงแต่แกรดกรินด์เท่านั้นที่มีความรับผิดชอบในฐานะบิดาที่ดีของลูกๆ หลุยส์ซ่าก็เป็นตัวละครที่มีความรับผิดชอบในฐานะลูกที่ดีของบิดาเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากข้อมูลที่คุณเขียนได้บรรยายให้ผู้อ่านได้เข้าใจว่า หลุยส์ซ่าได้เคยวิจารณ์บาวเดอร์บี้ (Mr. Josiah Bounderby) เพื่อนบิดาที่อายุอ่อนกว่าบิดาของเธอเล็กน้อย แต่ดูแก่กว่าและมีนิสัยชอบโอ้อวด ให้ทอมน้องชายของเธอฟังว่า บาวเดอร์บี้เป็นคนที่หยาบกระด้างกว่าบิดาของเธอและไม่มีใจกรุณาเหมือนอย่างบิดาของเธอ

มี อีกทั้งหลุยส์ซายังแสดงอาการรังเกียจให้น้องชายได้รับทราบ ในความที่เธอถูกบาวเดอร์บีจับผิด แก้ม โดยการเอาผ้าเช็ดหน้าดูแก้มตรงที่บาวเดอร์บีจับผิดเธอจนเป็นรอย และเมื่อทอมถามเธอว่า จะถูกหน้าเป็นรูหรืออย่างไร เธอก็ตบน้องชายว่า เขาสามารถใช้มีดพับตัดแก้มเธอตรงที่บาวเดอร์บีจับผิดก็ได้ถ้าหากเขาต้องการ จากข้อมูลเหล่านี้จึงพอจะสรุปได้ว่าหลุยส์ซ่าไม่เพียงไม่ได้ไม่ชอบ แต่ยังรังเกียจบาวเดอร์บีอีกด้วย แต่เมื่อมิสเตอร์แกรดกรินด์ ผู้เป็นบิดาแจ้งให้เธอทราบว่า บาวเดอร์บีขอเธอแต่งงาน และแม้แต่หลุยส์ซ่าเองจะถามคำถามกับบิดา 3 ข้อ เพื่อให้ท่านได้เข้าใจความรู้สึกในใจของเธอว่าเธอไม่ได้รับกบาวเดอร์บีก็ตาม แต่ในที่สุดเมื่อบิดาชี้แจงว่าการแต่งงานไม่จำเป็นต้องมีความรักเป็นองค์ประกอบ และสนับสนุนให้เธอแต่งงานกับบาวเดอร์บี (ซึ่งแกรดกรินด์ เห็นว่า บาวเดอร์บีเป็นเจ้าของธนาคารและเจ้าของโรงงาน มีฐานะทางการเงินดี ที่จะเลี้ยงดูหลุยส์ซ่าให้สุขสบายได้) โดยกล่าวว่า แม้เธอกับบาวเดอร์บีจะมีข้อแตกต่างกันตรงที่อายุ ต่างกันมากก็จริง แต่ก็มิสติดำเนินการแต่งงานในระดับอายุที่ต่างกันขนาดน้อยอยู่น้อย หลุยส์ซ่าจึงยอมแต่งงานตามที่บิดาของเธอเห็นชอบ การกระทำดังกล่าวของเธอพอจะวิเคราะห์ได้ว่า ในเมื่อใจเธอไม่ได้รับชอบ และรังเกียจบาวเดอร์บีการตกลงใจยอมรับจะแต่งงานของเธอย่อมไม่ได้ทำเพื่อความพอใจส่วนตัวของเธอ นั่นก็คือ เธอตกลงใจแต่งงานเพื่อทำหน้าที่ของลูกที่ดีในเมื่อบิดาของเธอเห็นว่าเธอสมควรจะกระทำเช่นนั้น แม้ว่าตัวเธอเองจะต้องทนทุกข์อยู่กับคนที่เธอไม่รักก็ตาม ซึ่งเมื่อทอมเล่าเรื่องการตัดสินใจแต่งงานของหลุยส์ซ่ากับบาวเดอร์บีให้ฮาร์ทเฮาส์เพื่อนของทอมผู้เป็นแขกของบาวเดอร์บีและแกรดกรินด์ให้ฮาร์ทเฮาส์ฟังว่า หลุยส์ซ่าตกลงแต่งงานตามความต้องการของบิดา ฮาร์ทเฮาส์จึงได้กล่าววิจารณ์การกระทำของหลุยส์ซ่าอย่างประชดประชันว่า หลุยส์ซ่าช่างทำหน้าที่ของลูกที่ดีได้อย่างน่าสนใจอะไรอย่างนี้นั้นหมายถึงว่าฮาร์ทเฮาส์ไม่คิดว่าหลุยส์ซ่าจะเป็นผู้หญิงที่ยอมสละความพอใจของตน แต่งงานกับผู้ชายที่เธอไม่ปรารถนาจะแต่งงานด้วยเพียงเพื่อให้บิดาของเธอพอใจในฐานะลูกที่ดีที่เชื่อฟังบิดา

... You know our governor, Mr.Harthouse, said Tom, and therefore you needn't be surprised that Loo married old Bounderby. She never had a lover, and the governor proposed old Bounderby , and she took him. Very dutiful in your interesting sister, said Mr. James Harthoruse ... (Dickens. 1969 : 167)

เช่นเดียวกันกับบิดา หลุยส์ซ่าได้ทำหน้าที่ลูกที่ดีโดยการเดินทางมาเยี่ยมมารดา ในทันทีที่เธอทราบข่าวอาการป่วยของมารดา

... It was a hasty note to inform Louisa, that Mrs. Gradgrind lay every ill ... Louisa rumbled to Coketown ... 'Well, my dear,' said Mrs. Gradgrind, 'and I hope you are going on satisfactorily to yourself ... 'I want to hear of you, mother; not of myself.' 'You want to hear of me, my dear? That 's something new, I am sure ... 'Are you in pain, dear mother?' ... (Dickens. 1969 : 222-224)

หลุยส์ซ่าไม่เพียงทำหน้าที่ลูกที่ดีของบิดาและมารดาเท่านั้น เธอยังได้ทำหน้าที่พี่ที่ดีของน้องชายอีกด้วย โดยขายนกแก้วหวนที่มีค่าของเธอ เพื่อใช้หนี้แทนน้อง เมื่อเธอได้รับทราบว่าน้องเธอมีหนี้สินอยู่จำนวนมาก หลังจากที่เธอได้แต่งงานกับบาวเดอร์บี้แล้ว

... When I married, I found that my brother was even at that time heavily in debt. Heavily for him, I mean. Heavily enough to oblige me to sell some trinkets. They were no sacrifice. I sold them very willingly. I attached no value to them. They were quite worthless to me. ... (Dickens. 1969 : 200)

หลุยส์ซ่าไม่เพียงปกป้องช่วยเหลือน้อง โดยการขายนกแก้วหวนที่มีค่า เพื่อแก้ไขปัญหานี้สินที่น้องชายเธอก่อนหน้านั้น เพราะเมื่อเธอสงสัยว่าน้องชายของเธอเป็นผู้ปล้นธนาคารของสามีเธอ เธอได้ถามย้าให้น้องชายสารภาพความจริงแก่เธอ ด้วยคำพูดที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่พร้อมจะเข้าไปร่วมรับผิดชอบช่วยเหลือแก้ไขปัญหา และปลอบประโลมน้อง เช่นพี่สาวที่ดีพึงจะกระทำหน้าที่ซื่อซิงจะกระทำหน้าที่ช่วยเหลือปกป้องน้อง ในขณะที่น้องของเธออยู่ในสถานการณ์ที่ลำบาก

... Tom, have you anything to tell me? If ever you loved me in your life, and have anything concealed from every one besides, tell it to me. I don't know what you mean, Loo. My dear brother: is there nothing that you have to tell me? Is there nothing you can tell me, if you will? you can tell me nothing

that will change me. O Tom, tell me the truth! in the energy of her love she look him to her bosom as if he were a child: that I will not reproach you. That I will save you at whatever cost.
... (Dickens. 1969 : 216)

เรื่อง David Copperfield

ในเรื่อง David Copperfield ปรากฏคุณธรรมความรับผิดชอบ ทั้งในระดับความคิด และระดับการกระทำ โดยในเหตุการณ์แรกเป็นความรับผิดชอบของเดวิดที่คิดจะเป็นลูกที่ดีของพ่อ แม่ กล่าวคือ เดวิดมักจะไม่มีสมาธิในเวลาที่พ่อเลี้ยง และน้องสาวของพ่อเลี้ยงอยู่ด้วย ทำให้เขาอ่านหนังสือไม่ได้เลย เป็นเหตุให้พ่อเลี้ยงคิดว่า เดวิดเป็นเด็กไม่รักความก้าวหน้าและดื้อรั้นกับเขา พ่อเลี้ยงจึงเขียนตีและกักขังเดวิด เดวิดซึ่งไม่เคยถูกลงโทษอย่างรุนแรงเช่นนี้มาก่อน ประกอบกับการที่เขาเห็นแม่และแม่นม ซึ่งไม่รู้จะช่วยปกป้องเขาจากการถูกลงโทษของพ่อเลี้ยงอย่างไร ร้องไห้ ทำให้เดวิดรู้สึกว่าการกระทำของเขาจะต้องเป็นความผิดร้ายแรง เขาจึงตั้งใจว่า ถ้าเห็นแม่อยู่คนเดียว เขาจะเข้าไปขอโทษแม่ ความคิดที่จะเข้าไปขอโทษแม่ แสดงให้เห็นว่า เขาเสียใจที่ทำให้แม่ผิดหวังในตัวเขา แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของเดวิดที่คิดอยากจะทำหน้าที่ของลูกที่ดีของแม่ หรือมีความตั้งใจที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองในฐานะลูกที่ดีของแม่

I could have done very well if I had been without the Murdstones ... He beat me then as if he would have beaten me to death ... I heard my mother crying out-and Peggotty. Then he was gone; and the door was locked outside; I was lying fevered and hot ... Whether it was a criminal act that that I had committed ... of my imprisonment which lasted five days. If I could have seen my mother alone, I should have seen my mother alone, I should have gone down on my knees to her and besought her forgiveness ... (Dickens. 1982 : 55-59)

แม้ว่า ตัวอย่างทั้ง 2 ตัวอย่างข้างต้น เป็นเพียงความคิดของเดวิดที่จะรับผิดชอบต่อในฐานะลูกที่ดี และคิดที่จะรับผิดชอบต่อตนเอง อย่างไรก็ตามยังมีอีก 3 เหตุการณ์ ซึ่งเดวิดแสดงความรับผิดชอบต่อระดับของการกระทำ กล่าวคือเดวิดได้แสดงให้เห็นถึงความคิดที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองที่เป็นผู้พาสเตียฟอร์ด เพื่อนสนิทที่โรงเรียนกินนอน ให้มารู้จักกับเอมิลี

(Emily) หลานสาวของแม่หมเฒ่า ซึ่งเป็ต้นเหตุให้ทั้งสองรักกันและหนีตามกันไป (เนื่องจากมารดาของสตีเฟนฟอร์ดเห็นว่าครอบครัวของเอมิลีมีฐานะที่ต่ำต้อย) แม้ว่าจริง ๆ แล้ว คนในครอบครัวของแม่หมเฒ่าของเดวิด ไม่มีใครกล่าวโทษว่าเดวิดเป็นต้นเหตุในเรื่องนี้ก็ตาม แต่เดวิดได้พูดแสดงเจตนารมย์ที่จะรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า "' ... If ever I can do anything to serve the poor betrayed girl, I will do it faithfully, please Heaven!'" ... (Dickens. 1982 : 459)

และในทางปฏิบัติ แม้ในเรื่องเล็กน้อย เช่น ในตอนที่เขาได้ทราบข่าวคราวของสตีเฟนฟอร์ดและเอมิลี ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ชัดเจนว่าเอมิลีอยู่ที่ใด เขาก็รีบนำข่าวเรื่องคนทั้งสองไปบอกกับมิสเตอร์เพ็กกอตตีทราบ นับว่าเดวิดได้แสดงจิตใจและการกระทำที่จะรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างจริงใจและจริงจัง

... 'Mr. Peggotty,' said I, taking the chair he handed me. Don't expect much ! I have heard some news.' 'Of Em'ly!' He put his hand, in a nervous maner, on his mouth, and turn pale, as he fixed his eyes on mine. 'It gives no clue to where she is; but she is not with him.' ... Thankee, thankee, kind sir.' ... (Dickens. 1982 : 661-667)

ไม่เพียงเท่านั้น เดวิดยังมีความรับผิดชอบในฐานะสามีที่ดี เห็นได้จากในคราวที่ดอราภรรยาของเขาป่วย เดินขึ้นลงได้ไม่สะดวก เดวิดได้ช่วยปรนนิบัติดูแลเธอ โดยการอุ้มดอราขึ้นลงทุกเช้าเย็น ซึ่งเขาได้เล่าให้ฟังว่า " ... the little feet that used to be so nimble when they danced round Jip, were dull and motionless. I began to carry her downstairs every morning, and upstairs every night." ... (Dickens. 1982 : 691)

อีกทั้งยังพยายามที่จะให้ภรรยาได้มีโอกาสพักผ่อนอย่างเต็มที่ในยามที่เธอป่วย เห็นได้จากเมื่อแทรดเลอร์ (Traddler) เพื่อนคนหนึ่งของเดวิดไปเยี่ยมเขาที่บ้านในตอนดึก เดวิดได้ชวนให้แทรดเลอร์ไปพูดคุยกันที่บ้านป้า ซึ่งอยู่ติด ๆ กับบ้านของเขา ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนแก่ภรรยาของเขาซึ่งนอนป่วยอยู่ "... We went to my aunt's house rather than to mine, because of Dora's not being well ... " (Dickens. 1982 : 699)

ซึ่งตอรากรรยาของเดวิดเองก็กล่าวชื่นชมในการทำหน้าที่สามีของเดวิดว่า ทั้งเดวิดและป้าของเขาดีกับเธอมาก เดวิดพยายามพูดในสิ่งที่ทำให้กรรยาสบายใจและเป็นสุข อีกทั้งพูดให้กำลังใจให้เธอหายป่วยโดยเร็ว เธอกล่าวว่า " ... She says that we are very good to her; that her dear old careful boy is tiring himself out, she knows that my aunt has no sleep ... that we talk about our wedding day, and all that happy time ... " (Dickens. 1982 : 756)

นอกจากนี้เดวิดมีความรับผิดชอบในงานที่ทำ คือมีความตั้งใจที่จะทำงานให้สำเร็จ ดังจะเห็นได้จาก ขณะที่เขาเป็นผู้รายงานร่างรัฐสภา และนักเขียนนวนิยายเป็นงานพิเศษ เดวิดอยู่รายงานข่าวรัฐสภาจนดึก และนั่งเขียนนวนิยายจนถึงเที่ยงคืน " ... When the debate is heavy ... and I went home late ... and I was engaged in writing at home ... " (Dickens. 1982 : 639)

และมีความรับผิดชอบในงานที่ทำ คือมีความพยายามที่จะปรับปรุงงานที่ทำอยู่ให้ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จาก เขาได้เดินทางไปหลายประเทศ เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมให้งานเขียนเขามีข้อมูลใหม่ ๆ เป็นจริง และสมบูรณ์มากที่สุด ความบรรยายว่า " ... I had been in many countries, and I hope I had improved my store of knowledge ... " (Dickens. 1982 : 829)

จึงนับได้ว่า เดวิดเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง คือมีความพยายามขวนขวายหาเลี้ยงตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว คือมีความตั้งใจทำงานหาเงินเพื่อเลี้ยงดูกรรยาอย่างเข้มแข็งอีกด้วย

เรื่อง Great Expectations

ในส่วนในเรื่อง Great Expectations ได้ปรากฏคุณธรรมความรับผิดชอบต่อตนเองมาก ใจได้แสดงให้เห็นว่า เขามีสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองตั้งแต่เด็ก เห็นได้จากการที่พ่อของโจซึ่งติดเหล้า สั่งให้แม่เขาออกจากงานและสั่งให้เขาหยุดเรียน ใจได้แสดงความรับผิดชอบต่อตนเองด้วยการทำงานช่างดีเลิศเหมือนกับที่พ่อเขาทำ เพื่อหาเลี้ยงตนเอง และใจมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ ดังจะเห็นได้จากการที่เขาตั้งใจทำงานอย่างหนักและอดทน " ... so I went to work at my present calling, which were his too, if he would have followed it and I worked tolerable hard, I assure you, Pip ... " (Dickens. 1982 : 100)

(Dickens. 1942 : 55)

โจไม่เพียงรับผิดชอบต่อตนเองเท่านั้น เพราะเขายังรับผิดชอบต่อคนใกล้ชิด คือมิสซีส์โจ ภรรยาของเขา และพิน เด็กที่ภรรยาเขาอุปถัมภ์อยู่ก่อนหน้าที่จะแต่งงานกับเขาอย่างจริงจัง โดยโจได้พูดแสดงความตั้งใจที่จะรับอุปถัมภ์พินต่อไป ภายหลังที่เธอตกลงใจว่า จะแต่งงานกับเขาแล้ว

... When I offered to your sister to keep company, and to be asked in church, at such times as she was willing and ready to come to the forge, I said to her, 'and bring the poor little child. God bless the poor little child, 'I said to your sister, 'there's room for him at the forge !' ... (Dickens. 1942 : 57)

ซึ่งโจได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเขาไม่ได้คิดจะรับผิดชอบต่อพินแค่เพียงคำพูด แต่ด้วยการเอาใจใส่ ห่วงใยและดูแลพินอย่างแท้จริง เห็นได้จากในตอนที่ยังเด็ก โจได้แสดงความห่วงใยอย่างเห็นได้ชัด เมื่อพินกลืนอาหารโดยไม่เคี้ยว และโจได้ตักเตือนพินว่า " ... Pip, old chap ! You'll do yourself a mischief. It'll stick somewhere. You can't have chewed it, Pip ... " (Dickens. 1942 : 11-12)

และเมื่อพินโตขึ้นอยู่ในวัยรุ่น โจได้ให้คำปรึกษาและแนะนำทางออกให้พิน ในคราวที่พินรู้สึกต่ำต้อยที่เอสเทลล่า (Estella) เด็กสาวที่มีสยาวิสแฮมรับอุปถัมภ์ กล่าวตักเตือนว่าพินเป็นเด็กคนงานชั้นต่ำ มือหยาบ รองเท้าบูตหนา ซึ่งโจได้สอนให้พินรู้จักคิด โดยกล่าวว่าแม้กระทั่งกษัตริย์ก็ไม่อาจเขียนหนังสือได้ หากไม่เริ่มต้นหัดเขียน เพื่อสอนให้พินได้คิดว่าคนทุกคน ไม่ว่ายิ่งใหญ่หรือธรรมดา ก็ต้องเริ่มต้นที่จุดศูนย์เหมือนกัน เพียงแต่หลังจากจุดเริ่มต้นนั้นแล้ว ใครจะประสบความสำเร็จมากกว่ากัน

... I was a common labouring-boy; that my hands were coarse; that my boots were thick ... I wished I was not common ... though I didn't know how. ... 'Well, Pip,' said Joe... The King upon his throne ... can't sit and write his acts of Parliament in print, without having begun ... (Dickens. 1942 : 78-86)

นอกจากนี้โจยังดูแลรับผิดชอบให้โอกาสพิพลเลือกทำงานที่ตัวเองพอใจเอง ไม่บังคับว่าจะต้องเป็นช่างตีเหล็กเหมือนกับโจ โดยกล่าวว่าหากพิพลพอใจจะทำธุรกิจการค้าก็สุดแล้วแต่ความพอใจของพิพล ดังปรากฏในบทสนทนาระหว่างมิสฮาวิชแฮม โจ และพิพลว่า

... 'Well!' said Miss Havisham. 'And you have reared the boy, with the attention of taking him for you apprentice ; is that so, Mr. Gragery ?' 'You know, Pip,' replied Joe, 'as you and me were ever friends, and it were looked for'ard to betwixt us, as being calc'lated to lead to larks. Not but what, Pip, if you had ever made objections to the business - such as its being open to black and sut, ... which it is well bekknown to yourself Pip,' ... 'that it were the wish of your own heart.'

... (Dickens. 1942 : 122-123)

และแม้กระทั่ง เมื่อพิพลโตเป็นหนุ่ม และโชคก็มีผู้อุปถัมภ์ให้มีโอกาสได้ศึกษาและมีความเป็นอยู่อย่างสุขสบายในลอนดอนแล้ว โจยังคงรับผิดชอบดูแลความเป็นอยู่ พิพลเห็นได้จากการที่เขาเดินทางไปเยี่ยมพิพลที่ลอนดอน เพื่อดูความเป็นอยู่ของพิพลว่าสุขสบายหรือไม่อย่างไร และมีอะไรที่เขาพอจะช่วยพิพลได้บ้าง "... my having had present honour. For it not, said Joe, with his old air of lucid exposition, 'that my only wish were to be useful to you ... " (Dickens. 1942 : 273)

และแม้จะทราบว่าพิพลมีความเป็นอยู่ที่ดีแล้ว โจยังคงความรับผิดชอบของผู้ปกครองที่ดี โดยการเฝ้าดูแลพิพลอยู่ห่าง ๆ และในยามที่พิพลไร้ผู้อุปถัมภ์ ติดหนี้สิน และป่วยหนัก โจก็กลับเข้ามาดูแลช่วยเหลือพิพลอย่างอบอุ่นเช่นเคย

... After I had turned the worse point of my illness, I began to notice that while all its other features changed, this one consistent feature did not change ... the face that looked so hopefully and tenderly upon me was the face of Joe ... (Dickens. 1942 : 571)

และเมื่ออาการป่วยของพิพดีขึ้น โจยังคงทำหน้าที่ของผู้ปกครองที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาต่อเด็กในปกครองของเขา โดยการชดใช้หนี้สินทั้งหมดที่พิพก่อไว้ และจากไปอย่างไม่ปรารถนาสิ่งตอบแทนใด ๆ

...I went to his room, and he was not there ... enclosed in the letter, was a receipt for the debt and cost on which I had been arrested ... I had never dreamed of Joe's having paid the money, but, Joe had paid it and the receipt was in his name. ... (Dickens. 1942 : 582)

โจไม่เพียงรับผิดชอบต่อพิพเท่านั้น โจก็ได้แสดงความรับผิดชอบ แม้ต่อบิดาของภรรยาในฐานะสามีที่ดี ดังจะเห็นได้จาก แม้มิสซิสโจจะปากร้าย ชื่น และไม่ให้เกียรติสามี แต่โจก็ยังคงทำหน้าที่สามีที่ดีโดยการให้เกียรติ และยกย่องภรรยาพิจารณาจากคำพูดที่โจพูดกับพิพว่า

... 'whatever family opinions, or whatever the world's opinions, on that subjects may be, Pip, your sister is,' Joe tapped the tops bar with the poker after every word following, ' a-fine-figure-of-a-woman !' ... (Dickens. 1942 : 56)

นอกจากนี้ ความรับผิดชอบของโจต่อภรยายังเห็นได้อีกจากในคราวที่ มิสซิสโจมีปากเสียงกับออลลิค (Orlick) ลูกมือคนหนึ่งของโจ เรื่องออลลิคขอลาหยุดครึ่งวันตามอย่างพิพ แม้ว่าโจได้พยายามห้ามปรามออลลิคถึง 3 ครั้ง ให้หยุดโต้เถียงกับมิสซิสโจ ในที่สุดของการโต้เถียง มิสซิสโจโกรธจัด และพูดว่า ใครที่เคยสาบานว่าจะปกป้องเธอ (สามีสาบานว่าจะปกป้องภรรยาในตอนแต่งงาน) โจจึงต้องปกป้องเกียรติของภรรยาโดยทำออลลิคสู้

... 'what was the name that he gave me before the base man who swore to defend me ? ... What could the wretched Joe do now ... but stand up to his journeyman, and ask him what he meant by interfering betwixt himself and Mrs. Joe, and further whether he was man enough to come on ? ... they went at one another, like two giants. But, if any man in that neighbourhood. could

stand up long against Joe, I never saw the man ...

(Dickens. 1942 : 139-141)

โจไม่เพียงรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อภรรยาและต่อพิพ ซึ่งเป็นคนใกล้ชิดเท่านั้น เขายังได้แสดงความรักชอบต่อราชการในฐานะพลเมืองดี โดยช่วยเหลือมกุฎเจ้ที่เสียให้กับเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่ดูแลนักโทษที่หนีอีกด้วย

...in the name of the king, and I want the blacksmith.'... will you throw your eyes over them (the handcuffs) ?' Joe threw his eye over them ... will you set about it at once, blacksmith ? ...Joe began to hammer and clink, hammer and clink, and we all looked on. ...At last, Joe's job was done. ... (Dickens. 1942 : 35-39)

ไม่เพียงโจเท่านั้นที่แสดงคุณธรรมความรับผิดชอบ ในตอนท้ายของเรื่อง พิกก็ได้นำแสดงให้เห็นถึงการมีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศกับเฮอร์เบิร์ต เพื่อนรักของเขา และพิพได้รับผิดชอบต่องานที่เขาไปทำในต่างประเทศ เห็นได้จากการที่เขาได้เลื่อนตำแหน่งความรับผิดชอบสูงขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากที่เขาย้ายมาทำงานอยู่นานปี เมื่อมีเงินพอเขาก็ได้รับผิดชอบหนี้สิน ที่โจช่วยเหลือใช้ให้ในคราวที่เขาป่วยหนัก

...I sold all I had ...went out and joined Herbert. ...within two months I was clerk to Clarriker and Co., and within four months I assumed my first undivided responsibility ...Many years went round, before I was a partner in the House ; but I lived happily with Herbert and his wife, and lived free gally, and paid my debts ...It was not until I became third in the Firm ... (Dickens. 1942 : 593)

เกี่ยวกับคุณธรรมความรับผิดชอบนั้น อาจสรุปได้ว่า ปรากฏมากที่สุดเท่ากันในเรื่อง Great Expectations และ David Copperfield ตามด้วยเรื่อง Hard Times และเรื่อง Oliver Twist ตามลำดับ โดยในเรื่อง Oliver Twist ความรับผิดชอบของโอลิเวอร์

ต้องงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเพื่อนในบ้านสงเคราะห์ให้ไปขอข้าวต้มเพิ่ม และต่อผู้มีพระคุณที่
 อุปการะช่วยเหลือเลี้ยงดูอย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยยอมสละได้แม้กระทั่งชีวิต เพื่อ
 รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และความรับผิดชอบของแนนซี่ ในฐานะผู้นำพาชีวิตของ
 โอลิเวอร์ให้กลับมาพบกับความชั่วร้ายอีก มากเท่าที่เธอจะรับผิดชอบช่วยเหลือแก้ไขได้ โดยไม่
 คำนึงถึงผลร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นกับตัวเอง และเมื่อมีโอกาสก็ยอมเสี่ยงแม้ชีวิตเข้าแก้ไขความผิด
 พลาดที่เธอได้ก่อขึ้น ซึ่งในความเห็นของผู้วิจัย เห็นว่าเป็นความรับผิดชอบต่อผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติ และ
 ไม่ได้มีความสัมพันธ์พิเศษกับเธอด้วยชีวิต ซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบที่สูงมาก ขณะที่ Hard Times
 ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของหลุยส์ซำที่ยอมอุทิศตัวเองแต่งงานกับคนแก่คราวพ่อ ที่พ่อของเธอเห็นว่า
 ดีเหมาะสม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเสียสละที่ยิ่งใหญ่ เนื่องจากการยอมสละความสุข
 ความพอใจของเธอไปอยู่ร่วมกับคนที่เธอรังเกียจ หรือแม้แต่จะรวมการช่วยเหลือเงินทอง และ
 การให้ความช่วยเหลือปกป้องน้องชายอย่างเต็มกำลังด้วยแล้วก็ตาม เรื่อง Hard Times ก็ยังดู
 ด้อยกว่าเรื่อง Oliver Twist เพราะเป็นความไม่เห็นแก่ตัวที่ให้กับคนใกล้ชิดที่เป็นสายเลือด
 เดียวกัน ซึ่งมีความลำเอียงเพราะรัก และค่านิยมของสังคมสนับสนุนให้กระทำอยู่ ในขณะที่แนนซี่
 ไม่ได้มีความสัมพันธ์กันญาติหรือคนพิเศษใด ๆ กับโอลิเวอร์ แต่กลับยอมรับผิดชอบที่เธอเป็นผู้นำ
 พาชีวิตของ โอลิเวอร์ให้พบกับความชั่วร้ายด้วยชีวิต เช่นเดียวกับเรื่อง Great Expectations
 ที่โจได้แสดงความรับผิดชอบต่อภรรยา และต่อพิพ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด แต่ไม่ใช่สาย
 เลือด ขณะที่เรื่อง Hard Times เป็นความรับผิดชอบต่อคนในสายเลือดเดียวกัน แม้ว่าความรับ
 รับผิดชอบของโจต่อพิพในเรื่อง Great Expectations เป็นความรับผิดชอบที่ต้องใช้จิตใจ และ
 กำลังทรัพย์คล้าย ๆ กับเรื่อง Hard Times แต่หากจะมองในแง่ของความเป็นจริงแล้ว หลุยส์ซำ
 ต้องรับผลรับทางจิตใจที่ร้ายกาจในช่วงเวลาที่ต้องแต่งงานอยู่กับคนที่เธอรังเกียจในฐานะภรรยา
 ต้องอดทนยิ่งขึ้นเมื่อเริ่มจะรู้จักว่า "รัก" กับคนอื่นที่ไม่ใช่สามีตน ในช่วงระยะเวลาที่นานกว่าโจ
 และที่สุดเธอต้องอดทนกับความทุกข์ในฐานะหญิงหม้ายที่สังคมในสมัยนั้น ไม่ยอมรับ และตราหน้าว่า
 เป็นหญิงที่ไม่มีคุณค่าไปตลอดชีวิต ขณะที่ความรับผิดชอบต่อโจต่อหน้าของการเป็นสามี และ
 ผู้อุปถัมภ์ที่เมตตา เป็นความพอใจและสุขที่จะให้ และความอดทนจากการที่ถูกพิพเหยียดหยามเป็น
 แค่ช่วงระยะเวลาไม่กี่นาที และเป็นความสมัครใจของโจ อย่างไรก็ตาม หากจะพิจารณาในแง่
 คุณค่าแล้ว การกระทำของโจจะสูงส่งกว่า ในแง่ของความตั้งใจอุทิศให้ และเป็นความสัมพันธ์
 ใกล้ชิดที่ไม่ใช่สายเลือดเดียวกัน เช่นเรื่อง Hard Times ซึ่งหากจะพิจารณารวมทั้ง 4 เรื่องแล้ว
David Copperfield จะเป็นเรื่องที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อคนใกล้ชิดคือ มารดา
 แม่มน ป้า ภรรยา เพื่อนและงาน ที่มีการอุทิศให้น้อยกว่าทุกเรื่อง แต่ดูสมจริงสมจังในส่วนของ
 พฤติกรรมความดีงาม ซึ่งคนปรกติธรรมดาทั่ว ๆ ไป พึงกระทำมากกว่าทุกเรื่อง

ความอดสาหัส

เรื่อง Oliver Twist เมื่อโอลิเวอร์เริ่มไปทำงานกับมิสเตอร์โซวเวอร์เบอร์รี่ ผู้เป็นลัปเฮอร์ เขาต้องพยายามปรับตัวโดยการนอนท่ามกลางโลงศพ อันเป็นสิ่งที่เด็กในวัยขนาดเขาไม่ควรจะต้องได้รับประสบการณ์เช่นนี้ ซึ่งเป็นความไม่สะดวกสบายและค่อนข้างจะน่ากลัวสำหรับเด็กวัยขนาดโอลิเวอร์

'Then come with me,' said Mr. Sowerberry ... 'you bed's under the counter. You don't mind sleeping among the coffins, I suppose? But it doesn't much matter whether you do or don't, for you can't sleep anywhere else. (Dickens. 1988 : 74)

และต้องใช้ความอดสาหัสอดทนอย่างเข้มแข็ง ที่จะเอาชนะความกลัวศพ ซึ่งผู้แต่งอธิบายว่า แม้จะถูกคลุมผ้า โอลิเวอร์ก็ต้องขนลุกและกระเถิบเข้าไปใกล้เจ้านายอย่างไม่ตั้งใจ เนื่องจากภาพที่โอลิเวอร์เห็นคือ ใบหน้าของชายที่ตายผอมจืด ผมและเคราเป็นสีเทา ตาแดงกำและใบหน้าของหญิงชราเป็นรอยข่น ฟัน 2 ซี่ที่เหลือของเธอยื่นมาเหนือริมฝีปากล่าง ตาเธอจ้ำเหมือนจ้องดูอะไร โอลิเวอร์เปรียบสิ่งที่เขาเห็นว่าคล้ายหนูที่เห็นอยู่ข้างนอก ซึ่งแม้ว่า โอลิเวอร์จะหวาดกลัวภาพที่เห็นเพียงไร เขาก็ต้องอดทนยืนอยู่ในที่แห่งนั้น เพื่อทำหน้าที่เด็กฝึกงานลัปเฮอร์เคียงข้างนายจ้างรองเขาจนกว่างานที่ทำจะลุล่วงไป

Oliver shuddered as he cast his eyes towards the place, and crept involuntarily closer to his master; for though it was covered up, the boy felt that it was a corpse. The man's face was thin and very pale; his hair and beard were grizzly; his eyes were bloodshot. The old woman's face was wrinkled; her two remaining teeth protruded over her underlip; and her eyes were bright and piercing. Oliver was afraid to look at either her or the man. They seemed so like the rats he had seen outside. (Dickens. 1988 : 82)

นอกจากนี้ เขายังต้องใช้ความพยายามวิ่งตามเจ้านายขณะทำงาน แม้จะเป็นเด็กซึ่งมีขาที่สั้นกว่าเจ้านายก็ตาม "Sowerberry walked at good smart pace in front; and Oliver whose legs were not long as his master's, ran by the side."

(Dickens.1988 : 84)

และยังมีความอดสาหัสพยายามที่จะทำหน้าที่รับผิดชอบตัวเอง ให้พ้นจากสภาพที่ถูกข่มเหงรังแก โดยพยายามอย่างเข้มแข็งที่จะทำในสิ่งที่ตั้งใจให้สำเร็จ โดยการเดินทางไปทำงานทำที่ลอนดอน ซึ่งโอลิเวอร์ต้องเดินทางด้วยเท้าเป็นระยะทางถึง 70 ไมล์ เพื่อจะไปให้ถึงลอนดอน บางวันเดินได้ไกลถึง 20 ไมล์ บางวันเดินได้ไม่ถึง 12 ไมล์ ต้องนอนในกองหญ้ากลางทุ่งนานานถึง 7 วัน จึงไปถึงเมืองเล็ก ๆ ชื่อ บาร์เนท (Barnet) จนเท้าเลือดไหลซึม ซึ่งการเดินทางลักษณะนี้ไม่ใช่สิ่งคนทั่วๆ ไปจะกระทำได้โดยง่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งโอลิเวอร์เป็นเด็กอายุประมาณ 11 ปี ที่ต้องทำงานค่อนข้างหนักและไม่ได้มีอาหารรับประทานอย่างเพียงพอ

Oliver walked twenty miles that day ... When the night came, he turned into a meadow, creeping close under a hay-rick, determined to lie there, till morning ... He had walked no more than twelve miles, ... His feet were sore, and his leg so weak ... He could hardly crawl along ... Early on the seventh morning ... Oliver limped slowly into the little town of Barnet. as he sat, with bleeding feet and covered with dust, upon a cold door-step. (Dickens. 1988 : 99)

นอกจากความอดสาหัสในการทำงานในหน้าที่เด็กฝึกงานลับเรื่อ และความอดสาหัสที่ต้องรับผิดชอบตนเองให้ลุล่วงไปด้วยดีดังกล่าวข้างต้นแล้ว โอลิเวอร์ยังมีความอดสาหัสพยายามทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากมิสซิสเมย์ลี่(ผู้ให้การอุปถัมภ์ดูแลโอลิเวอร์ หลังจากโอลิเวอร์ถูกยิง เนื่องจากโชคบังคับให้เขาเข้าไปขโมยของในบ้านของมิสซิสเมย์ลี่) เห็นได้จากการที่โอลิเวอร์พยายามเดินทางอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย เพื่อนำจดหมายจากมิสซิสเมย์ลี่ไปส่งให้หมอลอยส์เบียร์น

Oliver could make no reply, but looked his anxiety to be gone at once. ... He started off, without more delay, at the greatest speed he could master. Swiftly he ran across the fields, and down the little lanes ... nor did he stop once, save now and then, for a few seconds, to recover breath, until

he came in a great heat, and cover with dust, on the little market-place of the market-town. ... he hastened, as soon as it (the sign of the George) caught his eye. He spoke to the postboy ... Having seen him safely carried into the hotel, he turned his face homeward, running as fast as he could (Dickens. 1988 : 298)

ไม่เพียงความอุตสาหะในการทำงาน และในการรับผิดชอบตนเอง โอลิเวอร์ยังมีความอุตสาหะพยายามในการเล่าเรียน เห็นได้จากความบรรยายในเนื้อเรื่องว่า โอลิเวอร์ได้พยายามเล่าเรียนหนักขึ้นเป็นสองเท่า "He applied himself with redoubled assiduity, to the instructions of the white-headed gentleman" (Dickens. 1988 : 308)

นอกจากโอลิเวอร์แล้ว แนนซีก็เป็นอีกตัวละครหนึ่ง ซึ่งมีความอุตสาหะที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดที่เธอได้ลักตัวโอลิเวอร์ให้กลับมาอยู่ท่ามกลางหมู่คนชั่วในแก๊งค์เฟ็กกันอีก เห็นได้จากความตั้งใจของเธอที่จะขอพบโรส เพื่อที่จะช่วยโอลิเวอร์ให้พ้นจากเงื้อมมือของมังก์ให้ได้ แม้จะถูกมองอย่างเหยียดหยาม ถูกไล่ออกจากประตูบ้านของมิลลิสเมย์ลี เธอก็มีความพยายามอย่างเข้มแข็งเพื่อจะเข้าพบโรสให้ได้ โดยกล่าวแสดงเจตนารมณ์อันแน่วแน่ว่า เธอจะออกไปก็ต่อเมื่อถูกห้ามออกไปเท่านั้น ซึ่งหากแนนซีไม่ได้มีความอดทนพยายามที่จะฝ่าฟันอุปสรรคข้างต้นแล้ว เธอคงไม่มีโอกาสแก้ไขข้อผิดพลาดตามความตั้งใจอันดีงามที่เธอมุ่งหมายไว้แต่แรก

...'Now, young woman!' said a smartly-dressed female, looking out from a door behind her, 'who do you want here?' ... 'Miss Maylie,' said Nancy. The young woman, who had by this time noted her appearance, replied only by a look on virtuous disdain; and summoned a man to answer her. To him, Nancy to repeat her request ... 'I must see the lady.' 'Come!' said the man, pushing her towards the door. 'None of this. Take yourself off' 'I shall be carried out, if I go !' said the girl violently (Dickens. 1988 : 359)

เรื่อง Hard Times

ส่วนในเรื่อง ซิสซี่ ลูกสาวตัวเล็กซึ่งมีสเตอร์แกรดกรินด์รับอุปถัมภ์ไว้ ได้แสดงความอุตสาหะให้ปรากฏ จากตอนที่เธอตัดสินใจมาอยู่กับครอบครัวของโทมัส แกรดกรินด์ เพื่อศึกษาต่อในโรงเรียนของแกรดกรินด์ต่อไป ตามที่พ่อของเธอได้หวังไว้ เนื่องจากซิสซี่มีสติปัญญาที่ค่อนข้างจำกัด ทำให้เธอก็ล้าหลังเพื่อน ๆ และทำคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม ซิสซี่ก็ได้พยายามเรียนอย่างขยันขันแข็ง เห็นได้จากการที่มีสเตอร์แกรดกรินด์กล่าวแสดงความเห็นใจกับเธอว่า เขาเข้าใจว่าเธอได้พยายามเล่าเรียนอย่างเต็มความสามารถแล้ว

I will make to you, Jupe, in the way of influencing your decision, is, that it is highly desirable to have a sound practical education, and that even your father himself (from what I understand) appears, on your behalf, to have known and felt that much'. Your acquaintance with figures is very limited. You are altogether backward, and below the mark'. 'I am sorry, sir', she returned'; but I know it is quite true. Yet I have tried hard, sir'. 'Yes', said Mr. Gradgrind, 'Yes, I believe you have tried hard; I have observed you, and I can find no fault in that respect.' (Dickens. 1969 : 80-127)

เรื่อง David Copperfield

ในเรื่อง เดวิดได้แสดงออกซึ่งคุณธรรมด้านความอุตสาหะในการทำงานเห็นได้จาก ตอนที่มารดาของเขาได้เสียชีวิตลง และบิดาเลี้ยงได้ส่งตัวเดวิดไปทำงานในบริษัทของมีสเตอร์ควินเนียน เพื่อนบิดาเลี้ยง เดวิดซึ่งขณะนั้นอายุเพียง 10 ขวบ ต้องอดทนทำงานตั้งแต่เช้าจนค่ำ เพื่อให้ได้เงิน 1 ชิลลิง

... I know that if a shilling were given me by Mr. Quinion at any time, I spent it in a dinner or a tea. I know that I worked from morning until night, with common men and boys, a shabby child. ... and I did my work. I knew from the first, that if I could not do my my work as well as any of the rest, I could not hold myself above slight and contempt. I soon

became at least as expeditious and as skilful as either of the other boys. (Dickens. 1982 : 162)

ซึ่งงานที่เขาทำคงเป็นงานที่หนักมาก เห็นได้จากเมื่อทำงานหนักในวันนั้นเสร็จ เดวิดก็อ่อนเพลียมากทีเดียว "... I had had a hard day's work, and was pretty well jaded" (Dickens. 1982 : 181)

นับได้ว่า เดวิด เป็นเด็กที่มีความอดทนคนหนึ่งทีเดียว เนื่องจากงานที่เขาทำเป็นงานที่หนักและต้องทำอยู่หลายชั่วโมงในแต่ละวัน

ความอดสาหัสเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นก็เป็นความอดสาหัสอีกประการหนึ่งของ เดวิด พิจารณาได้จากในตอนที่ เดวิด ตกใจจะไปขอความเมตตาจากป้าของเขา เพราะงานที่บริษัทเพื่อนบิดาเลี้ยงหนักเกินไป แต่กลับถูกปล้นตั้งแต่เริ่มออกเดินทาง เขาจึงต้องอดทนเดินทางด้วยเท้า และสามารถเดินทางอย่างยากลำบากไปถึงบ้านป้าได้ในที่สุด ซึ่ง เดวิด ได้อธิบายความยากลำบากอย่างสั้น ๆ ให้ป้าของเขาฟังทันทีที่ได้พบหน้าป้าว่า

... 'I am David Copperfield, of Blunderstone, in Suffolk ... I have been very unhappy since she died. I have been slighed, and taught nothing ... put to work not fit for me. It made me run away to you. I was robbed at first setting out, and have walked all the way, and have never slept in a bed since I began the journey' (Dickens. 1982 : 192)

ความอดสาหัสในการทำงานของ เดวิด ยังปรากฏอีกในตอนที่ เดวิด ทำงานเป็นผู้รายงานข่าวที่รัฐสภา โดย เดวิด พยายามปรับปรุงการจดตัวเลขให้รวดเร็วจนเท่าทันแทรดเลอร์ เพื่อนสนิทคนหนึ่งของ เดวิด

... I retorted to Traddles for advice, who suggeches to me, at a pace, and with occasional stoppages, adapted to my weakness. Very grateful for this friendly aid ... The result of so much good practice was, that by and by I began to keeps pace with Traddles pretty well. (Dickens. 1982 : 537-539)

และเดวิดได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการทำงาน ในฐานะผู้รายงานข่าวประจำรัฐสภาให้บรรลุผลสำเร็จ เห็นได้จากการที่เขาอยู่ทำงานจนดึกดื่นหลายครั้ง "... When the debates were heavy. I mean as to length, not quality, for in the last respect they were not often otherwise and I went home late (Dickens. 1982 : 639)

นอกจากนี้ เดวิดยังเป็นคนที่ตั้งใจจะทำงานเล็กใหญ่ด้วยความอุตสาหะพยายาม พิจารณาได้จากความเชื่อของเขาที่ว่า ความหนักแน่น มั่นคง ความเรียบง่าย และการทำงานอย่างหนัก รวมทั้งความตั้งใจจริง เป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จ

... whatever I have tried to do in life, I have tried with all my heart to do well; that whatever I have devoted myself to, I have devoted myself to completely; that in great aims and in small, I have always been thoroughly in earnest. I have never believed it possible that any natural or improved ability can claim immunity from the companionship of the steady, plain, hard-working qualities, and hope to gain its end. (Dickens. 1982 : 598)

และในฐานะนักเขียนนวนิยาย เขาก็พยายามทำงานเขียนนวนิยายจนดึก เห็นได้จากการที่ดอรา ภรรยาของเขานั่งคอยอยู่เป็นเพื่อนจนถึงเที่ยงคืน

... and I was engaged in writing at home, she would sit quietly near me ... 'But say you'll let me stop, and see you write.' 'Why, what a sight for such bright eyes at midnight.' I replied. (Dickens. 1982 : 639)

เรื่อง Great Expectations

โจมีความอุตสาหะพยายามอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน สืบเนื่องมาจากโจมีพ่อเป็นขี้เมา ซึ่งห้ามไม่ให้แม่เขาทำงาน ทำให้เขาเสียโอกาสทางการเรียน โจจึงขออนุญาตบิดาทำงาน และเขาก็ทำงานอย่างอุตสาหะ โจได้เล่าว่า

... Consequence, my father didn't make objections to my going to work ; so I went to work at my present calling, which were his too, if he would have followed it, and I worked tolerable hard, I assure you, Pip. (Dickens. 1942 : 55)

ซึ่งในที่สุดใจก็ประสบความสำเร็จ และภาคภูมิใจในสิ่งที่เขาทำและสิ่งที่เขาเป็น ดังบิตต์ได้พูดถึงใจกับพิพว่า "He may be too proud to let any one take him out of a place that he is competent to fill, and fills well with respect." (Dickens. 1942 : 183)

ในตอนท้าย พิพก็ได้เปลี่ยนแปลงตัวเอง โดยการเดินทางไปทำงานต่างประเทศกับเพื่อนรักของเขา เออร์เบิร์ต พิพทำงานหนัก จนในที่สุดได้เป็นหุ้นส่วนหนึ่งในสามคนของบริษัท

...I sold all I had ...went out and joined Herbert. ...within two months I was clerk to Clarriker and Co., and within four months I assumed my first undivided responsibility ...Many years went round, before I was a partner in the House ; but I lived happily with Herbert and his wife, and lived free gally, and paid my debts ...It was not until I became third in the Firm. (Dickens. 1942 : 593)

และใน 11 ปีให้หลัง พิพได้กลับมาที่บ้านของมิสอาร์วิสแฮม และได้พบกับเอสเทลล่า ซึ่งเขาได้เล่าให้เธอฟังว่าเขาได้ทำงานอย่างหนัก เพื่อให้มีพอใช้ และก็ได้เป็นอย่างดีทีเดียว แสดงให้เห็นถึงความพยายามตั้งใจทำงานอย่างจริงจังเป็นเวลาต่อเนื่องกันถึง 11 ปี " For eleven years ... 'you live abroad still.' 'Still.' 'And do well, I am sure ?' 'I work pretty hard for a sufficient living, and therefore - Yes, I do well !" (Dickens. 1942 : 594-597)

เกี่ยวกับคุณธรรมด้านความอดสาหัส อาจจะมีสรุปได้ว่า ความอดสาหัสที่พบในนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง อาจแยกได้เป็น 3 แบบ กล่าวคือ ความอดสาหัสในการเรียน ความอดสาหัสในการทำงาน และความอดสาหัสในการแก้ไขข้อผิดพลาด ซึ่งความอดสาหัสที่พบในนวนิยายเรื่อง Oliver

Twist เป็นความพยายามตั้งใจเรียนมาก จนโอลิเวอร์เกิดความก้าวหน้า ในขณะที่เรื่อง Hard Times เป็นความอดสาหัสในการเรียนของซิลซี่ จุป ทั้ง ๆ ที่เธอเรียนไม่ดี และในเรื่อง Great Expectations ที่พ่อของโจไม่ให้อ่านหนังสือ ทั้ง ๆ ที่เขาอยากจะเรียนเป็นเหตุให้โจต้องขออนุญาตพ่อไปทำงาน ซึ่งเขาก็ได้พยายามทำงานจนประสบความสำเร็จในงานอาชีพ แทนโอกาสทางการเรียนที่เสียไป ความพยายามในการเรียนที่ ชาร์ล ดิกเก้นส์ นำเสนอ เป็นเพียงการนำเสนอความสามารถ และโอกาสทางการเรียนที่ต่างกัน ไม่ได้นำเสนอว่าความสามารถทางการเรียนที่ดีจะทำให้ตัวละครนั้น ๆ ครองชีวิตอย่างมีความสุข

ในส่วนของความอดสาหัสในการทำงานที่ปรากฏในเรื่อง Oliver Twist เรื่อง David Copperfield และเรื่อง Great Expectations ดิกเก้นส์ได้นำเสนอตัวละคร 2 ประเภท คือเด็ก และผู้ใหญ่ โดยนำเสนอความอดสาหัสพยายามที่ก่อให้เกิดความลำบากทางร่างกาย และความลำบากทางจิตใจของตัวละครเด็ก โดยดิกเก้นส์ จะนำเสนอความลำบากทางร่างกายของตัวละครเด็ก 2 ตัวคือ โอลิเวอร์ และเดวิด ในวัยเด็กที่ต้องทำงานอย่างหนักเหนื่อย เช่นเดียวกับตัวละครผู้ใหญ่คือ เดวิดตอนโต และพิฟ ในตอนท้ายของเรื่องต่างกันตรงที่ตัวละครเด็กต้องพบกับความยากลำบากทางจิตใจ สืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย ไม่เหมาะสมที่วัยเด็กควรจะได้รับ ซึ่งจะเป็นผลกระทบที่เลวร้ายต่อจิตใจไปตลอดชีวิต ซึ่งสภาพการณ์ที่โอลิเวอร์ต้องประสบดูจะหนักหนากว่าเดวิดมาก

สุดท้าย เป็นความอดสาหัสในการแก้ไขข้อผิดพลาด อันเป็นความอดสาหัสที่ผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญที่สุดที่มนุษย์พึงมี แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ยากจะมี เพราะตามหลักจิตวิทยาแล้วมนุษย์ มักจะกระทำพฤติกรรมตามที่ใจตนเองปรารถนา หรือคิดเข้าข้างตนเองว่า สิ่งที่ดีตนคิดหรือได้กระทำลงไปเป็นสิ่งที่ดีถูกต้อง ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การพยายามจดจ่อเลขให้ถูกต้อง รวดเร็วเท่าทันเพื่อนของเดวิด ไม่อาจเทียบได้กับความพยายามแก้ไขข้อผิดพลาดของแนนซี่ ที่ต้องการช่วยโอลิเวอร์ให้หลุดพ้นจากกลุ่มคนชั่ว เพราะการดำเนินชีวิตเป็นส่วนใหญ่ หรือเป็นทั้งหมดทุกอย่างของการเป็นคน ในขณะที่การทำงานอาจเป็นเกือบทั้งหมด หรือเป็นเพียงบางส่วนของชีวิตคนเท่านั้น

ความไม่เห็นแก่ตัว

เรื่อง Oliver Twist

ในเรื่อง Oliver Twist ตัวละคร โอลิเวอร์ และตัวละครแนซีได้แสดงความไม่เห็นแก่ตัวใน 9 เหตุการณ์ต่อไปนี้ กล่าวคือ

ความไม่เห็นแก่ตัวของ โอลิเวอร์ เห็นได้จากการที่เขาไม่สนใจห่วงใยอาการไม่สบายของ ดิก เพื่อนเล่นในละแวกที่เขาอาศัยอยู่ ทั้ง ๆ ที่ในขณะนั้นเขากำลังอยู่ในภาวะที่เป็นทุกข์ทั้งกายและใจ เนื่องจากเขาได้วิวาทกับโนอา เด็กฝึกงานลับหน่อรุ่นพี่ซึ่งมักจะตำหนิว่าทำร้าย โอลิเวอร์อยู่เสมอแต่เขาก็ไม่เคยโกรธ จนกระทั่งในคราวที่โนอาถูกमारดาของเขา โอลิเวอร์จึงชกโนอาสุดแรงจนโนอาล้มลงไปกับพื้น ด้วยการตัดสินใจอย่างไม่มียั้งมือจากนายผู้หญิงซึ่งเข้าข้างโนอา และนายผู้ชายซึ่งแม้จะเข้าใจและมีเมตตาต่อ โอลิเวอร์ แต่ด้วยความเกรงใจภรรยาที่เห็นเธอเริ่มร้องไห้ ที่สุดโอลิเวอร์จึงถูกเขมือบตีและขังไว้ในห้องครัวอันเป็นเหตุให้เขาคิดหนี แต่ก่อนที่จะหนีจากบ้านของมิสเตอร์โซวเวอร์เบอรี่ ลับหน่อ เขาได้ไปลาเพื่อนเก่าของเขาชื่อดิก ในช่วงเวลาที่เขาได้รับความทุกข์กายทุกข์ใจ โอลิเวอร์กลับมีใจห่วงใยอาการไม่สบายของดิกและพูดให้กำลังใจเขาให้เขาหายจากความเจ็บป่วย จึงนับได้ว่าโอลิเวอร์เป็นผู้มีใจไม่เห็นแก่ตัวเห็นได้จากการที่เขาไม่สนใจห่วงใยถึงเกิดว่าเพื่อนหน้าตาซิดเซียวไม่สบาย และพอทราบว่าเพื่อนป่วยหนักด้วยจิตใจที่ปรารถนาดีต่อผู้อื่น เขาก็มีใจเอววยพรให้เพื่อนหายป่วยโดยเร็ว ทั้ง ๆ ที่ตัวเขาเองควรจะเน้นห่วงตัวเองอย่างมากเนื่องจากตัวเขาอยู่ในภาวะที่คับขันที่กำลังหนีจากบ้านพักลับหน่อ ที่เขาเป็นเด็กฝึกงานอยู่ และไม่รู้จะไปอยู่ที่ไหนอย่างไร

... 'I am running away. They beat and ill-use me, Dick; and I am going to seek my fortune, some long way off. I don't know where. How pale you are!' 'I heard the doctor tell them I was dying' ... 'I shall see you again, Dick. I know I shall! You will be well and happy!' (Dickens. 1988 : 96)

ซึ่งความปรารถนาดีของ โอลิเวอร์ต่อดิกยังมีอย่างต่อเนื่องเห็นได้จาก หลังจากที่โอลิเวอร์ได้รับมรดกจากพินัยกรรมของบิดามีชีวิตที่ดีหรือสุขสบายขึ้นแล้ว เขาก็ยังคงคิดจะช่วยเหลือดิกให้มีเสื้อผ้า มีการศึกษา และหาสถานที่ในชนบทที่อยู่สบายให้สุขภาพแข็งแรงโดยเร็ว นับได้ว่าโอลิเวอร์มีความตั้งใจจริงที่จะช่วยเหลือและกรุณาต่อเพื่อน เป็นอย่างสูงอย่างแท้จริง เห็นได้จากคำพูดของโอลิเวอร์ที่พูดกับโรสน้ำสาวของเขาว่า "and we'll-we'll take him away from here, and have him clothed and taught, and send him to some quiet country place where he may grow strong and well (Dickens. 1988 : 455)

ความไม่เห็นแก่ตัวของโอลิเวอร์ ในรูปแบบของความปรารถนาดีต่อผู้ที่กำลังตกอยู่ในสภาพเจ็บป่วยหรืออยู่ในภาวะที่ยากลำบากของโอลิเวอร์ ไม่ได้มีให้กับเพื่อนของเขาที่ซื่อสัตย์เพียงคนเดียว ดังจะเห็นได้จากในคราวที่โรสผู้บุตรบุญธรรมของมิสซิสเมย์ลี่ เจ้าของบ้านที่รับเลี้ยงดูโอลิเวอร์ หลังจากที่เขาถูกยิงเนื่องจากถูกบังคับให้เข้าไปเป็นลูกมือขโมยของในบ้าน ได้เสียสละเวลาความสบายของการพักผ่อนหลับนอนในตอนดึก เพื่อไปดูอาการป่วยของโรสด้วยเกรงว่าโรสจะสิ้นลม

How often did Oliver start from his bed that night, and stealing out, with noiseless footstep, to the staircase, listen for the slightest sound from the sick chamber! How often did a tremble shake his frame, and cold drops of terror start upon his brow, when a sudden trampling of feet caused him to fear that something too dreadful to think of, had even then occurred! (Dickens. 1988 : 298)

ไม่เพียงเท่านั้น โอลิเวอร์ยังเสียสละร่างกายแรงใจไปตัดดอกไม้สวย ๆ ไปประดับในห้องพักของโรส เพื่อให้โรสได้สบายใจที่ได้เห็นดอกไม้ที่สวยงามจะได้ช่วยให้เธอหายจากอาการป่วยเร็วขึ้น "The night was fast closing in, when he returned homeward :laden with flowers which he had culled, with peculiar care, for the adornment of the sick chamber." (Dickens. 1988 : 301)

ความไม่เห็นแก่ตัวอีกประการหนึ่งของโอลิเวอร์เห็นได้จาก ในคราวที่โอลิเวอร์ถูกจับตัวไปอยู่ในแก๊งค์ของเฟ็กินเป็นครั้งที่ 2 สืบเนื่องจากเขาอยากทำตัวให้เป็นประโยชน์ เช่นสมนคนอื่นที่ออกไปทำงานโดยการลักขโมย แต่ด้วยความที่โอลิเวอร์ไม่ยอมกระทำในสิ่งที่ชั่วร้ายเขาจึงปฏิเสธที่จะลักขโมย ขณะเดียวกันเขาก็รู้สึกว่าการนั่ง ๆ นอน ๆ โดยไม่ทำอะไรเป็นการเอาเปรียบสมาชิกคนอื่น ๆ ในแก๊งค์เฟ็กิน เขาจึงทำตัวให้เป็นประโยชน์โดยการเข้าไปช่วยจัดรองเท้าและแต่งตัวให้กับด็อกเตอร์สมนคนหนึ่งของเฟ็กิน

... regarding the decoration of his person ...he condescendingly commanded Oliver to assist him in his toilet, straightway.Oliver was but too glad to make himself useful, to happy to have some faces ... while the Dodger sat upon the table so that he could

take his foot in his lap, he applied himself to ... cleaning his boots. (Dickens. 1988 : 179)

นอกจากนี้ โอลิเวอร์ยังแสดงความไม่เห็นแก่ตัวในอีกเหตุการณ์หนึ่ง กล่าวคือ ในตอนที่ โอลิเวอร์พร้อมกับมิสเตอร์บราวน์โลว์ไปเยี่ยมเฟกิ้นหัวหน้าแก๊งค์ลักขโมยที่ครั้งหนึ่งเป็นผู้นำพา โอลิเวอร์ให้พบเห็นชีวิตที่ชั่วร้าย เมื่อโอลิเวอร์ได้พบเฟกิ้นในห้องซัง แทนที่เขาจะทำอะไรก็ตาม เพื่อเป็นการแก้แค้นเฟกิ้นให้สาสมกับที่ครั้งหนึ่งเฟกิ้นเป็นผู้นำพาชีวิตของเขาให้พบกับความชั่วร้าย ในทางกลับกันเขากลับกล่าวคำให้อภัยแก่เฟกิ้น นับได้ว่าโอลิเวอร์เป็นคนไม่เห็นแก่ตัวที่ไม่ตอกย้ำซ้ำเติม ความรู้สึกของคนที่ถูกอับเช่นเฟกิ้น ทั้ง ๆ ที่เขาอยู่ในสภาพการณ์ที่สามารถที่จะทำเช่นนั้นได้

'Oh! god for give this wretched man' cried the boy with a burst of tears. ... It was some time before they left the prison. Oliver nearly swooned after this frightful scene, and was so weak that for an hour or more, he had not the strength to walk. (Dickens. 1988 : 474)

โอลิเวอร์ไม่ได้เป็นตัวละครที่ไม่เห็นแก่ตัวเท่านั้น แนนซีก็เป็นอีกตัวละครหนึ่งที่มีความไม่เห็นแก่ตัว กล่าวคือ

แม้ว่าตัวแนนซีเองจะถูกเฟกิ้นพามาพบกับชีวิตที่ชั่วร้ายตั้งแต่อายุยังไม่ถึงครึ่งหนึ่งของ โอลิเวอร์ มา 12 ปีแล้ว แต่เมื่อเธอทราบว่าเธอเป็นผู้ถูกรังแกให้ชีวิตของ โอลิเวอร์ต้องกลับเข้ามา อยู่ท่ามกลางหมู่คนชั่วอีก เธอกลับกระทำการซึ่งไม่หวังผลประโยชน์ของตน โดยการพยายามเข้า ปกป้องโอลิเวอร์จากการถูกคนในหมู่เฟกิ้นทำร้าย ถึงขนาดที่ยอมให้ ไซค์ คู่รักของเธอทำร้ายเพื่อ ช่วยโอลิเวอร์ ทั้งยังพยายามที่จะช่วยโอลิเวอร์ต่อไปจนถึงที่สุด

'I have save you from being ill-used once, and I will again, and I do now,' ... I have promised for your being quiet and silent; if you are not, you will only do harm to yourself and me too, and perhaps be my death ... pointed, hastily, to some livid bruises on her neck and arms and continued, with great rapidity: 'Remember this: And don't let me suffer more for you,

just now. If I could help you, I would; but I have not the power.
(Dickens. 1988 : 199)

และถึงแม้ว่าแนนซึ่งจะได้รับข้อเสนอจากมิสเตอร์บราวน์โลว์ว่า จะหาที่พักอาศัยที่เงียบสงบในต่างแดนให้เธอได้อยู่อย่างปลอดภัย หรือโรลจะให้เงินแก่เธอทั้งกระเป๋า เธอก็ปฏิเสธและขอรับเพียงของชิ้นเล็ก ๆ เพียง 1 ชิ้นของโรลไว้ดูต่างหน้า จึงอาจกล่าวได้ว่าเธอกระทำการช่วยเหลือโอลิเวอร์ โดยมิได้หวังสิ่งใดตอบแทนเลย

a quiet asylum, either in England, or, if you fear remain here, in some foreign country, it is not only within the compass of our ability but our most anxious wish to secure you ... If I have done you any service, all I ask is, that you leave me, and let me go my way alone ... 'This purse,' cried the young lady Take it for my sake that you may have some resource in an hour of need and trouble? 'No!' replied the girl. 'I have not done this for money. ... give me something-no, no, not a ring-your gloves on handkerchief -anything that I can keep, as having belonged to you, sweet lady. (Dickens. 1988 : 415)

เรื่อง HARD TIMES

ส่วนเรื่อง Hard Times ปรากฏความไม่เห็นแก่ตัวของมิสเตอร์แกรดกรินด์ และซิสซี ใน 2 เหตุการณ์ต่อไปนี้คือ

ในตอนที่มีสเตอร์แกรดกรินด์ตั้งใจจะไปทำกิจของตน คือไปขอพบผู้ปกครองซิสซี จุปเพื่อให้จุปลาออกไปเรียนโรงเรียนอื่น เนื่องจากแกรดกรินด์เห็นว่าคณะละครสัตว์เปรียบเสมือนตัวแทนของความไร้สาระ ที่จะทำให้ลูกๆ ของเขา รวมถึงนักเรียนในโรงเรียนของเขาเบี่ยงเบนความสนใจจากระเบียบกฎเกณฑ์และหน้าที่ที่กำหนดไว้ให้ประพฤติปฏิบัติ แต่เมื่อแกรดกรินด์ทราบว่าบิดาของซิสซีทั้งเธอไป เขากลับยอมรับอุปถัมภ์ช่วยเหลือให้การศึกษาแก่ซิสซี โดยมีข้อแม้ว่าซิสซีจะต้องไม่ติดต่อกับพวกละครสัตว์อีก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าไม่เป็นการง่ายนักสำหรับคนทั่วๆ ไปที่จะยอมปรับตัวรับสถานการณ์ใหม่ ในวิถีทางที่เมตตาต่อเด็กที่ขาดพ่อแม่อุปถัมภ์ โดยการยอมเสียเงินและเสียเวลาดูแลอุปถัมภ์เด็กที่อาจจะเบี่ยงเบนไปเสีย และเด็กในโรงเรียนของเขามีความคิดที่เขาเห็น

ว่าเพื่อฝันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยนั้นเป็นสมัยซึ่งชาร์ล ดิกкенส์นำเสนอว่าคนกำลังเปลี่ยนแปลงสภาพจิตใจไปจนคล้ายจะเป็นเครื่องจักร การกระทำของแกรดกรินด์จึงเป็นการกระทำที่ไม่คิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว และคำนึงถึงประโยชน์ของผู้คนที่น่ายากยิ่ง

On the contrary, returned Mr. Gradgrind. I came to tell him that her connexions made her not an object for the school, and that she must not attend any more ... 'Ith it your intenthion to do anything for the poor girl, Thquire? I shall have something to propose to her when she comes back,... altered circumstances to make a proposal. I am welling take charge of you, Jupe, and to educate you ... The only condition ... that if you accompany me now, it is understood that you communicate no more with any of your friends who are here present. (Dickens. 1969 :76 - 80)

ความไม่เห็นแก่ตัวอีกประการหนึ่งที่ปรากฏในเรื่องนี้ คือ ความไม่เห็นแก่ตัวของซิสซี่ที่เดินทางไปขอร้องไห้ อาร์ทเฮาส์ (หนุ่มเจ้าสำราญน้องชายนักการเมืองผู้ตั้งชีวิตของหลุยส์ซ่าให้ตกต่ำโดยการชักชวนหลุยส์ซ่าให้หนีตามเขาไป) ออกไปจากเมืองโคคทาวน์ ทั้งๆ ที่เธอไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอะไรในเรื่องนี้ ทั้งนี้ เพราะจิตใจปรารถนาดีที่เธอมีต่อหลุยส์ซ่ากล่าวคือเธอไม่ต้องการเห็นหลุยส์ซ่ามีวิถีชีวิตที่ต่างพรอย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นคุณธรรมที่สูงส่งประการหนึ่งเพราะธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไปย่อมไม่ต้องการให้ผู้อื่นได้ดีกว่าตน หรือจะมีความพอใจหากเห็นความตกต่ำล้มเหลวของผู้อื่น

เรื่อง David Copperfield

ความไม่เห็นแก่ตัวที่ปรากฏในเรื่อง David Copperfield ของตัวละคร เดวิดปรากฏใน 7 เหตุการณ์ โดยความไม่เห็นแก่ตัวในรูปแบบของความห่วงใยของตัวละคร เดวิดจะปรากฏใน 2 เหตุการณ์นี้ กล่าวคือ

ในคราวที่เดวิดปรารถนาจะไปเที่ยวสนุก โดยการติดตามแม่หม่มเพ็กก็อตตี้ไปเยี่ยมญาติของเธอยาร์เมาท์ (Yarmouth) ทั้งๆ ที่ใจของเขาปรารถนาจะไป แต่เดวิดก็ยอมเสียสละความต้องการเที่ยวสนุกของตนเองเพื่อแม่ เพราะเดวิดเป็นห่วงมารดาเกรงว่าท่านจะไม่สามารถอยู่บ้านคนเดียวได้แต่ เมื่อเพ็กก็อตตี้ตอบเขาว่า ระหว่างนั้นแม่ของเขาจะไปพักกับมิสซิสเกรย์เพอร์ (Mrs.

Greyper) เพื่อนบ้านคนหนึ่ง เขาจึงตกลงใจไปเที่ยวยาร์เมาท์กับเพ็กกอตตี้ แสดงให้เห็นถึงจิตใจที่ไม่ได้คิดแต่ประโยชน์ของตนเพียงฝ่ายเดียวของเดวิด แต่ยังห่วงใยประโยชน์สุขของคนอื่น คือ มารดา ด้วยเกรงวาระหว่างที่เขาไปเที่ยวสนุก มารดาจะต้องทนทุกข์เนื่องจากเธอต้องอยู่คนเดียวตามลำพัง ความบรรยายว่า "I say! Peggotty! She can't live by herself, you know." (Dickens. 1982 : 26)

และในตอนที่แอกเนสเพื่อนหญิงคนหนึ่งของเดวิดมาปรับทุกข์กับเขา เรื่องพ่อของเธอกับยูไรอา (คนงานคนหนึ่งในสำนักงานทนายความของพ่อเธอ ที่โกงบริษัทของพ่อเธอจนกลายเป็นหุ้นส่วนคนหนึ่ง ในสำนักงานทนายความของพ่อของเธอ) ซึ่งในขณะนั้น แม้ว่าเดวิดจะมีความต้องการที่จะซักถามรายละเอียดมากกว่าที่แอกเนสได้เล่าให้เขาฟัง แต่ด้วยความห่วงใยอาทรความรู้สึกของเพื่อนสาว เกรงว่าคำถามของเขาที่เพียงแค่นองประโยชน์ความต้องการใคร่ทราบเรื่องราวอย่างละเอียด แต่ในทางกลับกันจะทำร้ายจิตใจของแอกเนสมากยิ่งขึ้น เดวิดจึงเก็บความต้องการนั้นไว้ในใจ

... He is subtle and watchful. He has mastered papa's weakness, fostered them, and taken advantage of them ... until papa is afraid of him.' There was more that she might have said; more that she knew, or that she suspected; I clearly saw, I could not give her pain by asking what it was (Dickens. 1982 : 365)

นอกจากความไม่เห็นแก่ตัวในรูปแบบของความห่วงใย เดวิดยังแสดงความไม่เห็นแก่ตัวในรูปของการช่วยเหลือผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ต่อไปนี้

ในตอนที่เดวิด กำลังเดินทางไปอยู่โรงเรียนประจำ และต้องพักค้างคืนในโรงแรม เมื่อเขาเห็นบริกรของโรงแรมที่พนักงาที่ที่เป็นมิตร เขาจึงขอกระดาศปากกา เพื่อเขียนจดหมายถึงเพ็กกอตตี้ หลังจากที่เขาเขียนจดหมายเสร็จ เดวิดตั้งใจจะให้เงินค่าบริการแก่บริกร 3 เพนนี แต่เมื่อได้รับการบอกเล่าจากบริกรผู้นั้นว่า เขามีครอบครัวที่มีสมาชิกที่เจ็บป่วยและยากจน เดวิดจึงให้เงินค่าบริการพิเศษแก่บริกรผู้นั้น จำนวน 1 ชิลลิง นับว่าเดวิดไม่เห็นแก่ตัวที่ยอมเสียสละแบ่งปันเงินค่าขนมของตน เพื่อช่วยครอบครัวคนที่เขาไว้ล้าบามากกว่าเขา

... he said 'on account of the duty. Threepence. That's the way we're taxed in this country. ... 'If I hadn't a family, and that family hadn't the cowpock,' ... If I didn't support a aged pairint, and a lovely sister' ... If I had a good place, and was treated well here, I should beg acceptance of a trifle, in stead of taking it. But I live on broken wittles - and I sleep on the coals' here the waiter burst into tears. I was very much concerned for his misfortunes ... Therefore I gave him one of the three bright shillings, which he received with much humility. (Dickens. 1982 : 68-69)

นอกจากการให้ความช่วยเหลือแก่บริกรที่ยากจนของโรงแรมแล้ว เดวิดยังให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวของเพื่อนคนหนึ่งของเขาชื่อ มิสเตอร์มิกคอล์เบอร์ (Mr. Micawber) กล่าวคือ เมื่อเดวิดทราบว่าครอบครัวของมิสเตอร์มิกคอล์เบอร์ ไม่มีอาหารจะรับประทานเดวิดรีบขอร้องให้มิสซิสมิกคอล์เบอร์ (Mrs. Micawber) รับเงินที่เขาจะต้องเก็บไว้เพื่อใช้จ่ายในคืนวันพุธ ไปเป็นการยืมไปก่อน ด้วยจิตใจที่เลื้อเพื่อและทำในที่สุภาพ จึงอาจกล่าวได้ว่า เดวิดยอมที่จะเสียสละประโยชน์ที่จะให้เงินจำนวนนั้นจับจ่ายในวันพุธ และเขาคงจะต้องลำบากเองโดยอาจต้องอดอาหาร หรืออาจต้องเจียดเงินจากวันอื่นๆ มาใช้หรือจะด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตามซึ่งแน่นอนย่อมจะต้องสร้างความลำบากให้แก่เขา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นอีกหลาย ๆ คนคือ สมาชิกของครอบครัวมิกคอล์เบอร์จะได้รับประโยชน์ที่จะไม่ต้องอดอาหารในวันนั้น อันเนื่องมาจากการให้ความช่วยเหลือของเขา

... I had two or three shillings of my week's money in my pocket from which I presume that it must have been on a Wednesday night ... and I hastily produced them, and with heartfelt emotion begged Mrs. Micawber to accept of them as a loan. (Dickens. 1982 : 164)

และเดวิดยังช่วยเหลือมิสเตอร์มิกคอล์เบอร์ ทางการเงินอีกครั้งหนึ่ง โดยครั้งสุดท้ายที่มิสเตอร์มิกคอล์เบอร์จะต้องติดคุก เพราะหนี้สิน ตามคำฟ้องร้องของยูไรอา เดวิดได้ขอร้องให้มิสเตอร์เพ็กกอตตี (น้องชายของแม่หม้ายเขา) ชดใช้หนี้สินให้กับยูไรอาแทนเขา ซึ่งเดวิดก็ได้ชดใช้

เงินจำนวนนั้นคืนให้กับมิสเตอร์เพ็กก็อกกี้ในเวลาต่อมา นั้นหมายถึง เดวิดได้แสดงความไม่เห็นแก่ตัว โดยการสละค่าใช้จ่ายส่วนตัว เพื่อช่วยให้เกิดประโยชน์สุขแก่คนอื่นคือ มิสเตอร์มิกคอร์ดเบอร์ จะได้ไม่ต้องเป็นทุกข์ จากการติดคุกเพราะหนี้สิน

... Mr. Peggotty was waiting for us on deck. He told me that Mr. Micawber had just now been arrested again (and for the last time) at the suit of Heep, and that, in compliance with a request I had made to him, he had paid the money which I repaid him.
... (Dickens. 1982 : 802)

ไม่เพียงแต่ช่วยเหลือผู้ได้รับความลำบากในเรื่องเงินทอง เดวิดยังให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวของเพื่อนสนิท โดยร่วมกับชาวประมงอุทิศร่างกาย นำศพของสตีเฟนฟอร์ดเพื่อนสนิทของเขาไปบ้านของมารดาสตีเฟนฟอร์ด ทั้ง ๆ ที่ครั้งหนึ่งเขาเคยถูกมิสตาร์ดาร์เทิล (Miss Dartle) หญิงสาวที่อาศัยอยู่กับ มารดาสตีเฟนฟอร์ดและหลักรับสตีเฟนฟอร์ดไล่ออกจากบ้านของเดวิด อันเป็นเหตุให้สตีเฟนฟอร์ดต้อง พบกับชีวิตที่ลำบาก และทำให้ดาร์เทิลต้องผิดหวังในความรักที่มีต่อสตีเฟนฟอร์ด นับได้ว่า เดวิดต้อง ยอมสละทั้งกำลังกายที่จะนำศพเพื่อนกลับไปบ้านของมารดาสตีเฟนฟอร์ด และความเหนื่อยใจที่จะต้องไปพบหน้ากับคนที่ไม่ชอบหน้าเขา ด้วยใจไม่เห็นแก่ตัว

... he led me to the shore. ... I saw him lying with his head upon his arm, as I had often seen him lid at school.
... 'A curse upon you !' she said, looking round at me, with a mingled expression of rage and grief. 'It was an evil here! A curse upon you! Go!' ... Later in the day, I returned, and we laid him in his mother's room ... (Dickens. 1982 : 793)

และรูปแบบสุดท้ายของความไม่เห็นแก่ตัวในนวนิยายเรื่องนี้ ตัวละครเดวิด ได้นำเสนอในลักษณะของการให้อภัย โดยเดวิดได้ให้อภัยความบกพร่องในการจัดการหน้าที่แม่บ้าน หลาย ๆ อย่างของดอรากรรยาของเขา ด้วยการเก็บความไม่พอใจเหล่านั้นไว้ในใจ คือ ยอมให้อภัยตนเองเป็นทุกข์ อันสืบเนื่องมาจากความต้องการที่จะให้ภรรยาปรับปรุงการจัดการงานบ้านหลาย ๆ อย่างที่ใจเขาปรารถนา ไม่ได้รับการสนองตอบ ทั้งนี้เพื่อที่จะไม่ต้องให้ภรรยาต้องเป็นทุกข์เพราะต้องปรับตัวเอง จัดการงานบ้านหลาย ๆ อย่างตามความต้องการของเดวิด ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่เธอ

สามารถที่จะกระทำได้ง่ายและต้องใช้เวลา

... I hinted no objection. ... I had not been serious with her; having no idea, ... the shadow I have mentioned, that was not to be between us any more, but was to rest wholly on my heart. (Dickens. 1982 : 688)

เรื่อง Great Expectations

โจ ช่างตีเหล็ก สามีพี่สาวผู้เลี้ยงดูพิพมาแต่เด็กมีคุณธรรมความไม่เห็นแก่ตัว เห็นได้จากตอนที่พี่สาวพิพ ตกลงจะแต่งงานกับเขา โจได้แสดงออกด้วยคำพูดที่ไม่เห็นแก่ตัว โดยการชักชวนให้ว่าที่ภรรยาของเขามาพิพ เด็กที่เธออุ้มก้มมาอยู่ด้วย ทั้ง ๆ ที่พี่สาวของพิพมิได้ขอร้องแสดงให้เห็นความมีใจกว้าง และเมตตาต่อเด็กที่ขาดพ่อแม่อย่างพิพ โดยยอมเสนอตัวเข้ารับภาระเอง ดังปรากฏในคำพูดระหว่างโจกับพิพ ในเย็นวันหนึ่งหลังจากที่ทั้ง 2 รับประทานอาหารเย็นเสร็จแล้วว่า

...When I got acquainted with your sister, it were the talk how she was bringing you up by hand. ...When I offered your sister to keep company, and to be asked in church, at such times as she was willing and ready to come to the forge, I said to her, 'And bring the poor little child. God bless the poor little child, "I said to your sister, 'there's room for him at the forge !' (Dickens. 1942 : 57)

ซึ่งแม้ว่า เขาจะไม่เสนอตัวเข้ารับผิดชอบพิพ ก็คงไม่มีใครตำหนิเขาได้ นับว่า โจเป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง ซึ่งแมกวิทซ์ (Magwitch) นักโทษที่หนีจากเรือคุมขังนักโทษ เมื่อทราบว่พิพเป็นเด็กกำพร้าก็ถามพิพว่า แล้วใครใจดีรับเลี้ยงไว้

... 'And is that your father alonger your mother ?' ... 'Ha !' he mattered then considering. 'Who d'ye live with-supposin' you're kindly let to live which I han't made up my mind about ?' 'My sister, sir - Mrs. Joe Gargery-wife of Joe Gargery, the

blacksmith, sir.' (Dickens. 1942 : 3-4)

ในทางปฏิบัติ เมื่อโจรับพิฟไปอุปถัมภ์จริง ๆ เขาได้แสดงให้เห็นถึงจิตใจที่มีเมตตาต่อพิฟ ไม่ใช่เพียงคำพูด เห็นได้จาก การที่เขาไม่สบายใจที่เห็นพิฟกลืนอาหารด้วยเกรงว่าอาหารอาจติดคอ หรือปิดหลอดลมพิฟ ทำให้พิฟไม่สบายหรือถึงตายได้

...Joe was evidently made uncomfortable by what he supposed to be my loss of appetite ... 'Pip, old chap ! You'll do yourself a mischief. It'll stick somewhere. You can't have chewed it, Pip.' (Dickens. 1942 : 11-12)

และเมื่อพิฟโตเป็นหนุ่มถึงวัยจะต้องทำงาน โจก็ให้พิฟได้มีโอกาสตัดสินใจเลือกทำงานตามความต้องการของเขา โดยไม่บังคับว่าจะต้องทำอาชีพช่างตีเหล็กเช่นเขา จึงนับได้ว่าโจมีเมตตาต่อพิฟ ราวกับบิดาเมตตาบุตร หรืออาจจะเมตตากว่าบิดาโดยทั่ว ๆ ไป ที่มีกตเวทิตาให้บุตรสืบทอดกิจการ หรือดูแลงานในโรงตีเหล็กแทนเขาเป็นการตอบแทนที่เขาให้การเลี้ยงดูพิฟมา เห็นได้จากคำพูดระหว่างโจกับพิฟต่อหน้ามิสฮาร์วิสแฮม (Mrs. Harvisham) ว่า

... 'And you have reared the boy, with the intention of taking him for your apprentice; is that so Mr. Gargery?' ... Not but what, Pip if you had ever made objections to the business--such as its being open to black and sut ... which it is well beknown to yourself Pip,' ... ' that it were the wish of your own hart.' (Dickens. 1942 : 122-123)

แม้กระทั่งในโอกาสสำคัญ 2 ครั้ง 2 คราว ที่มีผู้เสนอผลประโยชน์ให้โจในฐานะที่เขาเป็นผู้เลี้ยงดูพิฟมา คือ ในคราวที่ มิสฮาร์วิสแฮม หญิงชราไร้รายที่มีความเป็นอยู่ และทัศนคติประหลาดต่อผู้ชายทั้งโลก จะตอบแทนที่พิฟมาเป็นเพื่อนแก่เหงาในบ้านของเธอ โดยให้เงิน 25 กินี เป็นค่าตอบแทน และให้พิฟมอบเงินจำนวนนี้แก่โจ ผู้จะเป็นนายจ้างของพิฟในอนาคต ด้วยความไม่เห็นแก่ตัวของโจ เขาตอบมิสฮาร์วิสแฮมว่า เงิน 25 กินี เป็นส่วนของพิฟ นั้นหมายถึงว่าเขาไม่ต้องการจกผลประโยชน์ใด ๆ ที่พิฟทำมาเป็นของตนเอง ทั้งที่เขาได้รับอนุญาตจากมิสฮาร์วิสแฮม ผู้ให้ ทั้งที่เขาสามารถกระทำเช่นนั้นได้ในฐานะที่เขาเป็นผู้อุปถัมภ์เลี้ยงดูพิฟ แต่คำพูดของ

เขาแสดงให้เห็นว่า เขาไม่ต้องการผลตอบแทนใด ๆ จากการกระทำของเขาเอง

... 'Pip has earned a premium here,' she said 'and here it is. There are five-and-twenty guineas in the bag. Give it to your master, Pip.' ... 'This is very liberal on your part, Pip,' said Joe (Dickens. 1942 : 124)

และอีกครั้งคือ เมื่อมิสเตอร์แจ๊คเกอร์ ทนายความจากลอนดอนผู้นำโชคตีมาให้กับพิพ จะพาตัวพิพไปลอนดอน และเสนอให้โจ เรียกร่องเงินเป็นการตอบแทนที่เลี้ยงดูพิพมา ซึ่งโจก็ได้แสดงความไม่เห็นแก่ตัวอีกครั้ง โดยตอบว่า เขาไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทน

'It was understood that you want nothing for yourself, remember ? '...'It were understood,' said Joe ...if it was my instructions to make you a present, as compensation ?' 'As compensation what for ? 'Joe demanded 'For the loss of his services. '...'Pip is that hearty welcome,' said Joe, 'to go free with his services, to honour and fartun', as no words can tell him. (Dickens. 1942 : 173)

นอกจากความไม่เห็นแก่ตัวที่โจมีให้กับพิพ เด็กที่เขาอุปการะตั้งแต่เด็กมาเป็นอย่างดีแล้ว โจ ยังไม่เห็นแก่ตัวกับภรรยา เห็นได้จากการที่โจพูดยกย่องภรรยาให้พิพฟังว่า ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม มิสซิสโจเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้หญิงคนหนึ่ง และโจยังให้เกิดภรรยา โดยการไม่ก้าวก่าย เรื่องการจัดการต่าง ๆ ในบ้าน จนพิพคิดว่าของในบ้านทั้งหมดเป็นของมิสซิสโจ เห็นได้จากคราวที่พิพ จะขโมยข้าวของในบ้าน และอาหารไปให้แมกวิสต์ นักโทษที่หนีมาจากเรือคัมซังนักโทษ พิกกลับรู้สึกละอายใจเหมือนกับว่า เขากำลังจะขโมยข้าวของของมิสซิสโจ แสดงให้เห็นถึงความไม่เห็นแก่ตัวของโจ ที่ไม่ได้แสดงความเห็นเจ้าของของทรัพย์สินที่เขาหามาได้ว่าเป็นของ ๆ เขา ในทางกลับกันเขากลับทำให้ผู้รับคือ มิสซิสโจ เกิดความสบายใจที่จะใช้ข้าวของ ๆ เขา เหมือนกับเป็นของ ๆ เธอเอง จนทำให้พิพ เด็กที่เขาให้อาศัยอยู่รู้สึกไปว่าของเหล่านั้นเป็นของ ๆ ภรรยาเขา " ...The guilty knowledge that I was going to rob Mrs. Joe - I never thought I was going to rob Joe, for I never thought of any of the house keeping property as his. (Dickens. 1942 : 13)

โจไม่เพียงไม่เห็นแก่ตัวกับภรรยา และเด็กที่เขาอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นคนใกล้ชิดเท่านั้น แต่เขายังมีความไม่เห็นแก่ตัวต่อเพื่อนร่วมโลก เห็นได้จากคราวที่แมกวิธซ์ขอโทษโจที่เขาทานขนมปังของโจที่พิพชโมยจากบ้านโจมาให้ คำตอบของโจที่มีต่อคำขอโทษของแมกวิธซ์ก็คือ เขาไม่รู้ว่าแมกวิธซ์ทำอะไรผิดมาก่อน แต่เขาจะไม่ยอมให้เพื่อนร่วมโลกอดตายเพราะความหิว แสดงให้เห็นจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา ต่อคนทั่ว ๆ ไปของโจ

...so you're the blacksmith, are you ? Then I'm sorry to say, I've eat your pie ? ...We don't know what you have done but we wouldn't have you starved to death for it, poor miserable fellow - creature. Would us, Pip ?' (Dickens. 1942 : 47)

ความไม่เห็นแก่ตัวอีกประการหนึ่งของโจต่อคนทั่ว ๆ ไป อีกอย่างหนึ่งก็เห็นชัด คือ เขาไม่ชอบเอาเปรียบคนอื่น พิจารณาได้จากตอนที่แจ๊คเกอร์ ทนายความจากลอนดอนต้องการตีสินกับเขา เพื่อจะพดคุยเรื่องการนำโชคดีมาให้พิพ โดยถามโจ เขาต้องการจะดื่มอะไร คำตอบของโจที่ว่า เขาไม่ได้มีนิสัยชอบดื่ม โดยให้คนอื่นจ่ายเงินให้ แสดงให้เห็นจิตใจที่ไม่คิดจะเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ แม้จะมีผู้เล่นโอกาสให้เขาเองก็ตาม

...'You was saying, 'said the strange man, turning to Joe, 'that you was a blacksmith.' ...'What 'll you drink, Mr. _ ? 'Well, 'said Joe, 'to tell you the truth, I ain't much in the habit of drinking at anybody's expense but my own.' (Dickens. 1942 : 91)

นอกจากโจแล้ว พิพก็เป็นอีกตัวละครหนึ่งซึ่งแสดงความไม่เห็นแก่ตัว เห็นได้จากในตอนที่พิพยังเด็กเขารู้สึกเห็นใจ แมกวิธซ์ นักโทษที่หนีมาจากเรือนักโทษว่า คงจะต้องรู้สึกหนาวอย่างมาก ขณะที่รออาหาร และตะไ่เหล็กจากเขาเป็นเวลาข้ามคืนที่หนองน้ำบริเวณโบสถ์ร้าง ดังคำพูดระหว่างพิพกับแมกวิธซ์ ในตอนที่พิพนำอาหารและตะไ่เหล็กไปให้แมกวิธซ์ที่หนองน้ำในตอนเช้าวันรุ่งขึ้นว่า

...He was awfully cold, to be sure. I half expected to see

him drop down before my face and die of deadly cold. ... 'I think you have got the ague; said I. ' I'm much of your opinion, boy, ' said he. ' It's bad about here, ' I told him. ' You've been lying out on the meshes, and they're dreadful aguish. Rheumatic too ? (Dickens. 1942 : 20)

ความไม่เห็นแก่ตัวอีกประการหนึ่งของฟิคือ การขอให้มิลลิวอิสแซมมอบเงินจำนวน 900 ปอนด์แก่เขา เพื่อเขาจะได้นำเงินจำนวนนั้นไปลงทุนเข้าเป็นหุ้นส่วนของ เออร์เบิร์ต เพื่อนสนิทของฟิเพื่อช่วยไม่ให้ธุรกิจของเออร์เบิร์ตต้องล้มเหลวโดยไม่บอกให้เออร์เบิร์ตรู้ นับว่าฟิมีใจเสียสละที่ไม่คิดจะเอาเงินจำนวนนั้นมาเป็นของตน อีกทั้งการนำเงินจำนวนนั้นไปช่วยเพื่อน โดยไม่ให้เพื่อนรู้ แสดงให้เห็นว่าเขามีใจคิดช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

... 'You said something for your friend, that you could tell me how to do something useful and good. Something that I would like done, is it not ?' ' Something that I would like done very very much.' ' What is it ? ' I began to explain to her the secret of the partnership (Dickens. 1942 : 486)

กล่าวโดยสรุป ความไม่เห็นแก่ตัวที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 4 เรื่องรวมทั้งสิ้น 27 ครั้ง สามารถแบ่งได้เป็น 4 แบบ คือ การดำเนินการแก้ไขในสิ่งที่ตนได้กระทำผิดพลาดไป การทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การมีเมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่นและการไม่เอาเปรียบผู้อื่น โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่อง Great Expectations, เรื่อง Oliver Twist, เรื่อง David Copperfield และ เรื่อง Hard Times ตามลำดับ โดยความไม่เห็นแก่ตัวที่ปรากฏในเรื่อง Oliver Twist เป็นการดำเนินการแก้ไขในสิ่งที่ตนได้กระทำผิดพลาดไปของตัวละครแนซี และการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นของตัวละครโอลิเวอร์ ส่วนเรื่อง Hard Times เป็นความไม่เห็นแก่ตัว ด้วยการมีเมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่นของมิลสเตอร์เกรตกรินด์ และของซิสซี จูป สำหรับเรื่อง David Copperfield ปรากฏความไม่เห็นแก่ตัวหลายครั้งแต่เป็นความไม่เห็นแก่ตัวที่เป็นเพียงความรู้สึกหรือคำพูดไม่ลงลึกไปในระดับการกระทำ โดยความไม่เห็นแก่ตัวในระดับการกระทำเป็นการมีเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นและการทำตนให้เป็นประโยชน์ของตัวละครเดวิด และเรื่อง Great Expectations เป็นความไม่เห็นแก่ตัวแบบไม่เอาเปรียบผู้อื่น การมีเมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่นของตัวละครโจ

ซึ่งหากจะเปรียบเทียบความสูงส่งของการกระทำของแนนซีต่อโอลิเวอร์ มิสเตอร์ แกรดกรินต์ต่อชีสซี่และโจต่อนิพแล้ว แนนซีดูจะเป็นผู้มีความไม่เห็นแก่ตัวมากที่สุดจากสภาพแวดล้อมที่ต่ำต้อยกว่าโจและแกรดกรินต์ เธอได้ทุ่มเททำสิ่งที่ตั้งามอย่างไม่คำนึงถึงตัวเองจนถึงระดับที่ต้องแลกด้วยชีวิต โจรูจะสูงส่งรองลงมาจากแนนซีเนื่องจากเขามีสถานภาพที่ดีและน่าภาคภูมิใจมากกว่าแนนซี และการอดทนเสียสละใจดีมีเมตตาของเขาก็ได้รับผลลัพธ์เพียงถูกทำร้ายทางจิตใจ ไม่ใช่ทั้งทางร่างกายและจิตใจเช่นที่แนนซีได้รับ อย่างไรก็ตาม ความไม่เห็นแก่ตัวของโจนับว่าเป็นความไม่เห็นแก่ตัวที่สูงส่ง เพราะคงไม่มีใครสามารถรับการถูกทำร้ายความรู้สึกที่ตั้งใจทำดีมีเมตตา กับเด็กที่ตนอุปถัมภ์มาอย่าง ไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ ได้มากถึงเพียงนี้ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงทำที่ความคิดมาอุปถัมภ์เด็กถูกบิดาทั้งไป เช่นชีสซี่อย่างทันทีทันใดของแกรดกรินต์ จึงเป็นความไม่เห็นแก่ตัวที่นายกองน้อยที่สุด เพราะแกรดกรินต์มีสถานภาพที่ดีและน่าภาคภูมิใจกว่าแนนซีและโจ แต่มีการอุทิศให้ทางจิตใจและการกระทำน้อยที่สุด

การไฝ่สัจธรรม

จากนิยายทั้ง 4 เรื่อง ปรากฏคุณธรรมการไฝ่สัจธรรมมีน้อย และพบในเรื่อง Oliver Twist และเรื่อง David Copperfield เท่านั้น

เรื่อง Oliver Twist

ในเรื่อง Oliver Twist โอลิเวอร์ มีลักษณะของผู้ไฝ่สัจธรรม คือ ศรัทธาต่อกระบวนการติดต่ออย่างมีเหตุผล วิชาความรู้ทุก ๆ แขนงนับเป็นกระบวนการที่มีเหตุผล และโอลิเวอร์แสดงให้เห็นถึงศรัทธาที่มีต่อกระบวนการนี้ จากการที่เขาให้ความสนใจที่จะเรียนการอ่านและการเขียนให้ดีโดยการเตรียมศึกษาบทเรียนที่จะเรียนในวันต่อไปล่วงหน้า

... Every morning he went to a white-headed old gentleman ... who taught him to read better and listen whilst the young lady read : then, he had his own lesson for the next day to prepare ... (Dickens. 1988 : 291)

ความศรัทธาต่อการเล่าเรียนของโอลิเวอร์ไม่เพียงเห็นได้จากความใส่ใจต่อบทเรียนเป็นการล่วงหน้า แต่รวมถึงความสนใจคำสอนของครูเป็นสองเท่า ซึ่งศรัทธาของเขาทำให้เกิดผล คือ ทำให้เกิดความก้าวหน้าในความรู้มากขึ้นจนกระทั่งตัวเขาเองก็ยิ่งแปลกใจ

... He applied himself, with redoubled assiduity, to the instructions of the white-headed old gentleman, and laboured so hard that his quick progress surprised even himself ... (Dickens. 1988 : 308)

ศรัทธาที่เพิ่มขึ้นของโอลิเวอร์เห็นได้จากการที่เขาต้องเรียนรู้ศาสตร์เพิ่มขึ้นอีกแขนงหนึ่ง คือ วิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ได้ชื่อว่าประกอบไปด้วยเหตุและผล "... There was always something to do in the garden, or about plants, to which Oliver (who had studied this science also, under the same master ... " (Dickens. 1988 : 292)

ทั้งหมดนี้เป็น การเน้นย้ำถึงความศรัทธาต่อการเข้าถึงความจริงและยึดมั่นกับกระบวนการติดต่ออย่างมีเหตุผลหรือการไฝ่สัจธรรมของโอลิเวอร์

เรื่อง Hard Times

ในเรื่อง Hard Times ไม่ปรากฏคุณธรรมการไถ่จรรจบในตัวละครมิสเตอร์แกรตกรินด์และหลุยส์ซ่า ด้วยเหตุที่ว่าแม้ว่าตัวละครแกรตกรินด์จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในหลักการที่ว่า ความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด พิจารณาได้จากการที่แกรตกรินด์ไม่ต้องการให้บุตรธิดาเดินออกนอกกลุ่มทางความรู้ไปพบกับความสนุกสนาน จินตนาการแม้แต่เล็กน้อย เห็นได้จากการที่แกรตกรินด์แสดงความไม่พอใจที่เห็นลูกๆ แอบไปดูละครลิตรัว ด้วยความเชื่อมั่นของแกรตกรินด์ทำให้สมาชิกในครอบครัวของเขาได้พบเจอสัมผัสกับความเคร่งเครียดทุกวัน ขาดแง่มุมของความสดใสไร้เร่ให้กับองค์ประกอบของชีวิตที่สมบูรณ์ จนภรรยาของเขาต้องเสียชีวิตอย่างเจ็บปวดทรมานตามแนวทางที่เขาจัดให้เธอก้าวเดิน ซึ่งก่อนตายมิสซิสแกรตกรินด์ได้กล่าวถึงความรู้สึกของเธอต่อการดำเนินชีวิตในแนวทางที่สามีเธอกำหนดให้หลุยส์ซ่าผู้บุตรฟังว่า เธอคิดว่ามันจะต้องมีอะไรที่ผิดพลาด เพียงแต่เธอยังคิดไม่ออกว่า จะเรียกสิ่งๆ นั้นว่าอะไร

... But there is something-not an Ology at all-that your father has missed, or forgotten, Louisa, I don't know what it is. I have often sat with Sissy near me, and thought about it. I shall never get its names now. But your father may. It makes me restless ...
(Dickens. 1969 : 308)

หรือแนวทางชีวิตเช่นเดียวกันนี้ที่แกรตกรินด์จัดให้ทอมเดิน ซึ่งแม้ทอมจะยอมเดินตามแนวทางที่บิดากำหนด แต่ในส่วนลึกของจิตใจเขาเต็มไปด้วยความรู้สึกที่เก็บกดและพร้อมที่จะดำเนินการใดๆ ในวิถีทางที่ขัดแย้งกับความสนุกสนานที่เขาขาดไป และเมื่อมีโอกาสทอมก็ดำเนินชีวิตในวิถีทางที่สนุกสนานอย่างคนที่ไม่เคยพบแง่มุมนั้นของชีวิตมาก่อน จนลืมนึกถึงผลเสียท้ายสุดทอมต้องปล้นธนาคารเพื่อจะได้ใช้หนี้สินที่เขาซื้อหาความสนุกสนานอย่างลืมหืม สุดท้ายเขาต้องหนีออกนอกประเทศอยู่อย่างไร้ญาติขาดมิตรและเสียชีวิตในต่างแดนอย่างไร้คนเหลียวแล

หลุยส์ซ่าเองก็ได้รับผลพวงจากการดำเนินชีวิตที่ผิดของบิดากล่าวคือ ชีวิตการแต่งงานที่ล้มเหลวของหลุยส์ซ่า เกิดจากการขึ้นและเสนอเหตุผลตามค่านิยมที่หญิงสาวสมัยนั้นมีสิทธิแต่งงานกับชายที่สูงอายุและเหตุผลตามความคิดเห็นของแกรตกรินด์ที่ไม่เห็นความสำคัญว่าความรักเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการแต่งงาน ซึ่งทำให้บุตรสาวขาดความสุขในชีวิตแต่งงาน และต้องหย่าร้างกับสามีมีชีวิตที่เจ็บปวดทรมานในสังคมสมัยนั้น

ทั้งนี้เนื่องมาจากแกรตกรินด์ไม่เข้าใจในความรู้สึกความเชื่อที่ตนรับมาอย่างลึกซึ้ง จึงทำให้ชีวิตของสมาชิกทุกคนรวมถึงตัวเองพบกับความเศร้าหมอง ณ จุดนี้จึงเป็นที่เด่นชัดว่าแกรตกรินด์

ชาตคุณธรรมการไฝ่สัจธรรมที่จะเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างแท้จริง

หลุยส์ซาก็เช่นกัน แม้ว่าเธอจะเป็นหญิงสาวที่สวชนลาที่พยายามจะดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล แต่ที่สุดเธอก็พ่ายแพ้ต่อเหตุผลตามค่านิยมว่ามีสถิติการแต่งงานระหว่างหญิงสาวกับชายสูงอายุมากมายและเหตุผลตามความเชื่อของบิดาว่าความรักไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญของการแต่งงาน จุดนี้จึงพิจารณาได้ว่าหลุยส์ซ่าได้เชื่อใช้ความเชื่อถือในตัวบิดาเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นความเชื่อที่สามารถพิจารณาได้ว่าไร้เหตุผลเนื่องจากเชื่อเพราะคนส่วนมากปฏิบัติกันและเชื่อเพราะบุคคลนั้นน่าเชื่อถือถือเป็นบิดาตน ฉะนั้นหลุยส์ซ่าจึงถือได้ว่าชาตคุณธรรมการไฝ่สัจธรรมที่จะเรียนรู้ถึงเหตุผลของเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างแท้จริงเช่นกัน

ในขณะที่ซีสซี่เป็นตัวละครที่กระทำการหลายๆ อย่างบนพื้นฐานของความมกตัญญูต่อบิดาของเธอและเพื่อตอบแทนมิสเตอร์แกรตกรินด์ที่มีบุญคุณชุบเลี้ยงเธอหลังจากบิดาเธอหนีไปโดยการช่วยเหลือคนในครอบครัวของแกรตกรินด์ ส่วนในกระบวนการพิจารณาอย่างมีเหตุผลคือเล่าเรียนวิชาการ เธอไม่สามารถดำเนินไปสู่ความสำเร็จได้และต้องยุติการเรียนในที่สุดเนื่องจากเธอมีสติปัญญาที่จำกัด

เรื่อง David Copperfield

ในเรื่อง David Copperfield เดวิดแสดงให้เห็นความมีคุณธรรมการไฝ่สัจธรรมคือความรู้สึกศรัทธาต่อการศึกษา ซึ่งเป็นการเข้าถึงความเป็นจริงต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล เห็นได้จากเขารู้สึกตื่นเต้นที่ป้าและมิสเตอร์ดิกกุดว่าทั้งสองยังไม่ลืมเรื่องการศึกษาของเขา ว่า "... we must not forget your education. This was my subject of anxiety, and I felt quite delighted by her referring to it ... (Dickens. 1982 : 217)

เรื่อง Great Expectations

ในเรื่อง Great Expectations แม้ในเนื้อหาของบทสนทนาในแต่ละตอนจะไม่ได้แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมการไฝ่สัจธรรมอย่างชัดเจนของตัวละครโจและตัวละครพิพก็ตาม แต่หาพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายและเป็นสุขของโจตั้งแต่นั้นจนจบไม่ว่าจะเป็น การให้อภัยในความปากร้ายและไม่ให้เกียรติสามีของมิสซีสโจ เห็นจากการที่โจกล่าวขยของมิสซีสโจว่า: เป็นผู้หญิงที่เป็นแบบอย่างที่ดีคนหนึ่ง การให้อภัยแก่พิพที่ดูถูกว่าโจว่าเป็นคนบ้านนอกไม่คู่ควรกับพิพที่เป็นผู้ดีเนื่องจากมิสซีสโจให้การอุปถัมภ์ เห็นได้จากการที่โจกล่าวขยยอมรับว่าเขาไม่คู่ควรกับสถานที่ที่พิพพำนักอาศัยอยู่เท่ากับโรงตีเหล็กของโจที่บ้านนอก การที่โจช่วยดูแลพิพในยามเจ็บไข้ ช่วยขัดใช้หนี้สินและจากไปโดยไม่หวังผลตอบแทนอะไร โจ การที่โจเลือกแต่งงานกับบิดิตหญิง

สาวที่มีจิตใจดีงามและเฉลียวฉลาด ล้วนแสดงให้เห็นว่าโจเป็นผู้ที่เข้าใจัจฉธรรมในการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข

หรือในส่วนของพิฟ เขาได้แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในตอนท้าย จากการที่ผู้แต่งบรรยายว่าพิฟได้เดินทางไปทำธุรกิจในต่างประเทศกับเออร์เบิร์ตและได้ทำงานอย่างหนักถึง 11 ปีจนได้เป็นเจ้าของ 1 ใน 3 ของบริษัท แสดงให้เห็นการเรียนรู้การมีชีวิตที่เป็นจริงโดยหันมารับผิดชอบตนเอง มีความอดสาหะในการทำงานจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายในตนเองในตอนท้ายของชีวิตในที่สุด

กล่าวโดยสรุปเรื่อง Great Expectations เป็นความเข้าใจแก่นแท้ชีวิตของตัวละคร โจตั้งแต่ต้นจนจบและการเปลี่ยนแปลงตัวเองกลายเป็นคนที่เรียนรู้ชีวิต โดยการรับผิดชอบตนเองและอดสาหะในการทำงานจนชีวิตประสบความสำเร็จของพิฟ การได้ัจฉธรรมในเรื่อง Great Expectations จึงมีคุณค่าสูงสุดเพราะเป็นการสอนให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ภาพฝันของวัยรุ่น การกลับตัวมาสู่ความเป็นจริงในตอนท้าย ทั้งยังมีตัวอย่างการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เป็นสุขที่ประสบความสำเร็จให้เรียนรู้ ขณะที่เรื่อง Oliver Twist ตูมีคุณค่ารองลงมา เพราะมีการแสดงออกที่ชัดเจนว่ามิพัฒนาการในการศึกษาเล่าเรียนเพิ่มขึ้นทุกชั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมบทเรียนล่วงหน้า ตั้งใจเรียนมากยิ่งขึ้น และเพิ่มแขนงวิชาที่เรียนที่มีความรู้มีเหตุผลยิ่งขึ้น ขณะที่เรื่อง David Copperfield ตามมาเป็นลำดับสุดท้ายเพราะมีรายละเอียดเพียงว่า ตัวละครเดวิด ครัทธาต่อการจะได้มีโอกาสกลับไปสู่กระบวนการเรียนรู้อย่างมีเหตุผลโดยการแสดงออกซึ่งความตื่นตัวตั้งใจเท่านั้น

ความมีเหตุผล

เรื่อง Oliver Twist

ในเรื่อง Oliver Twist ตัวละครโอลิเวอร์แสดงควมมีเหตุผลในเหตุการณ์ต่าง ๆ

ดังนี้

ในตอนที โอลิเวอร์จะต้องหนีจากการเป็นลูกมือของสัปเหร่อ เนื่องจากการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมและทารุณ โอลิเวอร์ ได้แสดงควมมีเหตุผลในการเลือกจุดมุ่งหมายของเมืองที่เขาจะหนีไปอยู่ว่าควรจะเป็นเมืองลอนดอน ด้วยเหตุผล 2 ประการใหญ่ ๆ คือ ลอนดอนเป็นเมืองใหญ่ ความใหญ่โตกว้างขวางของลอนดอนคงไม่ทำให้ผู้ดูแลบ้านสงเคราะห์ (Beadle) ซึ่งมีหน้าที่จับตัวเขากลับไปบ้านสงเคราะห์คงไม่สามารถหาตัวเขาพบได้โดยง่าย อีกประการหนึ่งเขามักได้ยินคนแก่ ๆ ในบ้านสงเคราะห์พูดว่า ไม่มีคนหนุ่มที่แข็งแรงคนใดต้องขาดแคลนในลอนดอน นั้นหมายถึงว่าหากเขาขยันทำงานในลอนดอนก็คงไม่อดตาย "... London-that great large place!-nobody-not even Mr. Bumble-could ever find him there! He had often heard the old men in the workhouse, too, say that no lad of spirit need want in London ..." (Dickens. 1988 : 97)

อีกตัวอย่างหนึ่งของควมมีเหตุผลของโอลิเวอร์เห็นได้จาก ในตอนที่เขาต้องติดตามไซค์เพื่อนร่วมแก๊งค์คนหนึ่งของเพ็กกัน เพื่อเป็นลูกมือไซค์ในการเข้าไปขโมยของในบ้านมิสซิสเมย์ลี โอลิเวอร์ เห็นไซค์ซื้อยาสูบ 3-4 มวน ทำให้เขาสามารถเข้าใจได้อย่างมีเหตุผลว่า การสูบบุหรี่ติดต่อกัน 3-4 มวนคงใช้เวลาไม่มาก หรือแม้ว่าไซค์จะหยุดเดินทางเพื่อสูบบุหรี่ก็คงจะหยุดอีกเพียงไม่กี่ครั้ง นั้นหมายถึงว่าโอลิเวอร์สามารถคิดสรุปได้อย่างมีเหตุผลว่า ระยะทางที่เป็นเป้าหมายของไซค์ คงอยู่อีกไม่ไกลนัก " ... They had some cold meat for dinner, and sat so long after it, while Mr. Sikes indulged himself with three or four pipes, that Oliver began to feel quite certain they are not going any farther ..." (Dickens. 1988 : 205)

นอกจากนี้ ในตอนที่เขาได้รับมรดกจากบิดาแล้วและมีโอกาสผ่านไปยังบ้านสงเคราะห์อีก ภาพของยามเฝ้าประตูทำให้เขาหัดตัวกลับ (ด้วยความกลัว) อย่างไม่ตั้งใจ แล้วเขาก็หัวเราะ

ให้กับความคิดโง่ๆ ของตัวเองเพราะโอลิเวอร์สามารถคิดได้อย่างมีเหตุผลว่าเขาไม่ได้อยู่ในฐานะของเด็กกำพร้าของบ้านสงเคราะห์ที่จะต้องกลัวยามเฝ้าประตูซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กในบ้านสงเคราะห์ไม่ให้หนีไปไหนอีกเช่นในอดีตอีกแล้ว " ... The workhouse, the dreary prison of his youthful days ... the same lean porter standing at the gate, at sight of whom Oliver involuntarily shrunk back, and then laughed at himself for being so foolish ..." (Dickens. 1988 : 455)

เรื่อง Hard Times

ในเรื่อง Hard Times ปรากฏความมีเหตุผลใน 5 ตัวอย่างของตัวละครซิสซี่ มิสเตอร์แกรดกรินด์และหลุยส์ซ่า กล่าวคือ

ในส่วนของซิสซี่ จูบ เธอได้แสดงให้เห็นว่า เธอเป็นผู้ที่ปฏิบัติต่อคนรอบข้างอย่างมีเหตุผลพิจารณาจากตอนที่เธอตอบคำถามว่าหลักการเบื้องต้นข้อแรกของวิชาเศรษฐกิจการเมืองไม่ได้ เธอจึงใช้หลักเกณฑ์การปฏิบัติตนต่อผู้อื่นของเธอตอบคำถามวิชาข้างต้นแทน ซึ่งแม้จะเป็นคำตอบที่ผิด แต่เนื้อหาในคำตอบที่ว่าคนควรปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตน แสดงให้เห็นว่าเธอมีแนวคิดที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างดีเพื่อจะได้รับผลดีตอบแทน หรือหากเธอปฏิบัติต่อผู้อื่นไม่ดี เธอก็คงไม่คาดหวังจะได้รับการปฏิบัติที่ดีเป็นการตอบแทน ซึ่งนับได้ว่าแนวคิดในการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างสมเหตุสมผล " ... What is the first principle of this science? the absurd answer, ' To do unto other as I would that they should do unto me' ... " (Dickens. 1969 : 95)

ในส่วนของมิสเตอร์แกรดกรินด์ เมื่อเขาเห็นว่า ซิสซี่ตำหนิตัวเองที่เรียนได้ช้าหลังและได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ มิสเตอร์แกรดกรินด์กล่าวปลอบใจเธออย่างมีเหตุผลว่า เธอเป็นคนดี ชยันต์ แข็ง น่ารัก ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อมิสซิสแกรดกรินด์และครอบครัวของเขา ความล้มเหลวทางการเรียนไม่ได้ทำให้เธอไม่มีคุณค่าโดยสิ้นเชิง

... 'I wish I could have made a better knowledgement, sir, of your kindness to a poor forlorn girl ... 'Don't shed tears', said Mr. Gradgrind ... I don't complain of you. You are affectionate,

earnest, good young woman ... 'You are useful to Mrs. Gradgrind, and you are serviceable in the family also (Dickens. 1969 : 18)

และในส่วนของหลุยส์ซ่า เมื่อเธอเห็นน้องชายคือทอม แกรดกรินด์ ดีใจที่จะได้ไปทำงานอยู่กับเพื่อนพ่อคือ มิสเตอร์บาวเดอร์บี้ เพื่อที่จะไม่ต้องถูกพ่อปกครองให้ยึดหลักของความเป็นจริงอย่างเข้มงวด หลุยส์ซ่าได้กล่าวเตือนน้องชายอย่างมีเหตุผลว่า อย่าดีใจไปล่วงหน้า มิสเตอร์บาวเดอร์บี้คิดเหมือนอย่างที่คุณคิด ทั้งเขายังเป็นคนที่หยานกระด้างกว่าพ่อและไม่ได้มีจิตใจที่กรุณาอย่างพ่อ ฉะนั้น การที่ทอมจะต้องไปทำงานกับบาวเดอร์บี้ อาจจะไม่ดีมีอิสระอย่างที่ทอมได้คาดหวังไว้ก็เป็นได้

However, when I go to live with old Bounderby, I'll have my revenge' ... 'I mean, I'll enjoy myself a little, and go about and see something, and hear something. I'll recompensate myself for the way in which I have been brought up'. 'But don't disappoint yourself beforehand, Tom. Mr. Bounderby think as father thinks, and is a great deal rougher, and not half so kind' ... (Dickens. 1969 : 92)

นอกจากจะแสดงความมีเหตุผลกับน้องชายแล้ว หลุยส์ซ่ายังให้เหตุผลกับบิดา ในคราวที่มิสเตอร์แกรดกรินด์นำชาวบาวเดอร์บี้ขอแต่งงานกับหลุยส์ซ่าลูกสาวของเขามาบอกกับหลุยส์ซ่า ซึ่งหลุยส์ซ่าได้พยายามถามคำถามทุกข้อต่อมิสเตอร์แกรดกรินด์ผู้เป็นบิดา ซึ่งให้เหตุผลที่ว่าความรักเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการแต่งงาน โดยเธอได้ถามผู้เป็นบิดาว่าบิดาคิดว่าเธอรักบาวเดอร์บี้หรือ ซึ่งจากการบรรยายของผู้แต่ง บาวเดอร์บี้เป็นชายกลางคนอายุมากเกือบเท่าพ่อของเธอ แต่ดูแก่กว่าและมีนิสัยชอบโอ้อวดตน อีกทั้งการที่เธอวิจารณ์บาวเดอร์บี้ให้ทอม น้องชายของเธอฟังว่าบาวเดอร์บี้หยานกระด้างกว่าพ่อมาก ทั้งยังไม่มีใจกรุณาอย่างที่คุณมีและการที่หลุยส์ซ่าใช้ผ้าเช็ดหน้าถูแก้มข้างที่บาวเดอร์บี้จุมพิตเธอจนน้องชายของเธอทักว่าจะดูจนหน้าเป็นรูหรืออย่างไร ซึ่งเธอก็ตอบน้องว่า ถ้าทอมต้องการเขาสามารถใช้มีดฟันตัดชิ้นส่วนใบหน้าตรงที่เธอถูกจุมพิตไปได้ โดยที่เธอจะไม่ร้องเลย องค์ประกอบเหล่านี้คงจะอธิบายความรู้สึกของเธอที่มีต่อบาวเดอร์บี้ได้เป็นอย่างดี

ดี นอกจากนั้นน้ำเสียงที่เย็นชาซึ่งหากคนที่ขอเธอแต่งงานเป็นคนที่เธอชื่นชอบ น้ำเสียงของเธอคงแสดงความตื่นเต้นยินดี มากกว่าที่จะแสดงอาการไร้ความรู้สึกเช่นนี้ ซึ่งมิสเตอร์แกรดกรินด์ ก็ทราบดีถึงความหมายของเหตุผลที่ว่าลูกสาวของเขาไม่ได้รักชายที่เพียบพร้อมด้วยเกียรติและฐานะ เช่นบาวเดอร์บี้ที่เขาเสนอให้ อันเป็นเหตุให้เขารู้สึกกระอักกระอ่วนใจต่อคำถามของเธอเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นหลุยส์ซ่ายังแสดงความเฉลยเมยในน้ำเสียงที่ถามผู้เป็นบิดาต่อไปอีกว่า บิดาจะขอให้เธอรักบาวเดอร์บี้หรือ เพราะเมื่อบิดาทราบว่าเขาไม่ได้รักบาวเดอร์บี้ เช่นนั้นการที่บิดาอนุญาตเรื่องนี้กับเธอก็เพื่อขอร้องให้เธอรักบาวเดอร์บี้ ซึ่งอาจจะเพื่อบิดาหรือเพื่อเหตุผลอะไรหรือ ซึ่งเมื่อพ่อตอบปฏิเสธว่าไม่ใช่อีก เธอก็ถามคำถามข้อสุดท้ายต่อไปว่า ถ้าเช่นนั้นบาวเดอร์บี้ขอให้เธอรักเขาหรือ ซึ่งคำถามทั้ง 3 ข้อนี้เหมือนเป็นการชี้แจงเหตุผลของหลุยส์ซ่ายที่ว่า ในเมื่อเธอเห็นว่าการรักเป็นองค์ประกอบสำคัญของการแต่งงาน ซึ่งต่างฝ่ายต่างต้องอยู่ร่วมกันไปชั่วชีวิต และในเมื่อบิดาทราบว่าเขาไม่ได้รักบาวเดอร์บี้ การแต่งงานก็คงจะเป็นความทุกข์มากกว่าความสุข ซึ่งหลุยส์ซ่ายก็คงจะต้องระทมทุกข์ไปตลอดเวลา ที่จะต้องร่วมชีวิตกับคนที่เธอไม่เพียงไม่รัก แต่ยังรู้สึกรังเกียจเช่นบาวเดอร์บี้ ที่สำคัญที่สุดชีวิตการแต่งงานที่ล้มเหลวของเธออาจจะต้องจบลงด้วยการหย่าร้างร้างจะทำลายศักดิ์ศรีเกียรติภูมิของทั้งสองฝ่าย ซึ่งในสมัยนั้นมีการยอมรับในเรื่องนี้น้อยมาก คำถามที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลที่ว่า เมื่อไม่รักก็ไม่ปรารถนาจะอยู่ร่วมกันของหลุยส์ซ่าย จึงทำให้มิสเตอร์แกรดกรินด์รู้สึกลำบากใจอย่างมาก

... 'Father', said Louisa, 'do you think I love Mr. Bounderby?'
Mr. Gradgrind was extremely discomfited ... 'Father', pursued Louisa in exactly the same voice as before, 'do you ask me to love Mr. Bounderby?' 'My dear Louisa, no. No, I ask nothing'.
'Father', she still pursued, 'does Mr. Bounderby ask me to love him?' 'Really, my dear,' said Mr. Gradgrind, 'it is difficult to answer your questions'... (Dickens. 1969 : 133)

ทั้งหลุยส์ซ่าย ยังแสดงความมีเหตุผลในการคาดคะเนพฤติกรรมของน้องชาย ในคราวที่บิดาถามเธอว่า คิดว่าทอมเป็นผู้ปล้นธนาคารของบาวเดอร์บี้หรือไม่ เธอก็สามารถปะติดปะต่อเรื่องเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้บิดาฟังว่าอย่างมีเหตุผลจากเหตุการณ์ตอนที่เธอไปหาสตีเฟน คนงาน

คนหนึ่งในโรงงานของบาวเดอร์บีซึ่งถูกเขาไล่ออกจากงาน) ด้วยหวังว่าจะช่วยเหลืออะไรสตีเฟนได้บ้าง (ซึ่งเธอได้เสนอเงินจำนวนหนึ่งแก่สตีเฟนแต่เขาปฏิเสธและขอยืมเงินดังกล่าวเพียง 2 ปอนด์) ทอมได้พูดอะไรบางอย่างเป็นการส่วนตัวกับสตีเฟน ซึ่งเธอคาดว่าจะเป็นไปสู่การหลอกลวง สตีเฟนให้ไปรอทอมอยู่หน้าธนาคาร 2-3 คืน เพื่อให้คนที่พบเห็นสตีเฟน เข้าใจผิดคิดว่าเขาเป็นคนปล้นธนาคาร เพราะทอมทราบว่าหลังจากนั้นสตีเฟนจะต้องจากโด๊กทาวน์ไปหางานต่างเมือง ซึ่งก็จะทำให้คนทั่วๆ ไปเข้าใจว่าสตีเฟนปล้นธนาคารแล้วหนีออกจากเมืองไป ทั้งๆ ที่แท้จริงแล้วทอมเป็นผู้ปล้นธนาคารเอง

... 'Do you think he had planned this robbery when he went with you to the lodging?' 'I fear father. I know he had wanted money very much and had spent a great deal.' 'The poor man being to leave the town, it came into his evil brain to cast suspicion on him?' 'I think it must have flashed upon him while he sat there, father. For, I asked him to go there with me. The visit did not originate with him?' 'He had some conversation with the poor man. Did he take him aside?'... 'I fear, father', hesitated Louisa, 'that he must have made some representation to Stephen Blackpool perhaps in my name, perhaps in his own-which induced him to do in good faith and honesty, that had never done before, and to wait about the bank those two or three nights before he left the town'. (Dickens. 1969 : 293-294)

เรื่อง David Copperfield

ในเรื่อง David Copperfield ตัวละครเดวิด แสดงให้ผู้อ่านได้เข้าใจจากหลาย ๆ เหตุการณ์ว่า เขาเป็นคนที่มิมีเหตุผลซึ่งความมีเหตุผลของเดวิดมาจากหลายๆ ที่มาด้วยกัน กล่าวคือ ที่มาแรกของความมีเหตุผลของเดวิด คือ การสังเกต เห็นได้จากในตอนที่เดวิดเป็นเด็กอายุประมาณ 10 ปี เขาสังเกตจากประสบการณ์และสรุปว่า คนที่ได้รับความอบอุ่นและแวดล้อมไปด้วยสิ่งดี ๆ ตั้งแต่วัยเด็ก ย่อมเป็นเหตุให้เขาเหล่านั้นเกิดความสุขสดชื่นในใจ และจากการที่พวก

เขาเหล่านั้นมีจิตใจที่แจ่มใส ทำให้พวกเขามองโลกในแง่ดี โดยแสดงออกผ่านทางหน้าตาท่าทาง พวกเขาจึงมีใบหน้าที่สวยงาม ยิ้มง่าย มีกริยาท่าทีที่นุ่มนวลต่อคนรอบข้าง อันสืบเนื่องมาจากการที่พวกเขาได้พบได้เห็นแต่สิ่งที่ดีเป็นแบบอย่าง จึงนับได้ว่าเดวิดเป็นเด็กที่รู้จักเข้าใจที่มาของพฤติกรรมต่างๆ อย่างมีเหตุผล

ซึ่งการให้เหตุผลในลักษณะที่คล้ายคลึงกันนี้ ปรากฏในอีก 6 เหตุการณ์ กล่าวคือ

ในตอนที่มีสเตอร์เมอร์ดสโตน พาเดวิด ซึ่งในขณะนั้นยังเป็นเด็กอยู่ไปเที่ยวกับกลุ่มเพื่อนของเขา เดวิดซึ่งมีโอกาสดำเนินชีวิตกับกลุ่มเพื่อนของเมอร์ดสโตน ได้ใช้การสังเกตเปรียบเทียบระหว่างท่าทางการแสดงออกของเมอร์ดสโตนกับเพื่อน 2 คนของเขา คือ มิสเตอร์ควินเนียน (Mr. Quinion) และมิสเตอร์พาสนิจ (Mr. Passnidge) ว่าท่าทีที่เจียมขี้นของเมอร์ดสโตนแสดงให้เห็นว่าเขาเป็นคนใช้ความคิด มีความหนักแน่น และระมัดระวังในเรื่องต่างๆ ในขณะที่เพื่อนทั้ง 2 คนของเขาเป็นคนที่สนุกสนานร่าเริงกว่า มีความสุข และไม่ใส่ใจระมัดระวังในทุกเรื่องราวอย่างเขา ด้วยเหตุผลดังกล่าว เดวิดจึงให้ข้อสรุปอย่างมีเหตุผลว่า เมอร์ดสโตนฉลาดและเยือกเย็นกว่าเพื่อน 2 คนของเขา

...I observed all day that Mr. Murdstone was graver and steadier than the two gentlemen. They were very gay and careless. They joked freely with one another, but seldom with him. It appeared to me that he was more clever and cold than they were, and that they regarded him with something of my own feeling. I remarked that, once or twice, when Mr. Quinion was talking, he looked at Mr. Murdstone sideways, as if to make sure of his not being displeased, and that once when Mr. Passnidge was in high spirits, he trod upon his foot, and gave him a secret cocation with his eyes, to observe Mr. Murdstone, who was sitting stern and silent. Nor do I recollect that Mr. Murdstione layghed at all day, except at the she sfield joke- and that, by the bye, was his own. (Dickens. 1982 : 24)

ตอนที่เดวิดกับแม่ของเขากลับจากการไปเยี่ยมญาติของแม่เมที่য়ারเมาท์ เดวิดสังเกตเห็นว่า แม่ของเขา ซึ่งปรกติเคยมาเปิดประตูรับเขาเสมอ ไม่ได้มาเปิดประตูรับเขาเช่นเคย อีกทั้งคนที่มาเปิดประตูให้กลับเป็นคนรับใช้ที่เขาไม่เคยเห็นหน้ามาก่อน ความผิดปกติทั้ง 2 อย่างที่เดวิดสังเกตเห็นทำให้เขาสามารถคิดสรุปอย่างมีเหตุผลว่า จะต้องเกิดอะไรขึ้นกับแม่ของเขาอย่างแน่นอน ซึ่งก็เป็นความจริง เพราะแม่ของเขาได้แต่งงานใหม่กับมิสเตอร์เมอร์ดสโตน

The door opened, and I looked, half laughing and half crying in my pleasant agitation, for my mother. It was not she, but a strange servant. ... 'Peggotty !' said I, quite frightened. 'What's the matter?' 'Nothing's the matter, bless you, Master Davy dear!' ... 'Something's the matter, I'm sure. Where's mama?' (Dickens. 1982 : 42)

หลังจากที่แม่ของเดวิดแต่งงานใหม่กับมิสเตอร์เมอร์ดสโตนแล้ว เดวิดสังเกตเห็นกริยาท่าทีที่รักใคร่ โกลัศจรรย์ระหว่างมารดา กับบิดาเลี้ยง เขาก็สามารถคิดและเข้าใจจากภาพที่เขาเห็นวามารดาคงจะรักบิดาเลี้ยงไม่น้อย อีกทั้งธรรมชาติที่อ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจของมารดาคงไม่เป็นการยาก หากบิดาเลี้ยงซึ่งเป็นคนฉลาดขุมและเยือกเย็น จะชักจูงใจแม่เดินไปในวิถีทางใดๆ ที่มิสเตอร์เมอร์ดสโตนต้องการได้ไม่ยาก

... when I saw my mother's head lean down upon his shoulder, and her arm touch his neck, I knew as well that he could mould her pliant nature into any form he chose. (Dickens. 1982 : 45)

ซึ่งเดวิดก็เข้าใจได้ถูกต้อง เพราะมารดากลัวที่จะปกป้องเขาจากการกระทำใด ๆ ของบิดาเลี้ยงหรือน้องสาวของบิดาเลี้ยงได้เลย เดวิดซึ่งแต่แรกเคยเข้าใจว่าบิดาเลี้ยงคงไม่กล้าทำโทษเหมือนที่เขาต่อหน้ามารดา เมื่อทราบจากประสบการณ์ที่ผ่านมาว่ามารดาไม่กล้าที่จะปกป้องเขาจากการกระทำใดๆ ของบิดาเลี้ยง อีกทั้งการที่เขาสังเกตเห็นว่าบิดาเลี้ยงมีท่าที และคำพูดที่

จริงจัง ทำให้เดวิดสามารถคิดอย่างมีเหตุผลได้ว่า เมื่อบิดาเลี้ยงไม่ได้เกรงใจมารดาและไม่ได้รักเมตตาตัวเขา หากเขาไม่ทำตามคำสั่งของบิดาเลี้ยงในทันที บิดาเลี้ยงคงจะตีเขาล้มลงอย่างไม่รู้ลึกลับเวทนาเลย

... 'David,' he said ... 'if I have an obstinate horse or dog to deal with, what do you think I do?' 'I don't know' 'I beat him.' ... I had little doubt then, and I have less doubt now, that he would have knocked me down without the least compunction, if I had hesitated. (Dickens. 1982 : 46)

ประสบการณ์ที่เดวิดพบเห็นอยู่เสมอเกี่ยวกับตัวเขา มารดา บิดาเลี้ยง และน้องสาวบิดาเลี้ยงทำให้เดวิดเข้าใจได้ว่า มารดาไม่กล้าที่จะพูดหรือแสดงความเมตตาเขาต่อหน้าบิดาเลี้ยงหรือน้องสาวบิดาเลี้ยง เห็นได้จากการที่มารดามองดูเดวิดด้วยความไม่สบายใจ เพียงแค่เขาขยับตัว มารดาก็หันเกรงว่า เดวิดจะเป็นต้นเหตุให้คนทั้ง 2 ชื่นเคือง ด้วยเหตุที่มารดาต้องตกเป็นเบี้ยล่างของคนทั้งสองเสมอ เดวิดจึงพยายามไม่เกี่ยวข้องกับคนทั้งสองมากเท่าที่เขาสามารถจะกระทำได้

... I intensified it. I had perception enough to know that my mother was the victim always; that she was afraid to speak to me, or be kind to me, lest she should give them some offence by her manner of doing so; and receive a lecture afterwards; that she was not only ceaselessly afraid of her own offending, but of my offending, and uneasily watched their looks if I only move. therefore I resolve to keeps myself as much out of their way as I could ... (Dickens. 1982 : 117-118)

ภายหลังเมื่อมารดาของเดวิดเสียชีวิตลง เดวิดสังเกตเห็นว่า บิดาเลี้ยงยังไม่ชอบหน้าเขามากขึ้น เดวิดจึงนำความรู้สึกนี้ไปเล่าให้เพ็กก๊อตตีฟัง ซึ่งเธอก็ตอบเดวิดว่า คงเป็นเพราะบิดาเลี้ยงกำลังอยู่ในสภาวะที่เศร้าโศก เดวิดจึงอธิบายให้เธอได้เข้าใจเหตุผลที่เขาไม่คิดเช่นที่เพ็กก๊อตตีคิดว่า หากบิดาเลี้ยงอยู่ในสภาวะที่เศร้าโศกจริง สายตาของเขามองเดวิดควรจะเป็นสายตาที่ทำให้ผู้ถูกมองรู้สึกว่าเขาถูกมองอย่างเมตตา มากกว่าสายตาและท่าทีที่ทำให้ผู้ถูกมองรู้สึกว่า บิดาเลี้ยงยังไม่ชอบหน้าเขามากขึ้นเช่นนี้

... I was told nothing more. I was very anxious to know what was going to be done with me, and so was Peggotty ... 'Peggotty,' I said in a thoughtful whisper ... 'Mr. Murdstone likes me less than he used to. He never liked me much ... 'Perhaps it's his sorrow,' said Peggotty ... 'I am sure, Peggotty, I am sorry too. ... But it's not that ... his sorrow is another and quite a different thing. He is sorry at this moment, sitting by the fireside with Miss Murdstone; but if I was to go in, he would be something besides.' 'What would he be?' said Peggotty. 'Angry,' I answered, with an involuntary imitation of his dark frown. 'If he was only sorry, he wouldn't look at me as he does. I am only sorry, and it makes me feel kinder.' ... (Dickens. 1982 : 134-135)

ความมีเหตุผลของเดวิดไม่ได้มีที่มาจากการสังเกตเท่านั้น เพราะนอกจากการสังเกต เดวิดยังรู้จักหาเหตุผลจากวิธีการอื่น ๆ อีก กล่าวคือ เขารู้จักที่จะใช้คำถามที่เป็นเหตุเป็นผลในเรื่องที่คล้าย ๆ กัน อ้างอิงคำตอบให้กับเรื่องที่เขอยากรู้ กล่าวคือ เดวิดต้องการทราบว่ามารดาของเขา ซึ่งในขณะนั้นเป็นหม้าย เนื่องจากบิดาของเขาได้เสียชีวิตลง มีความต้องการที่จะแต่งงานใหม่หรือไม่ เขาจึงถามเพ็กก๊อตตี ผู้เป็นแม่แทนว่า ถ้าเพ็กก๊อตตีแต่งงานแล้ว และสามีของเธอได้เสียชีวิตลง เธอจะคิดแต่งงานใหม่หรือไม่ ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้ผล เนื่องจากเพ็กก๊อตตีไม่ยอมตอบคำถามนี้ แต่วิธีการตั้งคำถามของเดวิดหากแม่แทนยอมใช้วิธีการอนุมานของเธอบอกคำถาม ความถูก

ต้องของคำตอบคงจะมีอยู่มาก เนื่องจากเพ็กก็อตตีเป็นผู้หญิงเช่นแม่ของเดวิด มีความสนิทสนมเข้าใจจิตใจของกันและกัน อีกทั้งเดวิดยังสมมติให้เธออยู่ในสถานภาพที่แต่งงานแล้วเช่นมารดาของเขา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ด้วยวัยเพียงประมาณ 10 ปีของเดวิด กับการรู้จักตั้งคำถามเพื่อนำ ความคิดเห็นของแม่ไปอ้างอิงคำตอบเกี่ยวกับความคิดเห็นของมารดา ในเรื่องที่เขาต้องการอยากจะทราบเช่นนี้ นับเป็นวิธีการที่มีเหตุผลทีเดียว สำหรับเด็กที่มีวัยเพียง 10 ปีเช่นเดวิด

... 'But if you marry a person, mayn't you, Peggotty?'
'You may,' say Peggotty, 'if you choose, my dear. That's a matter of opinion' 'But what is you opinion, Peggotty?' said I ... I never was married myself, Master Davy, and that I don't expect to be. That's all I know about the subject.' 'You an't cross, I suppose, Peggotty, are you ?' said I, after sitting quiet for a minute ... (Dickens. 1982 : 17)

วิธีการหาเหตุผลโดยการอ้างอิงของเดวิดปรากฏให้เห็นอีกในตอนที่ เขาเดินทางไปขอความช่วยเหลือจากป้า (เนื่องจากงานที่บิดาเลี้ยงฝากให้เดวิดทำกับเพื่อนของพ่อเลี้ยงเป็นงานที่หนักและลำบากอย่างมาก สำหรับเด็กวัยขนาดเขาจะอดทนได้) ทั้งๆ ที่ ตัวเดวิดเองไม่เคยพบป้าของเขามาก่อนในชีวิต แต่จากข้อมูลที่มารดาของเขาเคยเล่าให้เขาฟังว่า ป้าของเขาว่างท่าและมีท่าทีอย่างไรตอนอยู่ในสวนบ้านเขาในคราวที่ป้าเดินทางมาเยี่ยมมารดาเขา ขณะกำลังจะคลอเดวิด ก่อนที่เธอจะจากไปด้วยความไม่พอใจและผิดหวังที่เดวิดไม่ใช่เด็กหญิงดังที่เธอหวังไว้ ซึ่งในทันทีที่เขาเห็นป้า เขาสามารถนำข้อมูลที่เคยได้ยินได้ฟังจากมารดาในครั้งนั้นมาวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลว่า ผู้หญิงคนที่เดินออกมาจากบ้านป้าคือป้าของเขา

... there came out the house a lady with her handkerchief tied over her cap, and a pair of gardening gloves on her hands ... I knew her immediately to be Miss Betsey, for she came stalking out of the house exactly as my poor mother had so often

described her stalking up our garden at Blunderstone Rookery.

(Dickens. 1982 : 190)

นอกจากการสังเกต เดวิดยังรู้จักใช้ความน่าจะเป็น และความเป็นจริงให้เหตุผลแก่ตนเองในตอนที่เขาเข้าไปฝึกงานที่สำนักงานทนายว่า ในเมื่อป่าอุตสาหกรรมเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากถึง 1,000 ปอนด์ เพื่อให้เขาได้ไปศึกษางานในสำนักงานทนายความของมิสเตอร์สเปนโลว์ โดยความน่าจะเป็นแล้ว เขาควรจะชอบงานนี้ ซึ่งนับเป็นโอกาสที่ดีของเขา แต่อย่างไรก็ตาม เขาก็คิดว่า โดยความเป็นจริงแล้วแม้งานดังกล่าวจะดูดีมีคุณค่า แต่เขาคงตอบไม่ได้ว่าเขาชอบงานนี้หรือไม่ จนกว่าจะได้เรียนรู้บางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับงานนี้มากเพียงพอ นับว่าเดวิดเป็นผู้ที่มีวิจรรณญาณที่มีเหตุผลไม่เอนเอียง ไปด้วยคำนิยมของคนส่วนมากในสังคมคนหนึ่งที่เดียว ดังคำพูดของเดวิดที่พูดกับมิสเตอร์สเปนโลว์ (Mr.Spenlow) เจ้าของบริษัทที่เขาไปฝึกงานด้วยว่า

... My aunt had mentioned to me that there was that opening, and that I belived I should like it very much. That I was strongly inclined to like it, and had taken immediately to the proposal. That I could not absolutely pledge myself to like it, until I knew something more about it. (Dickens. 1982 : 347)

เดวิดไม่เพียงคิดหรือกระทำอย่างมีเหตุผลในเรื่องส่วนตัวเท่านั้นแต่เขายังมีเหตุผลกับคนที่ใกล้ชิดด้วยเห็นได้จากในคราวที่บิดาของแอกเนสคือ มิสเตอร์วिल्คินส์ได้ถูกโยกย้ายไปทำงานทนายความของเชาเคดโก และพยายามเข้าครอบครองกิจการของเขา ซึ่งแอกเนสพยายามจะช่วยบิดาของเธอ นั่นหมายถึงเธอต้องทำดีกับยูไรอาซึ่งหลงรักเธอแต่เธอรังเกียจ เดวิดได้ให้ความเห็นอย่างมีเหตุผลว่า การอุทิศตัวยอมทำดีกับคนที่เธอรังเกียจเพื่อบิดาเป็นการฝืนความรู้สึกของเธออย่างมากจะทำให้เธอไม่มีความสุข

และที่มาประการสุดท้ายของความมีเหตุผลของตัวละครเดวิดก็คือ ความเข้าใจคำตักเตือนของป้า กล่าวคือ หลังจากที่เดวิดแต่งงานกับดอรา เขาพบว่าเธอไม่สามารถในเรื่องการจัดการงานบ้านและปกครองคนใช้ เดวิดพยายามจะพูดจาอย่างมีเหตุผลให้เธอปรับปรุงให้มีคุณภาพและประหยัด แต่เมื่อป้าเตือนว่า ต้องค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป ความรุนแรงจะทำให้เลิกรักกัน

เดวิดก็เลยเห็นชีวิตแต่งงานที่ล้มเหลวครั้งที่สองของมารตามาแล้ว ด้วยความเข้าใจในเหตุผลของ ป้าที่ว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีความคิดเห็นและพฤติกรรมที่ต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีสิ่งแวดล้อมแต่ กำนี้นั้นแตกต่างกัน ฉะนั้นการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนไม่ใช่เป็นเรื่องที่จะทำได้โดยง่าย และต้องใช้เวลา เดวิดจึงปรับตัวเองไม่เอาเรื่องเหล่านั้นมาเป็นอารมณ์ ซึ่งต่อมาภรรยาเขาก็ พยายามปรับปรุงตัวเธอเองใหม่

เหตุการณ์ทำนองนี้ได้เกิดขึ้นอีกเมื่อพ่อครัวหโมยนาฬิกาทองของตอราไป เดวิดได้พยายาม พุดจากับภรรยาอย่างมีเหตุผล แต่ตอราผู้ม่ายทำนองว่าเธอไม่ดีไม่มีคุณสมบัติแล้วเธอมาแต่งงาน กับเธอทำไม เดวิดจึงซื้อต่างหูให้เพื่อปลอบใจเธอ พุดทำนองยอมรับผิดว่าเป็นความผิดพลาด ของเขาเองที่พยายามทำอะไรที่ดูฉลาดจนทำให้ชีวิตคู่ดำเนินไปไม่ดีเท่าที่ควร ในที่สุดความ บาดหมางในเรื่องนี้ก็หายไป ทั้งนี้เพราะเดวิดยอมเก็บความไม่พอใจทั้งหมดไว้ในใจ นับว่าเขา ได้ดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีเหตุผลคือ ยอมทั้งความไม่พอใจเหล่านั้นไป เมื่อแน่ใจว่าไม่สามารถ เปลี่ยนแปลงอะไรให้ดีขึ้นแล้ว เพื่อความคงอยู่ของชีวิตคู่ที่ราบรื่น

เรื่อง Great Expectations

ในเรื่อง Great Expectations ปรากฏความมีเหตุผลของโจ และพิพในเหตุการณ์ ต่างๆ 3 เหตุการณ์ คือ

เหตุการณ์แรกเป็นความมีเหตุผลของโจ ซึ่งมีที่มาจากความที่โจเป็นผู้ที่มีความปรารถนาดี ต่อพิพ เด็กในปกครองของเขา โดยการอนุญาตให้พิพลงงานครึ่งวันเพื่อไปเยี่ยมมิสฮาวิสแชม ตาม ที่พิพขอ (ทั้งที่แท้จริงแล้วพิพหลงรัก คิตติ้งและอยากจะพบหน้าเอสเทลลา หญิงสาวซึ่งมิสฮาวิสแชม อุปถัมภ์ไว้ในบ้าน) ซึ่งก่อนที่โจจะอนุญาตให้พิพไปเขาได้อธิบายเหตุผลให้พิพฟังว่า ในคราวที่แล้ว ซึ่งมิสฮาวิสแชมเรียกโจไปพบพร้อมกับพิพ เพื่อให้เงินจำนวน 25 กินีเป็นการตอบแทนที่พิพไปเล่น ที่บ้านของเธอเพื่อให้เธอคลายเหงา หากพิพไปเยี่ยมเธออีกโจเกรงว่ามิสฮาวิสแชมอาจจะเข้า ใจเป็นอย่างอื่นว่า พิพไปเยี่ยมเธอเพื่อต้องการผลตอบแทนที่มากกว่านั้นหรืออะไรทำนองนั้น ซึ่ง หลังจากที่โจได้ ชี้แจงเหตุผลให้พิพฟังด้วยใจที่ปรารถนาดีต่อพิพแล้ว พิพก็ยังยืนยันว่า เขาต้องการ แสดงให้มิสฮาวิสแชมเห็นว่า เขาระลึกถึงสิ่งดีๆ ที่เธอให้แก่เขาเท่านั้น เมื่อพิพแสดงเหตุ ผลว่าเขามีความจริงใจในการไปเยี่ยมมิสฮาวิสแชมโจได้อนุญาตให้พิพไป เพราะเข้าใจถึงความ ต้องการที่จะแสดงความกตัญญูด้วยใจบริสุทธิ์ของพิพ

... ' Joe, 'said I ; ' don't you think I ought to pay Miss Harvisham a visit ? ' ... But in regard of visiting Miss Harvisham. She might think you want something expected something of her.' ... When Miss Harvisham done the handsome thing by you, she called me back to say to me as that were all 'Yes, Joe. I tell you, I heard her.' ... Here am I, getting on in the first year of my time, and, since the day of my being bound I have never thanked Miss Harvisham, or asked after her, or shown that I remember her. '...But, he was particular in stipulating that if I were not received with cordiality, or if I were not encouraged to repeat my visit as a visit which had no ulterior object, but was simply one of gratitude for a favour received, then this experimental trip should have no successor. By these conditions I promised to abide. (Dickens. 1942 : 134-137)

อีกเหตุการณ์ที่โจแสดงว่ามีเหตุผลก็คือ ในคราวที่มีสซิสโจถูกตีด้วยของหนัก ไม่มีคนบริเวณด้านหลังของศรีษะ คนร้ายได้ทิ้งโซ่ตรวนที่สวมขานักโทษไว้ ณ ที่เกิดเหตุ โจได้ใช้เหตุผลจากความรู้ในงานอาชีพที่เขาทำอยู่ในฐานะช่างตีเหล็กให้ข้อมูลสรุปว่าโซ่นั้นได้ถูกตะไบขาดนานแล้ว

... She had been struck with something blunt any heavy, on the head ...And on the ground beside her, when Joe picked her up, was a convict's leg-iron which had been filed asunder. New, Joe, examining this iron with a smith's eye, declared it to have been filed assunder some time ago... (Dickens. 1942 : 147)

ไม่เพียงโจเท่านั้นที่แสดงว่ามีเหตุผล ในอีกเหตุการณ์หนึ่งพิทก็แสดงว่ามีเหตุผลจากการที่พิทปะติดปะต่อเรื่องราวที่เฮอร์เบิร์ตเล่าให้เขาฟังว่า มิสอาวิลแฮมรับอุปถัมภ์เอส:ตลอดหลังจากที่มารดาของเธอได้เสียชีวิตลงและจากคำพูดของแมกวิธที่ว่าเขามีพ่อเป็นคนดื่มเบียร์ในชนบท เธอจะสรุปได้ว่า เพื่อนนักโทษคู่อาฆาตของแมกวิธที่ชื่อ โฟวีส ได้หลอกหลวงผู้หญิงคนหนึ่ง

ไว้และจากคำพูดของเฮอร์เบิร์ตที่ว่า โพรวิสคือคนรักของมิลฮิวสแฮม อีกทั้งเมื่อพิฟได้มาพบกับมอลลี่ (Molly) ที่บ้านแจ๊คเกอร์และรับฟังเรื่องราวของมอลลี่จากแจ๊คเกอร์ผู้เป็นนายแพทย์ต่างในคดีที่เธอถูกกล่าวหาว่าพยายามจะฆ่าลูกสาวตัวเอง เนื่องจากเธอต้องการที่จะแก้แค้นคนรัก ประกอบกับพิฟสังเกตเห็นมอลลี่มีเค้าหน้าที่เหมือนกับเอสเทลลา และจากคำบอกเล่าของมิลฮิวสแฮมที่ว่า แจ๊คเกอร์เป็นผู้พาเอสเทลลามาให้เธอเลี้ยงดู ประกอบกับคำพูดของแมกวิทซ์เกี่ยวกับภรรยา และลูกที่หายตัวไปในช่วงเวลาที่พ้องกับเรื่องราวต่างๆ ทั้งหมดที่เกิดขึ้นทำให้พิฟสามารถใช้เหตุผลสรุปเรื่องราวทั้งหมดให้เฮอร์เบิร์ตได้ฟังว่า "แท้จริงแล้วแมกวิทซ์คือบิดาของเอสเทลลา" ... And the man we have in hiding down the river, is Estella's Father ? ... 'Perhaps I know more of Estella's history, than ever you do,' said I . 'I know her father, too '... " (Dickens. 1942 : 504-7)

กล่าวโดยสรุป ความมีเหตุผลในนวนิยายทั้ง 4 เรื่องที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ปรากฏคุณธรรมความมีเหตุผลทั้งสิ้นรวม 24 ครั้ง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่อง David Copperfield, เรื่อง Hard Times, เรื่อง Great Expectations และเรื่อง Oliver Twist ตามลำดับ โดยความมีเหตุผลในเรื่อง David Copperfield เป็นการให้ปัญญาไตร่ตรองในเรื่องต่างๆ ไป เรื่องที่เกี่ยวกับผู้คนใกล้ชิดหรือญาติ ในสถานการณ์ใหม่ ในการปฏิบัติตน ในการวิเคราะห์นิสัยใจคอผู้อื่น ในการหาคำตอบในสิ่งที่ตนใคร่รู้แต่ไม่มีข้อมูล ในการงาน ในการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น ในการดำเนินชีวิตครอบครัว ขณะที่เรื่อง Hard Times เป็นการให้เหตุผลเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อตักเตือนคนที่รักใกล้ชิด เพื่ออธิบายว่าความดีมีประโยชน์เช่นเดียวกับความรู้ เพื่อให้เหตุผลในการเลือกคู่ครองและเพื่อคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลที่รักใกล้ชิด ซึ่งในความเห็นของผู้วิจัย เรื่อง David Copperfield เน้นหนักทางด้านการใช้วิจารณาในการดำเนินชีวิตของตนไปในวิถีทางที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์สุขแห่งตนเองอันเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความมีเหตุผลกับคนรอบข้างและบุคคลต่างๆ ไป เรื่อง Hard Times จึงมีคุณธรรมด้านความมีเหตุผลสูงส่งกว่า เรื่อง David Copperfield เพราะเป็นการให้เหตุผลเพื่อเป้าหมายคือ ประโยชน์สุขของคนอื่นหรือส่วนรวมซึ่งสูงส่งกว่าประโยชน์สุขแห่งตน ส่วนในเรื่อง Oliver Twist และเรื่อง Great Expectations ปรากฏความมีเหตุผลเพียงเรื่องละ 2-3 ตอน โดยในเรื่อง Great Expectations เป็นการอธิบายเหตุผลในเรื่องต่างๆ ไป

เพื่อให้คนใกล้ชิดได้ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เพื่ออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นโดยใช้ความรู้ในสาขาวิชาชีวทัศน์ที่มีอยู่ และเพื่อสรุปเรื่องราวของบุคคลที่ตนสนใจ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เรื่อง Oliver Twist จะมีความสูงส่งของระดับคุณธรรมในการให้เหตุผลมากกว่า เรื่อง Great Expectations ตรงที่ เรื่อง Oliver Twist เป็นการใช้สติปัญญาไตร่ตรองข้อมูลที่ตนได้รับอย่างมีเหตุผลเพื่อเป้าหมายคือ เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตยากลำบากที่แวดล้อมด้วยคนที่ชั่วร้ายไปสู่วิถีชีวิตที่สุขสบายและดีงามกว่า

ความยุติธรรม

เรื่อง Oliver Twist

ในเรื่อง Oliver Twist ปรากฏความยุติธรรม 3 เหตุการณ์ที่ปรากฏของตัวละครแนนซีและตัวละครโอลิเวอร์ โดยใน 2 เหตุการณ์แรก เป็นตุลย์พินิจที่ยุติธรรมของแนนซีที่เห็นว่าการที่เฟกิ้นให้เธอไปจับตัวโอลิเวอร์กลับมาอยู่ท่ามกลางหมู่คนชั่วที่มีอาชีพลักขโมยในแก๊งค์ของเฟกิ้นก็ถือว่าเป็นการทำลายชีวิตของโอลิเวอร์ทั้งชีวิตให้เดินอยู่ในวิถีคนชั่ว ก็นับได้ว่าเป็นการทำลายชีวิตของโอลิเวอร์ทั้งชีวิตอย่างหนักหนาสาหัสพอแล้ว ฉะนั้นเธอจึงไม่ยอมให้ไซค์คนรักของเธอหรือเฟกิ้นทำร้ายโอลิเวอร์อีก โดยการเข้าขวางไม่ให้ไซค์ปล่อย สุนัขเข้ามาทำร้ายโอลิเวอร์

... 'Keep back the dog, Bill!' cried Nancy ... 'Serve him right!' cried Sikes, struggling to disengage himself from the girl's grasp. 'Stand off from me, or I'll split your skull against the wall.' 'I don't care for that, Bill, I don't care for that,' screamed the girl, struggling violently with the man : 'the child shan't be torn down by the dog, unless you kill me first.' (Dickens. 1988 : 164)

และเธอยังเข้าขวางเฟกิ้น ซึ่งต้องการจะสั่งสอนโอลิเวอร์ให้หลบจำ ไม่กล้าที่จะหนีออกไปจากแก๊งค์ของเขาอีก โดยใช้กระบองตีโอลิเวอร์

The Jew inflicted a smart blow on Oliver's shoulders with the clubs; and was raising it for a second, when the girl, rushing forward, wrested it from his hand. She flung it into the fire ... 'I won't stand by and see it done, Fagin,' cried the girl. 'You've got the boy, and what more would you have ?' (Dickens. 1988 : 165)

นอกจากนี้ เมื่อแนนซีแอบได้ยินการสนทนาระหว่าง มังค์ พี่ชายต่างมารดาของโอลิเวอร์ที่ว่าจ้างเฟกิ้นทำให้โอลิเวอร์ดำเนินชีวิตในทางทุจริต เพื่อที่โอลิเวอร์จะได้หมดสิทธิ์ในพันยกรรมและทรัพย์สินสมบัติของบิดาของเขาทั้งสอง ก็จะตกแก่มังค์แต่เพียงผู้เดียว ซึ่งภายหลังจากที่มังค์และเฟกิ้นแยกกัน แนนซีได้แสดงอาการพะว้าพะวังอยู่ครู่หนึ่ง ในที่สุดด้วยใจที่รักความถูกต้องยุติธรรม

ไม่ต้องการเห็นโอลิเวอร์ ซึ่งก้าวออกไปจากหมุ่นคนชั่วแล้ว ถูกกลุ่มผู้ที่ประสงค์ร้ายของการให้นำตัวกลับมาสู่ชีวิตที่ตกต่ำของหมุ่นคนชั่วอีกโดยที่โอลิเวอร์ไม่รู้ตัวว่าเขากำลังถูกปองร้ายอยู่ เธอจึงก้าวเดินไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับที่פק ซึ่งไซค์กำลังรอเธออยู่ไปยังที่פקของโรส หญิงสาวที่เป็นลูกเลี้ยงของครอบครัวที่อุปถัมภ์โอลิเวอร์อยู่ขณะนั้น เพื่อเล่าเรื่องราวทั้งหมดที่เธอได้ยินได้ฟังมาเกี่ยวกับโอลิเวอร์ และขอให้โรสช่วยเหลือโอลิเวอร์ให้พ้นภัย

They parted with out more conversation, merely interchanging a 'good night'. ... for a few moments, wholly bewildered and unable to pursue her way. Suddenly she arose; and hurrying on, in a direction quite opposite to that in which Sikes was awaiting her return (Dickens. 1988 : 355)

เรื่อง Hard Times

ในเรื่อง Hard Times ไม่ปรากฏคุณธรรมในตัวละครที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่ต้นจนจบ 3 ตัวคือ มิสเตอร์แกรตกรินด์ หลุยส์ซ่าและซิสซี่เพราะตัวละครทั้ง 3 ตัวดำเนินชีวิตบนพื้นฐานที่ต่างกัน กล่าวคือ

มิสเตอร์แกรตกรินด์ดำเนินชีวิตเพื่อครอบครัวยุบหลักการความเชื่อของการศึกษาประการเดียวเห็นได้จากการที่เขาเดินทางไปเชิญซิสซี่ออกจากโรงเรียนเพื่อไม่ให้บุตรธิดาและนักเรียนในโรงเรียนของเขามีแนวความคิดที่เขาเห็นว่าพ่อฉฉ หรือการที่แกรตกรินด์ยอมรับอุปถัมภ์ซิสซี่ด้วยเงื่อนไขว่าซิสซี่จะต้องไม่ติดต่อกับพรรคพวกในคณะละครสัตว์อีก ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าแกรตกรินด์เป็นผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์แห่งตนเอง โดยคิดที่จะทำการที่อยู่ติธรรมต่อซิสซี่ซึ่งๆ ที่เธอไม่ได้มีความผิดตามหลักการของเหตุผล เพราะแม้ว่าซิสซี่จะเป็นบุตรสาวของตัวตลกในคณะละครสัตว์แต่เธอไม่ได้มีความผิดในแง่ที่ทำให้เด็กๆ สนใจไปดู การที่ได้กรรมถึงลูกๆ ของแกรตกรินด์ไปดูละครสัตว์เนื่องจากความมีสีสันของการตกแต่งสถานที่และธรรมชาติที่ชมชอบสัตว์อยู่แล้วของเด็ก ไม่ใช่ความผิดของซิสซี่ ความคิดที่จะไล่ซิสซี่ออกจากโรงเรียนของแกรตกรินด์จึงเป็นความอยู่ติธรรมต่อซิสซี่และเป็นความไร้เหตุผลของแกรตกรินด์ที่สำคัญเป็นการทำลายอนาคตทางการศึกษาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากของมนุษย์

ในส่วนของหลุยส์ซ่า การที่เธอมีเมตตาต่อสตีเฟ่น แบลคพูลที่ถูกบาวเดอร์บี สามีของเธอไล่ออกจากงานอย่างอยู่ติธรรมเนื่องจากแบลคพูลไม่ยอมเข้าข้างบาวเดอร์บีและไม่ยอมเป็นเครื่องมือให้บาวเดอร์บีจัดการกับพวกเพื่อนคนงานที่นัดหยุดงานอย่างอยู่ติธรรมโดยไม่เข้าขัดขวาง โดยการพยายามดำเนินการช่วยเหลือแบลคพูลภายหลังด้วยการเดินทางไปหาเขาที่บ้านและแสดง

เจตนาบุญจะช่วยเหลือทางเงินทอง จึงไม่อาจถือได้ว่าหลุยส์ซามีความยุติธรรมต่อเบลคพูล เพราะไม่กล้าดำเนินการเช่นนี้ต่อหน้าสามีหรือต่อหน้าสาธารณชนด้วยเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อบุคคลใกล้ชิด นอกจากนี้ หลุยส์ซายังแสดงเจตนาบุญที่จะเข้าข้างและให้การช่วยเหลือน้องชาย ในตอนที่เธอสงสัยว่าทอมเป็นผู้ปล้นธนาคารของบาวเตอร์บัสมีของเธอ ซึ่งแม้จะเป็นธรรมดาของมนุษย์ที่จะต้องรักญาติ คนรักหรือพวกพ้องคนสนิท แต่ก็ถือได้ว่าเป็นความคิดที่จะกระทำการอันเป็นการไม่ซื่อสัตย์ที่จะช่วยคนทุจริตและไม่ยุติธรรมต่อสังคมที่ทำให้คนทำผิดไม่ได้รับการลงโทษ เช่นเดียวกับซิสซี่ที่เป็นตัวละครที่ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความกตัญญูต่อแกรดกรินด์ที่นำเธอมาชุบเลี้ยง ให้การศึกษาโดยการช่วยเหลือสมาชิกทุกคนในครอบครัวของแกรดกรินด์รวมถึงการช่วยทอมให้หนีไปต่างประเทศ ซึ่งเป็นการอยู่ติธรรมเพราะคนผิดอย่างทอมควรจะได้รับโทษที่ปล้นธนาคารตามกฎหมายบ้านเมือง

เรื่อง David Copperfield

ในเรื่อง David Copperfield ไม่ปรากฏคุณธรรมความยุติธรรมสืบเนื่องจากตัวละครที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่ต้นจนจบคือเดวิดมีการดำเนินเรื่องของตัวละครเดวิดอาจแบ่งได้เป็น 3 ตอนกล่าวคือ

ตอนที่เดวิดอยู่ภายใต้การปกครองของบิดาเลี้ยงซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่เดวิดปรับตัวโต้ตอบความโหดร้ายของบิดาเลี้ยงด้วยการหลีกเลี่ยงที่จะเกี่ยวข้องด้วย ส่วนบุคคลที่ช่วยเหลือเดวิดคือแม่เมม มีสเตอร์โอมาร์เจ้าของร้านตัดเสื้อและร้านจัดการศพให้มารดาเดวิดและสเตียฟอร์ตเพื่อนสนิทที่โรงเรียนประจำซึ่งส่วนมากเดวิดได้ขอบคุณด้วยคำพูดและการตอบแทนเท่าที่จะช่วยได้

ตอนหนึ่ไปอยู่กับป้าและวัยก่อนเข้าทำงานที่เดวิดใช้วิจารณ์ญาติตัดสินใจเดินทางไปหาป้า แต่เดวิดถูกปล้นระหว่างทางจึงต้องเดินทางไปหาป้าด้วยความยากลำบาก เมื่อเดวิดเข้าสู่วัยรุ่น เขาเริ่มมีความรักและฝันที่จะมีอาชีพที่มั่นคงถาวรภายใต้เงื่อนไขการล้มละลายจากการลงทุนของป้า โดยมีเหตุการณ์มาแทรกคือ เรื่องการถูกโกงบริษัทของบิดาของแอกเนส ในตอนนี้เรื่องราวเน้นหนักไปที่การพยายามหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองของเดวิด

ตอนเริ่มทำงานแล้วและประสบความสำเร็จในการงานยิ่งขึ้นของเดวิดด้วยความมานะพยายามและพรสวรรค์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวระหว่างเดวิดกับตอราที่จบลงด้วยความประนีประนอม และเหตุการณ์ที่ดูเหมือนจะเข้าประเด็นความยุติธรรมคือในตอนที่มีสเตอร์มิกคอร์เบอร์เพื่อนสนิทของเดวิดขณะที่เดวิดทำงานในบริษัทของเพื่อนบิดาเลี้ยงในวัยเด็ก สามารถหาหลักฐานได้ว่ายูไรอา ฮีพคดโกงบริษัทของมีสเตอร์วิกฟิลด์ผู้เป็นบิดาของแอกเนส ซึ่งเดวิดไม่ได้เป็นตัวละครสำคัญหรือเป็นผู้นำพาความยุติธรรมมาคืนให้กับแอกเนส เพื่อนสาว (ซึ่งต่อมาเป็นภรรยาคนที่ 2 ของเดวิด ภายหลังจากที่ตอราภรรยาคนแรกของเขาได้เสียชีวิตลง) และป้าของ

เขา ในทางกลับกันคนทั้ง 2 เป็นผู้ที่เดวิดควรจะให้ช่วยเหลือเนื่องจากมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด คือคนหนึ่งเป็นคนที่เดวิดรัก ขณะที่อีกคนหนึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ผู้มีพระคุณ เดวิดจึงถูกพิจารณาว่ามีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนี้ที่ควรจะต้องเข้ามาดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของพวกพ้องของตนอยู่แล้ว

เรื่อง Great Expectations

เมื่อโจอนุญาตให้พิพลาไปเยี่ยมมิสฮาวิสแชมครึ่งวัน ออลลิค คนงานอีกคนหนึ่งก็ไม่พอใจ จะขอลาหยุดครึ่งวันตามอย่างพิพ ซึ่งภายหลังที่โจเห็นออลลิคส่งความพลุ่งพล่านกลับไปทำงานตามปกติแล้ว โจก็อนุญาตให้ ออลลิค มีสิทธิลาครึ่งวันได้เช่นเดียวกับพิพ นับได้ว่าโจเป็นนายจ้างที่มีความยุติธรรมไม่ลำเอียงเข้าข้างพิพ ซึ่งมีฐานะเป็นคนงานคนหนึ่งเช่นเดียวกับออลลิค แม้ว่าในความเป็นจริงแล้ว ทั้งสองจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด คู่แค้นมากกว่า เนื่องจากพิพจะเป็นเด็กที่โจรับมาอุปถัมภ์ในคราวที่แต่งงานกับมิสฮิวส์ ภรรยาของเขา ซึ่งมิสฮิวส์ได้รับการอุปถัมภ์พิพอยู่ก่อนหน้านี้แล้วก็ตาม

...If Young Pip has a half - holiday, do as much for old Orlick. '...'Are you all right, 'said gruff Old Orlick. 'Then, as in general you stick to your work as well as most men, 'said Joe, 'let it be a half-holiday for all.' (Dickens. 1942 : 13)

จากการศึกษาคุณธรรมความยุติธรรม จากนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง พอจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปรากฏคุณธรรมความยุติธรรมทั้งหมด 4 ครั้ง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่อง Oliver Twist จำนวน 3 ครั้ง และในเรื่อง Great Expectations จำนวน 1 ครั้ง และไม่พบคุณธรรมหัวข้อนี้ในนวนิยายเรื่อง Hard Times และเรื่อง David Copperfield ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะสืบเนื่องมาจากการที่ทั้ง 2 เรื่องมีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขันของยุคเครื่องจักร ไม่เห็นความสำคัญของความยุติธรรมมากไปกว่าการเป็นพรรคพวกเดียวกัน หรือการแบ่งพรรคแบ่งพวก อย่างไรก็ตาม ในส่วนของรายละเอียดสำคัญของความยุติธรรมที่ปรากฏในเรื่อง Oliver Twist เป็นความยุติธรรมที่ตัวละครตัวหนึ่งสามารถพิจารณาด้วยใจยุติธรรมว่า การลุดริ่งคนดีคนหนึ่งให้เดินไปในวิถีทางที่ชั่วร้าย ก็เป็นความโชคร้ายอย่างมากแก่ชีวิตของคน ๆ นั้นมากพออยู่แล้ว ดังนั้นคนผู้นั้นควรจะได้รับ การปกป้อง ไม่ให้ได้รับสิ่งที่เลวร้ายมากยิ่งขึ้นไปกว่านี้ ส่วนเรื่อง Great Expectations เป็นความยุติธรรมของนายจ้างที่ให้ลูกน้องทั้ง 2 คนมีโอกาสได้หยุดงานครึ่งวันอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เรื่อง Oliver Twist มีความสูงส่งของระดับคุณธรรมมากกว่า เรื่อง Great Expectations มาก

เพราะตัวละครในเรื่อง Oliver Twist ความเสี่ยง เจ็บตัว เสี่ยงตายมากกว่าในเรื่อง Great Expectations มาก ขณะที่เรื่องที่สองไม่ได้มีความเสี่ยง เพียงเสียสละความสำเร็จในงาน และถ้าไรที่จะได้จากแรงงานของคนงานทั้ง 2 เพียงครึ่งวัน ซึ่งไม่อาจเปรียบได้กับคุณค่าของการยอมสละแม้กระทั่งชีวิต เพื่อผดุงความยุติธรรมให้กับเด็กเล็ก ๆ คนหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ยืนอยู่ในภาวะที่จะต่อรองอะไรกับใครได้

ความซื่อสัตย์

เรื่อง Oliver Twist

ความซื่อสัตย์สุจริตที่ปรากฏในเรื่อง Oliver Twist เป็นความซื่อสัตย์ของโอลิเวอร์ และแนนซีในเหตุการณ์ต่างๆ 4 เหตุการณ์กล่าวคือ ในส่วนของโอลิเวอร์ เขาได้แสดงความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากมิสเตอร์บราวน์โลว์ เห็นได้จากคำพูดที่โอลิเวอร์ร้องเฟกิ้นว่า จะเอาตัวเขาไว้ตลอดชีวิตก็ได้ แต่ขอให้ส่งเงินและหนังสือคืน เพื่อมิสเตอร์บราวน์โลว์จะได้เข้าใจว่า เขาไม่ได้ทุจริตยกยอกเงินหรือหนังสือที่มอบหมายให้เอาไปคืนที่ร้านขายหนังสือ แม้ว่าแท้จริงแล้ว โอลิเวอร์พยายามจะนำหนังสือและเงินไปคืนที่ร้านหนังสือตามที่มีสเตอร์บราวน์โลว์มอบหมายหน้าที่นี้ให้เขาทำก็ตาม แต่เนื่องจากโอลิเวอร์ถูกคนในแก๊งค์ของเฟกิ้นลักตัวมาเสียก่อน ทำให้เขาหมดอิสรภาพที่จะทำหน้าที่นั้นได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยความปรารถนาที่จะให้มิสเตอร์บราวน์โลว์เข้าใจว่าเขาไม่ได้ทุจริตยกยอกเงินและหนังสือไป โอลิเวอร์จึงคุกเข่าขอร้องเฟกิ้นให้นำเงินและหนังสือไปคืนให้มิสเตอร์บราวน์โลว์ โดยกล่าวคำยินยอมให้เฟกิ้นลักกันอิสรภาพเขาไว้ในแก๊งค์ลักขโมยตลอดชีวิต อันเป็นสิ่งที่โอลิเวอร์เป็นเจ้าของอยู่และเป็นการล่อนให้ผู้อ่านได้เข้าใจเขาเป็นอย่างดีในตอนท้ายของเรื่องที่เขาไม่ยอมทำความชั่วแม้จะต้องตายซึ่งแน่นอนว่าผู้ที่เกลียดชังการทำชั่วย่อมไม่ต้องการอยู่ท่ามกลางคนชั่ว การที่เขายอมเอ่ยปากอนุญาตให้เฟกิ้นให้ลักตัวเขาไว้ในแก๊งค์ตลอดชีวิตย่อมแสดงให้เห็นถึงความพยายามจะปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อตรงมากที่สุดเท่าที่แรงกำลังของเด็กเล็กๆ คนหนึ่งอย่างเขาจะกระทำได้ " ... Keep me here all my life long, but pray pray send them back ... " (Dickens. 1988 : 164)

และในส่วนของแนนซี เป็นความซื่อสัตย์ของแนนซีต่อไซค์คนรักของเธอ และพรรคพวกในแก๊งค์ เห็นได้จากการที่มีผู้เสนอทางเลือกให้แก่เธอ 2 ครั้ง 2 คราว โดยคราวแรกเมื่อแนนซีนำความลับระหว่างมิงค์ และโอลิเวอร์ไปบอกให้โรสทราบ ซึ่งโรสได้ขอให้เธอไปพบกับมิสเตอร์บราวน์โลว์ ผู้ซึ่งจะช่วยหาที่ปลอดภัยให้เธอภายในครึ่งชั่วโมง แต่เธอยืนยันจะกลับไปหาไซค์ แม้จะต้องตายด้วยน้ำมือไซค์ในท้ายที่สุดก็ตาม แสดงให้เห็นว่าใจซื่อสัตย์ภักดีต่อคนรักของเธอ ไม่เห็นความสุขสบายของตนเพียงลำพัง ทั้งๆ ที่ไซค์ปฏิบัติต่อเธออย่างโหดร้ายทารุณ เธอกลับซื่อสัตย์ภักดีต่อไซค์และยอมตายเพื่อไซค์ ดังคำสนทนาระหว่างโรสกับแนนซีว่า

... If you repeat this information to a gentleman whom I can summon in an instant from the next room, you can be consigned to some place of safety without half an hour's delay.' ... I must

go back ... back to him through every suffering and ill-usage; and I should be, I believe, if I knew that I was to die by his hand at last' ... (Dickens. 1988 : 365)

ซึ่งความซื่อสัตย์ของแนนซีต่อไซค์ ไม่ได้ถูกแสดงให้เห็นในโอกาสนั้นเพียงโอกาสเดียว เพราะในอีกคราวหนึ่ง เมื่อเฟ็กินถามเธอว่า ถ้าไซค์โหดร้ายกับเธอมาก ทำไมเธอไม่แก้แค้นที่ไซค์ปฏิบัติต่อเธอเหมือนกับหมาตัวหนึ่ง หรือปฏิบัติต่อเธอได้เลวร้ายกว่าสนัขที่ไซค์เลี้ยงไว้ เพราะไซค์ยังตามใจมันบ้าง ซึ่งหากแนนซีจะคิดไม่ซื่อต่อไซค์ เธอก็คงไปหาเฟ็กินตามที่เฟ็กินได้พูดกับเธอไว้

...'If he' 'is so hard with you (he's a brute, Nance, a brute - brast), why don't you-' ... If you want revenge on those that treat you like a dog-like a dog! worse than his dog, for he humours him sometimes-come to me ... (Dickens. 1988 : 401)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนนซีจะไม่ได้แสดงท่าทีใด ๆ ต่อคำชักชวนของเฟ็กิน แต่เธอก็ได้กล่าวความในใจในเรื่องนี้ ในตอนที่เธอไปขอพบโรส เพื่อให้โรสหาทางช่วยเหลือโอลิเวอร์ ให้พ้นจากเงื้อมมือของมังก์ว่า แม้เธอและไซค์จะมีชีวิตที่ชั่วร้าย ก็มีหลายคนที่ร่วมกันทำสิ่งที่ชั่วร้ายหลาย ๆ อย่างร่วมกัน ซึ่งพวกเขาคนใดคนหนึ่งอาจทรยศต่อเธอ แต่เธอไม่ได้เลวร้ายอย่างที่พวกเขาเป็น

... bad life as he has led, I have led a bad life too ; there are many of us who have kept the same courses together, and I 'll not turn upon them, who might - any of them-have turned upon me, but didn't, bad as they are ... (Dickens. 1988 : 412)

นั่นหมายถึงว่า นอกจากแนนซีจะซื่อสัตย์ต่อไซค์ผู้รักของเธอแล้ว เธอยังซื่อสัตย์ต่อพรรคพวกทุกคนในแก๊งค์อีกด้วย ซึ่งความซื่อสัตย์ของแนนซีต้องแลกด้วยชีวิต ในท้ายที่สุดเนื่องจากคนเหล่านั้น ไม่ได้ซื่อสัตย์ต่อเธอในวิถีทางเดียวกับที่เธอมีให้กับพวกเขา

เรื่อง Hard Times

ส่วนความซื่อสัตย์ ในเรื่อง Hard Times เป็นความซื่อสัตย์ของหลุยส์ซ่าในฐานะภรรยาที่ดีของมิสเตอร์บาวเคอร์บี้ สามีของเธอ โดยการไม่ยอมหนีไปกับอาร์ทเธอร์ แฮลล์ ชายหนุ่มรูปงามน้อง

ชายนักการเมืองที่เป็นแขกของสามี และพ่อของเธอ ตามคำชักชวนของเขา ทั้งๆ ที่เธอก็มีใจกับเขา และไม่ได้รักสามีของเธอก็ตาม นับได้ว่าหลุยส์ซ่าได้แสดงพฤติกรรมไปในทางที่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของภรรยา ที่ไม่ยอมให้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายที่ไม่ใช่สามีของเธอ ทั้งๆ ที่เธอไม่ได้รักสามีและมีใจชอบพอกับอาร์ทเข้าสัปดาห์

เรื่อง David Copperfield

ในเรื่อง David Copperfield ตัวละครเดวิดได้แสดงความซื่อสัตย์สุจริตใน

2 เหตุการณ์ต่อไปนี้ กล่าวคือ

ในเหตุการณ์แรก เดวิดได้แสดงความซื่อสัตย์สุจริตขณะต่อรองขายเสื้อแจ็กเก็ตของเขา ระหว่างที่เดวิดเดินทางไปหาป้า อันสืบเนื่องจากเขาถูกขโมยกระเป๋าเสื้อผ้า และกระเป๋าเงินไป ระหว่างทาง เพื่อให้ตนเองได้มีเงินใช้จ่ายเป็นค่าอาหารระหว่างการเดินทางไปหาป้า เขาจึงนำเสื้อนอกไปขายเพื่อเป็นค่าอาหารระหว่างทาง ขณะที่เดวิดรอรับเงินค่าเสื้อคนรับซื้อได้แสดงความไม่ซื่อตรงโดยการพยายามต่อรองราคาลงมาเรื่อย ๆ จากครึ่งคราวน์เป็น 18 เพนนี เป็นแลกของใช้อื่น ๆ เป็นครึ่งเพนนี และอีกสองชั่วโมงต่อมาให้อีก 1 ชิลลิง และพูดว่าให้อีก 2 เพนนี แล้วไปได้มัย เพื่อเดวิดตอบตรง ๆ ว่าเขาคงจะต้องอดตาย คนรับซื้อเพิ่มราคาเสื้อนอกให้อีก 3 เพนนี แต่เขาก็กล่าวตามความเป็นจริงว่า เขามีความจำเป็นต้องใช้เงิน เขาต้องการเงินจริง ๆ เขาไปโดยไม่มีเงินไม่ได้หรอก อย่างไรก็ตามเดวิดจำต้องรับเงินอีก 4 เพนนี และจากไปอย่างเหนื่อยอ่อน นับว่าเดวิดได้พยายามเจรจาขายเสื้อนอกอย่างซื่อสัตย์ และอดทน แม้ว่าฝ่ายตรงข้ามจะไม่ได้ปฏิบัติต่อเขาอย่างซื่อสัตย์สุจริตก็ตาม

... how much for the jacket? 'Half a crown,' I answered, 'no ! Eighteen pence ... I, glad to have closed the bargain, 'I'll take eighteenpence.' ... goroo! -don't ask for money; make it an exchange.' ... At last he began to pay me in halfpence at a time: and was full two hours at getting by easy stages to a shilling to a shilling ... 'will you go for twopence 'I can't,' said, 'I shall be starved.' ... 'I would go for nothing, if I could,' I said, 'but I want the money badly' ... I was so faint and weary that I closed with this offer; ... went away more hungry and thirsty than I had ever been

... (Dickens. 1982 : 185)

3 และอีกเหตุการณ์หนึ่งเป็นการแสดงความซื่อสัตย์สุจริตของเดวิดต่อดอรา คู่หมั้นของเขา ในคราวที่ป่าของเดวิดหมดตัวจากการลงทุน เดวิดซึ่งขณะนั้นยังไม่มั่งคั่ง และกำลังศึกษางาน ในสำนักงานทนายความซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยป่าของเดวิดเป็นผู้ดูแลเคราะห์ทั้งหมด ได้เล่าความจริงในเรื่องนี้ให้ดอราฟัง และบอกกับเธอว่าขณะนี้เขายากจนเหมือนขอทาน และยินดีให้เธอถอนหมั้นจากเขา

... by asking Dora, without the smallest preparation, if she could love a beggar ... 'Dora, my own dearest!' said I 'I am a beggar!' ... I felt it right to offer to release her from her engagement, because now I was poor ... (Dickens. 1982 : 532)

เรื่อง Great Expectations

ความซื่อสัตย์สุจริตในเรื่องนี้เป็นความซื่อสัตย์สุจริตของโจ โดยในเหตุการณ์แรก โจได้แสดงความซื่อสัตย์สุจริตที่ไม่คิดจะรับเงินผู้อื่นเป็นของตน ในคราวที่เมื่อชายแปลกหน้าชื่อ แจ็คเกอร์ พูดกับโจว่า เขาได้เหรียญหนึ่งซิลลิงใหม่ในกระเป๋ายากให้พิฟไว้ ซึ่งแจ็คเกอร์ได้ขยำเหรียญไว้ในกระตาส พิฟรับไว้และยื่นให้โจ เมื่อโจแกะกระตาสออกเห็นเป็นธนบัตร 1 ปอนด์ 2 โป จึงรีบวิ่งเอาไปคืนให้เจ้าของ แสดงให้เห็นว่าโจมิได้มีนิสัยโลภอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน

... 'Stop half a moment, Mr. Gargery,' said the strange man. 'I think I've got a bright new shilling somewhere in my pocket, and if I have, the boy shall have it.' He looked it out from a handful of small change, folded it in some crumpled paper, and gave it to me. 'Yours !' said he. 'Mind! Your own' I thanked him ... holding tight to Joe. ... Mrs. Joe, throwing down the shilling and catching up the paper. Two One-Pound notes ?' ... Joe caught up his hat again, and ran with them to the Jolly Bargemen to restore them to their owner. (Dickens. 1942 : 94-95)

ส่วนอีกเหตุการณ์หนึ่งเป็นความซื่อสัตย์ของโจต่อกำนันสัญญาว่า จะปกป้องภรรยา กล่าวคือ เมื่อโจแต่งงาน เขาได้สาบานว่าเขาจะปกป้องมิสซิสโจ ต่อมาเมื่อมิสซิสโจมีปากเสียงในเรื่องเล็กน้อยกับออลิค คนงานคนหนึ่งของโจ ซึ่งเธอได้กล่าวว่า ใครที่เคยสาบานว่าจะปกป้องเธอ โจจึงทำออลิคลืตามคำมั่นที่เขาได้เคยให้ไว้กับเธอ

... ' What was the name that he gave me before the base man who swore to defend me ? ...what could the wretched Joe do now, ... but stand up to his journeyman , and ask him what he meant by interfering betwixt himself and Mrs. Joe ; and further whether he was man enough to come on? ...
(Dickens. 1942 : 140)

จากการศึกษาคุณธรรมความซื่อสัตย์ จากนวนิยายทั้ง 4 เรื่องที่ผู้วิจัยได้ศึกษา พอจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปรากฏคุณธรรมความซื่อสัตย์ทั้งสิ้นรวม 9 ครั้ง โดยปรากฏบ่อยครั้งมากที่สุดในเรื่อง Oliver Twist ส่วนเรื่อง David Copperfield และเรื่อง Great Expectations ปรากฏในจำนวนครั้งที่เท่ากันเป็นลำดับรองลงมาตามด้วยเรื่อง Hard Times ด้วยชีวิต ขณะที่คุณธรรมความซื่อสัตย์ในเรื่อง David Copperfield เป็นความตั้งใจจริงที่จะค้าขายอย่างซื่อสัตย์และความเสี่ยงต่อการสูญเสียคนรักโดยการพูดความสัตย์ต่อคนรัก ส่วนเรื่อง Great Expectations เป็นความซื่อสัตย์ที่จะไม่เอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน และเป็นความซื่อสัตย์ต่อกำนันสัญญาที่สามีได้กล่าวต่อภรรยาในวันแต่งงาน และเรื่อง Hard Times เป็นคุณธรรมความซื่อสัตย์ที่ต้องแลกด้วยความสุขในวัยสาวของตนที่จะไม่นอกใจคู่ครอง ซึ่งในความเห็นของผู้วิจัยแล้ว เห็นว่าคุณธรรมเรื่อง Oliver Twist จะมีความซื่อสัตย์ในระดับที่สูงมากกว่าทุกเรื่อง เพราะตัวละครที่มีคุณธรรมนี้จะต้องแลกด้วยชีวิต ในขณะที่เรื่อง Hard Times จะมีคุณค่ารองลงมา เนื่องจากการปฏิบัติตนอย่างซื่อตรงต่อสามี ต้องแลกด้วยความสุขในวัยสาวที่ชีวิตเธอควรจะมีความรักกับชายหนุ่มที่สง่างามในวัยเดียวกัน การที่หลุยส์ซ่าสามารถสะกดกลืนอารมณ์ไม่ทำตามธรรมชาติความต้องการแห่งวัย ทำให้คุณค่าของความซื่อสัตย์ในเรื่อง Hard Times สูงส่งกว่าเรื่อง David Copperfield ที่คุณค่าของความซื่อสัตย์ต้องแลกกับความอดทน และความเสี่ยงต่อการสูญเสียคนรัก โดยหากจะเปรียบเทียบระหว่างเรื่อง David Copperfield กับเรื่อง Great Expectations แล้ว เรื่อง Great Expectations จะสูงส่งกว่าเรื่อง David Copperfield ตรงระดับความยากลำบาก และระยะเวลาของการกระทำ เนื่องจากตัวละครใจในเรื่อง Great Expectations ได้แสดงความซื่อสัตย์ในระดับของการกระทำ ใน

ขณะที่ตัวละครเดวิดในเรื่อง David Copperfield แสดงออกเพียงในระดับของคำพูดที่พูดความซื่อสัตย์กับคนรัก อย่างไรก็ตาม หากจะมองในระดับของความเสียแล้ว ความเสี่ยงในการสูญเสียคนรักน่าจะต้องใช้ความอดทนยอมรับสภาพความสูญเสียมากกว่า การเสี่ยงในการต่อสู้ เพื่อหาผลแพ้ชนะ เนื่องจากความต้องการประลองกำลังในวัยหนุ่ม

ความกตัญญู

เรื่อง Oliver Twist

ความกตัญญูที่ปรากฏในเรื่อง Oliver Twist เป็นความกตัญญูของโอลิเวอร์ต่อมิสเตอร์บราวน์โลว์ และต่อมิสโรสและมิสซิสเมย์ลี ใน 2 เหตุการณ์หลักๆ กล่าวคือ

ในเหตุการณ์แรก เป็นความกตัญญูของโอลิเวอร์ต่อมิสเตอร์บราวน์โลว์ ที่มิสเตอร์บราวน์โลว์ได้เคยช่วยเหลือดูแลโอลิเวอร์ โอลิเวอร์จึงปรารถนาจะตอบแทนมิสเตอร์บราวน์โลว์อย่างดี และไม่ต้องการให้มิสเตอร์บราวน์โลว์เข้าใจผิดคิดว่าเขาอกตัญญู เห็นได้จาก เขายอมเอาชีวิตแลก ด้วยการกล่าวคำยินยอมที่จะอยู่ในแก๊งค์เฟกิ้นไปตลอดชีวิต เพื่อแลกเปลี่ยนกับการที่เฟกิ้นยอมเอาหนังสือและเงินไปคืนมิสเตอร์บราวน์โลว์ ด้วยโอลิเวอร์สำนึกในความเมตตาที่มิสเตอร์บราวน์โลว์พาเขาไปที่บ้าน และช่วยรักษาพยาบาลเขาขณะที่เขากำลังจะตายเพราะพิษไข้

... the good, kind, old gentleman who took me into his house, and had me nursed, when I was near dying of the fever. Oh, pray send them back ... Oliver fell upon his knees at the Jew's feet; and beat his hands together, in perfect desperation ... (Dickens. 1988 : 164)

ส่วนอีกเหตุการณ์หนึ่งเป็นความกตัญญูของโอลิเวอร์ ที่สำนึกในบุญคุณของมิสโรสและมิสซิสเมย์ลี ที่ช่วยเหลือดูแลให้การรักษายาบาลและรับอุปถัมภ์โอลิเวอร์ ในคราวที่โอลิเวอร์ถูกยิงเนื่องจากไซค์ได้บังคับให้โอลิเวอร์เป็นลูกมือเข้าไปเปิดกลอนประตูบ้าน เพื่อให้ไซค์กับสมุนของเขาเข้าไปขโมยของในบ้านของมิสซิสเมย์ลี โดยโอลิเวอร์ได้ใจว่า จะตอบแทนโดยการรับใช้ทั้งกายและใจ

... he began, by slow degrees, to get better, and to be able to say sometimes, in a few tearful words, how deeply he felt the goodness of the two sweet ladies ... the poor boy whom their charity had rescued from misery, or death, was eager to serve them with his whole heart and soul ... (Dickens. 1988 : 284-285)

ซึ่งโอลิเวอร์ก็ได้ทำตามที่เขาตั้งใจ เห็นได้จาก การที่เขาเป็นชั้นไปเก็บดอกไม้ และวิ่ง

ไปเอาของที่คนทั้ง 2 ลืมไว้มาให้

... when the ladies would walk out again, he with them : listening with such pleasure to all they said : and so happy if they want a flower that he could climb to reach , or had forgotten any thing he could run to fetch that he could never be quick enough about it ... (Dickens. 1988 : 291)

นอกจากนี้ โอลิเวอร์ยังรีบเร่งไปส่งจดหมาย แจ้งข่าวโรสป่วยให้กับหมอลอสเบิร์น ตามที่มิสซิสเมย์ลีมอบหมายอย่าง ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย

... Oliver could make no reply, but looked his anxiety to be gone at once. ... He started off, without more delay, at the greatest speed he could master. Swiftly he ran across the fields, and down the little lanes ... nor did he stop once, save now and then, for a few seconds, to recover breath, until he came in a great heat, and covered with dust, on the little market-place of the market-town. ... he hastened, as soon as it (the sign of the George) caught his eye ... (Dickens. 1988 : 298)

และหวังให้วันเวลาเก่า ๆ หวนมาใหม่ ซึ่งโอลิเวอร์ตั้งใจว่าจะไม่ยอมหยุดทำสิ่งดี ๆ และเอื้ออาทรต่อเธอ " ... Oliver turned homeward, thinking on the many kindnesses he had received from the young lady, and wishing that the time could come over again, that he might never cease showing her how grateful and attached he was ... " (Dickens. 1988 : 300)

การสำนึกในสิ่งที่ดีที่มิสซิสเมย์ลี้และโรสให้แก่เขา และพร้อมจะกระทำทุกอย่างที่เขาสามารถจะกระทำได้เพื่อความดีงามที่คนทั้งสองเคยช่วยเหลือเขา จึงนับเป็นการแสดงความกตัญญูทดแทนของ โอลิเวอร์ต่อคนทั้งสอง

เรื่อง Hard Times

ความกตัญญูที่พบในเรื่อง Hard Times เป็นความกตัญญูของซิสซี่ มิลเตอร์แกรดกรินด์ และหลุยส์ซ่า ใน 5 เหตุการณ์ต่อไปนี้ กล่าวคือ

ในส่วนของความกตัญญูของซิสซี่ เธอได้แสดงความกตัญญูต่อบิดาซึ่งเป็นตัวตลกในคณะละครสัตว์ โดยการเก็บโยยาซึ่งบิดาของเธอมักจะต้องใช้เสมอหลังการแสดงไว้รอการกลับมาของท่าน ซึ่งการเก็บโยยาของซิสซี่เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของความรักใคร่ห่วงใยในสุขภาพที่ซิสซี่มีต่อบิดาเพราะเธอทราบดีว่าบิดาได้หนีจากคณะละครสัตว์ไป (เนื่องจากผลงานในการแสดงของเขาตกต่ำลง) ด้วยหวังว่าการจากไปของเขาจะทำให้หัวหน้าคณะละครสัตว์มีเมตตารับซิสซี่ไว้ในคณะฯ ซึ่งก็คงจะทำให้ลูกสาวของเธอต้องลำบากน้อยกว่าการที่ทั้งพ่อและลูกจะต้องถูกละทิ้งจากคณะฯ และต้องระเห่เร่ร่อนไปยังที่ต่างๆ พร้อมๆกัน ดังนั้นการเก็บโยยาของซิสซี่แม้จะเป็นสิ่งเล็กน้อย แต่ก็แสดงจิตใจกตัญญูห่วงใยอยากจะช่วยพ่อของเธอในส่วนที่เธอสามารถจะช่วยได้ ดังที่ซิสซี่ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับบิดาของเธอให้หลุยส์ซ่าฟังว่า บิดากระทำการสิ่งนี้ลงไปจากเธอไปเพื่อประโยชน์ของเธอ เธอจึงได้เก็บโยยาไว้รอการกลับมาของท่าน

... 'Yet he leaves you now, Sissy?' 'Only for my good. Nobody understands him as I do nobody knows him as I do. When he left me for my good- he never would have left for his own- I know he was almost broken hearted with the trail ... He will not be happy for a single minute, till he comes back' ... 'There's no more to tell, Miss Louisa. I keep the nine* oils ready for him , and I know he will come back. (Dickens. 1969 : 98-101)

ซิสซี่ไม่เพียงกตัญญูต่อบิดาเท่านั้น การกระทำหลาย ๆ อย่างของเธอต่อคนในครอบครัวของมิลเตอร์แกรดกรินด์ ไม่ว่าจะเป็นการทำให้เป็นประโยชน์ต่อมิสซิสแกรดกรินด์ การช่วยเหลือคนในครอบครัวของแกรดกรินด์ไม่ว่าจะเป็น การช่วยเหลือลูกสาวคนเล็กของมิลเตอร์แกรดกรินด์ ซึ่งได้รับการเลี้ยงดูให้อยู่ในกฎเกณฑ์และหน้าที่ที่รู้จักกับแม่มุ่มอื่นๆ ที่สร้างความสะดวกสบายให้ชีวิตเห็นได้จากหน้าต่างที่สดใสมีชีวิตชีวาขึ้นของเจเน ลูกสาวคนเล็กของมิลเตอร์แกรดกรินด์ การให้คำแนะนำ ปลอบประโลมหลุยส์ซ่า ในคราวที่ฮาร์ทแฮลล์พยายามจะหลอกลวงให้เธอหนีตามเขาไป หรือการช่วยหาวิธีให้หอม ลูกชายของมิลเตอร์แกรดกรินด์ ซึ่งปล้นธนาคารของมิลเตอร์บาวเดอร์บี้ (สามีของหลุยส์ซ่า พี่สาวของหอม) ให้หนีไปต่างประเทศได้จนสำเร็จ แสดงให้เห็นว่าซิสซี่ต้องการตอบ

แทนบุญคุณของมิสเตอร์แกรดกรินด์ ที่เขาได้กรุณารับเธอมาอุปถัมภ์ให้การศึกษาหลังจากบิดาของเธอได้หนีจากเธอไป

อีกตัวละครหนึ่งที่แสดงความกตัญญูในเรื่องนี้ ก็คือมิสเตอร์แกรดกรินด์ ซึ่งแสดงต่อซิสซี่ โดยการกล่าวขอบคุณที่ซิสซี่เป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือทอมลูกชายคนเดียวของเขา ให้หนีการจับกุม (เนื่องจากทอมเป็นผู้ปล้นธนาคารของมิสเตอร์บาวเดอร์บี้ สามีของหลุยส์ซ่า) ไปอยู่กับคณะละครสัตว์ของมิสเตอร์สเลียร์ที่มิสเตอร์สเลียร์ (Mr. Sleary) หัวหนาคณะละครสัตว์จะช่วยส่งตัวทอมหนีออกนอกประเทศ ในตอนที่แกรดกรินด์ถามเรื่องทอมกับหลุยส์ซ่าขณะที่ซิสซี่อยู่ในเหตุการณ์ตอนนั้นด้วย

... 'And now, how is he to be found? ... 'Sissy has effected it, father.' He raised his eyes to where she stood, like a good fairy in his house and said in a tone of softened gratitude and grateful kindness, 'It is always you, my child!' ... (Dickens. 1969 : 294)

และมิสเตอร์แกรดกรินด์ ได้แสดงความกตัญญูอีกครั้งหนึ่งในคราวที่ มิสเตอร์สเลียร์ได้ช่วยเหลือลูกชายของเขาให้หนีไปต่างประเทศสำเร็จ โดยการพยายามถามอย่างอ้อม ๆ ว่า เขาพอจะทำอะไร เป็นการตอบแทน มิสเตอร์สเลียร์ ที่ได้ช่วยเหลือลูกชายของเขาในครั้งนี้ได้บ้าง ซึ่งเมื่อตัวเขาได้ทราบว่ามิสเตอร์สเลียร์ ไม่ต้องการเงิน นอกจากของเพียงแค่น้อย ๆ น้อย ๆ ให้สัตว์ในคณะละครสัตว์และเงินเล็กน้อยให้คนในคณะละครสัตว์ของเขา ซึ่งแกรดกรินด์ก็เต็มใจตอบแทนโดยการซื้อของเล็กๆ น้อยๆ เหล่านั้นให้คนในคณะละครสัตว์ตามที่มิสเตอร์สเลียร์แนะนำ แม้ว่าตัวเขาเองจะรู้สึกว่ามันน้อยไป

... Mr. Gradgrind overwhelmed him with thanks, of course; and hinted as delicately as he could, at a handsome remuneration in money. 'I don't want money myself, thquire; but Childerth ith a family man, and if you wath to like to offer him a five pound note, it mightn't be unexceptable. Likewithe if you wath to thtand a collar for the dog, or a thet of bellth for the horth, I thould be every glad to take'em. Brandy and water I alwayth

take' ...All these little tokens of his gratitude, Mr.Gradgrind very willingly undertook to render. Though he thought them far too slight , he said , for such a service ... (Dickens. 1969 : 306)

นอกจากซิสซี่ และมิสเตอร์แกรดกรินด์แล้ว หลุยส์ซ่า ก็เป็นอีกตัวละครหนึ่ง que แสดงความกตัญญูต่อมารดา โดยการรีบเดินทางมาดูแลอาการป่วยของมารดาในที่ที่เธอทราบข่าว

... It was a hasty note to inform Louisa, that Mrs. Gradgrind lay every ill ... Louisa rumbled to Coketown ... 'Well, my dear,' said Mrs. Gradgrind, 'and I hope you are going on satisfactorily to yourself' ... 'I want to hear of you, mother; not of myself.' 'You want to hear of me, my dear ? That's something new, I am sure ... 'Are you in pain, dear mother?' (Dickens. 1969 : 222-224)

เรื่อง David Copperfield

ในเรื่อง David Copperfield ตัวละครเดวิดได้แสดงความกตัญญู ใน 4 เหตุการณ์ต่อไปนี้

โดยในเหตุการณ์แรกเป็นความกตัญญูของเดวิดต่อสตีเฟอर्ट เพื่อนสนิทขณะอยู่โรงเรียนประจำ ซึ่งสตีเฟอर्टได้ปกป้องช่วยเหลือเดวิดจากการถูกนักเรียนคนอื่นรังแก เดวิดได้กล่าวขอบคุณความดีของสตีเฟอर्टเพื่อเป็นการแสดงให้สตีเฟอर्टรับรู้ว่าเขารู้สึกซึ่งใจที่ได้รับสิ่งดี ๆ นั้นจากสตีเฟอर्ट

... 'Goodnight, young Copperfield,' said Steerforth. 'I'll take care of you.' 'You're very kind.' I gratefully returned. 'I am very much obliged to you.' ... (Dickens. 1982 : 87)

นอกจากนี้ เดวิดยังกล่าวยกย่องถึงคุณความดีของสตีเฟอर्टให้แม่นมของเขาฟังว่า " ... I am sure I can never feel thankful enough for the generosity

with which he has protected me, so much younger and lower in the school than himself ... '” (Dickens. 1982 : 142)

แม้ว่าในขณะนั้น เขาจะยังไม่มีโอกาสจะทำสิ่งดีๆ ตอบแทนเพื่อนก็ตาม อย่างไรก็ตาม เมื่อมีโอกาสดेवित ได้แสดงน้ำใจตอบแทนสตีเฟนฟอร์ด โดยการจัดหาอาหารเครื่องต้มอย่างดีมากพอที่จะเลี้ยงคน 14 คน เพื่อเลี้ยงสตีเฟนฟอร์ดกับเพื่อนๆ 4 คน ในคราวที่देवित ได้พบกับสตีเฟนฟอร์ดอีกเมื่อเขาเป็นผู้ใหญ่อยู่ในวัยทำงาน

I acted on Mrs. Crupp's opinion, and gave the order at the pastry-cook's myself. Walking along the Strand, afterwards and observing a hard mottled substance in the the window of a ham and beef shop, which resembled marble, but was labelled 'Mock Turtle', I went in and bought a slab of it , which I have since seen reason to believe would have sufficed for fifteen people. ... that we found it what Steerforth called 'rather a tight fit' for four ... (Dickens. 1982 : 355)

และในตอนท้ายของเรื่อง देवित ได้ตอบแทนความดีที่สตีเฟนฟอร์ดได้ช่วยเหลือเขาในวัยเด็กอีกด้วยการร่วมกับชาวประมงแบกร่างที่ไร้วิญญาณของสตีเฟนฟอร์ดไปส่งให้มารดาของสตีเฟนฟอร์ดที่บ้าน "... They drew him to my very feet-insensible-dead. He was carried to the nearest house. ... Late in the day, I returned, and we laid him in his mother room ..." (Dickens. 1982 : 786-793)

ขณะที่ความกตัญญูลำดับถัดไปเป็นความกตัญญูของदेवित ต่อคนคุ้นเคย กล่าวคือ เมื่อแม่देवิต เสียชีวิต มิสเตอร์โฮมาร์เจ้าของร้านที่จัดการเกี่ยวกับงานศพได้ไปรับตัวदेवิต ที่โรงเรียน และดูแลเลี้ยงอาหารदेवิต อย่างคนที่มีน้ำใจโฮมอ้อมอารี อีกทั้งพูดถึงพ่อของदेवิต อย่างคุ้นเคยว่า เคยรู้จักและเป็นคนจัดการงานศพให้พ่อของदेवิต แต่ขณะนั้นदेवิต ไม่ได้กล่าวขอบคุณ เนื่องจากเขายังเป็นเด็ก ทั้งอยู่ในภาวะที่โศกเศร้า หลังจากไปอยู่กับป้าและไปศึกษางานในสำนักงานทนายความ देवิต กลับไปยังบ้านเกิดและได้แวะไปขอบคุณ ความมีน้ำใจที่มิสเตอร์โฮมาร์มีต่อเขาในครั้งนั้น ซึ่งการกล่าวคำขอบคุณแม้จะดูเหมือนว่า ผู้รับไม่ได้กระทำอะไรตอบแทนผู้ที่มิขอบคุณต่อเขาก็ตาม แต่การกล่าวคำขอบคุณของदेवิต แสดงให้เห็นว่า เขารับทราบการกระทำดีที่ผู้อื่นได้กระทำต่อเขา

และอยากให้ผู้กระทำความดีนั้นรับทราบความรู้สึกของเข่ว่าเขามีความซึ่งใจที่ได้รับสิ่งที่ดีเหล่านั้น

"... You can shake hands with me, Mr Omer, if you please," said I, putting out my own. 'You were very good-natured to me once, when I am afraid I didn't show that I thought so.' ..." (Dickens. 1982 : 87-301)

ส่วนอีกเหตุการณ์หนึ่ง เป็นความกตัญญูของเดวิดต่อแม่นม ด้วยสำนึกในบุญคุณที่ แม่นม เฟ็กกอตตี้ ได้ช่วยเหลือดูแลในยามลำบากเป็นอย่างดี ในคราวที่ทราบว่า หลานสาวของเธอคือ เอมิลี่หนีไปกับสตีเฟนฟอร์ด แม่นมเดวิดจะทราบอยู่แก่ใจว่า เธอไม่สามารถจะช่วยเหลือเฟ็กกอตตี้ได้แต่เธอก็เดินทางไปหาเธอที่য়ার์เมาท์เพื่อให้เธอรู้สึกสบายใจที่เห็นหน้าเธอและเพื่อเป็นการปลอบใจเธอว่าเธอเข้าใจและเห็นใจในโชคชะตาที่ได้รับ เป็นการตอบแทนน้ำใจที่ดีที่ เฟ็กกอตตี้ คอยปกป้องช่วยเหลือเธอจากการถูกบิดาเลี้ยงบีบบังคับในวัยเด็กอยู่เสมอ

... I think I will go down and see my old nurse. It is not that I can do her any good, or render her any real service: but she is so attached to me that my visit will have as much effect on her, ... it will be a comfort and support to her ... (Dickens. 1982 : 422)

และสุดท้าย เป็นความกตัญญูของเดวิดต่อแอกเนส เพื่อนหญิงของเดวิด กล่าวคือ เมื่อชีวิตรักของเดวิดมีอุปสรรค แอกเนสได้ให้คำปรึกษาแก่เดวิด ซึ่งเดวิดก็ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของเธอ จนป้าของคนรักของเขาอนุญาตให้เขาไปมาหาสู่กับเธอที่บ้านได้ ด้วยสำนึกในบุญคุณของแอกเนส เดวิดได้เขียนจดหมายไปขอบคุณเธอ โดยการใช้อภัยคำในจดหมายสื่อสารให้แอกเนสเข้าใจถึงความซาบซึ้งใจและเป็นการแสดงความขอบคุณที่เดวิดต้องการตอบแทนแอกเนสที่ได้ให้คำแนะนำที่ดีในการดำเนินวิถีชีวิตรักของเขา

... My letter to Agnes was a fervent and grateful one, narration all the good effects that had resulted from my following her advice. She wrote, by return of post, to me. Her letter was hopeful earnest, and cheerful. She was always cheerful from that time ... (Dickens. 1982 : 594)

เรื่อง Great Expectations

ความกตัญญูที่ปรากฏในเรื่อง Great Expectations เป็นความกตัญญูของพิทต่อแมกวิทซ์และโจ ที่คนทั้ง 2 ได้ช่วยเหลือเขามาโดยตลอด (ดูรายละเอียดความช่วยเหลือของโจต่อพิทศึกษาได้จากคุณธรรมหัวข้อความรับผิดชอบของโจต่อพิท) ในส่วนของความช่วยเหลือของพิทต่อแมกวิทซ์ซึ่งเมื่อพิททราบว่า แท้จริงแล้วแมกวิทซ์คือนักโทษที่ขู่ว่าจะให้พิทนำอาหารและตะไบไปให้ที่หนองน้ำข้างโบสถ์ร้างในวัยเด็กคือบุคคลลับที่ให้ความเป็นอยู่ที่มั่งคั่ง เป็นผู้ดีแก่พิทในลอนดอน พิทก็รู้สึกรังเกียจที่มีผู้อุปถัมภ์เป็นนักโทษ แต่เมื่อเห็นแมกวิทซ์ถูกจับกุม สืบเนื่องมาจากเขาหนีจากออสเตรเลียติดหนี้ที่เขาถูกเนรเทศให้ไปอยู่เพื่อกลับมาหาพิทจนได้รับบาดเจ็บสาหัสจากการต่อสู้กับโปรวิส (Provis) เพื่อนักโทษคู่อาฆาตและถูกจับกุมซึ่งการจับกุมครั้งนี้ อาจนำไปสู่การพิพากษาให้ประหารโดยการแขวนคอ สำนึกเกลียดชังที่พิทมีอยู่ก็หายไปเหลือแต่ความรู้สึกกตัญญูต่อแมกวิทซ์ที่เขาเป็นผู้ให้ความมั่งคั่งสุขสบายแก่พิท ด้วยความรู้สึกรักใคร่กตัญญูต่อพิทอย่างเหลือล้นเป็นเวลานานหลายปีอย่างสม่ำเสมอเพียงเพราะพิทเป็นผู้นำอาหารและตะไบเหล็กไปให้เขาแต่ในคราวที่แมกวิทซ์หนีจากเรือคุมขังนักโทษ ยิ่งกว่าความรู้สึกกตัญญูที่พิทมีต่อโจ

... For now my repugnance to him had all melted away, and in the hunted wounded shackled creature who held my hand in his, I only saw a man who had meant to be my benefactor, and who had felt affectionately, gratefully, and generously, towards me with great constancy through a series of years. I only saw in him a much better man than I had been to Joe. ... (Dickens. 1942 : 550)

คุณธรรมความกตัญญูทั้งหมด 12 ครั้ง ที่พบจากการศึกษานวนิยายทั้ง 4 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่อง Hard Times เรื่อง David Copperfield เรื่อง Oliver Twist และเรื่อง Great Expectations ตามลำดับ ซึ่งสามารถจะแยกได้เป็น 3 แบบใหญ่ ๆ กล่าวคือ ความกตัญญูที่แสดงออกโดยการกระทำ โดยคำพูด และโดยความรู้สึกนึกคิด ซึ่งในเรื่อง Hard Times เป็นความกตัญญูในแง่ของการกระทำที่ซัสซีมีต่อบิดา โดยการเก็บข้าวของที่จำเป็นไว้ให้ต่อมิสเตอร์แกรตกรินด์ผู้มีพระคุณให้การอุปการะและให้การศึกษาด้วย การช่วยเหลือคนในครอบครัวของผู้มีพระคุณทุกคนเท่าที่แรงกำลังและสติปัญญาของตนจะช่วยให้ ต่อคณะของผู้มีพระคุณของมิสเตอร์

แกรดกรินด์ ด้วยการให้ข้าวของและเงินตอบแทน และต่อบุพการีของหลุยส์ซ่า โดยการรีบเดินทาง มาดูแลอาการป่วยของมารดา นอกจากนี้ ยังเป็นความกตัญญูในแง่คำพูดของแกรดกรินด์ต่อเด็กที่ เขารับอุปถัมภ์ไว้ ขณะที่ในเรื่อง David Copperfield เป็นความกตัญญูที่เน้นหนักในการตอบแทน โดยการใช้คำพูด กับเพื่อน กับเพื่อนบ้านที่คุ้นเคย และกับแม่นม ส่วนในเรื่อง Oliver Twist เป็นความกตัญญูโดยการตอบแทนด้วยการกระทำของโอลิเวอร์ ด้วยความคิดที่จะสละชีวิต และโดยการรับใช้ด้วยแรงกายแรงใจอย่างเต็มที่ ส่วนในเรื่อง Great Expectations เป็นความกตัญญู ในแง่ความรู้สึกนึกคิดของพิพต่อผู้มีพระคุณที่ให้การดูแลเขาอย่างดียิ่งกว่าบิดาบางคนดูแลบุตรซึ่งหาก จะเปรียบเทียบกันแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า ความกตัญญูโดยการตอบแทนด้วยการกระทำ ย่อมสูงส่งกว่า การตอบแทนด้วยคำพูด ขณะที่การตอบแทนด้วยคำพูดก็ย่อมดีกว่า ความกตัญญูที่เป็นเพียงความรู้สึก นึกคิดที่ไม่ได้ทำอะไรเป็นการตอบแทนเลย

ในส่วนของความกตัญญูในแง่ของการกระทำในเรื่อง Oliver Twist จะมีความสูงส่งมากกว่าความกตัญญูในเรื่อง Hard Times ตรงที่ทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจ ถึงระดับยอมสละชีวิต ในขณะที่เรื่อง Hard Times เป็นเพียงความกตัญญูที่จะช่วยคนในครอบครัวของผู้มีพระคุณ อย่างเต็มความสามารถ โดยมีเรื่อง David Copperfield สูงส่งในระดับรองลงมา เนื่องจากเป็นความกตัญญูในแง่คำพูด และเรื่อง Great Expectations ตามมาเป็นลำดับสุดท้าย เพราะเป็นความกตัญญูในระดับความรู้สึกนึกคิดที่ยัง ไม่ได้ลงลึกไปในระดับ การพูดจา หรือการกระทำใด ๆ

ความกล้าทางคุณธรรม

เรื่อง Oliver Twist

ความกล้าทางคุณธรรม 3 ประการที่ปรากฏในเรื่อง Oliver Twist เป็นความกล้าทางคุณธรรมของตัวละครโอลิเวอร์ ซึ่งกล้าที่จะไปขอข้าวต้มเพิ่มจากผู้ดูแลบ้านสงเคราะห์ เนื่องจากว่าในขณะนั้น เด็ก ๆ ในบ้านสงเคราะห์ต่างได้รับอาหารที่อดอยากไม่พอเพียงมากกว่า 3 เดือนจนเด็กคนหนึ่ง ซึ่งมีรูปร่างสูงและเคยอยู่กับพ่อที่เคยทำร้านอาหาร กล่าวว่า ถ้าเขาไม่ได้ข้าวต้มเพิ่ม 1 ถ้วยต่อวัน เขาคงจะต้องกินเพื่อนที่นอนอยู่ข้าง ๆ ไม่คืนใดก็คืนหนึ่ง จากสภาพการอดอยากที่เกิดขึ้นกับทุกคน กลุ่มเด็ก ๆ จึงตกลงกันว่า จะต้องมีการจับฉลาก เพื่อให้เด็กคนใดคนหนึ่งไปขออาหารเพิ่ม และโอลิเวอร์เป็นผู้จับฉลากได้ให้ทำหน้าที่นั้น แม้ว่าการเดินไปขออาหารเพิ่มเป็นสิ่งที่ชอบด้วยเหตุผล เพราะฉะนั้น พวกเขาอาจต้องอดอยากจนถึงตายไปที่ละคน แต่การที่โอลิเวอร์ได้รับเลือกให้เป็นผู้นำในการขออาหารเพิ่ม หมายความว่า ตัวเขาจะต้องยืนอยู่บนทางสองแพร่ง กล่าวคือ ถ้าเขาไม่ทำเขาต้องเสี่ยงกับการถูกพวกผู้ดูแลลงโทษ (ถ้าหากคำขอไม่เป็นผล) ซึ่งแน่นอนว่าการลงโทษน่าจะมีความหนักหนาและรุนแรงมากกว่าโทษที่เขาจะได้รับจากหมู่เพื่อนของเขา การเดินไปขออาหารเพิ่มของโอลิเวอร์จึงเป็นความกล้า เนื่องจากโอลิเวอร์เลือกที่จะกระทำในสิ่งที่ชอบด้วยเหตุผล ขณะที่ตัวของเขาต้องเสี่ยงกับการที่จะได้รับโทษทัณฑ์ที่สูงกว่า

... The bowls never wanted washing. The boys polished them with their spoons till they shone again ... lots were cast ... and it fell to Oliver Twist. ... Child as he was, he was deperate with hunger, and reckless with misery. He rose from the table ... 'Please, sir, I want some more? ... (Dickens. 1988 : 56)

นอกจากความกล้าที่จะทำในสิ่งที่กลุ่มเพื่อนมอบหมายข้างต้น โอลิเวอร์ยังได้แสดงคุณธรรมความกล้าอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ เขากล้าที่จะไม่ทำชั่ว โดยการไม่ยอมเป็นลูกมือไส้ค์ ไปเปิดประตูบ้านมิสซิสเมย์ลี เพื่อให้ไส้ค์และโทบี้ (Toby) สมนไส้ค์ เข้าไปขโมยของในบ้านนั้น โดยในทันทีที่ไส้ค์ปล่อยตัว โอลิเวอร์ลงทางหน้าต่างบ้านมิสซิสเมย์ลี โอลิเวอร์ตัดสินใจที่จะวิ่งไปในทิศทางตรงกันข้ามกับที่ไส้ค์ต้องการเพื่อปลุกคนในบ้านให้รู้ตัวว่ามีขโมยจะเข้ามาขโมยของในบ้าน ซึ่งแม้ว่าการวิ่งไปปลุกคนในบ้านของโอลิเวอร์จะเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่จะไม่สนับสนุนให้คนชั่วทำความชั่วโดยการลักขโมยก็ตาม แต่ในทางกลับกัน การทำดีของเขาทำให้เขาต้องเอาชีวิตเข้าเสี่ยงเพราะไส้ค์อาจจะฆ่าเขาตายก็ได้

... 'Oh ! for God's sake let me go!' cried Oliver; 'let me run

away and die in the fields. I will never come near London; never, never! Oh! pray have mercy on me, and do not make me steal. For the love of all the bright Angels that rest in Heaven, have mercy upon me!’ ... (Dickens. 1988 : 212)

โอลิเวอร์ไม่ได้เป็นตัวละครตัวเดียวในเรื่องที่มี ความกล้าทางคุณธรรม แน่นซี ก็เป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่กล้ากระทำในสิ่งที่เธอเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม เห็นได้จากการที่เธอไม่ยอมให้ไซค์คุร์กของเธอลอยสุมเข้ามาฉีกเนื้อโอลิเวอร์ ซึ่งกำลังคุกเข่าขอร้องเฟกิน ให้นำหนังสือและเงินไปคืนมิสเตอร์บรานโลว์ ซึ่งเป็นการปกป้องโอลิเวอร์ผู้ตั้งใจจะทำความดีโดยการพยายามขอร้องให้เฟกินนำเงินและหนังสือไปคืนเจ้าของจะเป็นการปกป้องคนดีให้ทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม แต่ในทางกลับกัน แน่นซีก็ต้องเสี่ยงกับการที่ไซค์จะเอาหัวเธอกระแทกกำแพงออกเป็นสองเสี่ยงอย่าง ที่พูดหรือไม่ ด้วยหรือไม่เช่นกัน

...‘Keep back the dog; he’ll lear the boy to pieces’. ‘Serve him right!’ cried Sikes, struggling to disengage himself from the girl’s grasp. ‘Stand off from me, or I’ll split your skull against the wall.’ ‘I don’t care for that, Bill, I don’t care for that ... (Dickens. 1988 : 164)

เรื่อง Hard Times

เหตุการณ์ตอนหนึ่งในเรื่อง Hard Times ที่ซิสซีจูบ ได้แสดงให้เห็นว่า เธอมีความกล้าทางคุณธรรม พิจารณาได้จากตอนที่ ซิสซีไปขอเข้าพบ เจมส์ ฮาร์ทเฮาส์ผู้เป็นชายหนุ่มรูปงามน้องชายนักการเมือง ที่ชวนให้หลุยส์ซ่าหนีตามเขาไป ณ โรงแรมที่พักของฮาร์ทเฮาส์ โดยเธอได้แจ้งวัตถุประสงค์ในการมา 2 ประการให้ฮาร์ทเฮาส์ฟังว่า เธอต้องการให้เขารับทราบว่าตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป เขาจะไม่มีโอกาสได้พบพูดจากับหลุยส์ซ่าอีก และเธอขอให้เขาจากโคกทาวน์ไปในคืนนี้ และอย่าได้หวนกลับมาอีก นับว่า ซิสซี จูบ ได้กระทำการครั้งนี้ลงไปอย่างกล้าหาญ โดยไม่หวั่นเกรงว่า ฮาร์ทเฮาส์จะไม่พอใจและทำร้ายเธอด้วยคำพูดหรือการกระทำใด ๆ สืบเนื่องจากเธอ นำข่าวที่ทำให้เขาผิดหวัง และพูดเหมือนเป็นการไล่เขาออกจากเมือง ทั้งนี้เพื่อช่วยปกป้องหลุยส์ซ่าให้ห่างไกลจากฮาร์ทเฮาส์ ซึ่งอาจเป็นตัวต้นเหตุ ให้สังคมตราหน้าหลุยส์ซ่าได้ว่า ได้กระทำในเรื่องที่ผิดศีลธรรม

อีกเหตุการณ์หนึ่งของความกล้าทางคุณธรรมของฟิวก์คือ เขาได้กระทำในสิ่งที่ดีโดยการขอร้องให้มิสฮาวิสเข้าร่วมลงทุนในธุรกิจของเออร์เบิร์ต เพื่อช่วยไม่ให้ธุรกิจของเออร์เบิร์ตต้องล้มเหลว อย่างไม่เกรงกลัวว่า มิสฮาวิสแถมอาจจะเข้าใจผิดคิดว่าเขาจะนำเงินจำนวนนั้นไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว โดยแอบอ้างเรื่องธุรกิจของเออร์เบิร์ตเป็นการบังหน้า เพราะในขณะนั้นทั้งฟิวก์และเออร์เบิร์ตต่างมีสถานภาพทางการเงินที่เป็นหนี้ทั้งคู่

... You said, speaking for your friend , that you could tell me how to do something useful and good. Something that you would like done, is it not ?' 'Something that I would like done very very much. ... I began explaining to her that secret history of the partnership. ...And how much money is wanting to complete the purchase ? ' I was rather afraid of stating it, for it sounded a large sum. 'Nine hundred pounds.' ... (Dickens. 1942 : 487)

จากการศึกษาความกล้าทางคุณธรรมจากนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง ปรากฏความกล้าทางคุณธรรมรวม 6 ครั้ง จากนวนิยาย 3 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่อง Oliver Twist เรื่อง Great Expectations และเรื่อง Hard Times ตามลำดับ โดยในเรื่อง Oliver Twist เป็นความกล้าทางคุณธรรมในการขออาหารเพิ่มเพื่อตนเองซึ่งมีผลพลอยได้คือ เป็นการสร้างโอกาสในการได้รับอาหารเพิ่มของคนส่วนรวมและเป็นความกล้าทางคุณธรรมที่จะไม่กระทำความชั่วเพื่อเกียรติและความภาคภูมิใจของตนเองที่ได้ดำเนินชีวิตในวิถีทางที่ตรง ขณะที่เรื่อง Great Expectations เป็นความกล้าที่จะไม่พึ่งพาเงินจากผู้อื่นซึ่งได้ชื่อว่าเป็นนักโทษ เพื่อมิให้เกิดความเสื่อมเสียเกียรติและความภาคภูมิใจในการเป็นคนดีของตน และเป็นความกล้าทางคุณธรรมที่ไปขอเงินทุนจากผู้บังคับที่ตนคุ้นเคยเพื่อช่วยเพื่อนที่ตั้งใจทำงาน แต่ขาดเงินทุนของตน ส่วนเรื่อง Hard Times เป็นความกล้าทางคุณธรรมของคนที่ จะเข้าไปช่วยปกป้องคนดีให้อยู่ห่างไกลจากคนที่ จะชักชวนให้เดินไปในวิถีทางที่ผิดศีลธรรม ซึ่งหากจะเปรียบเทียบกันในแง่คุณค่าแล้ว เรื่อง Oliver Twist น่าจะมีคุณค่าสูงสุด เพราะการไม่ยอมทำความชั่วของโอลิเวอร์นั้น ต้องใช้ชีวิตเข้าเสี่ยง ขณะที่เรื่อง Great Expectations ตูมีคุณค่ารองลงมา เพราะต้องใช้ความอดทนและตั้งใจจริงที่จะทำงานหาเงินด้วยตนเองเป็นเวลาที่ยาวนานมากกว่า เรื่อง Hard Times ซึ่งไม่ต้องใช้ความอดทนแต่ ต้องใช้ความตั้งใจจริงที่จะช่วยเหลือผู้ช้ำให้อยู่ห่างไกลจากการกระทำผิดศีลธรรม อย่างไรก็ตาม เรื่อง Hard Times ตูจะมีความเสี่ยงในการกระทำมากกว่า เนื่องจากซิสซี่ ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดนั้นต้องเสี่ยงกับการถูกทำร้ายด้วย

อีกเหตุการณ์หนึ่งของความกล้าทางคุณธรรมของพิภักดิ์คือ เขาได้กระทำในสิ่งที่ดีโดยการขอร้องให้มิสฮาวิสเข้าร่วมลงทุนในธุรกิจของเฮอร์เบิร์ต เพื่อช่วยไม่ให้ธุรกิจของเฮอร์เบิร์ตต้องล้มเหลว อย่างไม่เกรงกลัวว่า มิสฮาวิสแซมอาจจะเข้าใจผิดคิดว่าเขาจะนำเงินจำนวนนั้นไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว โดยแอบอ้างเรื่องธุรกิจของเฮอร์เบิร์ตเป็นการบังหน้า เพราะในขณะนั้นทั้งพิภักดิ์และเฮอร์เบิร์ตต่างมีสถานะภาพทางการเงินที่เป็นหนี้ทั้งคู่

... You said, speaking for your friend , that you could tell me how to do something useful and good. Something that you would like done, is it not ?' 'Something that I would like done very very much. ... I began explaining to her that secret history of the partnership. ...And how much money is wanting to complete the purchase ? ' I was rather afraid of stating it, for it sounded a large sum. 'Nine hundred pounds.' ... (Dickens. 1942 : 487)

จากการศึกษาความกล้าทางคุณธรรมจากนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง ปรากฏความกล้าทางคุณธรรมรวม 6 ครั้ง จากนวนิยาย 3 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่อง Oliver Twist เรื่อง Great Expectations และเรื่อง Hard Times ตามลำดับ โดยในเรื่อง Oliver Twist เป็นความกล้าทางคุณธรรมในการขออาหารเพิ่มเพื่อตนเองซึ่งมีผลพลอยได้คือเป็นการสร้างโอกาสในการได้รับอาหารเพิ่มของคนส่วนรวมและเป็นความกล้าทางคุณธรรมที่จะไม่กระทำความชั่วเพื่อเกียรติและความภาคภูมิใจของตนเองที่ได้ดำเนินชีวิตในวิถีทางที่เที่ยงตรง ขณะที่เรื่อง Great Expectations เป็นความกล้าที่จะไม่พึ่งพาเงินจากผู้อื่นซึ่งได้ชื่อว่าเป็นนักโทษเพื่อมิให้เกิดความเสื่อมเสียเกียรติและความภาคภูมิใจในการเป็นคนดีของตน และเป็นความกล้าทางคุณธรรมที่ไปขอเงินทุนจากผู้มั่งคั่งที่ตนคุ้นเคยเพื่อช่วยเพื่อนที่ตั้งใจทำงาน แต่ขาดเงินทุนของตน ส่วนเรื่อง Hard Times เป็นความกล้าทางคุณธรรมของตนที่จะเข้าไปช่วยปกป้องคนดีให้อยู่ห่างไกลจากคนที่ชั่วช้าจนให้เดินไปในวิถีทางที่ผิดศีลธรรม ซึ่งหากจะเปรียบเทียบกันในแง่คุณค่าแล้ว เรื่อง Oliver Twist น่าจะมีคุณค่าสูงสุด เพราะการไม่ยอมทำความชั่วของโอลิเวอร์นั้น ต้องใช้ชีวิตเข้าเสี่ยง ขณะที่เรื่อง Great Expectations ตูมคุณค่ารองลงมา เพราะต้องใช้ความอดทนและตั้งใจจริงที่จะทำงานหาเงินด้วยตนเองเป็นเวลายาวนานมากกว่าเรื่อง Hard Times ซึ่งไม่ต้องใช้ความอดทนแต่ ต้องใช้ความตั้งใจจริงที่จะช่วยเหลือผู้ชั่วให้อยู่ห่างไกลจากการกระทำผิดศีลธรรม อย่างไรก็ตาม เรื่อง Hard Times ตูมมีความเสี่ยงในการกระทำมากกว่า เนื่องจากชิสซี่ ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดนั้นต้องเสี่ยงกับการถูกทำร้ายด้วย

วาทะและการกระทำจากอาร์ทเฮาส์ ในขณะที่เรื่อง Great Expectations ไม่มีความ
เสี่ยงเช่นนี้

ความถ่อมตน

เรื่อง Oliver Twist

โดยทั่วไปตัวละครโอลิเวอร์จะมีท่าทีที่สุภาพถ่อมตน สืบเนื่องจากผู้แต่งสร้างให้โอลิเวอร์เป็นตัวละครที่ก้าวมาจากจุดศูนย์ คือเป็นเด็กกำพร้ายากจน มีคุณสมบัติพิเศษ คือมีจิตใจที่สูงส่งดีงาม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้โอลิเวอร์มีบุคลิกภาพที่สุภาพอ่อนน้อมกับคนทั่วไปที่เขาเกี่ยวข้องกับ โดยความถ่อมตนเหตุการณ์เดียวที่ปรากฏในเรื่อง Oliver Twist เป็นความถ่อมตนของ โอลิเวอร์ ในตอนที่เขาได้รับทรัพย์สินสมบัติจากพินัยกรรมของบิดา ไม่เป็นเด็กอนาถาไร้ที่พึ่งและมีฐานะมั่งคั่งแล้ว เขาได้กลับไปเยี่ยมเพื่อนเก่าในละแวกบ้านสงเคราะห์ ชื่อดิ๊ก (Dick) ซึ่งกำลังป่วยหนัก โดยเขาอยากจะช่วยพาดิ๊กไปจากที่นั่น ให้เสื้อผ้า ให้โอกาสได้เรียน และไปอยู่ในชนบทที่สงบเพื่อให้ดิ๊กหายป่วยโดยเร็ว อย่างไรก็ตาม โอลิเวอร์ยังคงใช้คำพูดที่สุภาพกล่าวเป็นทำนองขอความเห็นจากโรส โดยไม่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าเขามีอำนาจที่จะกระทำได้ดังกล่าวย้ำต้นได้เองโดยไม่ต้องปรึกษา อีกทั้งการกล่าวทำนองขอความเห็นเท่ากับเป็นการให้เกียรติผู้ฟังว่าเธอมีคุณค่าควรแก่การเป็นที่ปรึกษาที่จะให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่เขาได้ ดังปรากฏในบทสนทนาระหว่างโอลิเวอร์กับโรสว่า "... and we'll - we'll take him away from here, and have him clothed and taught, and send him to some quiet country place where he may grow strong and well, shall we? ..."

(Dickens. 1988 : 455)

เรื่อง Hard Times

ส่วนความถ่อมตนในเรื่อง Hard Times เป็นความถ่อมตนของซิสซี่ จุป ใน 2 เหตุการณ์ต่อไปนี้คือ

เหตุการณ์แรก ในคราวที่หลุยส์ซ่าไม่หันตามฮาร์ทแฮาส์ไปและกลับมาขอคำปรึกษาจากพ่อซิสซี่ได้เดินเข้าไปหาหลุยส์ซ่าที่เตียง ขณะที่เธอจะนอนพักผ่อน และได้พูดแสดงเจตนาอยากจะช่วย เหลือหลุยส์ซ่าว่า ถ้าเธอสามารถช่วยได้และได้กล่าวถ่อมตนว่า เธอเป็นคนรู้น้อย ทั้งที่เธอมีความรู้ความเข้าใจโลกภายนอกได้ดีกว่าหลุยส์ซ่า เช่นในตอนที่เราเดินทางไปขอรับรองให้ฮาร์ทแฮาส์เดินทางออกจากคุกทาว์น แต่อย่างไรก็ตาม เธอก็พร้อมที่จะให้การปลอบประโลมหลุยส์ซ่าอย่างผู้มีจิตใจดีที่อยากจะช่วยผู้อื่นซึ่งกำลังอยู่ในความทุกข์

... 'I hope I have not disturbed you. I have come to ask if you would let me stay with you' ... shortly before you left home. Not that I wondered at it. You know so much, and I know so little ... Louisa understood the loving heart smote her. 'May I try?' said Sissy imboldened to raise her hand to the neck that was insensibly drooping toward her ...

(Dickens. 1969 : 247-248)

และอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือ ในตอนที่ซิสซี่ไปขอร้องให้ฮาร์ทเฮอร์สให้เลิกติดต่อกับหลุยส์ซ่า และออกจากเมืองโด๊กทาวน์ไป และก่อนไปฮาร์ทเฮอร์สได้ถามซิสซี่ว่าเธอเป็นใคร ซึ่งเขาก็ได้รับคำตอบอย่างตรงไปตรงมาว่า เธอเป็นเพียงคนจนๆ คนหนึ่งซึ่งมีสเตอร์เกรดกรินด์นำมาชุบเลี้ยงไว้ ตั้งแต่พ่อเธอจากไป การตอบคำถามฮาร์ทเฮอร์สตามความเป็นจริงสะท้อนให้เห็นว่าเธอไม่คิดจะบิดบังสถานภาพที่แท้จริงของเธอ ทั้งๆ ที่เธอจะไม่กล่าวอย่างละเอียดว่าเธอเป็นคนยากจนก็ย่อมจะกระทำได้ แต่การกล่าวอย่างละเอียดถึงสถานะภาพที่ต่ำต้อยของเธอแสดงให้เห็นว่าซิสซี่ไม่คิดจะนำเรื่องที่ฮาร์ทเฮอร์สกระทำผิดโดยการพยายามชักชวนหลุยส์ซ่าซึ่งเป็นหญิงที่มีสามีแล้วให้หนีตามเขาไปมาเป็นข้อได้เปรียบที่จะวางตนเหนือฮาร์ทเฮอร์สให้ฮาร์ทเฮอร์สรู้สึกต่ำต้อยไปกว่าสภาพความเป็นจริงทั้งหมดที่เป็นอยู่ จึงนับได้ว่าซิสซี่ได้วางตนอย่างเหมาะสมโดยไม่วางตนเหนือผู้อื่น ในสถานการณ์ที่เธออาจจะกระทำเช่นนั้นได้

... Will you allow me the privilege of remembering my enemy's name?' 'Sissy Jupe.' 'I am only a poor girl,' returned Sissy. 'I was seperated form my father he was only a stroller and taken pity on me by Mr. Gradgrind. I have lived in the house ever since.' She was gone ... (Dickens. 1969 : 256)

เรื่อง David Copperfield

ในเรื่อง David Copperfield ปรากฏความถ่อมตนของเดวิดใน 3 เหตุการณ์นี้ กล่าวคือ

เหตุการณ์แรก เมื่อเดวิดทราบว่า มีสเตอร์มิดคอร์เบอร์ (ผู้เป็นทั้งเพื่อนร่วมงาน และเจ้าของบ้านเช่าของเขา) และครอบครัวไม่มีจะกิน เดวิดจึงเหลือเงิน 2-3 ชิลลิง (จากรายได้

6-7 ชิลลิงต่อสัปดาห์) และตั้งใจจะเก็บไว้ใช้ในวันพุธ ก็รีบนำเงินที่มีอยู่ไปให้มิกคอร์ดเบอร์ และขอร้องให้มิกคอร์ดเบอร์ยืมเงินจำนวนนั้นไปใช้ก่อนทั้งๆ ที่เดวิดเองจะต้องลำบากที่ขาดเงินจำนวนนั้นไว้ใช้ในวันพุธการขอร้องของเดวิดให้มิสเตอร์มิกคอร์ดเบอร์รับเงินไว้ใช้ในสภาพการณ์ที่เขาไม่จำเป็นต้องกระทำเช่นนั้นถือได้ว่าเป็นการไม่วางตัวเหนือมิสเตอร์มิกคอร์ดเบอร์ผู้มีสถานภาพทางการเงินที่ย่ำแย่กว่าเขาในขณะนั้น

... I had two or three shillings of my week's money in my pocket -from which I presume that it must have been on a Wednesday night. ... and I hastily produced them, and with heartfelt emotion begged Mrs.Micawber to accept of them as a loan ... (Dickens. 1982 : 164)

เหตุการณ์ที่ 2 คือ ในตอนที่สตีเฟนฟอร์ด แนะนำให้เดวิดรู้จักกับเพื่อนหญิงคนหนึ่งของเขา ชื่อ มิสโมวเชอร์ (Mowcher) คนแคระซึ่งพูดจาและมีท่าที่ไม่เรียบร้อย ซึ่งแทนที่เดวิดจะแสดงกริยาไม่เรียบร้อย ตอบเขากลับพูดจากับเธออย่างสุภาพ ทั้งไม่ได้กล่าวเยาะเย้ยตลกโมวเชอร์ที่เธอเป็นคนแคระ จินันต์ได้ว่าเดวิดได้แสดงท่าทีที่ถ่อมตนกับโมวเชอร์ คือ วางตัวได้อย่างเหมาะสมและไม่วางตัวเหนือโมวเชอร์

... 'Face like a peach!' ... Happy to make your acquaintance, Mr. Copperfield, I'm sure. I said that I congratulated myself on having the honour to make hers, and that the happiness was mutual. 'Oh, my goodness, how polite we are !' exclaimed Miss Mowcher ... (Dickens. 1982 : 326-7)

และเหตุการณ์ที่ 3 เมื่อเดวิดประสบความสำเร็จในฐานะนักเขียนมีชื่อแล้ว และได้ไปเยี่ยมสตีเฟนฟอร์ดเพื่อนสนิทที่บ้าน มิสตาร์ทิล หญิงสาวที่อยู่บ้านเดียวกับสตีเฟนฟอร์ด หลงรักสตีเฟนฟอร์ดและมารดาของสตีเฟนฟอร์ดหวังจะให้แต่งงานกับลูกชายเธอ ได้ทักทายเดวิดว่า เดวิดกำลังเริ่มจะเป็นนักเขียนชื่อดัง ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว . การประสบความสำเร็จในฐานะนักเขียนชื่อดังต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ พรสวรรค์และความมานะพยายามเป็นองค์ประกอบสำคัญ แต่เดวิดกลับตอบดาร์ทิลอย่างถ่อมตนว่า เป็นเพราะเขาโชคดีมากกว่า " ... you are beginning to be famous.' ... 'I have been very fortunate,' I said

เรื่อง Great Expectations

ความถ่อมตนในเรื่อง Great Expectations เป็นความถ่อมตนของ พิน และโจ ใน 3 เหตุการณ์นี้ คือ

เหตุการณ์แรก เป็นความถ่อมตนของพินที่ไม่วางตัวเหนือเออร์เบิร์ตหลังจากที่เขาต่อชชนะเออร์เบิร์ตในคราวที่เออร์เบิร์ตทำให้พินต่อยกับเขา โดยทั้งผมพินและพุงตัวเอาศีรษะชนท้องของพิน พินชนะเออร์เบิร์ต ด้วยความรู้สึกที่ไม่ได้วางตนเหนือเออร์เบิร์ตว่าเขาเป็นผู้ชนะเห็นได้จากการที่พินถามเออร์เบิร์ตว่าจะให้เขาช่วยอะไรไหม

... 'Come and fight,' ... 'Stop a minute, though. ' ... 'I ought to give you a reason for fighting too. There it is !' ... pulled my hair ... dipped his head, and butted it in to my stomach. ... the more I hit him, the harder I hit him; but he came up again and again, until at last he got a bad fall with the back of his head against the wall. ... 'That means you have won.' ... and I said, 'Can I help you ? ' ... (Dickens. 1942 : 110-113)

เหตุการณ์ที่สอง เป็นการถ่อมตนยอมรับสมอ้างว่าโง่ของโจ เมื่อพินทราบว่าตนได้รับการอุปถัมภ์ให้ไปพบกับความมั่งคั่งในลอนดอน โจเข้าไปหาและพูดคุยกับพิน พินพูดว่าน่าเสียดายที่โจจะไม่ได้เรียนหนังสือกับเขานักซึ่งโจก็ตอบอย่างถ่อมตนว่า เขาเป็นคนโง่มากรู้แต่ว่างานอาชีพของเขาเท่านั้นซึ่งในความเป็นจริงโจเป็นผู้มีทักษะและเขาวัดปัญหาแทนที่โจจะกล่าวว่า เขาไม่ชอบเรียนรู้ในเรื่องนี้ หรือ ไม่รู้ไม่เข้าใจในขณะนั้นๆ เขากลับพูดเป็นการยอมรับให้พินได้รู้สึกว่ พินมีความสามารถในด้านนี้สูงกว่าโจมาก ทั้งนี้เพื่อให้พินสบายใจและพอใจ แสดงให้เห็นว่าโจเป็นผู้ที่ฉลาดที่รู้จักดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย และเป็นสุขใจคนหนึ่งทีเดียว แม้ว่าเขาจะไม่ได้มีความฉลาดซึ่งเป็นที่ยอมรับทั่วไปอย่างผู้เรียนรู้หนังสือก็ตาม

... 'It's a pity now, Joe, ' said I, 'that you didn't not get on a little more, when we had our lessons here ; isn't it ?' 'Well, I don't know, 'returned Joe. 'I'm so awful dull. I'm only master of my own trade ... (Dickens. 1942 : 181)

และเหตุการณ์ที่สาม เป็นความถ่อมตนของโจที่ยอมรับสมอ้างว่า เขาเป็นเพียงคนใช้ของพิพ ในตอนที่โจไปเยี่ยมพิพที่ลอนดอน ด้วยหวังว่าเขาจะช่วยอะไรพิพได้บ้าง และได้พบกับการวางตัวเป็นผู้ที่ไม่เป็นกันเองของพิพและเมื่อเฮอร์เบิร์ต เพื่อนร่วมห้องของพิพเดินเข้ามา โจจึงแนะนำตัวเองกับเฮอร์เบิร์ตว่า เขาเป็นคนใช้คนหนึ่งของพิพ เพื่อพิพจะได้ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับลัทธิโกสติกกับช่างตีเหล็กบ้านนอกอย่างโจ และจะได้เป็นผู้ดีในสายตาของเฮอร์เบิร์ตอย่างเต็มภาคภูมิ สมใจพิพ ซึ่งหากจะพิจารณาถึงแก่นแท้แล้ว โจมีสถานภาพทางการงานที่มั่นคงกว่า คือมีอาชีพการงานที่เป็นหลักแหล่งมีรายได้แน่นอน ในขณะที่พิพมีแต่เปลี่ยนนอก (คือเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่ดูสวยงาม) ซึ่งได้รับการอุปถัมภ์จากผู้ที่ไม่ประสงค์จะออกนามที่ไม่เป็นที่แน่นอนว่าจะหยุดให้การสนับสนุนพิพในวันใด และโจยังมีสถานภาพทางการเงินที่ดีกว่าพิพเห็นได้จากโจสามารถที่จะหาเงินมาใช้หนี้ให้พิพในทันทีที่ทราบว่ามีหนี้สิน ไม่เพียงเท่านั้น โจยังมีสติในการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและเป็นสุข ดังนั้นการยอมรับสมอ้างกับเฮอร์เบิร์ตว่าเขาเป็นเพียงคนรับใช้ จึงเป็นการถ่อมตนลดตัวเองจากสถานภาพความเป็นจริงที่ดีกว่าในหลายๆ ด้านของโจ ไม่นับรวมถึงอุปการะคุณที่เขาเป็นผู้เลี้ยงดูพิพด้วยการเอาใจใส่ก่อนหน้านี้

... Herbert had entered the room. So I presented Joe to Herbert, who held out his hand ; but Joe backed from it, and held on by the bird's nest (Joe's hat). 'Your servant, Sir,' said Joe ... (Dickens. 1942 : 270)

จากการศึกษาผลนิยายทั้ง 4 เรื่อง พอจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปรากฏความถ่อมตนทั้งสิ้น 9 ครั้ง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่อง David Copperfield และเรื่อง Great Expectations ในจำนวนครั้งที่เท่ากัน ตามด้วยเรื่อง Hard Times และเรื่อง Oliver Twist ตามลำดับ ซึ่งในเรื่อง David Copperfield เป็นความถ่อมตนเพื่อให้ครอบครัวที่เดือดร้อนมากกว่าตน ได้รับความช่วยเหลือจากตน เพื่อแสดงความเป็นมิตรกับคนต่ำต้อย เพื่อไม่กล่าวคำพูดที่เป็นการยกตนข่มท่าน ว่าตนเองมีความสำเร็จในหน้าที่การงานที่เหนือกว่า ขณะที่เรื่อง Great Expectations เป็นความถ่อมตนเพื่อไม่ยกตนข่มท่านว่าตนเหนือกว่าผู้อื่นในการต่อสู้ เพื่อให้เด็กที่ตนอุปถัมภ์ได้วางตนเป็นผู้ดีอย่างเต็มภาคภูมิ โดยการยอมรับว่าตนเป็นเพียงคนรับใช้ของเด็กที่ตนอุปถัมภ์ หรือยอมรับว่าตนโง่ รู้เฉพาะงานที่ตนทำ เพื่อให้เขาได้ภาคภูมิใจว่าตัวเองเป็นคนฉลาด ส่วนในเรื่อง Hard Times เป็นการถ่อมตนว่าตนเองรู้น้อยและเป็นเพียงคนจน ๆ คนหนึ่งของซีสซี และในเรื่อง Oliver Twist เป็นการถ่อมตน หาหรือญาติผู้ใหญ่ในสิ่งที่ตนตั้งใจกระทำอย่างอ่อนน้อม ทั้ง ๆ ที่จะไม่ทำเช่นนั้นก็ได้ ซึ่งหากจะเปรียบเทียบกันแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็น

ว่า ความถ่อมตนของโจ ในเรื่อง Great Expectations น่าจะได้รับการพิจารณาว่ามีคุณค่าสูงสุด เพราะการอุทิศให้ของโจต่อพิพ ซึ่งเป็นเพียงเด็กกำพร้าคนหนึ่งที่เขารับมาอุปถัมภ์อย่างดียิ่งกว่าบิดาแท้ ๆ บางคนดูและบุตร โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ซึ่งไม่เพียงโจจะไม่ได้รับความกตัญญูเป็นการตอบแทน แต่เขากลับได้รับความอกตัญญูอย่างมากเป็นการตอบแทน โดยการยอมรับให้เด็กที่เขาเลี้ยงดูมาอย่างดีคนนั้น เหยียดหยามเขาว่าเป็นคนรับใช้ แม้ว่าจะเป็นความยินยอมของโจก็ตาม ขณะที่ตัวละครเดวิดในเรื่อง David Copperfield มีการอุทิศให้เพียงสละเงินให้ครอบครัวมิกคอร์เบอร์ โดยตนเองต้องอดหรือต้องเจียดเงินในวันอื่น ๆ มาเฉลี่ยกัน ซึ่งเป็นความลำบากมากที่สุดเพียงแค่อุดอาหารมือเดียว บวกคำขอร้องที่บริสุทธิ์ใจ ในขณะที่โจต้องใช้ความอดทนที่มากกว่า ในช่วงเวลาที่ยาวนานกว่า และต้องอ่อนข้อถ่อมตนให้เด็กที่ตนอุปถัมภ์สูงกว่าอย่างใดก็ตามหากจะเปรียบเทียบระหว่างเรื่อง David Copperfield กับเรื่อง Oliver twist คำขอร้องที่บริสุทธิ์ใจของมิกคอร์เบอร์ให้เดวิดรับเงินไว้ ดูจะสูงส่งมากกว่า การขอคำปรึกษาหารือจากผู้ใหญ่ ทั้ง ๆ ที่จะกระทำโดยไม่ปรึกษาก็ได้ของโอลิเวอร์ เนื่องจากการแสดงความอ่อนน้อมของเด็กต่อผู้ใหญ่ เป็นธรรมชาติความนิยมปรกติของพฤติกรรมของมนุษย์อยู่แล้ว ซึ่งโอลิเวอร์ก็คุ้นเคยและอยู่ในฐานะที่ต้อยกว่าอยู่แล้ว ที่จะกระทำเช่นนั้นก่อนหน้านี้ ขณะที่ความถ่อมตนของโจซึ่งว่าตนเป็นคนโง่ และเป็นเพียงคนจน ๆ คนหนึ่ง ในเรื่อง Hard Times ดูจะมีคุณค่าน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะเป็นการพูดความจริงทั้งหมด เพียงแต่อาจจะพิจารณาได้ว่า หากเธอไม่พูดความจริง และกระทำข่มขู่หรือยกตนข่มท่านในสภาวะที่ฝ่ายตรงข้ามของเธอ กำลังตกเป็นเบี้ยล่าง ก็ย่อมจะกระทำได้อีกเท่านี้

บทสรุป

จากการศึกษาคุณธรรมทั้งหมด 11 คุณธรรม กล่าวคือ สติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความอดุสาหะ ความไม่เห็นแก่ตัว การไฝ่สัจธรรม ความมีเหตุผล ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต ความกตัญญูทักเวท ความกล้าทางคุณธรรม และความถ่อมตนของตัวละครเอก โอลิเวอร์ ทวิสต์และแนนซี จากเรื่อง Oliver Twist , หลุยส์ซ่า แกรดกรินด์ และ โทมัส แกรดกรินด์ จากเรื่อง Hard Times , เดวิด คอปเปอร์ฟิลด์ จากเรื่อง David Copperfield และ พิน และ โจ เกรเกอร์ จากเรื่อง Great Expectations พบว่าคุณธรรมปรากฏมากที่สุดในเรื่อง David Copperfield เรื่อง Oliver Twist เรื่อง Great Expectations และเรื่อง Hard Times ตามลำดับ โดยในเรื่อง David Copperfield คุณธรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบและสติสัมปชัญญะ อย่างไรก็ตาม ไม่พบคุณธรรม ความยุติธรรม และความกล้าทางคุณธรรมในเรื่องนี้ ขณะที่ในเรื่อง Oliver Twist คุณธรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือ ความไม่เห็นแก่ตัวและความอดุสาหะโดยปรากฏทุกหัวข้อคุณธรรมที่ศึกษาในเรื่องนี้ ส่วนคุณธรรมที่ปรากฏมากในเรื่อง Great Expectations คือ ความรับผิดชอบ และความไม่เห็นแก่ตัว โดยปรากฏทุกคุณธรรมที่ศึกษาในเรื่องนี้ สุดท้ายเรื่อง Hard Times คุณธรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือ สติสัมปชัญญะ ความมีเหตุผลและความกตัญญู คุณธรรมที่ไม่ปรากฏในเรื่องคือ คุณธรรมการไฝ่สัจธรรม และความยุติธรรม

โดยในเรื่อง David Copperfield คุณธรรมความมีเหตุผลที่ปรากฏในเรื่องส่วนมากเป็นความมีเหตุผลในการใช้ปัญญาไตร่ตรองในเรื่องต่างๆ ไปกับคนใกล้ชิดหรือญาติ ในสถานการณ์ใหม่ ในการปฏิบัติตนในการวิเคราะห์นิสัยใจคอผู้อื่นในการดำเนินชีวิตครอบครัว เน้นหนักในการใช้วิจารณ์ญาณในการดำเนินชีวิตของตนไปในวิถีทางที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์สุขแห่งตนอันจะเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความมีเหตุผลกับบุคคลรอบข้าง และบุคคลทั่วไป ส่วนความรับผิดชอบที่ปรากฏในเรื่องเป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อคนใกล้ชิด และต่องานอย่างเหมาะสมที่คนปกติธรรมดาทั่วๆ ไปในปัจจุบันพึงกระทำหรือพึงเป็นมากกว่าทุกเรื่องและคุณธรรมความมีสติสัมปชัญญะที่ปรากฏมากในเรื่องนี้ เป็นสติสัมปชัญญะเพื่อตนเองในการครองตัว ในวัยรุ่น ในวัยทำงาน ในการมีความรักและในการมีครอบครัว อย่างเหมาะสมและเป็นสติสัมปชัญญะเพื่อคนใกล้ชิดโดยการทำตัวไม่ให้คนใกล้ชิดได้รับความเดือดร้อนในระดับปกติที่คนทั่ว ๆ ไปพึงแสดงออก

ขณะที่เรื่อง Oliver Twist คุณธรรมความไม่เห็นแก่ตัว ส่วนมากที่ปรากฏในเรื่อง ความไม่เห็นแก่ตัวที่ตนได้กระทำผิดพลาดไปถึงกับยอมเอาชีวิตเข้าแลก เพื่อแก้ไขความผิดพลาดของตน และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ส่วนความอดสาหัสที่ปรากฏในเรื่องนี้เป็นความอดสาหัสในการเรียน ในการแก้ไขข้อผิดพลาดของคนที่ทำให้ผู้บริสุทธิ์ให้ต้องตกไปอยู่ท่ามกลางหมู่คนชั่ว และในการทำงานอย่างหนัก

ส่วนเรื่อง Great Expectations ความรับผิดชอบที่ปรากฏมากเป็นความรับผิดชอบต่อเด็กในอุปถัมภ์ ด้วยกำลังใจ และกำลังทรัพย์ ราวกับบิดารับผิดชอบต่อบุตร ทั้งๆ ที่ไม่ใช่สายเลือดอย่างบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ และความรับผิดชอบต่อภรรยา ส่วนคุณธรรมความไม่เห็นแก่ตัวในเรื่องนี้ เป็นความไม่เห็นแก่ตัวที่ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นในสถานการณ์ที่สามารถทำเช่นนั้นได้ และความไม่เห็นแก่ตัวที่เมตตากรุณาช่วยเหลือผู้ที่กำลังเผชิญกับความอดอยากหิวโหย

และเรื่อง Hard Times เป็นคุณธรรมความมีสติสัมปชัญญะที่จะเก็บความสงสัยใคร่รู้ไว้ในใจ สติสัมปชัญญะที่ตกเตือนน้องให้คิดอย่างมีเหตุผล สติสัมปชัญญะที่จะชี้แจงการเลือกคู่ครองด้วยเหตุผลแห่งตน สติสัมปชัญญะที่จะดำเนินชีวิตครอบครัวอย่างราบรื่นและสติสัมปชัญญะที่จะไม่ประพฤติดิตประเวณีกับชายอื่นที่ไม่ใช่สามี ส่วนคุณธรรมความมีเหตุผลเป็นความมีเหตุผลที่คิดจะกระทำความดีๆ ต่อผู้อื่น เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข เพื่อเตือนคนที่รักใกล้ชิด เพื่ออธิบายความดีว่ามีประโยชน์เช่นเดียวกับความรู้ เพื่อให้เหตุผลในการเลือกคู่ครอง และเพื่อคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลที่รักใกล้ชิด และคุณธรรมความกตัญญูที่ปรากฏเป็นความกตัญญูต่อบุพการีและต่อคนใกล้ชิด โดยการเก็บข้าวของที่บ้านจำเป็นต้องให้อยู่เสมอเพื่อรักษาตัวในยามเจ็บป่วยไว้ให้ โดยการทำประโยชน์ให้กับสมาชิกทุกคนในครอบครัวของผู้มีพระคุณ โดยการใช้คำพูดแสดงให้รู้ว่าซาบซึ้งใจที่ได้รับความช่วยเหลือ โดยการให้เงินและสิ่งของเป็นการตอบแทนกลุ่มคนที่ช่วยเหลือบุตรชายตน และโดยการเอาใจใส่อาการเจ็บป่วยของบุพการีของตน

ซึ่งในความเห็นของผู้วิจัย คุณธรรมความมีเหตุผล ความรับผิดชอบและสติสัมปชัญญะในเรื่อง David Copperfield คล้ายกับจะเป็นการสอนให้ผู้อ่าน หรือแฝงปรัชญาสำคัญให้ผู้อ่านสามารถปะติดปะต่อได้ว่า ในสังคมที่เทคโนโลยีเริ่มขยายอิทธิพลอย่างกว้างขวาง คนพึงตระหนักถึงความสำคัญที่ว่าสภาพแวดล้อมในสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ฉะนั้นสิ่งสำคัญที่คนควรจะใช้เป็นอาวุธในการปกป้องความเลวร้ายจากสภาพการณ์ใหม่ๆ ได้ดีที่สุดก็คือ ความมีเหตุผล นอกจากนี้ สืบเนื่องจากสังคมได้มีความเปลี่ยนแปลงไปในวิถีทางที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น คนในสังคม

จึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ต่อผู้อื่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อตนเอง โดยคนจะต้องดำเนินพฤติกรรมทั้งในส่วนของความคิดและการกระทำอย่างผู้มีสติสัมปชัญญะ รู้จักที่จะควบคุมตัวเองให้มีความพร้อมมีความตื่นตัวจับไว้ใน การรับรู้ทางประสาทสัมผัสในการตัดสินใจ และในการกระทำพฤติกรรมอย่างเหมาะสม ล้ารวมรอบคอบ และระมัดระวัง ว่าแก่นแท้ของการดำรงชีวิตของคนไม่ใช่เพียงเพื่อประโยชน์สุขแห่งตนเท่านั้น แต่เพื่อให้ชีวิตทุกชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุขด้วยเช่นกัน

เช่นเดียวกันกับเรื่อง Oliver Twist คุณธรรมที่ปรากฏมากคือ ความไม่เห็นแก่ตัว และความอดสาหัสซึ่งแฝงปรัชญาที่ทำให้ผู้อ่านสามารถคิดไปได้ว่า ในสภาพการณ์สังคมที่ผู้คนได้รับความอดอยากยากลำบาก คนในสังคมก็พึงจะต้องมีความอดสาหัสพยายามในอันที่จะทำงานในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ตนครองอยู่ให้สัมฤทธิ์ผลสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขแห่งตน อย่างไรก็ตามความอดสาหัสพยายามของคนก็ควรจะต้องดำเนินอยู่บนหลักการของความไม่เห็นแก่ตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่คนที่พบกับความยากลำบากด้วยการมีเมตตากรุณาช่วยเหลือเท่าที่จะช่วยได้ ทั้งนี้เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

และในเรื่อง Great Expectations การปรากฏคุณธรรมความรับผิดชอบ และ ความไม่เห็นแก่ตัวบ่อยครั้ง คล้ายแฝงแนวความคิดทางปรัชญาให้ผู้อ่านสามารถที่จะคิดได้ว่าเด็กวัยรุ่นมักจะดำเนินชีวิตไปในวิถีทางที่ค่อนข้างจะเพ้อฝัน การสอนให้เด็กวัยรุ่นรู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง และไม่เห็นแก่ตัว กล่าวคือรู้จักคิดถึงความรู้สึกของผู้อื่น ไม่คิดเพียงแต่จะกระทำการสิ่งต่างๆ ไป เพื่อสนองความต้องการหรือความพอใจของตนเป็นสำคัญ เพียงเท่านั้นบุคลากรที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่หรือผู้นำรุ่นต่อไปของสังคมก็จะช่วยสร้างความจริง และความสงบสุขให้กับสังคมในอนาคต

ท้ายที่สุดในเรื่อง Hard Times การปรากฏคุณธรรม สติสัมปชัญญะ ความมีเหตุผล และความกตัญญูมากกว่าหัวข้ออื่นๆ แฝงแนวคิดให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า ในสังคมหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่มีแต่การแก่งแย่งแข่งขัน หากคนในสังคมรู้จักที่จะใช้สติสัมปชัญญะ ไตร่ตรองที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างมีเหตุผลแล้ว ก็จะสามารถเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างเป็นนายนมากกว่าทาส และคุณธรรมอีกประการหนึ่งที่คนในสังคมจำเป็นจะต้องมีความคู่ไปกับความมีสติสัมปชัญญะก็คือ ความมีเหตุผล เนื่องจากสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอๆ การยึดถือหลักการความเชื่อใดความเชื่อหนึ่งหรือค่านิยมใดค่านิยมหนึ่ง อาจทำให้เกิดความล้าหลังหรือผิดพลาดได้นอกจากคุณธรรมทั้งสองประการข้างต้น คุณธรรมอีกประการหนึ่งที่สังคมซึ่งเต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขันพึงมีความคู่ไปกับการมีสติสัมปชัญญะและความมีเหตุผลก็คือ ความกตัญญูต่อผู้มีบุญคุณที่เคยช่วย

เหลือตน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยลดค่านิยมการแก่งแย่งแข่งขันในสังคม ทำให้สังคมก้าวไปในวิถีทางที่มีความสงบสุขมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาภาพสมมติของนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง (จากนวนิยายที่ ชาร์ล ดิกเก้นส์ แต่งเองทั้งหมด 15 เรื่อง) ของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ ซึ่งมีที่มาจากสภาพความเป็นจริงของสังคมสมัยวิคตอเรียนหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม (ในปลายศตวรรษที่ 18) ที่ประเทศอังกฤษในสมัยของพระนางเจ้าวิคตอเรียได้รับสมญานามว่า "แผ่นดินที่พระอาทิตย์ไม่เคยตกดิน" ในทางกลับกันท่ามกลางความเสื่อมอันเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น ปัญหาต่างๆ ที่ตามมา ไม่ว่าจะเป็นที่พักของคนงานที่แออัด สกปรก การใช้แรงงานเด็กและสตรีอย่างโหดร้ายไร้คุณธรรม ค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ อัตราการว่างงาน ปัญหาอาชญากรรมและการศึกษาล้วนสะท้อนให้เห็นความต้องการของคุณธรรมสำคัญๆ คือ ความรับผิดชอบ ความไม่เห็นแก่ตัว ความมีเหตุผล และความมีสติสัมปชัญญะ ทั้งนี้เพื่อให้คนในสังคมซึ่งกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคุณธรรม 11 หัวข้อ ในนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง ของชาร์ล ดิกเก้นส์ ผู้วิจัย เห็นว่าควรจะมีการศึกษาคุณธรรมในขอบเขตต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. คุณธรรมในงานประเภทอื่น ที่ไม่ใช่ประเภทนวนิยายของชาร์ล ดิกเก้นส์
2. การศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรมของตัวละครเอกและตัวละครรองในนวนิยายของชาร์ล ดิกเก้นส์
3. การศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรมของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ กับนักเขียนคนอื่นๆ ในยุควิคตอเรียน
4. การศึกษางานเขียนร่วมสมัยของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมทางด้านคุณธรรม
5. การศึกษางานเขียนของนักเขียนสมัยปัจจุบันที่สะท้อนให้เห็นอิทธิพลด้านจริยธรรมของชาร์ล ดิกเก้นส์
6. การศึกษาอารมณ์ขันในนวนิยายของ ชาร์ล ดิกเก้นส์ ที่สะท้อนให้เห็นความมีคุณธรรมของ ชาร์ล ดิกเก้นส์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กร่าง ไพรวรรณ. "จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน," ใน การประชุมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 23-24 มกราคม 2533. หน้า 142. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2533.
- กอบกุล อิงคุทานนท์. วิจารณ์วรรณกรรมไทยยุค 2. กรุงเทพฯ : แสงหา, 2533.
- จันทร์ฉาย ภัคธิดม. ประวัติศาสตร์ยุโรป (ประมาณ ค.ศ.1450 ถึงปัจจุบัน). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.
- เจตนา นาควัชระ. ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2521.
- ชิตลุนี ลินธุสิงห์. วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- จันทนา ไชยชิต. รายงานการวิจัยเรื่องคุณธรรมหลักของพระเอกในนวนิยายของ เออเนสต์ เฮมิงเวย์. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- ต๋อย ชุ่มสาย, ม.ล. วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
- เทพเวที, พระ. การศึกษาที่สาละวนพื้นฐานภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2532.
- นฤมล กาญจนทัตและอุบลวรรณ โชติวิสิทธิ์ ผู้แปล. ว่าด้วยหลักวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2532.
- นันทา โชติกะพุกคณะ. ประวัติศาสตร์ยุโรป ค.ศ.1815-ค.ศ.1914. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2519.
- น้ำเงิน บุญเยี่ยม. ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ. 1789-1914. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518.
- ประกาศรี สีหอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ประสิทธิ์ แก้วสิงห์. ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ.1815-1945. กาลสินธุ์ : โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์, 2522.
- ปราณี ศิริจันทร์พันธ์. ประวัติศาสตร์อังกฤษสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- มณูญ ตนะวัฒนา. จิตวิทยาพัฒนาชีวิต. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2526.

- มนัษย์ รัตนมณี. ประวัติศาสตร์การทูตยุโรป ค.ศ. 1815-1914. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.
- โรม สุรเสน. คู่มือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา, 2534.
- ทวิศักดิ์ ล้อมลิ้ม. ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่ (ค.ศ. 1805-1945). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.
- สมคิด ศรีสิงห์. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจยุโรป. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2525.
- แสงไส้ม เกษมศรี. ประวัติศาสตร์สากลยุคปัจจุบัน ค.ศ. 1453-1914. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. การประชุมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 23-24 มกราคม 2533. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2533.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. อ่านคนอ่านวรรณกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2529.
- เสนีย์ วิลาวรรณ. ประวัติวรรณคดี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- อารี ตัดท์เจริญรัตน์. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2520.
- เอล บี ชรีมส์ และ นันทา โชติกะพุกะ อังกฤษ : ประวัติศาสตร์การปกครอง. ประสานมิตร, 2522.
- เอี่ยม ฉายางาม. ประวัติศาสตร์อังกฤษ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521.
- Allen, Walter. The English Novel : A Short Critical History. New York: E.P Dutton, 1954.
- Altic, Richard D. Victorian People and Ideas. New York : W.W. Norton & Company Inc., 1973.
- Batho, Edith C. and Bonamy Dobree. The Victorian and after 1830-1914. London : The Cresset Press, 1938.
- Briggs, Asa. Victorian People. U.S.A. : The University of Chicago Press, 1955.

- Burnett, John. Plenty and Want : A Social History of Diet in England.
London : Oxford University Press, 1966.
- Burnstyn, Joan N. Victorian Education and the Ideal of Womanhood.
New Jersey : Rutgers University Press, 1984.
- Colby, Robert A. Oliver Twist : The Fortunate Foundling. New Jersey :
Prentice Hall, 1982.
- Collin, Philip. Dickens and Crime. London : Indiana University Press,
1968.
- _____. " Dickens and Industrialism," Studies in English Literature
1500-1900. 20 ; 651-674; Autumn, 1980.
- Cox, Don Richard. "The Beast Within : The Development of Dickens's
Moral Vision," Dissertation Abstract. 36:6698-A; April, 1976.
- Cumberlege, Geoffrey. The Poetical Works of Tennyson. London : Oxford
University Press, 1954.
- Cunningham, Valentine. Everywhere Spoken Against. Great Britain :
Oxford University Press, 1977.
- Curto, Josephine J. Hard Times Notes. Nebraska : C. K. Hillegass, 1964.
- Dabney, Ross H. Love and Property in the Novels of Dickens. London :
Chatto & Windus, 1967.
- Dickens, Charles. David Copperfield. London : Pan Books, 1982.
- _____. Great Expectations. New York : The Cornwall Press, 1980.
- _____. Hard Times. London : Penguin Books, 1987.
- _____. Oliver Twist. London : Penguin Books, 1988.
- Fiskin, A. M. I. Hard Times Notes. Canada : Coles Publishing Company,
1974.
- Froster, John. The Life of Charles Dickens. 2 nd ed. London : J. M.
Dent & Sons Ltd., 1966.
- Ford, Boris ed. From Dickens to Hardy. England : Penguin, 1982.

- Gille, Christopher. Longman Companion to English Literature. Hong Kong : Longman, 1972.
- Hardy, Barbara. The Moral Art of Dickens. London : The Athlone Press of the University of London, 1970.
- Hofstadler, Richard. Social Darwinism in American Thought. New York : George Braziller Inc., 1959.
- House, Humphry. The Dickens World. London : Oxford University Press, 1942.
- Johnson, Edgar. Charles Dickens. London : Allen Lane, 1977.
- _____. Charles Dickens : His Tragedy and Triumph. New York : Simon and Schuster, 1952.
- Kaplan, Fred. Dickens : A Biography. Great Britain : St. Edmundsbury Press Ltd., 1988.
- Kincaid, James R. Dickens and Rhetoric of Laughter. London : Oxford University Press, 1971.
- Lerner, Laurence. ed. The Victorians. London : Methuen, 1982.
- Milford, Humphrey. The Poetical Works of Robert Browning. London : Oxford University Press, 1940.
- Olsen, Donald J. The Growth of Victorian London. London : Penguin, 1979.
- Page, Norman. A Dickens Companion. New York : Schocken Books, 1987.
- Phelph, Gilbert. A Survey of English Literature : Some of the Main Themes and Development from Beowulf to 1939. London : Pan, 1965.
- Rawlins, Jack P. "Great Expiations: Dickens and the Betrayal of the Child," Studies in English Literature 1500-1900. 23 ; 667-683; Autumn, 1983.
- Reed, John B. "Astrophil and Estella : A Defense of Poesy," Studies in English Literature 1500-1900. 30 ; 655-670; Autumn, 1990.

- Setton, Kenneth M. Great Problems in European Civilization. U.S.A. : Prentic Hall Inc., 1966.
- Shannon, Richard. The Crisis of Imperialism 1865-1915. Great Britain : Paladin, 1976.
- Smith, David A History of England. London : Ernest Benn Ltd., 1963.
- Thomson, David. England in the Nineteenth Century 1815-1914. London : Penguin, 1969.
- Thurley, Geoffrey. The Dickens Myth : Its Genesis and Structure. London : Routledge & Kegan Paul, 1976.
- Travelyan, G.M. and Friedrich Engels. British History in the Nineteenth Century and After : 1782-1919. England : Penguin, 1968.
- Travelyan, G.M. Illustrated English Social History : 4. England : Penguin, 1964.
- Wall, Stephen. Ed. Charles Dickens : A Critical Anthology. Middlesex : Penguin Books, 1970.
- Watt, Ian. The Rise of the Novel. California : University of California Press, 1957.
- Wilson, Angus. The World of Charles Dickens. London : Martin Seeker & Washburgh, 1970.

ภาคผนวก

เรื่อง Oliver Twist

โอลิเวอร์ได้เริ่มชีวิตเด็กกำพร้าของบ้านสงเคราะห์ ภายหลังจากที่มารดาได้คลอดเขาในชายคาบ้านสงเคราะห์และเสียชีวิตลง ต่อมาโอลิเวอร์ก็ถูกขายให้มิสเตอร์โซวเวอร์เบอร์รี่สืบเนื่องจากความผิดที่เขาเป็นตัวแทนของเด็กในบ้านสงเคราะห์ให้ไปขอข้าวต้มเพิ่ม โอลิเวอร์อดทนทำงานเป็นลูกมือสับหรือได้ไม่นานก็ต้องหนีไปลอนดอน เนื่องจากทนการกลั่นแกล้งของโนอาเคลย์โพลเด็กฝึกงานรุ่นพี่ไม่ไหว ที่ลอนดอนโอลิเวอร์ได้พบกับอาร์ตฟูล ด็อคเตอร์ผู้นำพาชีวิตของเขาไปอยู่ท่ามกลางพวกที่มีอาชีพลักขโมยซึ่งเฟกิ้นยิวชราเป็นหัวหน้า ต่อมาโอลิเวอร์ได้ตกไปอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของมิสเตอร์บราวน์ โลว์สุภาพบุรุษชราใจดีเนื่องจากถูกจับได้ขณะติดตามพรรคพวกในแก๊งค์ไปทำงานล้างกระเป๋ แต่ที่สุดก็พ้นข้อกล่าวหาเพราะเจ้าของร้านขายหนังสือผู้เห็นเหตุการณ์มาให้การกับตำรวจภายหลังว่าโอลิเวอร์ไม่ได้ล้างกระเป๋ามิสเตอร์บราวน์โลว์ ต่อมาโอลิเวอร์ถูกแนนซีและบิลไชค์ (หัวขโมยคู่รักของแนนซี) จับตัวกลับมาที่แก๊งค์ของเฟกิ้นอีก ซึ่งในคราวนี้บิลไชค์บังคับให้โอลิเวอร์ติดตามเขาไป เพื่อไชค์จะได้ปล่อยตัวโอลิเวอร์ลงตรงหน้าต่างให้ไปเปิดประตูเข้าไปขโมยของในบ้านมิสซิสเมย์ลี แต่โอลิเวอร์ต้องถูกยิงบาดเจ็บเนื่องจากเขาไม่ยอมทำตามคำสั่งของการของไชค์ โดยการพยายามวิ่งไปปลุกคนในบ้านให้ตื่น ด้วยเหตุนี้ มิสโรสหญิงสาวที่มีมิสซิสเมย์ลีรับอุปถัมภ์ไว้จึงให้การรักษายาบาลและรับอุปถัมภ์โอลิเวอร์ไว้ ต่อมาแนนซีผู้ปรารถนาจะช่วยโอลิเวอร์ให้รอดพ้นจากเงื้อมมือของแก๊งค์ลักขโมยอย่างจริงจัง (ภายหลังจากที่เธอเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในการนำตัวโอลิเวอร์กลับมาอยู่ในแก๊งค์ลักขโมยในคราว) ก่อนแอบได้ยื่นการสนทนาระหว่างมังก์พี่ชายต่างมารดาของโอลิเวอร์ ซึ่งต้องการยืมมือเฟกิ้นตั้งชีวิตโอลิเวอร์ให้ตกต่ำเป็นคนชั่ว เพื่อโอลิเวอร์จะได้หมดสิทธิ์ในพินัยกรรมของบิดาของเขาทั้งสอง สมบัติทั้งหมดก็จะตกแก่มังก์แต่เพียงผู้เดียว แนนซีได้นำเรื่องทั้งหมดไปบอกให้โรสทราบเพื่อให้โรสหาทางช่วยเหลือโอลิเวอร์ ด้วยความช่วยเหลือจากมิสเตอร์บราวน์โลว์ มังก์จึงถูกบีบบังคับให้สารภาพเรื่องราวทั้งหมดออกมา อย่างไรก็ตามการกระทำของแนนซีได้ล่วงรู้ไปถึงหูของเฟกิ้นอันเป็นเหตุให้ไชค์ฆ่าแนนซีตาย ท้ายสุดเฟกิ้นกลายเป็นคนบ้าเนื่องจากถูกล้างให้ประหารชีวิตด้วยการแขวนคอขณะที่โอลิเวอร์ได้รับมรดกจากบิดาและอยู่ร่วมกับครอบครัวเมย์ลีอย่างมีความสุข

เรื่อง Hard Times

มิสเตอร์แกรดกรินด์เจ้าของโรงเรียนแห่งหนึ่งในเมืองโคิกทาวน์ ผู้ยึดมั่นในหลักการของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ว่า คนทุกคนจะต้องสนใจแต่เรื่องราวที่ยอมรับว่าเป็นสากลว่าเป็น

ความรู้เท่านั้น โดยไม่เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้รู้จักวิถีชีวิตในวิถีทางที่ผ่อนคลายและสนุกสนาน ซึ่งแกรดกรินด์ได้นำหลักการนี้ไปใช้กับภรรยาและบุตรทั้ง 3 คน รวมทั้งนักเรียนในโรงเรียนของเขาด้วย วันหนึ่งแกรดกรินด์พบว่าหลุยส์ซาลูกสาวคนโตและทอมลูกชายของเขาแอบไปดูละครสัตว์ ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้เขาเป็นอย่างมาก แกรดกรินด์จึงเดินทางไปหามิสเตอร์จูผู้ไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพตัวตลกจึงทิ้งชีสซึ่งลูกสาวไปด้วยหวังว่า มิสเตอร์สเลียร์ หัวหน้าคณะละครสัตว์จะเมตตารับชีสซึ่งเป็นผู้แสดงคนหนึ่งประจำคณะ เมื่อทราบเรื่องราวทั้งหมดแกรดกรินด์จึงเสนอตัวรับอุปถัมภ์ชีสซึ่งโดยมีข้อแม้ว่าเธอต้องเลิกติดต่อกับพรรคพวกในคณะละครสัตว์ซึ่งชีสซึ่งก็ตกลงเลือกที่จะอยู่กับแกรดกรินด์เพราะเข้าใจดีว่าบิดาที่หนีจากไปเพื่อความอยู่รอดของเธอปรารถนาเป็นอย่างยิ่งที่จะให้เธอได้รับการศึกษา เมื่อหลุยส์ซาเติบโตอยู่ในวัยที่จะมีครอบครัวได้ แกรดกรินด์ได้นำข้อเสนอของบาวเดอร์บี้ เพื่อนคนหนึ่งซึ่งเป็นเจ้าของโรงงานและธนาคารผู้มั่งคั่งขอแต่งงานกับหลุยส์ซามาบอกกับบุตรสาว หลุยส์ซาปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าวโดยให้เหตุผลว่าเธอไม่ได้รักบาวเดอร์บี้ แต่ที่สุดเธอก็ยินยอมเพราะบิดาให้เหตุผลว่า ความรักไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญของการแต่งงานและมีสถิติว่ามีหญิงสาวอีกมากมายที่แต่งงานกับผู้ชายแก่คราวบิดาเช่นบาวเดอร์บี้ ด้วยเหตุผลเหล่านี้ประกอบกับการที่เธอเห็นว่าการแต่งงานของเธอจะสร้างความพอใจให้บิดาและน้องชายของเธอ เธอจึงยินยอมแต่งงานกับบาวเดอร์บี้ หลังแต่งงานหลุยส์ซาพบว่าทอมมีหนี้สินมากมายสืบเนื่องจากการพนันและการเที่ยวเตร่ซึ่งเธอได้ขายของมีค่าที่มีอยู่เพื่อใช้หนี้ให้กับน้องชายแต่ก็ช่วยอะไรได้ไม่มากนัก ระหว่างนั้นเจมส์ ฮาร์ทแฮสซายหนุ่มรูปงามน้องชายนักการเมืองมาติดพันหลุยส์ซา ซึ่งฮาร์ทแฮสซได้ใช้ทอมน้องชายซึ่งหลุยส์ซารักมากเป็นสะพานให้หลุยส์ซาสนใจและพอใจในตัวเขา ที่สุดฮาร์ทแฮสซได้ชักชวนให้หลุยส์ซาหนีตามเขาไป หลุยส์ซาว่าวุ่นใจมากแต่เธอไม่ได้หนีตามฮาร์ทแฮสซไป ในทางกลับกันเธอได้เดินทางไปหาบิดาผู้เป็นต้นเหตุของปัญหาชีวิตรักและการมีครอบครัวทั้งหมดที่เกิดขึ้น แกรดกรินด์พยายามปลอบโยนบุตรสาวและขอให้เธอกลับไปอยู่กับบาวเดอร์บี้แต่ไม่สำเร็จ หลุยส์ซาจบชีวิตครอบครัวกับบาวเดอร์บี้ด้วยการหย่าร้าง ที่สุดทอมปล้นธนาคารของบาวเดอร์บี้เพื่อแก้ปัญหานี้สินของตนเอง โดยป้ายความผิดให้สตีเฟ่น แบล็คพูลคนงานคนหนึ่งในโรงงานของบาวเดอร์บี้ บุคคลอีกคนหนึ่งที่ต้องสงสัยคือ มิสซิสเพ็กเลอร์ (Mrs. Pegler) ในที่สุดความจริงปรากฏว่า มิสซิสเพ็กเลอร์แท้จริงแล้วคือ มารดาของบาวเดอร์บี้ ที่มาด้อม ๆ มอง ๆ บริเวณบ้านลูกชายปีละครั้งแต่ไม่กล้าเปิดเผยความจริง บาวเดอร์บี้ไม่พอใจเป็นอย่างมากที่ความจริงปรากฏเขาเพียงต้องการให้คนทั่วไปทราบว่าเขาคือเด็กกำพร้าที่ประสบความสำเร็จด้วยตนเอง หลุยส์ซาและชีสซึ่งได้พบกับแบล็คพูลซึ่งตกไปในปล่องทางขึ้นลงเหมืองแร่และเสียชีวิตในเวลาต่อมาและทราบ

ความจริงว่าสติเฟื่องไม่ได้ปล้นธนาคาร เมื่อความจริงปรากฏทอมต้องหนีไปอยู่ต่างประเทศภายใต้คำแนะนำของซิสซี่และภายใต้ความช่วยเหลือของคณะละครสัตว์ของมิสเตอร์สเลียร์ เรื่องจบลงด้วยการขึ้นเวทีทางชีวิตที่ไม่ผ่อนคลายที่ผิดพลาดของแกรดกรินด์แก่คนในครอบครัวและตนเอง จนทำให้บ้านปลายของชีวิตเขาเหล่านั้นและตัวเขาเองต้องพบกับความเศร้าหมอง

เรื่อง David Copperfield

เดวิด คอปเปอร์ฟีลด์ถือกำเนิดหลังจากบิดาของเขาได้เสียชีวิตลง ในวันที่เดวิดถือกำเนิดมิสทรอตตูดผู้ป้าได้มาเยี่ยมและจากไปในทันทีที่ทราบข่าวว่าเดวิดไม่ใช่เด็กหญิงตามความตั้งใจของเธอ ต่อมามารดาของเดวิดได้แต่งงานใหม่กับมิสเตอร์ เมอร์ดัสโตน โดยส่งเดวิดไปเที่ยวยาร์เมาท์กับแม่แหม่มเพ็กกอตตี้ ที่ยาร์เมาท์เดวิดได้พบกับเอลมีย์และแอมหลานสาวและหลานชายของมิสเตอร์เพ็กกอตตี้น้องชายของแม่แหม่มเขา เดวิดไปเที่ยวยาร์เมาท์อย่าง เป็นสุขแต่ต้องกลับมาพบกับความทุกข์อย่างสาหัสที่รับทราบข่าวว่ามารดาเขาแต่งงานใหม่ อีกทั้งบิดาเลี้ยงได้พาน้องสาวเข้ามาจัดการบ้านเรือนแทนมารดา เดวิดถูกเขียนตักกัซเมื่อเขาไม่มีสมาธิจะอ่านหนังสือได้ติดต่อกับบิดาเลี้ยงและน้องสาว ท้ายสุดบิดาเลี้ยงจัดการให้เดวิดไปอยู่โรงเรียนประจำ ที่โรงเรียนประจำ เดวิดได้พบกับมิสเตอร์ ครีกเกิ้ล (Mr. Creakle) ครูใหญ่ที่โหดร้ายแต่เขาก็มีเพื่อนที่น่ารักชื่อ ทอมแทรดเดิล และเพื่อนรูปร่างหน้าตาดี ฉลาดที่ช่วยปกป้องเด็กอื่น ๆ ไม่ให้ทำร้ายเขา ชื่อสเตียฟอร์ด ต่อมามารดาของเดวิดได้เสียชีวิตลงเดวิดจึงถูกส่งไปทำงานที่โรงงานของเพื่อนของบิดาเลี้ยง และที่แม่แหม่มเพ็กกอตตี้ได้แต่งงานกับคนชั้นรุ่มมา เดวิดทนทำงานหนักที่โรงงานไม่ไหวจึงเดินทางไปหาป้าที่โดเวอร์ (Dover) แต่โชคร้ายที่ถูกขโมยกระเป๋าเดินทาง เขาต้องขายเสื้อนอกที่ใส่เพื่อเป็นค่าอาหารและเดินทางด้วยเท้า ไปหาป้าซึ่งป้าก็รับอุปถัมภ์เดวิด ภายใต้คำแนะนำของมิสเตอร์ดิก (Mr. Dick) เพื่อนบ้านของป้าๆได้เชิญบิดาเลี้ยงและน้องสาวมารับทราบความต้องการของเดวิดว่าเขาต้องการอยู่ภายใต้การดูแลของป้า ซึ่งป้าได้ส่งเสียให้เดวิดได้เรียนต่อโดยไปอาศัยอยู่บ้านของมิสเตอร์วิกฟีลด์ ที่นั่นเดวิดได้รู้จักกับแอนเนสลูกสาวของมิสเตอร์วิกฟีลด์และยูไรอา ฮีฟลูกจ้างคนหนึ่งในสำนักงานทนายความของมิสเตอร์วิกฟีลด์ผู้มีท่าทางที่น่ารังเกียจ หลังจากที่เดวิดเรียนจบและยังไม่ทราบว่าจะประกอบอาชีพอะไร เขาได้ชักชวนสเตียฟอร์ดไปเที่ยวยาร์เมาท์ ที่ยาร์เมาท์สเตียฟอร์ดได้รู้จักกับเอลมีย์และชอบพอกัน ทั้งๆ ที่เอลมีย์จะมีแอมเป็นคู่หมั้นอยู่แล้ว ต่อมาป้าได้ส่งเสียให้เดวิดไปฝึกงานที่สำนักงานทนายความของมิสเตอร์สเปนโลว์ ที่นั่นเดวิดได้ชอบพอกับและหมั้นหมายกับดอว์ราลูกสาวของมิสเตอร์สเปนโลว์เป็นเวลาเดียวกับที่เดวิด

ได้ทราบข่าวว่า เอมิลีหนีตามสตีเฟนฟอร์ตไป ป้าของเขาสูญเสียเงินทั้งหมดในการลงทุนและอยู่ไรอา ฮีฟใช้กลโกงเข้าครอบครองสำนักงานทนายความมิสเตอร์สเปนโลว์ เมื่อป้าล้มละลายเดวิดจึงต้องไปทำงานพิเศษกับมิสเตอร์สตรอง (Mr. Strong) อดีตครูใหญ่ของเขา เริ่มอาชีพผู้รายงานข่าวประจำรัฐสภาและนักเขียนตามลำดับ ต่อมาเขาได้แต่งงานกับตอร์่าผู้ไม่สามารถในการจัดการงานบ้านและมีนิสัยเป็นเด็กภายหลังที่มิสเตอร์สเปนโลว์เสียชีวิตอย่างกะทันหันเพราะหมดตัวเนื่องจากถูกยูไรอา ฮีฟโกงบริษัท ขณะทำงานเป็นนักเขียนเดวิดนั้นได้พบกับมิสเตอร์มิกคอร์เบอร์ เพื่อนเก่าที่เดวิดได้เคยช่วยเหลือตอนที่เขาทำงานกับบริษัทเพื่อนบิดาเลี้ยง ซึ่งมิกคอร์เบอร์ได้ช่วยเดวิดหาหลักฐานที่ยูไรอาโกงบริษัทและยังได้พบหลักฐานว่ายูไรอามีส่วนเกี่ยวข้องกับเงินลงทุนของป้าที่สูญเสียไป ต่อมาภรรยาของเดวิดที่ป่วยกระเสาะกระแสะอยู่ได้เสียชีวิตลง เดวิดได้พบกับเอมิลีอีกครั้งหลังจากที่เธอได้แยกทางกับสตีเฟนฟอร์ตแล้ว เดวิดพยายามให้แอมได้ครองคู่กับเอมิลีเพราะเดวิดทราบว่าแอมยังคงรักเอมิลีไม่เสื่อมคลาย เข้าวันหนึ่งชาวประมงได้ตามตัวเดวิดไปดูศพคนเรือแตก เดวิดได้พบว่าเรือวิญญานของแอม (ซึ่งเสียชีวิตเพราะพยายามช่วยคนเรือแตกจากพายุ) และของสตีเฟนฟอร์ต (คนเรือแตกที่แอมพยายามช่วยโดยไม่ทราบว่า เป็นใคร) ท้ายสุดเดวิดได้แต่งงานกับแอกเนสหลังจากที่เขาไปทำงานต่างประเทศ 3 ปี และเข้าใจความรู้สึกตนเองว่าเขาต้องการจะร่วมชีวิตกับแอกเนส

เรื่อง Great Expectations

พิพ เด็กกำพร้าได้รับการอุปถัมภ์จากพี่สาว ต่อมาพี่สาวพิพแต่งงานกับโจ ช่างตีเหล็ก และโจได้รับอุปถัมภ์พิพต่อ ในวัยเด็กพิพซึ่งชอบไปวิ่งเล่นที่หนองน้ำข้างโบสถ์ร้างได้พบกับแมกวิธต์ นักโทษที่หนีมาจากเรือคุมขังนักโทษ แมกวิธต์ช่วยให้พิพนำอาหารและตะไบเหล็กมาให้ที่หนองน้ำในวันรุ่งขึ้น ด้วยความกลัวพิพก็ปฏิบัติตามแต่โดยดี ด้วยคำแนะนำของเพื่อนบ้านและเป็นความต้องการของพี่สาวพิพที่จะได้เกี่ยวข้องกับสังคมกับคนร่ำรวยพิพจึงได้มีโอกาสไปวิ่งเล่นที่บ้านมิสฮาร์วิสแซมหญิงชราที่ร่ำรวยแต่มีท่าทีประหลาดเนื่องจากคนรักของเธอหนีเธอไปในวันแต่งงาน เธอจึงหยุดเวลาทั้งหมดไว้ตรงนั้น แต่งกายด้วยชุดแต่งงานและกักตนเองอยู่ในที่มืดไม่ยอมออกมาพบกับโลกภายนอกอีก ทั้งยังอุปถัมภ์เด็กสาวชื่อเอสเทลล่าไว้หักอกผู้ชายเพื่อล้างแค้นที่ตนถูกคนรักทิ้งไป พิพหลงรักเอสเทลล่าตามที่มิสฮาร์วิสแซมต้องการให้เป็น ขณะที่เอสเทลล่าถูกพิพว่าเป็นเด็กบ้านนอกใส่รองเท้าบูตหนา วันหนึ่งพิพได้พบกับทนายความที่น่าข้อเสนอนที่เขาวาดหวังไว้มาให้ความเขาจะได้รับความอุปถัมภ์ให้พบกับความมั่งคั่งในลอนดอน แต่ผู้อุปถัมภ์เขาจะไม่บอกนามให้ทราบ พิพ

เข้าใจผิดคิดว่า มิสฮาวีสแอมคือเบื้องหลังของการให้การอุปถัมภ์ที่มั่งคั่งทั้งหมดแก่เขาเพื่อให้เขาได้ครองคู่กับเอสเทลล่า ต่อมาเอสเทลล่าแต่งงานกับดรัมมเลย์ (Drummler) สร้างความผิดหวังให้พิพอย่างมากขณะที่เอสเทลล่าเองก็ผิดหวังในชีวิตรักที่ทะเลาะเบาะแว้งและทุกข์ทรมานกับดรัมมเลย์ ขณะเดียวกันกับที่พิพได้ทราบความจริงว่า นักโทษที่เขาเคยช่วยเหลือในวัยเด็กเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ให้ความมั่งคั่งแก่เขา ด้วยความละอายใจพิพหยุดรับความช่วยเหลือจากแมกวิซต์ ในตอนนั้นเขาและเออร์เบิร์ตเพื่อนร่วมห้องพักพบว่าทั้งสองติดหนี้สินจำนวนมากเนื่องจากการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ต่อมาแมกวิซต์ถูกจับขณะต่อสู้กับโพรวิส (Provis) เพื่อนักโทษ ซึ่งโพรวิสเสียชีวิตขณะต่อสู้ ด้วยความสนใจในตัวเอสเทลล่าพิพจึงสามารถปะติดปะต่อเรื่องราวทั้งหมดได้ว่าแท้จริงแล้วเอสเทลล่าคือบุตรสาวของแมกวิซต์และโพรวิสก็คือคนรักของมิสฮาวีสแอมที่ทั้งเธอไปในวันแต่งงาน แมกวิซต์เสียชีวิตลงในคุกก่อนที่จะจะถูกพิพพาพาโทษให้ถูกแขวนคอในฐานะที่หนีกลับมาจากออสเตรเลียดินแดนที่ถูกเนรเทศไป พิพเดินทางไปขอให้มิสฮาวีสแอมช่วยเหลือเพิ่มในธุรกิจของเออร์เบิร์ตซึ่งเธอก็ยินดีช่วยพิพเพื่อเป็นการไถ่โทษที่เธอปลุกฝังจิตใจให้เอสเทลล่าทำลายหัวใจพิพ มิสฮาวีสแอมทำไฟไหม้และคลอกตนเองพิพช่วยเธอออกมาได้แต่สุดท้ายเธอก็สิ้นใจ พิพป่วยหนักใจกลับมาดูแลพิพและช่วยใช้หนี้ให้กับพิพ พิพคิดจะกลับไปอยู่กับโจและใช้ชีวิตร่วมกับบิตตี้เพื่อนสาวที่ฉลาดและเคยมีใจให้กับพิพ แต่เมื่อทราบว่าโจแต่งงานกับบิตตี้แล้วพิพจึงเดินทางไปทำธุรกิจต่างประเทศร่วมกับเออร์เบิร์ต เขาทำงานอย่างหนักถึง 11 ปีจนได้เป็นเจ้าของ 1 ใน 3 คนของบริษัท ในตอนท้ายพิพกลับมาเยี่ยมโจและครอบครัว ซึ่งเขาได้พบกับเอสเทลล่าที่บ้านร้างของมิสฮาวีสแอมขณะที่เธออยู่ในฐานะหม้ายเนื่องจากสามีเสียชีวิตเพราะอุบัติเหตุ ทั้งสองตกลงใจว่าจะไม่พراกจากกันอีก

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสมิตรา ชื่อสกุล ด้านพาณิชย์

เกิดวันที่ 11 เดือนกรกฎาคม พุทธศักราช 2502

สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 34/135 ถนนรามคำแหง

ตำบลหัวหมาก อำเภอบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์

สถานที่ทำงานปัจจุบัน กองแผนงาน สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ

กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ 10300

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2519 เตรียมอุดมศึกษา (แผนกศิลปะ) จากโรงเรียนสายน้ำผึ้ง

พ.ศ. 2521 ศศ.บ. (วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาโทเศรษฐศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน

พ.ศ. 2532 ประกาศนียบัตร สาขา English Language Intensive Course for Overseas Student (ELICOS) จาก University of Sydney

พ.ศ. 2537 กศ.ม. (ภาษาอังกฤษ) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร